

24. Keskiviikkona 29 päivänä toukokuuta 1991

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 27 vuodelta 1991 perittäviä sosiaaliturvamaksuja koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi 484

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

jatketaan valtioneuvoston talouspoliittisen tiedonannon käsittelyä ”

Esitellään:

2) Hallituksen esitys n:o 14 muutoksista vuoden 1991 tulo- ja menoarvioon 635

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Antvuori, Hautala, Heikkinen, Jaakonsaari, J. Leppänen, Malm, Miettinen, Mutttilainen, Mäki-Hakola, Paasio, Pokka, Polvinen, E. Rehn, Riihijärvi, Savolainen, Suhonen, Törnqvist, Uosukainen, Varpasuo, Viljamaa ja Väistö.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Suhonen, Väistö, Jaakonsaari, Varpasuo, Uosukainen ja Heikkinen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

S. Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Riihijärvi ja Uosukainen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Antvuori, Heikkinen, J. Leppänen, Malm, Miettinen, Pesälä ja Polvinen, tästä ja huomista päivästä virkatehtävien vuoksi ed. Pokka ja tämän kuun 31 päivään yksityisasioiden vuoksi ed. Paasio.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 15. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Ed. Pulliaisen ym. välikysymys Vuotoksen tekoaltaan rakentamisesta

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ed. Pulliaisen ym. allekirjoittama välikysymys n:o 1 Vuotoksen tekoaltaan rakentamisesta, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

”Eduskunnalle

Vuotos-hanke tarkoittaa 23 400 hehtaarin laajuisen tekoaltaan rakentamista Kemijoen vesistöalueelle kolmen kunnan alueelle Pelkosenniemen kirkonkylän pohjoispuolelle. Altaan alapuolelle rakennettavan voimalan teho olisi 50—70 MW ja ohijuoksutuksen vähentämisen

osuus Kemijoen voimaloissa 50 MW eli yhteensä enintään 120 MW. Tämä on 1,2 prosenttia maamme viimeksi kuluneen puolentoista vuoden aikana käyttämästä maksimikapasiteetista ja 0,9 prosenttia käytettävissä olleesta kapasiteetista. Se on 0,8 prosenttia siitä kapasiteetista, jossa ei ole mukana Neuvostoliitosta ostettava sähkö (1 500 MW), mutta mukaan on otettu rakenteilla ja suunnitteilla oleva kapasiteetti (= noin 2 000 MW; ei sisällä viidettä ydinvoimalaa). Altaaseen vuosittain varastoidusta veteen kytkeytyvästä energiasta odotetaan sähkönmyyntitulona saatavan vuodessa 15—20 miljoonaa markkaa Kemijoki-yhtiön julkistamien laskelmien mukaan.

Vuotosta koskevat päätökset: Pitkähkön valmisteluajan ja laajan julkisen keskustelun jälkeen valtioneuvosto päätti iltakoulussaan vuoden 1982 syksyllä, että Vuotoksen tekoalashankkeen toteuttamiseen ei ryhdytä. Silloinen ministeri Esko Ollila ilmoitti valtioneuvoston puolesta, että asia on näin loppuun käsitelty. Paikalliset asukkaat ja muutkin kansalaiset ymmärsivät, että päätös sitoo myös tulevia hallituksia.

Tämä ratkaisu käynnisti Vuotoksen alueen elvytystoimet. Alueen peruselinkeinojen: maa-, metsä- ja porotalouden, elvyttämiseen on käytetty varoja tähän mennessä 32 miljoonaa markkaa Eduskunta on ottanut Vuotoksen alueen tulevaan käyttöön kantaa joka vuosi 1980-luvulla, kun se on myöntänyt varoja alueen elvytykseen. Alueella asuu nyt vajaat 100 henkilöä ja siellä on mm. 17 elinkelpoista, toiminnassa olevaa maatila. Alueelle on rakennettu lukuisten uusien rakennusten lisäksi metsätieverkosto.

Pääministeri Esko Ahon hallitus otti Vuotoksen hankkeen uudestaan esille heti taipaleensa alussa. Ennen kuin hallitus oli edes antanut lupaamaansa energiapoliittista selontekoa, se päätti valtioneuvoston iltakoulussa käynnistää Vuotoksen tekoaltaan rakentamiseen tähtäävät toimet uudestaan. Hankkeen pääpuuhajana oli valtioneuvostossa Suomen keskusta, joka oli myös vuoden 1982 kielteisen päätöksen takana.

Paikalliset kannanotot: Ahon hallituksen toisen pääpuolueen kokoomuksen puheenjohtajan, edellisen hallituksen ministerin Ilkka Suomisen eduskunnassa julkituoman kannan mukaan altaan rakentamiseen ryhdytään vain, jos paikallisten asukkaiden selvä enemmistö kannattaa hanketta.

Ministeri Suomisen kannanotto piti osaltaan huolen siitä, että viime kunnallisvaalit olivat

Pelkosenniemiellä Vuotos-vaalit, sijoittuisihan noin 90 prosenttia altaasta kunnan alueelle. Näissä merkeissä valtuustoon valittiin yksitoista altaan vastustajaa ja kuusi hankkeen kannattajaa. Kunnallisvaalit olivat näin myös kansanäänestys allasta vastaan.

Myös Kemijärven kaupunki on altaan rakentamista vastaan. Kaupunginvaltuustossa allasta vastusti 21 ja puolsi 14 valtuutettua. Hankkeen vastustajiin kuuluu niin ikään Savukosken kunta. Sen sijaan Sallan kunta, johon pieni nurkka altaasta kuuluisi, on rakentamisen kannalla. Sallan kunnan sijainnin johdosta sen asukkaat eivät joutuisi kärsimään altaan mahdollisista haitoista.

Yhteenvetona voidaan todeta, että ne kunnat, jotka joutuisivat kärsimään altaan kielteisistä vaikutuksista, ovat kaikki rakentamista vastaan. Muualta Lapista kannatusta hankkeelle sen sijaan löytyy.

Työpaikkalisäykset ja -menetykset: Vuotoksen alueella on tällä hetkellä elinkeinotoimintaa, jota periaatteessa voidaan siellä harjoittaa "ikuisesti". Porotalous tarjoaa 12—15 ympärivuotista työpaikkaa sekä lisäansiota noin sadalle poromiehelle. Nyt teurasporoista saadaan vuodessa n. 1,6 miljoonaa markkaa myyntituloja. Altaan rakentaminen tuhoaisi kolmen paliskunnan porojen tärkeimmät kesälaitumet.

Vuotoksen 1 200 metsähehtaaria tarjoavat 24 metsätyövuotta ja 4 konetyövuotta lähivuosikymmenen aikana. Seuraavan 10 vuoden jälkeen määrät kuitenkin jonkin verran laskevat. Alueen vuotuinen metsätuotto on n. 2,2 miljoonaa markkaa. Kaikki metsätyöpaikat ja metsätulot menetettäisiin lopullisesti altaan rakentamisen myötä.

Alue on tärkeä riistatalousalue, jolta kaadetaan vuodessa mm. 15—20 hirveä. Myös marjastus (alueella on paljon puolukoita) ja kalastus tuottavat vuosittain lisätuloja asukkaille. Näitä luonnontuottoja käytetään myös matkailussa hyväksi.

On selvää, että alueen 17 maatila tuottavat normaalilla tavalla tuottoa työllistäen perheviljelminä alueen pysyviä asukkaita.

Altaan rakentamiseen liittyvät työt on nykyisin äärimmilleen koneellistettu, mikä merkitsee, että työmaa tarjoaa vähän työpaikkoja paikallisille asukkaille noin viisi vuotta kestävä rakennusjakson aikana. Koneurakoitsijoita töihin hakeutuisi kautta Suomen. Kemijoki Oy on ilmoittanut paikan päällä työllistettä-

vän rakennusaikana noin 300 henkilöä, mutta myös selvästi pienempiä lukuja on esitetty. Meneillään olevan laman synnyttämän työttömyyden lievittämiseen allashanke ei ehtisi tuoda mitään helpotusta, jollei lama kestä todella pitkään.

Altaan valmistuttua kaikki työpaikat menettäisiin, eikä alueella olisi mitään paikallisesti työllistävää vaikutusta. Kaikki alueella nyt olevat pysyvät työpaikat olisi menetetty.

Luonnonarvotarkastelu: Vuotoksen alue on todettu kaikissa inventoinneissa todella arvokkaaksi luonnonalueeksi. Alueella on arvokkaita aapasointa, myös alueeltaan yksi Suomen laajimmista: Kokonaapa. Aapasoiden linnusto ja muu eliöstö ovat monipuolisia ja luonnonnsuojelullisesti arvokkaiksi todettuja. Alueella pesii mm. muuttohaukka ja runsaslukuinen hanhikanta. Vesistöihin kuuluvat alkuperäiset harjus-, siika- ja taimenkannat.

Tekoaltaan rakentaminen merkitsee alueen alkuperäisen luonnon menettämistä peruuttamattomasti, samoin siihen sisältyvien luonnonarvojen menettämistä. Vastaavasti maapallon koskemattoman luonnon määrä laskisi. Kun toisaalta teknisen kehityksen voidaan olettaa lisäävän energian saatavuutta sekä vähentävän sen tarvetta ja siten alentavan sähkön hintaa, voidaan olettaa, että Vuotoksen alueen alkuperäisen luonnon arvo on tulevaisuudessa kasvava suhteessa sähkön hintaan. Tällaiseen lähestymistapaan perustuva alkuperäisen luonnon arvon ja sen muuttamisesta saatavan hyödyn välisen suhteen selvittävä tutkimus tulisi suorittaa Vuotoksen allasalueen osalta joka tapauksessa ja ainakin ennen kuin vesioikeudelta lähdetään hakemaan lupaa altaan rakentamiselle. Mitään tällaista ei ole toistaiseksi tehty.

Fyysiset ja psyykkiset ympäristöhaitat: Maapallolle on rakennettu suuri määrä tekoaltaita vesivoimalouden käyttöön, joten tietoa niiden ympäristövaikutuksista on. Toisaalta maaperän laatu ja toisaalta säännöstelyn luonne vaikuttavat siihen, minkä laatuaisia ja kuinka voimakkaita ympäristöhaitat ovat. Tässä tapauksessa tässä katsannossa ratkaisevaa on kaksi asiaa.

Ensinnäkin allasta tultaisiin käyttämään ydinvoimasähkötuotannon säätövoima-altaana (säännöstelyväli vähintään 8 metriä), jolloin päivällä vettä käytettäisiin ja yöllä sitä varastoitaisiin altaaseen.

Toiseksi altaan pohjalle jäisi laajoja suoalueita, joilta turvelautat nousisivat pintaan ja paljas-

taisivat alla olevat turve- ja maakerrokset kulukselle alttiiksi.

Aikaisempien kokemusten perusteella voidaan arvioida Vuotoksen altaasta aiheutuvan itse allasalueella ja sen alapuolisissa Kemi-joen vesistössä ainakin seuraavia ympäristöhaittoja:

1) elohopean määrä ravintoketjuissa ja -verkoissa lisääntyisi jopa siinä määrin, että aika ajoin jouduttaisiin rajoittamaan petokalojen (hauki yms.) käyttöä ihmisravintona;

2) humuksen ja ravinteiden määrä joessa ja Kemijärvessä lisääntyisi lisäten rehevöitymistä ja alentaen näiden alueiden arvoa virkistysalueena sekä heikentäen veden laatua silmällä pitäen Kemijärven kaupungin raakavedenottoa;

3) Kemijärvessä esiintyisi talvisin happika-

ttoa;

4) Kemijoen latvoilta saapuvan puhtaan, hapekkaan veden saanti Kemijärveen ja sen alapuoliseen Kemijokeen estyisi, kun Vuotoksen allas katkaisisi tien;

5) turvelautat olisivat altaalla melkoinen ongelma johtuen erityisesti altaan käytöstä säätövoima-altaana (Rybinskin altaalla Neuvostoliitossa ne jopa aiheuttivat vahinkoa turbiineille);

6) Kemijoki Kemijärvelle saakka ja ehkä osa Kemijärveäkin tulisi pysymään talvella osittain sulana vaikeuttaen siten jään käyttämistä kulkutienä.

Vuotoksen altaan rakentamispäätös edellyttää mm. sen osoittamista, ettei näitä ympäristöhaittoja tule esiintymään.

Paikallinen lääkäri on jo havainnut, että allasevakkouhka on aiheuttanut lisääntyvää haikautumista vastaanotolle mielenterveysongelmien vuoksi.

Kokonaisarviointia: Vuotoksen tekoaltaan rakentamiskustannukset on arvioitu 1 100 miljoonaksi markaksi. Pääomakustannukset ovat silloin nykyisen markkinakorkotason (noin 15 prosenttia) mukaan 165 miljoonaa markkaa vuodessa. Liiketaloudellisesti ja kokonaistaloudellisesti hanke on siis täysin kannattamaton. Kun arvioinneissa otetaan lisäksi huomioon paikallisille ihmisille aiheutettavat kestohaitat ja luonnonlle aiheutettavat peruuttamattomat vauriot, on hankkeesta välittömästi luovuttava. Alueella voi silloin jatkua kestävä talouden pohjalta maa-, metsä- ja porotalous sekä muu luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen itse luonnon toimiessa geenipankkina tulevaisuuteen.

Edellä olevan perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momenttiin viitaten esitämme kunnioittavasti valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Aikooko hallitus valtionyhtiö Kemijoki Oy:n suurimpana osakkeenomistajana antaa yhtiölle luvan hakea vesioikeudelta lupaa Vuotoksen tekoaltaan rakentamiselle Kemijoen valuma-alueelle?

Helsingissä 28 päivänä toukokuuta 1991

Erkki Pulliainen
Paavo Nikula
Eero Paloheimo
Esko-Juhani Tennilä
Heli Astala
Heidi Hautala
Timo Laaksonen
Ensio Laine
Sinikka Hurskainen
Tuulikki Hämäläinen
Reijo Laitinen
Tarja Kautto
Lauri Metsämäki
Anna-Liisa Kasurinen
Outi Ojala

Satu Hassi
Ulla Anttila
Tuija Maaret Pykäläinen
Esko Helle
Jaakko Laakso
Liisa Jaakonsaari
Arja Alho
Claes Andersson
Timo Roos
Virpa Puisto
Leena Luhtanen
Jukka Roos
Jouni Backman
Pentti Lahti-Nuuttila
Pekka Leppänen

Pekka Haavisto
Pekka Räty
Hannele Luukkainen
Kari Urpilainen
Heikki Rinne
Tarja Halonen
Marjatta Vehkaoja
Jarmo Wahlström
Raimo Vuoristo
Arja Ojala
Marjatta Stenius-Kaukonen
Riitta Myller
Eila Rimmi
Matti Luttinen
Jouni J. Särkijärvi"

P u h e m i e s : Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan täysistuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle huomenna torstaina pidettävään varsinaiseen täysistuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle huomiseen varsinaiseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys n:o 27 vuodelta 1991 perittäviä sosiaaliturvamaksuja koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi

Valiokuntaan lähettäminen

P u h e m i e s : Puhemiesneuvosto on ehdottanut, että asia lähetettäisiin valmistelevasti käsiteltäväksi valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalta. Eilen pidetyssä toisessa täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Skinnarin kannattamana vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta ehdottanut, että asia lähetettäisiin valmistelevasti käsiteltäväksi sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Puhemiesneuvoston ehdotus "jaa", ed. Stenius-Kaukonen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 122 jaa- ja 45 ei-ääntä; poissa 32. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiesneuvoston ehdotuksen.

Asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalta.

Valtioneuvoston talouspoliittinen tiedonanto

P u h e m i e s : Ulkopuolella päiväjärjestyksen jatketaan valtioneuvoston talouspoliittisen tiedonannon käsittelyä.

Keskustelu jatkuu:

Ministeri K a n k a n n i e m i: Herra puhe-mies! Haluan puheenvuorossani tarkastella hie-man talouspolitiikan kysymyksiä sekä kehitys-yhteistyönäkymiä.

Suomen kansantalous ja valtiontalous ovat paljon huonommassa kunnossa kuin osasimme arvioida joitakin aikoja sitten. Kaikki talouden mittarit osoittavat vakavaa sairautta, joka pahe-nee päivä päivältä. Olisi tietysti haasteellista ja mielenkiintoista etsiä syllisiä nykyiseen tilantee-seen, mutta se ei hyödytä ketään. Meidän on vastuullisesti katsottava tosiasioita silmiin ja etsittävä ratkaisuja kehityksen suunnan pikai-seksi muuttamiseksi.

Valtion tulot eivät riitä menoihin. Elinkeino-elämässä tuottavuus ja kustannuskehitys eivät ole lähimainkaan tasapainossa. Hallitus ja edus-kunta ovat omalta keskeiseltä osaltaan vastuusa sekä kansantaloudesta että erityisesti valtion-taloudesta. Jos mitään ei tehdä, edessä on ennen-näkemättömän suuri konkurssiaalto, joka kos-kettaa satojatuhsia ihmisiä joko suoraan tai välillisesti.

Kantaako eduskunta huolta työttömyyden torjumisesta? Tähän kysymykseen on jokaisen kansanedustajan otettava kantaa tämän keskus-telun aikana ja sen päättyessä. Hallitus on tie-donannossaan esittänyt paketin, jossa elinkei-noelämän ja erityisesti vientiteollisuuden toi-mintaedellytyksiä pyritään parantamaan. Paketi-ei ole riittävä eikä se kykene estämään monia konkurseja ja työttömyyden kasvua. Kuitenkin se antaa selkeän signaalin siitä, että hallituk-sella on halu ja valmiutta puuttua niihin meno-automaatteihin ja rakenteisiin, jotka sairaan ke-hityksen maassamme ovat aiheuttaneet ja sitä kiihtyvällä vauhdilla ylläpitävät. (Ed. Laakso-nen: Miten maatalous ja puolustus?) Tällaista rohkeutta ei edellisellä hallituksella ollut, vaikka sen olisi pitänyt tajuta kehityksen vakava suun-ta.

Hallitus on, kuten useaan kertaan on eilen ilmoitettu, valmis ottamaan vastaan ja vakavasti tutkimaan kaikki ne mahdollisuudet ja esitykset, joita sille opposition tai muiden piirien taholta esitetään. Nyt on näiden esitysten aika.

Kun yksityisen ihmisen, yrityksen, kunnan tai valtion tulot eivät riitä menojen maksamiseen, on kolme vaihtoehtoa käytettävissä. Ensinnäkin menoja voidaan supistaa, toiseksi tuloja voidaan etsiä lisää ja kolmanneksi erotus voidaan kattaa lainanotolla.

Valtiontaloudessa on tällainen tilanne. Jou-dumme harkitsemaan talouden epätasapainon korjaamista menoja karsimalla tai tuloja lisää etsimällä tai lisälainanotolla. Kaikki nämä toi-menpiteet ovat kipeitä ja hankalia ja jokaisella niistä on selviä kielteisiä vaikutuksia yhteiskun-taan ja yksilöiden elämään.

Pitkähköllä aikavälillä lainanotto on erittäin huono ongelmien ratkaisutapa. Valtio on kuiten-kin pakotettu kattamaan tämän vuoden tulo- ja menoarvion alijäämän suurelta osin lainanottoa lisäämällä. Se merkitsee kireän talouden aikoja myös tulevaisuudessa.

Valtiolla on luonnollisesti mahdollisuus vero-tuksen käyttämiseen tulojen lisäämiseksi. Nykyi-ässä tilanteessa verotuksen nostaminen ei kui-tenkaan merkittävässä määrin ole mahdollista ilman kohtuuttomia seurauksia. Edellinen halli-tus valitettavasti toteutti varsin epäsosiaalisen verouudistuksen, jonka seurauksia nyt joudum-me kärsimään. Paluuta ei kuitenkaan merkittä-vässä määrin ole.

Valtion tuloja voidaan lisätä myös maksupo-liitiikkaa uudistamalla. Niille, joilla on maksuky-kyä, maksujen määrääminen ns. ilmaisista palve-luista on aivan paikallaan. Sen sijaan perustur-van varassa elävien ihmisten rasittaminen mak-suilla on kohtuutonta, ennen kuin perusturvau-distus on saatu vietyä eteenpäin.

Kolmas vaihtoehto eli julkisten menojen su-pistaminen on välttämätöntä. Hallitus onkin tässä suhteessa lähtenyt liikkeelle varsin tar-mokkaasti. On monella tavalla aivan tervettä miettiä julkiset menot uudelleen ja karsia tar-peettomat erät ja purkaa perusteettomat au-tomaatit, jotka aiheuttavat jatkuvia, usein jopa kasvavia menoja kunnille ja valtiolle. On kuitenkin syytä miettiä jokaisen säästökohteen osalta, ollaanko joltakulta viemässä säästön nimissä todella jotakin täysin korvaamatonta. Todella harvojen määrärahojen osalta on sen-tään meidän yhteiskunnassamme tällaisesta kysymys.

Hallituksen valitsema rohkea, selkeä ja mää-rätietoinen talouspoliittinen linja on osoitus sel-laisesta uudesta poliittisesta kulttuurista, jota tulevana vuosina aivan varmasti laajasti kiitel-lään. Tällainen uusi menettely olisi pitänyt aloit-taa jo aikoja sitten.

Markkinakorot ovat jo osin hallituksen toi-menpiteiden johdosta lähteneet laskuun. Ne ovat vielä liian korkeat, mutta yli 3 prosenttiyksikön lasku markkinakoroissa on selkeä saavutus, jonka tuloksena tavattoman monet perheet,

asuntovelkaiset ja yritykset saavat huomattavaa säästöä kustannuksiinsa.

Korostan vielä, että eduskunta joutuu tässä keskustelussa todella vakavasti ottamaan vastuun Suomen tulevaisuudesta. Holtiton taloudenpito ei voi jatkua ilman, että seuraukset olisivat todella synkät. Jos valittua linjaa ei toteuteta, seurauksena on valtaisa työttömyys, josta kärsivät kohtuuttomasti sen kouriin joutuneet sekä koko kansantalous. On huomattava, että jos luulee olevansa jonkun puolella, saattaa ollakin juuri tätä vastaan. Tällainen on tilanne tällä hetkellä talouspoliittisessa mielessä.

Herra puhemies! Edellinen, Holkerin hallitus karsi kuluvan vuoden budjetista sitä laadittaessa viime syksyn eduskuntakäsittelyn yhteydessä ja myöhemmin säästöpäätöksin yhteensä 700 miljoonaa markkaa kehitys yhteistyövaroja. Rajua karsintaa perusteltiin valtion talouden vaikeuksilla ja sillä, että määrärahoja on siirtynyt vuodesta toiseen erilaisista syistä. (Ed. Rinne: Palautetaanko ne nyt?) Viime vuodelta tälle vuodelle siirtyi lähes 1 000 miljoonaa markkaa edellisen vuodenvaihteen siirtymän oltua noin puolet tästä. Holkerin hallitus aloitti siis erittäin voimakkaan kehitys yhteistyömäärärahojen leikkauksen.

Uusi hallitus on kirjannut ensimmäiseen lisäbudjettiin edellisen hallituksen alkuvuodesta tekemät kehitys yhteistyömäärärahojen leikkaukset ja lisännyt leikkauksia omalta osaltaan jonkin verran. Siis me emme pääse tänä vuonna tavoitteeseen 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta kehitys yhteistyömäärärahoissa. Jos tarkastellaan kehitys yhteistyömäärärahojen maksatusta, ei Suomi ole päässyt 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuuteen minään vuonna.

Kehitys yhteistyön sisältö on aiheuttanut varsin paljon kritiikkiä viime vuosina. On väitetty, että Suomen toteuttamalla kehitys yhteistyöllä on varsin vähän kehitys vaikutuksia. Kritiikki on mielestäni ollut paikallaan, joskin on todettava, että samantapaista esiintyy kaikkialla muuallakin, muissa Pohjoismaissaakin. Positiivistakin palautetta on tahi tullut mm. avun vastaanottajien keskuudesta.

Olen ollut ministerinä noin kuukauden ajan ja olen käyttänyt tämän ajan havaintojen tekemiseen. Tiesin jo ennestään, että ulkoministeriön kehitys yhteistyöosastolla on hyvin motivoitunut henkilöstö, jolla on kenttäkokemusta kehitys maista 300—400 henkilötyövuotta. Kuitenkin avun maksatukset ovat myöhässä. Vauhti on jopa hidastunut verrattuna vuosiin 1989 ja 1990,

siis tämän alkuvuodenkin aikana. (Ed. Laaksonen: Ministeri pistää vauhtia!) Jotakin lieenee siis vialla.

Lähihistoriaa tarkastelemalla löytyy ainakin yksi aivan selvä virhe, josta edellinen hallitus kantaa osittain vastuun. Viime vuonna 3—4 kuukauden sisällä vaihtui kolme johtavaa kehitys yhteistyön virkamiestä. Perimätietoa ei siirtynyt, vaan uudet henkilöt saivat ottaa vastaan vastuulliset asemansa aikaisemman kokemuksen pohjalta. Heiltä puuttui edeltäjiensä hyvin kiitettävä rutiini.

Toinen syy on löydettävissä osaston organisaation uudistamiseen liittyvistä seikoista. Näyttää siltä, että uudet johtajat pitivät suoranaisena velvollisuutenaan muuttaa osaston organisaation välittömästi, vaikka edellisestä uudelleenjärjestelystä oli kulunut vain suhteellisen lyhyehkö aika. Työrutiinit oli juuri opittu, kun taas ryhdyttiin organisoimaan. Uusi järjestelmä saatettiin voimaan pikavauhtia, vajaan puolen vuoden aikana, kun edellistä organisaatiouudistusta oli valmisteltu parisen vuotta. Nyt työrutiinit ovat jääneet suurelle osalle tuntemattomiksi. Ehkä on myös niin, että pikavauhtia edettäessä ei ole aina jaksettu toimia henkilökunnan suhteen psykologisesti oikein. Joillekin on saattanut jäädä jotakin hampaankoloon.

Kehitys yhteistyöosasto ei toimi sillä teholla, johon henkilökunnan kokemus ja koulutus riittäisivät. Tämä on valitettavasti todettava, ja tämän seikan parantaminen tulee olemaan myös ministerin sydäntä lähellä.

Julkisuudessa mm. eräässä aikakauslehdessä on kiinnitetty huomiota siihen, että edellisen hallituksen vinoutuneen nimityspolitiikan johdosta mm. ulkoasiainministeriöön on sijoitettu suhteettoman monta yhden puolueen edustajaa. Kehitys yhteistyöosasto on saanut tästä oman erittäin tukevan annoksensa. Ministerinä velvollisuutenani on pitää huolta, että tällä seikalla ei ole vaikutusta kehitys yhteistyöorganisaation suorituskykyyn. (Ed. Luttinen: Voi, voi!)

Nyt elämme siis ankarien säästötoimenpiteiden aikaa. Meillä on nyt oma etsikkoaikamme, joka on pyrittävä käyttämään mahdollisimman tehokkaasti. On etsittävä uusia aatteita sekä sisällön että organisaation suhteen. Seuraavassa muutamia ajatuksia, jotka askarruttavat mieltä. Ne eivät ole lopullisia kannanottoja, vaan keskustelun avaukseksi tarkoitettuja.

Maailmassa on jatkuvasti katastrofeja, joiden seuraukset ovat aivan käsittämättömiä. Esimerkkinä mainitsen Bengalilahden pyörremyrskyn,

joka surmasi lähes 200 000 ihmistä ja jätti kodittomiksi enemmän ihmisiä kuin meidän suomalaisten koko väkiluku on. Mielestäni Suomen on pidettävä yllä tehokasta katastrofivalmiutta ja varattava tarkoitukseen riittävästi myös kehitysyhteistyövaroja.

Kansalaisjärjestöjen toimintaa kehitysyhteistyössä arvostan erittäin paljon. Niiden antama apu menee ruohonjuuritasolle ja projekteissa suomalainen yritteliäisyys ja muut hyvät ominaisuudet siirtyvät suoraan vastaanottajan henkiseksi omaisuudeksi. Järjestöt ovat aina tervetulleita keskustelemaan seikoista, joilla valtio voi parantaa niiden toimintamahdollisuuksia.

Multi- ja biavun suhde, 40 : 60, on ehkä jonkinlainen jäännös 70-luvulta, josta ei ole katsottu voitavan edes keskustella maassamme. Kansainväliset järjestöt ovat saaneet tämän automatiikan johdosta osansa huolimatta siitä, toimivatko ne tehokkaasti ja sellaisien periaatteiden mukaan, jotka muutoinkin ovat vallitsevia kansainvälisessä yhteistyössämme. Olemme pyrkinneet kilpailemaan siitä, miten lähelleärkeä avunantajien joukossa pääsemme ja kuinka monta suurvaltaa pyrimme ohittamaan. Tämä on nostanut meidät viidenneksi Unicefin auttajien joukossa, ihan hyvä, ja kahdeksanneksi YK:n kehitysohjelmien, Undp:n auttajista. Undp:n auttajakisassa ohitamme tänä vuonna todennäköisesti Kanadan ja Ranskan.

Edellä mainittua sidonnaisuutta on vakavasti harkittava. Järjestöille on asetettava ehtoja tehokkuuden ja tulostavasti osalta. Järjestöjen byrokraatia ei rahoillamme ole järkevää kasvat-
taa. Kahdenvälisiä kohdemaita on syytä vähitellen etsiä lisää, sillä monet perinteiset kohdemaat ovat eri syistä jääneet pois avunsaajien joukosta. Edellinen hallitus ei tehnyt kohdemaavalintoja. Uusien kohdemaiden ja vanhojenkin osalta on syytä tehostaa avun vastaanottajien analysointia.

Kehitysyhteistyömäärärahojen viime vuonna aloitettu voimakas leikkaaminen on erittäin valitettava asia. Suomi on suoraan ja muiden teollistuneiden maiden välityksellä osaltaan ollut voimakkaasti hyötymässä kehityksistä vuosikymmenten aikana. Olemme velkaa maailman köyhille. Maailman hätä on valtava. Joka päivä kehitysmaissa kuolee 40 000 lasta aliravitsemukseen ja sairauksiin. Sivistynyt ihminen ja sivistynyt kansakunta ei voi olla kantamatta vastuuta inhimillisestä hädästä.

Kehitysyhteistyömäärärahoja on kuitenkin viime vuosina jaettu hyvin kevyin perustein ja

niiden käytön valvonta on ollut valitettavan heikkoa. Nyt on oikea aika tehostaa käytön valvontaa ja projektien suunnittelua. Jotta saataisiin selvä ja oikeudenmukainen kuva kehitysyhteistyöstä ja sen valvonnasta, olen vastuullisena ministerinä käynnistämässä selvitystyötä kehitysyhteistyön sektorilla. Tämä jo siksi, että mahdolliset viat saadaan korjatuiksi ja turhat epäluulot poistetuiksi. Kysymyksessä on useiden miljardien markkojen suuruinen veropotin käyttö. Sen lisäksi, että näitä varoja on annettu erilaisille poliittisperäisille ja muille organisaatioille, on niiden käytön yhteydessä ilmennyt sellaisia epäilyjä ja arveluja, jotka edellyttävät huolellista tarkastusta ja analysointia tapahtuneesta varojen käytöstä.

Vaikka olen syvästi pahoillani siitä, että kehitysyhteistyömäärärahoja on myös tämän hallituksen toimesta supistettu ja jatkossakin tullaan supistamaan, olen vakuuttunut siitä, että tehokkaat tarkastus- ja tehostustoimenpiteet tulevat muuttamaan suomalaista kehitysyhteistyötä niin voimallisesti tulevina aikoina, että leikatuilla varoilla saadaan aikaiseksi ehkä jopa huomattavastikin enemmän todellista kehitystä verrattuna aikaisempaan varojen käyttöön, joka määrältään on ollut varsin suurta, mutta teholtaan ehkä varsin heikkoa.

Herra puhemies! Suomen valtiontalous ja koko kansantaloutemme on todella huonossa tilassa. Mitä voimallisempiin toimenpiteisiin ja suurempiin rakenteellisiin tervehdyttämistöimiin olemme nyt valmiita, sitä nopeammin saamme kehityksen suunnan käännettyä terveeksi. Kun tämän suunnankäännöksen saamme aikaan, edellyttää kristillinen liitto, että hallitus lisää nopeasti kehitysyhteistyömäärärahoja, joilla tehokkaasti tullaan auttamaan maailman kasvavaa hätää. Samalla me haluamme toteuttaa kotimaassa heikoimmassa asemassa elävien eläkeläisten, lapsiperheiden ja muiden erityisryhmien taloudellista asemaa parantavia toimenpiteitä.

Nyt leikkaukset on osoitettava niiden maksettavaksi, jotka ovat tässä yhteiskunnassa hyväosaisia. Näitäkin on paljon. On ikävä, että vahvat etujärjestöt ovat erittäin kylmiä ja jopa edesvastuuttomia oman edun tavoittelijoita. Tämä on se aika, jolloin erityisesti sosiaalisuutta ja solidaarisuutta julistavat aatteet voisivat astua esille kantamaan vastuuta työttömistä ja yhteiskuntamme heikoimmista sekä tulla rakentamaan tervettä perustaa kansantaloudellemme.

Edustajat Suhonen ja Väistö merkitään läsnä oleviksi.

Ed. K a s u r i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lieneekö laskettavissa ministeri Kankaanniemen kokemattomuuden tiliin vai mihinkä sitten, mutta kyllä omasta puolestani näkisin, että oman ministeriön virkamieskunnan ojennukseen saattamisen tulee tapahtua ministeriön sisällä. Eduskunta ei käsitykseni mukaan ole se foorumi, jossa näitä keskusteluja käydään.

Ja kun viittasitte puheenvuorossanne poliittisten järjestöjen suorittamaan kehitysapuyhteistyöhön, haluan tältäkin osalta todeta sen, että ei ole asetettu kyseenalaiseksi näiden kansalaisjärjestöjen toimintaa myöskään tässä yhteydessä. Jos ainoastaan esimerkiksi kirkkoa lähellä olevat lähetysseurat ja heidän työnsä arvioidaan päteväksi ja sopivaksi, se ei myöskään ole tasatarvoista kansalaisyhteiskuntapolitiikkaa. Tältä osin kyllä toivon, että kun uusi kehitysyhteistyöministeri perehtyy vähän paremmin tähän hallinnonalaan, niin hän ottaa myös nämä kysymykset tasapuolisesti huomioon.

Ed. Jaakonsaari merkitään läsnä olevaksi.

Ed. W a h l s t r ö m (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministerin puheenvuoroon oli ehkä jonkin verran käytetty ajatusta mutta ainakin molempia käsiä, mutta toki se oli kristityn puheenvuoro. Oikea käsi ei tiedä, mitä vasen käsi tekee, ja siinä mielessä kyllä äärimmäisen ristiriitaisia tietoja saimme.

Nimittäin ensinnäkin ministeri sanoi, että me emme pääse 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta kehitysavussa tänä vuonna. Ei tietenkään päästä, koska talouspoliittisessa selonteossa sanotaan, että tuosta bruttokansantuoteosuustavoitteesta luovutaan tilapäisesti. Niinhän siellä sanotaan, ja minusta jos pidettäisiin edes tuo tavoite, niin valitettavasti silloinkin kehitysyhteistyömäärärahat laskisivat bruttokansantuotteen laskiessa. On aivan totta, että viime vuosina ei ole kertaakaan päästy vielä tuohon paljon mainostettuun 0,7:ään, vaan maksatukset ovat jääneet jopa 0,6:n alle viime vuonnakin ja toissa vuonna, vaikka silloin jo väitettiin siihen päästyn.

Minusta tämä puheenvuoro oli aivan sa-

manlainen kuin niiden kehitysyhteistyön kriitikoiden puheenvuoro, jotka perustelevat kyllä puheenvuoronsa sillä, että laatua pitää parantaa, valvontaa lisätä mutta tosiasiaa haluavat kehitysyhteistyömäärärahoja vähentää.

Minäkin hämmästyin siitä kehitysyhteistyöosaston henkilökunnan kritiikistä, mikä tähän sisältyi, samoin kuin järjestöjen kritiikistä. Kehitysyhteistyötä harjoittavat kansalaisjärjestöt ovat saaneet kiitosta siitä, että heidän työnsä yleensä nimenomaan kohtaa ruohonjuuritason ja että siellä tehdään valtavasti määrätietoista vapaaehtoista työtä, jonka seurauksena myös järjestöjen omavastuuosuutta on voitu alentaa ja määrärahoja lisätä.

Vielä yksi huomautus. Kun ministeri viittasi Bengalinlahden tuhoihin, niin valitettavasti tässäkin suhteessa teot ovat toisenlaiset. Lisäbudjetissa kerrotaan, että Bangladeshilta vähennetään 20 miljoonaa markkaa avustuksia.

Ed. H a a v i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on huono asia, että taloudellisesti vaikeassa tilanteessa luovutaan tästä 0,7 prosentista tai siitä tavoitteesta. Se on aika lyhytnäköistä, ja tulee olemaan vaikeaa myöhemminkään palata enää tähän tavoitteeseen, eli kun se on otettu tämmöiseksi muututtajaksi budjetissa, jatkossa hallitukset voivat kohdella tätä lukua miten haluavat, kun tästä tavoitteesta nyt luovutaan.

Olisi ollut kiinnostavaa kuulla ministeri Kankaanniemeltä, minkälaisia uudelleenarvioita hän laajasti ottaen meidän kehitysyhteistyössämme tekisi, kun apu pienenee. Hän viittasi kansalaisjärjestöihin mutta ei viittannut sellaisiin painotuksiin, joista eduskunnassa on paljon puhuttu, eli ympäristöpainotuksiin, väestöohjelmiin, ihmisoikeuskysymyksiin. Miten nämä tullaan ottamaan huomioon tulevassa kehitysyhteistyössä?

Kun ministeri puhui siitä, että nyt hänen johdollaan aiotaan tehostaa avun perille menon valvontaa ja projektien seuranta, niin siihen eivät viittaa ministerin viimeaikaiset päätökset. Hänen ensimmäisinä toiminaan oli mm. evätä metsäseminaarilta, jonka Ympäristö ja kehitys on järjestämässä kesäkuun alussa ja joka tulee käsittelemään nimenomaan Suomen kehitysyhteistyöpolitiikkaa, Suomen metsäohjelmia monessa kehitysmaassa, evätä tältä metsäseminaarilta kehitysyhteistyöosaston avustus. Ilmeisesti se olisi kuitenkin ollut liian kriittinen suhteessa Suomen kehitysyhteistyöhön, eli teot eivät nyt tue sitä, mitä ministeri itse tässä esitti.

Olisinkin halunnut kuulla, miten suhtaudutaan avoimeen kansalaiskeskusteluun tällä hetkellä ministeriössä ja miten ministeri itse siihen suhtautuu.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on erinomaisen hyvä, että ulkoministeriön toimia ja nimenomaan kehitysyhteistyövarojen jakamista katsellaan jonkin muunkin värisin silmilasein ja silmin kuin pelkästään yhden puolueen näkökulmasta. Pitää paikkansa, että ulkoministeriössä on toiminut värisuora ja toimii edelleenkin.

Tulin juuri omalta henkilökohtaiselta matkalta Lontoosta, missä kuulin, että — nimeä mainitsematta — hyvä ja erinomainen aikaisemmin ulkoministeriön palveluksessa ollut henkilö syrjäytettiin. Hänen valintansa ei tullut kysymyksenkään lehdistöattashean paikalle Lontoossa, koska hän oli väärän puolueen ihminen. Oli sovittu, että nyt on kokoomuksen ja demareiden vuoro, eli tästä asiasta kyllä on ihan selvää näyttöä. Jos tämä hallitus pääsisi poliittisissa virkanimityksissä joka tasolla jonkinlaiseen järjestykseen, se kyllä ansaitsee silloin paikkansa.

Haluaisin ministeri Kankaanniemen hieman täsmentävän jatkossa, miten hän suhtautuu valtion kehitysapuvarojen entistä suuremman osuuden jakamiseen kansalaisjärjestöjen kautta. Jos kerran kehitysyhteistyö on niin rapakunnossa, että varat menevät minne sattuu eikä valvonta pelaa, niin minun mielestäni silloin entistä enemmän näitä varoja täytyisi suunnata Unicefin ja SPR:n kautta, jotka ovat hyviä järjestöjä.

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me jo viime yönä totesimme yllättäen, että kristillinen etiikka on menneitä arvoja. Olin erittäin pettynyt, että kansanedustajasta ministeriksi päässyt Kankaanniemi on kadottanut sen nöyryyden ja lähimmäisen kunnioituksen, jonka olin olettanut kuuluvan ministerin persoonallisuuteen. Ministeri niputti minusta todella kömpelöllä ja tökeröllä tavalla mielestäni loistavaa kehitysyhteistyötä ja ulkopoliittikkaa tekevä sosialidemokraatit: Iloniemet, Ahtisaaret, Blombergit. Sanon ihan suoraan, että ministerillä on pitkä matka edes solmiakseen näiden henkilöiden kengännauhat, sen tasoista asian-
tuntemusta sieltä löytyy.

Ehkä toinenkin poliittinen johtopäätös on paikallaan tehdä. Hyvin koppavasti ministeri viittasi uuteen poliittiseen kulttuuriin. Minä olen todella yllättynyt siitä, että asuntoministeri

Rusanen ilmoittaa olevansa olennaisissa asioissa eri mieltä hallituksen kanssa. Ympäristöministeri Pietikäisellä on Vuotos-kysymyksissä aivan sama tilanne. Nyt ministeri Kankaanniemi toteaa puheenvuorossaan, että me olemme velkaa köyhille kehitysavun piirissä olevissa maissa. Me olemme velkaa, mutta mikä on se johtopäätös, jonka ministeri Kankaanniemi tekee? Merkittävä kehitysavun vähentäminen! Ymmärrän, että on syytä tehdäkin painopisteissä muutoksia esimerkiksi väestöohjelmien ja ympäristökysymysten suuntaan, mutta se, että tässä tehdään näin radikaaleja muutoksia, ei ole oikein.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kankaanniemi kiitteli nykyisen hallituksen rohkeutta. On vielä näkemättä, kuinka paljon hallituksella on rohkeutta silloin, kun tosipaikka eteen tulee. Se on tähän mennessä viitoittanut linjan suomalaisen sosiaaliturvan purkamisen suuntaan. Se on viitoittanut maailman köyhien unohtamisen. Se on aloittanut työnsä tekemällä massiivisen tulonsiirron palkansaajilta pääomalle. Ei tällaista rohkeutta edellinen hallitus muuten havitellutkaan.

Mutta ei edellinen hallitus myöskään syyllistynyt sellaiseen populismiin, jota tämä hallitus näyttää harrastavan. Se paikkaa jälkiään tekemällä autoveron alennuksen, jossa jää perimättä miljardien arvosta tuloja valtiolle nyt, kun se todella niitä tarvitsee, ja samaan aikaan jättää toteuttamatta viinan hinnankorotuksen, kun viinan käyttö kerrankin oli saatu laskuun, niin hartaasti kuin sitä kristillisen liiton edustajat ovat eduskunnassa tähän asti toivoneet. Ei tällaiseen populismiin edellinen hallitus todellakaan syyllistynyt.

Rohkeutta hallitus tulee tarvitsemaan, kun se kaikki nämä temput suorittaa. Mutta rohkeutta ei, ministeri Kankaanniemi, ole ihmisten luokitteleminen maailmankatsomuksen mukaan osaviksi tai päteviksi. Se on syrjimistä, ja sitä sanotaan myöskin virkakieltojärjestelmäksi.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kankaanniemen puheenvuoro oli monella tavalla hämmästyttävä. Minun arvomaailmassani se kyllä ei edustanut kristityn vastuuta, pikemminkin päinvastoin. Totesitte, että olette syvästi pahoillanne siitä, että kehitysyhteistyömäärärahoja leikataan. Onko eettisesti mielestänne oikein, että olette syvästi pahoillanne, mutta teette kuitenkin näin? Teidän mielilauseenne viime vaalikaudella kansanedus-

tajana oli se, että tekojen ja puheiden pitää olla sopusoinnussa. Nyt teidän sananne ja tekonne ovat pahimmanlaatuisessa ristiriidassa.

Kun te edellytätte kansanedustajilta vakavasti vastuuta Suomen taloudesta, niin mielestäni ihan yhtä vakavaa vastuuta pitää osoittaa kehitysmaiden taloudesta, kehitysmaiden ihmisten elämästä ja elämisen mahdollisuuksista. Tätä vastuuta pitäisi kantaa myöskin arvoisan ministerin, koko hallituksen, kuten myöskin koko eduskunnan. Tämän päivän tietoja on mm. se, että nälkäkuolema uhkaa tänäkin vuonna 27:ää miljoonaa afrikkalaista. Onko mielestänne oikein leikata Suomen kehitysyhteistyömäärärahoja yksinomaan tätä tietoa ajatellen ja silmälläpitäen?

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kankaanniemi esitti puheenvuoronsa aluksi, että kehitysyhteistyö monissa tapauksissa ei ole auttanut kehitystä. Tähän arvosteluun voi varmasti yhtyä.

Hieman tarkemmin eriteltynä voidaan sanoa, että apu on usein ollut liian fragmentaarista, rikkiäistä, eikä riittävän kokonaisvaltaista.

Toiseksi apu on ollut lyhytjänteistä ja jälkiä paikkailevaa eikä pitkäjänteistä ja ennalta ehkäisevää, kuten sen tulisi olla.

Kolmanneksi apu ei pyri saattamaan kohdemaita omavaraisiksi, kuten sen pitäisi, vaan se usein lisää kohdemaitten riippuvuutta avunantajista ja teollisesta maailmasta.

Kaikkein eniten minua kuitenkin kiinnostaisi kuulla ministeri Kankaanniemen mielipide siitä kysymyksestä, jota pidetään yleensä arkaluonteisena, mutta toisaalta kehitysmaiden ongelmien perussyynä, nimittäin väestöräjähdyksestä. Mikä on ministeri Kankaanniemen suhde väestöräjähdykseen? Miten ministeri Kankaanniemi on ajatellut puuttua tähän asiaan, millä keinoilla ja millä tavoin kytkeä tähän kysymykseen Suomen antaman kehitysavun?

Ed. v o n B e l l (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On mielenkiintoista huomata, miten kansanedustaja Kankaanniemi on muuttanut tultuaan ministeri Kankaanniemeksi. (Ed. Aittoniemi: Positiiviseen suuntaan!) — Mielestäni ei positiiviseen suuntaan. — Hän totesi puheensa alussa, että hallituksella on halua puuttua menoautomaatteihin ja rakenteisiin. Eilinen keskustelu tässä salissa osoitti, että nimenomaan näihin ei hallituksella ole halua puuttua. Hänen puheenvuoronsa oli mielestäni siinäkin mielessä ristiriit-

tainen, että hän hyvin vakuuttavasti kertoi, miten maailman hätä on suuri, ja samanaikaisesti esitti, että hallitus luopuu jo tavoitteena tästä 0,7 prosentin osuudesta.

Myös historiana on merkittävä se, että kun kristillinen liitto sai ensimmäisen ministerinsä ja alkoholiasiat hoitoonsa, niin ensimmäisen keran kai Suomen poliittisessa historiassa hallitus luopuu viinan hintojen korotuksista, jotta kansa ei enempää raitistuisi kuin se nyt on tehnyt. Tämä on todella historiallinen huomio.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Myös minä olen ollut erittäin hämmästynyt ministeri Kankaanniemen puheenvuoroista siltä osin kuin ne koskevat kehitysyhteistyötä ja sieltä säästämistä. Ministeri Kankaanniemi ja myös muut ministerit ovat täällä tänään ja eilen erityisesti toistuvasti tuoneet esille sanan menoautomaattikka. Eli kun me nyt keskustelemme säästöistä, tämän säästämisen varjolla puretaan ns. menoautomaattikkaa tai budjettiautomaattikkaa.

Mielestäni olisi kuitenkin hyödyllistä keskustella siitä, minkälaisia asioita halutaan kuuluvan budjettiautomaattikan piiriin, ja toisaalta siitä, mitä asioita sieltä pitäisi ottaa ja purkaa pois. Siitä on vähemmän keskusteltu. Kun me puhumme kansalaisten perusturvallisuudesta, niin ainakin minä ymmärrän, että sana ”perus” tarkoittaa, että tietty turvallisuuden taso turvataan riippumatta suhdanteista, ja nimenomaan nämä perusturvallisuudet pitää budjettiautomaattikan kautta turvata ihmisille. Sama koskee mielestäni koulutusta, sivistystä ja kulttuuria. Näinhän hallitusohjelmassakin sanotaan, että nämä kuuluvat perusturvallisuuden piiriin. Nämä on tähdellistä naulata budjettiautomaattikan piiriin, mutta hallitus itse asiassa jättää budjettiautomaattikan osalta kokonaan käsittelemättä eli purkamatta esimerkiksi sotakoneistoa. Sinne ei olla purkua ollenkaan viemässä. Meillähän on sanottu, että kenraalit ovat olleet niin viisaita tai ovelia, että ovat sitoneet hankinnat vuosiksi etukäteen, jotta näitä ei päästä purkamaan. Valitettavasti on niin, että koululaiset ja sairaat eivät ole olleet yhtä ovelia tai taitavia, joten sieltä kyllä purkuja voidaan tehdä.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun kuuntelin ministeri Kankaanniemen puheenvuoron, tuli mieleen rääsyihin pukeutunut Job Vanhasta testamentista, joka sirotteli tuhkaa hiuksiinsa. Hänen vaikerruksen-

sa sisälsi sekä itseinhoa ja myös hyvin vahvaa vainoharhaisuutta. Mitä tulee ministeri Kankaanniemen reseptiin asian hoitamiseksi, niitä talousongelmien poistamiseen ei löytynyt kuin yksi. Hän moitiskeli aikaisempaa hallitusta. Kuitenkin on ministeri Kankaanniemen hyvä muistaa, että Holkerin hallituksen aikana Suomi oli parhaimmassa taloudellisessa asemassa muihin maihin verrattuna. Tällä hetkellä meillä on 200 000 työtöntä. Pitäisi miettiä enemmän sitä asiaa.

Mitä tulee kehitysyhteistyöpuoleen, niin nimenomaan itseinho näkyi puheenvuorossa, kun ministeri kosketteli kehitysyhteistyömäärärahoja. Se sisälsi huonoa omaatuntoa, mutta toisaalta selvästi kuului kaiken alta myös ilo siitä, että hän oli joutunut peräytymään ja kehitysyhteistyömäärärahoja on poistettu. Minusta paras panos, minkä ministeri Kankaanniemi voisi antaa kehitysyhteistyölle toisaalta ja Suomen talouselämän kohentamiselle toisaalta, olisi se, että hän kiertelisi tämän hallituskauden kehityksimaissa ja tutkisi moittimiensa sosialidemokraattisten virkamiesten virheitä siellä. Hän olisi silloin poissa täältä, missä ratkaistaan talousongelmia.

Ed. V ä h ä k a n g a s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Kankaanniemi puheenvuorossaan sipaisi myös kotimaan köyhien ihmisten ongelmia ja sanoi, että hän kantaa huolta pienituloisista eläkeläisistä, työttömistä ja lapsiperheistä, niin olisin kysynyt ministeri Kankaanniemeltä kristillisen vakaumuksen omaavana ministerinä: Miten te käsitätte perusturvan, josta eilenkin puhuttiin paljon? Mikä se on? Kukaan ei ole kertonut. Vai tarkoitatteko te todella sitä, että alimmalla 105 markan työttömyyspäivärahalla tai alle 60 markan sairauspäivärahalla olevat ihmiset ovat perusturvan piirissä? Vai mikä se taso on?

Minusta on järkyttävää, että me puhumme perusturvasta, josta ei säästetä lainkaan, vaan se pidetään ennallaan. Te haluatte säästömentaliiteissa ikään kuin panna vastakkain työttömät ja pienellä sairauspäivärahalla elävät sairaat ihmiset. Oikeudenmukaisuus, jonka tässä pitäisi olla, olisi se, että etuudet nostettaisiin esimerkiksi sille tasolle, josta puhuttiin edellisen hallituksen aikana, eli 3 000 markan perusturvasta. Niihän pitäisi sairauspäivärahankin osalta kaksinkertaistaa. Ministeri Kankaanniemi, mikä on teidän tulkintanne perusturvasta? Onko se oikein, että alimmilla markkamäärillä olevat

ihmiset joutuvat turvautumaan sosiaalilautakunnan apuun, kun nämä päivärahat eivät toimeentuloon riitä?

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin kuulun niihin, jotka ovat pettyneitä täällä ministeri Kankaanniemen ja kristillisen liiton puheenjohtajan puheenvuoroon. Olisi toivonut, että hän olisi irrottautunut edes joistakin niistä linjanvedoista, joita hallituksen eräät ministerit, eilen mm. valtiovarainministeri Viinanen, tekivät. Toivottavaa olisi, että ministeri Kankaanniemi ei iltaisin lukisi ainoastaan hallituksen esityksiä, vaan vastalauseita, joita hän teki viime kaudella mm. sosiaaliturvan kehittämisestä, ennen kuin hän siunaa itsensä mencee nukkumaan.

Eilen valtiovarainministeri Viinanen toi esille, että elinkeinoelämälle ei riitä se, että viime vuosikymmenellä lapsilisämaksut poistettiin työntantajilta. Nyt työntajat tarvitsivat myös osan myös lapsilisistä, jotta pärjäisivät. Onko ministeri Kankaanniemi samaa mieltä?

Samoin on hallituksen taholta tuotu esille, että palkkoihin, eläkkeisiin, sairausturvaan, työttömyysturvaan ja vammaisten tukeen pitäisi puuttua ja jopa koululaisten ruokalautaseen ja koulukuljetuksiin. Mielestäni hallituksen pitäisi pitää näpit irti näistä ihmisten perusasioista. Toivoisi, että kristillinen liitto ja sen puheenjohtaja jyräisivät eduskunnassa ja olisivat täysin toista mieltä kuin hallituksen ministerit. Vai onko niin, että kristillisellä liitolla on tässä asiassa vain myötäeläjän osa?

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Näyttää siltä, että vasemmistoliitolla ja sosialidemokraateilla on kova halu siirtää keskustelu oman kansan ongelmien parista Afrikan savanneille. Siihen viittasi äsken se, kun ed. Gustafsson oli vähällä räjähtää kappaleiksi siitä, että ministeri Kankaanniemi noudattaa kristillistä mielenlaatua ajatteleamalla nimenomaan omien kansalaisten etua ja lähtemällä siitä, että on säästettävä muualle annettavasta ylisuuresta, tarpeettomasta ja tehottomasta avusta silloin, kun omalla kansalla on hätä. Kehitysapu, jota annetaan niihin maihin, joiden suuntaan sopimukset on tehty, on niin tehotonta, että vain markkamääräisesti kolmasosa siitä määrästä voidaan katsoa tehollisesti ja pitkäjänteisesti käytetyksi. Tästä on kysymys.

Sanoisin, että se, että ministeri Kankaanniemi on muuttanut näkemystään asiasta, johtuu siitä,

että me olemme nähneet nyt oman maan ja omien kansalaisten ja nimenomaan köyhien ihmisten tilanteen tulevaisuudessa. Meidän täytyy karsia sieltä, mistä on karsittavissa, ja nimenomaan sieltä, missä tähän saakka valtaosa rahoista on hukkaan heitettyjä. Ed. Gustafssonkin on nähnyt, miten niillä rahoilla, joita täältä on Afrikkaan heitetty, kehitys on kulkenut siellä eteenpäin. Joka päivä mennään pahempaan ja pahempaan suuntaa. Uskon, että jos vetäisimme kätemme ja rahamme sieltä pois ja antaisimme heidän olla rauhassa, he pääsisivät ehkä joskus jaloilleenkin Afrikassa ja muualla kehitysyhteistyömaissa.

Ministeri K a n k a a n n i e m i : Herra puhe-mies! Halusin puheenvuorossani yleisesti talouspolitiikkaa käsitellä ja hieman erityisesti kehitysyhteistyöhön paneutua, mutta aika ei riitä missään tapauksessa käsitellä niin hyvin kuin haluaisin, eikä nytkään.

Totean syntyneestä keskustelusta, että oli varmasti tarpeen kuitenkin herättää keskustelu, vaikkakin hieman hatarilla ja nopeasti kootuilla ajatuksilla, jotka esille toin. Mutta niin olivat hataria ja linjattomia varsinkin sosialidemokraattien vastauspuheenvuorot, että ei tästä kehitysapuun apua tullut.

Ensiksi totean, että valtiontalous on sellaisessa kunnossa, että meidän on siitä kannettava vakavaa huolta ja pidettävä kiinni, että me saamme omat asiamme kuntoon, ja sen jälkeen, kun saamme ne kuntoon, katsottava hyvin huolellisesti, miten lähdemme kaikkein vaikeimmasa asemassa olevien ihmisten asioita hoitamaan. Emme me pysty hoitamaan maailman hätää emmekä suomalaistenkaan asioita, jos meidän omat asiamme kansantaloudessa ovat rempallaan, niin kuin ne tänä päivänä valitettavasti ovat. Tällä tavalla on asiat hoidettava järjestyksessä loogisesti.

Kokemattomuutta minulla varmasti oli ja sanoisin, että ojentaminen ei ollut mitään virkamiesten ojentamista. Sanoin, että kehitysyhteistyöosastolla on hyvin motivoitunut henkilökunta, ja minusta siihen sisältyy selkeä viittaus siitä, että he ovat tehtäviensä tasalla. Mutta monet operaatiot, jotka viime vuonna tehtiin tuolla osastolla, antavat perusteita siihen, että kaikki ei ole mennyt ihan niin kuin olisi pitänyt.

Toisaalta, niin kuin monessa puheenvuorossa tuli esille, suurten, 3—4 miljardin markan suuristen verovarojen käytön valvonta ja seuranta

ei ole mielestäni ollut riittävän hyvällä tasolla eikä ole tällä hetkellä, ja halusin sen tuoda eduskunnan tietoon tässä tilanteessa heti syyttelämättä sen enempää ketään. Mutta pyrin siihen, että tähän asiaan saadaan selvyys ja täydellinen luottamus. Se on minun nähdäkseni täydellinen virkavelvollisuuteni.

Keskustelu poliittisista järjestöistä meni ehkä hieman harhaan. Mutta se siitä. Kaikkia järjestöjä pitää kriittisesti arvioida ja katsoa, että ne tekevät sitä työtä, mikä on varojen käytön tarkoitus. En niitä sen enempää halua arvostella.

Ed. Haavisto kyseli metsäseminaarin osalta. Uskon, että vihreät tuntevat tilanteen ja osaavat ajatella, minkälaisia asioita siihen liittyy. Meidän on syytä näitä asioita rauhallisesti viedä eteenpäin. En varsinaisesti ole hylännyt anomusta, mutta anomuksen käsittelyä on jouduttu siirtämään, koska aikataulu on ollut niin tiukka. Asia ilmeisesti oli jo ennen minun ministeriksi tuloni käsittelyssä eikä ollut oikein mennyt, niin kuin olisivat hyvien pöytätapojen mukaan saaneet mennä nämä eri asiat.

Mitä tulee järjestöjen suosimiseen, olen edelleen sitä mieltä, että järjestöt ovat tavattoman tehokas kanava, myös kansainväliset järjestöt, mutta meidän on niittenkin toimintaa seurattava entistä tarkemmin ja asetettava myös sinne selviä huomautuksia, jos ne eivät tyydytä. Tässä mielessä on tehty pohjoismainen projekti, joka vastikään valmistui ja jota viedään eteenpäin YK-järjestöjen toiminnan tehostamiseksi.

Totean ed. Gustafssonille, että minun nähdäkseni ainoa määräraha, jota edellinen hallitus todella leikkasi budjetissa, oli kehitysyhteistyömäärärahat. Sieltä se lähti. Sen lisäksi me saimme tälle hallitukselle kurjan kansantalouden ja valtiontalouden tilan hoidettavaksemme. Tämä on se realistinen lähtökohta, josta nyt lähdetään ja pyritään asioita saamaan kuntoon.

Ed. Astalan kanssa olen hyvin samaa mieltä, ja hänen sanansa osuivat tietyllä tavalla kipeästi minuun. Myönnän tämän. Sanat ja teot meillä politiikassa ovat useinkin ristiriidassa. Itse haluan rehellisesti tunnustaa ne ongelmat, joita itsekkin koen ja tunnen. Meillä täytyy olla tiettyjä tavoitteita, joihin emme pääse tänään. Ei ministeri pääse kuukaudessa, ei mikään hallitus ei mikään ministeri ole päässyt kuukaudessa eikä edes välttämättä neljässä vuodessa. Täytyy nyt katsoa tätäkin päivää hieman ja siltä pohjalta tulevaisuutta. Hallitusohjelmassa todella lukee, että 0,7 prosentista luopuminen on tilapäinen

alennus. Toivon, että se on lyhytaikainen ja tilapäinen.

Ed. Paloheimo kysyi lähinnä väestöräjähdykseen liittyviä kysymyksiä. Minulla on tietysti siltä perustalta, jolla elämäni on, lähtien selkeä näkemys siitä, että ihmiselämä on aina koskematon ja pyhä ja se on sitä kaikkialla maailmassa, niin Suomessa kuin muuallakin. Mutta ennen kuin elämä on alkanut, siinä vaiheessa hyväksyn perhesuunnittelun, väestösuunnittelun, ja siihen haluan myös kehitysyhteistyössä panostettavan. Se on aivan selkeä rajaus, ja se on sanoisinko hurskastelematta omantunnon kysymys minulle, että en voi olla ihmisiä tuhoamassa mutta väestösuunnittelu, perhesuunnittelu, on erittäin tärkeä toimenpide ja kehitysyhteistyön osa tämän päivän maailmassa. (Eduskunnasta: Voiko ne sitoa toisiinsa?)—Siinä onkin asia, johon meidän pitää yhdessä paneutua, miten me saamme sen asian kuntoon maailmalla. Minulla ei ole siihen ainakaan tässä vaiheessa vielä ratkaisumalleja, mutta niitä on syytä etsiä.

Ed. Vähäkangas kyseli, mikä on perusturva. Sanoisin, että todella alimman eläkkeen varassa elävät, työttömyysturvan, perusturvan varassa elävät, lapsiperheet monelta osin ovat niin alhaisessa asemassa, että heihin ei säästötoimenpiteitä pidä ohjata, eikä tämä hallitus, jos hallitus ohjelmaansa toteuttaa ja siinä pysyy, niihin puutu. (Ed. Vähäkangas: Onko heidän kohdallaan perusturva kunnossa?) — Ei ole kunnossa. Sen tähden hallitusohjelmassa lukeekin, että perusturvauudistusta viedään eteenpäin. (Ed. Vähäkangas: Milloin?) — Pyydän, että ed. Vähäkangas lukee hallitusohjelman. Siellä on jopa aikataulu, eli tämä on aivan selkeä asia. Niiden ihmisten, jotka ovat vaikeuksissa, asemaa pitää parantaa. (Ed. Vähäkangas: Kertokaa se aikataulu!)

Ed. Skinnari syytti linjattomuudesta. No, siitä voi tietysti syyttää, mutta lähtökohdat ovat sen suuntaiset, että kovin linjakkaaseen työhön ei kuukaudessa tässäkään asiassa voi päästä.

Mitä tulee alkoholipolitiikkaan, en siitä sen enempää sano. Minusta 80-luvulla elettiin liian alhaisen alkoholin hinnan aikaa ja kulutus päätettiin silloin niin korkeaksi kuin nyt on. Vastustin hallituksen päätöstä siirtää alkoholin hinnan korotusta. Ymmärrän ne taloudelliset syyt, joilla tätä perusteltiin, mutta en hyväksy niitä. Siksi olin eri mieltä tästä asiasta.

Ed. Varpasuo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. V a n h a n e n : Arvoisa puhemies! Eilen tai oikeastaan tänä aamuna seurasin eilisen keskustelun loppuun asti, joten on ehkä jonkinlainen vaatimaton mahdollisuus yrittää tehdä analyysia siitä, mitä tiedonantokeskustelussa on sanottu, onko pystytty päätyämään mihinkään. Uutena edustajana jonkin verran hämmästyttää se, että merkittävä osa eilisestä keskustelusta oli oikeastaan sellaista nokkelaa todistelua, jonka esikuva löytyy ehkä tv-sarjojen amerikkalaisista oikeussaleista ehkä sillä poikkeuksella, että aika tavalla myös väärä käsityksiä ja väärä tietoa keskustelussa on levitetty. Ehkä ennen muuta hallituksen aikeista maatalouspolitiikan osalta on esitetty perusteita väärä käsityksiä, mutta uskon, että maatalousministeri vielä tämän päivän aikana tältä osin oman vastauksensa antaa.

Oma arvioni keskustelusta on se, että verraten laaja yksimielisyys salissa vallitsee siitä, että hallituksen esittämä linjapäätös edelliseltä vaalikaudelta on oikein rakennettu. Ollaan aika laajasti yksimielisiä siitä, että tämän vuoden valtion budjetin 9,5 prosentin reaalisuus johtaa kohtuuttoman vaikeaan tulevaisuuteen. Ollaan yksimielisiä siitä, että vaihtotaseen vaje on päässyt liian syväksi, valtiontalouden alijäämä on uhkaamassa myös liian syvänä. Ollaan yksimielisiä siitä, että kansantuote laskee ja taloutemme tilanne on ehkä pahin 60 vuoteen. Ollaan myös yksimielisiä siitä arviosta, että valtion velkaantumisen vauhti on kääntynyt liian nopeaksi. Lienee myös yksimielisyys siitä, että tilanne ei ole nyt nollapisteessä vaan vielä pahenee tästä.

Minusta eilinen valtiovarainministeri Viinasen arvio siitä, että ensi vuoden lopulla valtionvelka kasvaa 100 miljardiin markkaan, jonka perusteella korkokulujen määrä on jo yli 10 miljardia, oli aika karmeaa kuultavaa. Se merkitsee sitä, että viisihenkisen perheen korkolasku valtiolle on 10 000 markkaa vuodessa. Samoin pääministeri Ahon puheessa tuotu selvitys siitä, että kun vielä vuosikymmen sitten viennin osuus bruttokansantuotteestamme oli noin kolmannes, on se tällä hetkellä enää noin 23 prosenttia, kertoo siitä, että meidän taloutemme perusteet ovat romuttumassa.

Työelämässä on yleensä hyvä tapa se, että edeltäjä jättää puhtaan pöydän seuraajalleen. Tällä kertaa näin ei valitettavasti tapahtunut. Ahon hallitus ei pääse aloittamaan puhtaalta pöydältä vaan itse asiassa pöydän alta.

Toinen yksimielisyyden aihe analyysiosassa liittyy varmasti siihen, että kansainvälisen kehityksen tai kansainvälisen talouden haasteen

me näemme pitkälti saman kaltaisena. Varmaan-kin tunnustetaan se, että pelkkä onnistunut ja hyvä Eta-sopimus ei riitä Suomen talouden pelastamiseksi, ellei oma taloutemme ole eurokun-
nossa.

On nähtävä, että kansainväliseen taloudelliseen kilpailuun ei suinkaan osallistu suljettu sektorimme, joka sinällään on hyvinkin vahva ja massiivinen, vaan avoin sektori, yksityinen sektori. Tiedonannossa onkin nostettu ansiokkaasti esille se, että avoimen sektorin toimintamahdollisuuksia on parannettava, ja tässä suhteessa on olemassa yksi helppo tunnusluku. Avoimen sektorin suhteellisen osuuden on tulevina vuosina kasvettava selvästi nopeammassa tahdissa kuin suljetun sektorin. Ellei tätä haastetta oivalleta, saattaa käydä niin, että kansainvälisen kaupan vapautuminen ja Eta-sopimus muodostuvat raskalaiseksi giljotiiniksi Suomen taloudelle.

Viime päiviltä hyvän rautalankamallin kansainvälisestä viitekehiksestä meille antaa Puolimatkan saama rakennuskauppa, jonka saksalaiset rahoittavat Moskovan lähistölle. Siellähän työtä ei tulla tekemään suomalaisella työllä, tavaraa viedään Suomesta, koska kuljetusyhteydet ovat hyvät, ja samoin sinne viedään suomalaista tietotaitoa. Mutta ei tarvitse karttaa katsoa Euroopassa kovin paljon muualle, kun oivaltaa, että tavarankuljetus Suomesta ei ole enää semmoinen kilpailuetu, kun lähdetään Moskovasta menemään länteen päin. Itse asiassa käy niin, että tämän kaupan perusteella meidän puolestamme muualla Euroopassa ei puhu enempää työmme kuin tavaramme hintakaan, vaan jäljelle jää ainoastaan oivallinen tietotaitomme, ja tietotaidon riittävyys osalta olen hyvin skeptinen. Juuri tänään kuulumme uutisista, että suomalaista tietotaitoa edustava Nokia Data on myyty japanilaisille.

Eta-ratkaisu ja läntisen Euroopan taloudellinen yhdentyminen lisää kansainvälistä kilpailua ja itse asiassa samaan suuntaan meidän kannaltamme tulee toimimaan myös itäisen Keski-Euroopan taloudellinen avautuminen. Kun meillä aiemmin on totuttu siihen, että ns. halpatyövoima-alueet ovat jossakin kaukana Kaukoitäsä tai korkeintaan Portugalissa, niin joudumme tottumaan ajatukseen, että halpatyövoima-alue sijaitseekin jatkossa jo Itämeren rannalla, päivämatkan päässä Suomesta.

Tähän asti minä uskon, että tässäkin salissa analyysistä voisi vallita yksimielisyys. Ristiriita vallitsee siitä, mitkä ovat Suomen korkean kustannustason syitä. Etenkin SDP:n oppositiorin-

tama katsoo, että Suomen korkea kustannustaso johtuu maataloustuesta ja elintarvikkeiden hinnasta. Minusta tämä on enemmän SDP:n poliittinen kuin talouspoliittinen arvio.

Kolmas laaja yksimielisyyden aihe voinee liittyä siihen, että hallitus on ensimmäisinä kuukausinaan antamalla tiukkoja säästö lupauksia ja selkeästi ilmoittamalla devalvaatiovastaisuutensa kyennyt siihen, että markkinakorkotaso on selvästi alentunut, selvästi alentunut siitä, mitä puolitoista edellistä vuotta on markkinoiden korkotaso ollut. Luulen, että vallitsee yksimielisyys siitä, että koron laskemisen pitääkin olla yksi talouspolitiikan päämäärä ja siihen päästään julkisen sektorin säästöillä, velkaantumisas-
teen alentamisella, aikaa myöten vaihtotaseva-
jeen kaventamisella jne.

Yksimielisyys toivottavasti vallitsee siitä, että me tarvitsemme taloudellista uskottavuutta, ja taloudellinen uskottavuus oikeastaan syntyy Suomen kansantaloudelle julkisen sektorin keinoin, tämän eduskunnan tiedonantokeskustelun ja siitä tehtävän päätöksen perusteella, vuoden 1992 budjetin osalta ja seuraavan toivottavasti maltillisen tulo-
ratkaisun avulla. Näihin kaikkiin me voimme yhteisesti olla vaikuttamassa, sekä hallitus että oppositio. Ei ole kyse Ahon hallituksen vaan Suomen kansantalouden uskottavuudesta. Se on yhteinen asia.

Neljäs minusta laajan yksimielisyyden asia, johon voimme päätyä, liittyy siihen arvioon, että yksityisellä sektorilla vallitsee lama. Konkurssit ja lomautukset vievät työn ja toimeentulon kuukausittain yhä uusilta tuhansilta työntekijöiltä. Itse asiassa turvallis-
in mielin voivat aamu-
lehtiä lukea ainoastaan julkisen sektorin palveluksessa olevat yli puoli miljoonaa työntekijää. Tämä turvallisuus ostetaan päivittäin velkara-
halla. Valtion seisominen lainajonossa pankeissa luo epävarmuutta korkomarkkinoille. Velkaantuessamme syömme myös tulevien vuosien uudistusvarat. Ellei nyt kyetä säästämään, voidaan reformipolitiikasta 90-luvulla luopua. Julkisen sektorin kustannuksiin on puututtava.

Laajan yksimielisyyden jälkeen, joka minusta kuitenkin keskustelun perusteella, etenkin eilisen iltayön ja aamuvorhaisen keskustelun perusteella, näistä analyyseista ehkä sittenkin oli löydettävissä, jos poissuljetaan se nokkela todistelu, jota deba-
tissa on käyty, tämän kuitenkin ehkä analyysiyksimielisyyden jälkeen yksimielisyyttä ei tunnu löytyvän säästötavoista eikä edes tavoitteen tasosta. Keskustelussa on esitetty, että maataloudesta pitäisi säästää enemmän, puolus-

tusmäärärahoista pitäisi säästää enemmän. Nämä ovat varmaan esityksiä, jotka hallitus tulee omalta osaltaan käsittelemään. Samoin on tuotu esille, että kehitysyhteistyövaroista ei pidä säästää. Sekin on ollut selvä tämän keskustelun kannanotto joiltakin osin.

Herra puhemies! Tiedonannolla hallitus on esittänyt oikeastaan selvitystilan tästä hetkestä ja toimet suunnan muuttamisesta. Tiedonantokeskustelun tarkalla analysoinnilla kyetään haaroikoimaan eduskunnan piirissä vallitseva tilanne-arvio ja joitakin poikkeavia esityksiä. Omasta mielestäni edellytykset rakentaville säästöpäätöksille ovat olemassa ja edellytykset paranevat, kun vielä esiintyneet harhaluulot mm. maatalouden supistuksista oikaistaan.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhanen totesi, että ei ole kysymys Ahon hallituksen vaan kansantalouden uskottavuudesta. Olen ed. Vanhasen kanssa kovin paljon eri mieltä. Sellainen kuin kansantalouden uskottavuus ei loppujen lopuksi ole yhtään mitään.

Olennaista on, minkälaista talouspolitiikkaa tasavallassa harjoitetaan. Meidän järjestelmäsämme sen asian ratkaisee kulloinkin istuva hallitus. Tässä tapauksessa erityisesti pääministeri Aho on pitänyt huolen siitä, että talouspolitiikan johto on profiloitunut häneen ja hänen johtamaansa hallitukseen. Toisin sanoen kysymys on puhtaasti siitä, minkälaista talouspolitiikkaa hallitus vetää. Siitä syntyy se kansainvälinen kuva, jonka mukaan meihin suhtaudutaan. Tätä kuvaa erinomaisen hyvin se, että nyt on ruvettu puhumaan ecusidonnaisuudesta meidän omaperäisenä toimintanamme. Mikä tästä olisi parempi esimerkki kuin juuri tämä?

Ed. Laakso (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vanhanen viittasi siihen, että kehitysyhteistyömäärärahojen leikkauksista ei valitse eduskunnassa yksimielisyyttä. Hieman hämmästyksellä kuuntelin äsken käydyin pitkähkön debatin kehitysyhteistyömäärärahojen leikkauksista.

Tuntuu aika omalaatuiselta, että kun kehitysyhteistyömäärärahojen leikkauksista teki päätöksen Holkerin hallitus ja — tarkistin äsken — oli kaiken lisäksi yksimielinen, nyt eduskunnassa tähän Holkerin hallituksen päätökseen, jota Ahon hallitus toteuttaa, kohdistavat ennen kaikkea sosialidemokraatit erittäin voimakkaan ja oikean arvostelun. Mutta oikean arvostelun

ohella tämä arvostelu on kovin myöhäsyntyistä. Mistä oikein on kysymys, kun arvostelua esittivät silloin, kun itse leikkauspäätös tehtiin tämän vuoden alussa Holkerin hallituksen toimesta, vain muutamat sosialidemokraatit, mutta nyt esittävät myöskin ne, jotka olivat itse tekemässä tätä päätöstä, mm. entiset sosialidemokraattiset ministerit?

Tuntuu aika oudolta. Onko kysymys oppositio-opportunismista eli kanta muuttuu aina sen mukaan, ollaanko hallituksessa vai oppositiossa näinkin tärkeässä kysymyksessä? Mistään solidaarisuudesta ja kristillisyydestä ei taida olla sentään kysymys.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rahamarkkinat eivät kyllä näytä kovin syvästi luottavan Ahon hallitukseen eivätkä tähän uuteen ohjelmaan. Ne eivät näytä pitävän sen talouspolitiikkaa kovin uskottavana. Kävin juuri äsken tarkastamassa, mitkä korot ovat tänään. Yhden kuukauden heliborkorko, joka oli eilen 11,95, on tänään 14,24 tämän ohjelman julkistamisen jälkeen. Samoin kolmen kuukauden helibor on noussut eilisestä tähän päivään.

Ed. Vanhanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta ei ole ollenkaan yllättävää, että eilisen keskustelun jälkeen, jossa oppositiosta ei tullut lainkaan ymmärtämystä säästö tavoitteille, markkinat käyttäytyvät tällä tavalla. Markkinat katsovat, miten koko tämä päätöksentekomekanismi toimii, pystyykö se toimimaan, ja laaja oppositio ei eilen antanut pienintäkään vihjetä siitä, että se olisi selkeästi tukenut kansantalouden tervehdyttämistä. Siksi markkinat reagoivat näin. Minusta kuitenkin tällä salilla on mahdollisuus vielä tämänkin asiaa korjata tämän päivän ja ennen muuta huomisen äänestyksen yhteydessä.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Täällä puhutaan eduskuntakeskustelujen vaikutuksesta markkinakorkoihin. Haluaisin huomauttaa, että siinä keskustelussa on kaksi osapuolta. Toinen osapuoli on hallitus, jonka tulee olla vakuuttava oman ohjelmansa toteuttamiseksi, ja toinen osapuoli on oppositio, joka mahdollisesti arvostelee hallituksen ohjelmaa.

Tässä tapauksessa voimme vetää sen johtopäätöksen, että hallitus ei ole ollut vakuuttava oman asiansa puolesta eikä ole pystynyt puolus-

tamaan sitä politiikkaa, jota aikoo harjoittaa maassamme. On vedettävissä se johtopäätös, että hallitus arvioidaan heikoksi toteuttamaan sellaista ohjelmaa, jota se sanoo toteuttavansa. Hallitus on siis tehnyt poliittisia virheitä tuodessaan niin huonon ohjelman, että markkinat eivät luota hallituksen kykyyn puolustaa valittua politiikkaa.

Tässä mielessä markkinakorot ovat reagoineet hallituksen heikkouteen ja siihen, että oppositio on pystynyt osoittamaan hallitusohjelman ontouden, sisällyksettömyyden. Olen ylpeä, jos oppositio on siihen pystynyt, koska se ontous ja sisällyksettömyys olisi paljastunut suomalaisille joka tapauksessa. Jos ei se paljastunut eilen, niin lähimpien viikkojen kuluessa.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vanhaselle toteaisin, että jos hallituksella on takanaan tarpeeksi parlamentaarista voimaa, silloin sen ohjelmalla on myös uskottavuus. Jos sitä parlamentaarista voimaa ei ole tarpeeksi, sitä on hankittava oppositio puolelta. Se tarkoittaa silloin sitä, että neuvotellaan opposition kanssa, ennen kuin ryhdytään mitään talouspoliittista ohjelmajulistusta antamaan. Sillä tavalla saadaan oppositio mukaan ja saadaan riittävästi uskottavuutta sille kokonaispolitiikalle, jota harjoitetaan.

Tässä tapauksessa on nähty, missä klikkasi. Ed. Luukkainen totesi harvinaisen selvästi, millä tavalla se käytännön elämässä näkyy.

Ed. Koskinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Vanhanen totesi, että ellei nyt säästetä, voidaan reformipoliitiikasta 1990-luvulla luopua. Tässä ongelmana kai hallituksella on se, että se on purkamassa jo 1980-luvun reformeja. Juuri tästä aiheutuu epäuskottavuus. Ei voida luottaa sellaiseen hallitukseen, joka ei tule toimeen työmarkkinajärjestöjen kanssa. Hallituksen aikomat purkutoimet esimerkiksi työttömyysturvauudistuksen, sairausvakuutus uudistuksen, yksilöllisen varhaiseläkkeen osalta kaikki ovat sellaisia, jotka sotivat tehtyjä tulopoliittisia ratkaisuja vastaan 1980-luvulla. Jos tällaisiin toimiin hallitus lähtee ja samalla uhoaa tekevänsä poikkeuksellisen tehokasta talouspolitiikkaa, säästötoimia, jotka koskevat jokaisen kansalaisen elämää, niin kovin hataralla pohjalla tällaisen hallituksen todellisuudentaju on.

Jos suomalaisissa olosuhteissa, joissa juuri tulopoliittisella koneistolla on pystytty turvaamaan ennätykselliset talouskasvut 1980-luvulla,

aiotaan ilman työmarkkinajärjestöjen myötävaikutusta päästä jonkinlaiseen vakauttamisratkaisuun, kovin pilvissä silloin leijutaan.

Ed. Vehkajä: Arvoisa puhemies! Kansalaiset ovat saaneet maistella kepun vaihtoehtoa nyt noin kuukauden ajan. Lyhyessä ajassa on tullut selväksi, että vaihtoehto on palkansaajan tappolinja. Kun taloutta on elvytettävä, enimät toimenpiteet aiotaan kohdistaa palkansaajiin. Kuinka hallitus kuvittelee, että tuotantoelämä elpyy muutta mutkitta, jos sen tärkeintä voimavaraa, työvoimaa, kohdellaan kuten hallitus on aikonut?

Elinkeinoelämä saa nyt palkkionsa siitä, että se on vienyt suomalaisen työn tulokset ulkomaille. Se saa suurielaisen anteeksiannon myös sivubisneksilleen eli epäonnistuneille seikkailuille kasinopelien maailmassa. Kun bisnes ei kannata, voi tehdä konkurssin ja aloittaa alusta.

Kansalaiset taas eivät saa armahdusta henkilökohtaisen epäonnen kohdatessa. Esimerkiksi asunnon takia ylivelkaantuneen ja työttömäksi joutuneen ei ole mahdollista tehdä henkilökohtaista konkurssia ja jatkaa taas puhtain paperein.

Hallitus on käynyt säästötoimiinsa eräänlaisen hysterian vallassa. Tämä hallitsemistapa tuli esiin jo kepun oppositioaikana ja sen käymässä vaalitaistelussa. On valitettavaa, että kepun hallituskumppanit ovat ottaneet tämän yhteiseksi menetelmäksi. Kerrotaan, että sanoma onkin mennyt hyvin perille. Mummot keräävät rahaa sukanvarteen, ja monet työnantajat pohtivat, että heidänkin kai on lomautettava, kun kerran sanotaan, että on lama.

Huonon taloudellisen tilanteen varjolla aiotaan nyt murentaa suomalaista sosiaaliturvaa ja yhteisiä hyvinvointipalveluja. Hallituksen nimenomaisena tarkoituksena on, kuten ministeri Viinanen totesi eilen, käydä kiinni rakentisiin. Vaalien alla julistetut uhat ovat saamassa verisen muotonsa. Palkansaajat, sairaat, vammaiset, vanhukset ja koululaiset ovat ryhmiä, joita hallitus aikoo mitä raimmalla tavalla muistaa. Ja millä menetelmillä? Neuvottelematta, antamatta mitään arvoa kolmikantasopimuksille, joilla yhteistä hyvinvointi-Suomea on turvallisesti ja yhteiskuntarauha säilyttäen rakennettu.

Hallitusohjelmaan kirjattu pyrkimys ”hyvästä yhteistyöstä työmarkkinajärjestöjen kanssa” joutuu vähintäänkin epäuskottavaan valoon. Hallitus on itse viemässä itseltään luottamusta,

kenties jopa leikkii tulella, mitä tulee mahdollisuuksiin ylläpitää yhteiskuntarauhaa jatkossa.

On paradoksaalista, että juuri huonoina aikoina sosiaalista turvajärjestelmää lähdetäisiin purkamaan. Eikö tämän turvaverkoston tulisi toimia etenkin silloin, kun menee huonosti? Eroa ei voi olla sillä, onko työttömiä tai muita avun tarvisijoita vähän vai paljon. Yhteiskuntamme kaksinapaistumisella toisaalta hyvin pärjääviin, toisaalta huono-osaisiin on pitkävaikutteisia ulottuvuuksia. Näitä eroja ei tulisi laskusuhdan-teen aikana vahvistaa.

Hyvinvointiyhteiskuntamme taustalla on käsitys kansalaisten tasa-arvosta. Peruskoulu, maksuttomat tai subventoidut päivähoito- ja kansanterveystyö, kansalais- ja työväenopistot, kirjastot jne. ovat palveluja, jotka ovat hitsanneet tämän kansan yhteen, riippumatta synnyntaustasta tai asuinpaikasta. Tällaisilla saavutuksilla on itseisarvo, jota tulee vaalia myös taloudellisesti tiukempina aikoina. Voi vain kysyä, mihin keskustelu tasa-arvosta on kadonnut tässä yhteydessä.

Me sosialidemokraatit emme voi nähdä asioita niin, että valtio ja kunnat olisivat vain köyhiä ihmisiä varten. Se merkitsisi synkkää paluuta köyhäinhoidon aikaan, sillä hyväosaiset kyllä aina keksivät keinot pärjätä.

On totta, että taloudellinen kasvu on ollut edellytys merkittäviin saavutuksiimme sosiaalipoliittikan alueella. Kun kasvu väliaikaisesti hiiptuu tai muuttuu laskukaudeksi, olisi löydettävä keinot, jotka olisivat luonteeltaan myös väliaikaisia ja joiden turvin hyvinvointi voidaan turvata huonommankin ajan yli.

On tuomittavaa, että taloudellista lamaa syyntä käyttäen puututaan sosiaaliturvan perusrakenteisiin, niin kuin hallitus nyt aikoo. Tämä hallitus näyttää vihaavan julkista sektoria. Pakkomielteenomaisesti tulisi nyt koskea kaikkeen, mikä näyttää julkiselta, paitsi maatalouteen. Kun hallitus supistaa julkista sektoria, se tarkoittaa, että myös työpaikkoja ajetaan mitä todennäköisimmin alas. Kun hallitus haluaa alentaa yksityisen työnantajan työeläkemaksua, se samalla nostaa julkisen sektorin suhteellisia työvoimakustannuksia yksityiseen verrattuna. Ja sitten hallitus itse ihmettelee, kun palvelujen tuottaminen julkisella sektorilla on niin kallista.

On tietenkin totta, että myös julkista sektoria voidaan ja pitää tehostaa. Ei pidä kuitenkaan väheksyä sitä vuosikausia jatkunutta työtä, jota paikan päällä on jo harrastettu säästöjen aikaansaamiseksi ja toiminnan tehostamiseksi. Voi-

daan sanoa, että tämä on enemmän sääntö kuin poikkeus. On tosin käytetty jo myös huonoa harkintaa. Eihän nimittäin ole mitenkään järkevää seisottaa esimerkiksi sairaaloiden vuodeosastoja tyhjillään vain käyttövarojen puutteen vuoksi. Ei ole myöskään järkevää luopua käyttämästä sijaisista, sillä kohta eivät jaksa nekkään, jotka nyt tekevät poissa olevien kollegojensa työt.

Hallitus puhuu tiedonannossaan julkisten menojen kasvun tyrehtyttämisestä. "Tyrehtyttäminen" on runsaaseen verenvuotoon liittyvä sairaanhoidollinen toimenpide. Kun tämä verbi on nyt liitetty julkiseen sektoriin, siitä syntyy ainakin minulle mielikuva, että aiemmin rakennettu Suomi olisi perustettu jotenkin väärille arvoille. Näin ei ole. Suomalainen peruskansalainen on omaksunut hyvin aidosti pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan idean. Mitä paremmin hän sitä paitsi pääsee perille eurooppalaisista vaihtoehtoista, sitä suurempaan arvoon omat saavutuksemme nousevat. Rakennetaanpa tai puretaanpa, toimenpiteet perustuvat aina arvoille. Ei ole olemassa arvoista vapaata rahanjakoa, ei myöskään arvoista vapaata säästämistä.

Nykyisin on muotia käyttää ns. juustohöylää. Se on aika raukkamainen idea eikä edistä toimintojen uudelleenarviointia. Harkittaessa esimerkiksi kuntasektorin säästökohteita tulisi paikalliselle harkinnalle antaa tilaa samalla tavalla, kuin olemme antaneet sille tilaa itse toiminnan luomisessa. Ylhäältä ei pidä mennä sanomaan, miten säästöt tulisi aikaansaada. Samaan markkääräiseen tulokseen voidaan päästä toimintojen kannalta järkevämällä tavalla, kun hallituksen suunnalta vain todettaisiin, paljonko tulee säästää. Tällöin toimintoja tulisi tietysti tarkastella mahdollisimman suurina kokonaisuuksina ja tunnustaa se, että toiminnat elävät elinkaarensa eri kohdissa. Tämä tulee luonnollisesti ottaa huomioon myös resursoinnissa.

Tiedonannossa kummastuttaa se vaivannäkö, jota hallituksessa on ilmennyt, kun se on itse etsinyt erilaisia säästökohteita. Parhaalla tahdolla ei voi enää ajatella, että maata hallitsevat nyt ihmiset, jotka hallitsevat suuret linjat ja luottaisivat pienemmissä asiantuntijoihin, niihin, jotka hommaa kentällä pyörittävät.

On oikeastaan liikuttavaa ajatella, että tämän maan talous pelastuisi sillä, että koululaiset pakataan suurempiin ryhmiin ja vähennetään heidän mahdollisuuksiaan valita oppiaineita. On liikuttavaa ajatella, että tämän yksityiskohtaisen ehdotuksen tekee sama hallitus, joka haluaa

varustaa Suomea kohti parempaa kansainvälistä kilpailukykyä. Tuntikehysten vähentäminen merkitsisi myös vammaisten ja muun erityisopetuksen vähenemistä ja kehoa kehitystä tasa-arvon suunnassa. Opettajien työllisyys vähenisi myös. Hallituksen herrat ovat itse käyneet oppikoulunsa valikoiduissa luokissa, joskin suurissa. Näyttää siltä, ettei herroilla ole oikein käsitystä, mitä koko ikäluokan kuljettaminen koulun läpi pedagogisessa mielessä vaatii. (Ed. Seppänen: Ei saa unohtaa rouva Uosukaista!) — Mutta hänen on joutunut antamaan periksi herroille, kuten on kuultu.

On liikuttavaa ajatella, että elinkeinoelämän tehokkuus aiotaan mitata ulos työntekijöistä, jotka saavat yhä huonomman työterveyshuollon. Heitä kannustetaan parempiin työsaavutuksiin myös tiedolla, että yksilöllisen varhaiseläkkeen myöntämiskärajaa nostetaan juuri, kun systeemi on vihdoin saatu rullaamaan. Kaiken päätteeksi työntekijät saavat maksaa yhä enemmän yhä pienemmistä sosiaaliturvaetuksista ja kaikesta syystä pelätä, ettei 60 prosentin eläketa-so toteudukaan.

Kun hallitus kertoo tiedonannossaan pitävän-sä huolen säästötoimien oikeudenmukaisesta kohdentumisesta eri kansalaispiirien kesken, on sana oikeudenmukaisuus saanut uuden sisällön. Hallituksen mukaan oikeudenmukaisuutta on ottaa palkansaaajilta, sairailta, vanhuksilta, vammaisilta ja lapsilta ja siirtää näin kootut säästöt teollisuuden ja maatalouden eduksi. Lehmät nauttivat suurempaa perustuslain suojaa kuin ihminen ja koulutus, kuten eräs kolumnisti osuvasti totesi. Osaavatkohan lehmät edes nauttia tästä oikeudenmukaisuuden tulkinnasta, voidaan kysyä.

Kun hallitus liittää kotihoidon tuen osaksi vähimmäisturvaa, on tämä ehdottomasti uusi avaus suomalaiseen keskusteluun. Se on mielenkiintoisempi veto kuin ehkä aluksi huomataankaan. Kotihoidon tuki on lain mukaan kunnallisen päivähoidon vaihtoehto. Tämän mukaan pitäisi tietysti ajatella, että jos säästetään päivähoidossa, niin säästetään myös kotihoidon tuesta. Aktiivisilla toimilla, mm. kotihoidon tuen hinnoittelulla, valtiovalta on edesauttanut sellaisen tilanteen syntymistä, jossa hoivatyötä ammatikseen tekevä voi saada pienemmän palkan kuin tätä työtä oman perheensä piirissä ja kotihoidon tuella tekevä. Itse asiassa vallitsee aika sekasortoinen tilanne. Voidaan tietysti ajatella, että tämän olisi tullut myötävaikuttaa hoivajalojen ammattityön hinnoitteluun. Pelkään kui-

tenkin pahoin, että valtion suunnasta pyrkimykset olisi viimeistään tyrmätty, sillä olisihan se liu'uttanut kuntasektorin palkkoja yli sietorajojen. Toivon, että hallitus tarttuu tähän verrattain suureen ongelmaan.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talouspoliittinen tiedonanto kertoo suunnan muutoksesta talouspolitiikassa. Se ei lisää kansalaisten tasa-arvoa, vaan vähentää sitä. Kyseessä ei ole vain pikku puhuri, vaan koko valtakunnan yli pyyhkivä suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan murskaava myrsky. Näyttääkin jo varmalta, etteivät kansalaiset vaaleissa tätä tarkoittaneet.

Herra puhemies! Kannatan ed. Kalliomäen esittämää sanamuotoa päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i :
Arvoisa puhemies! Ehkä on paikallaan korostaa muutamaa sellaista näkökohtaa, jotka liittyvät talouspolitiikan ja sosiaalipolitiikan kytkentöihin. Sitä ennen kuitenkin haluaisin hyvin selkeästi todeta, kun ed. Vehkaojan ja aikaisemmin pidetystä puheenvuorosta tuli sellainen käsitys, että hallitus ei ole keskustellut eikä olisi valmis keskustelemaan työmarkkinajärjestöjen kanssa silloin, kun säästötoimia tehdään, että uskon, että kansanedustajillakin on jo jonkinlainen käsitys siitä, että keskusteluja on käyty ja niitä tullaan käymään. Niin kuin hallituksen ohjelmassakin sanotaan, kolmikantainen yhteistyö on edelleen arvossaan ja sen mukaan tullaan myös toimimaan.

Toinen tärkeä asia on muistaa se, että julkinen ja yksityinen kuuluvat yhteen. Ed. Vehkaoja puhui hyvin paljon arvoista. Minusta se oli hyvin tärkeä painotus. Meidän ratkaisumme pohjautuvat aina arvoihin, mutta me emme voi toimia ed. Vehkaojankin peräänkuuluttaman tasa-arvon hyväksi, ellei meillä ole siihen välineitä. Silloin kun me haluamme viedä eteenpäin palvelujärjestelmän kehittämistä tai muita järjestelyjä, meillä täytyy olla myös taloudelliset voimavarat ja meidän täytyy pitää huolta siitä, että taloudellinen pohja on olemassa. Toivottavasti suomalaisessa yhteiskunnassa säilyy halu rahoittaa yhteisvastuullisesti esimerkiksi tärkeää palvelujärjestelmää. Uskon, että siitä saatavat edut, ainakin oman käsitykseni mukaan, ovat todella merkittävät.

Arvoisa puhemies! Täällä on eilen illalla useassa puheenvuorossa väitetty, että hallitus on jollakin tavalla unohtanut perusturvan tai perusturvallisuuden ja tulkitsee sitä hyvin kapeasti.

Haluan hallituksen ohjelmasta korostaa sitä painotusta, että siihen selkeästi kuuluvat perustoimeentuloetuudet, peruspalvelut ja sen lisäksi asumisen ja että hallituksen ohjelmassa lähdetään myös siitä, että näillä alueilla tapahtuu kehittämis- ja parantamistyötä. (Ed. Skinnari: Ovatko kaikki samaa mieltä? — Ed. Stenius-Kaukonen: Ei ainakaan Viinanen!) — Hallituksen ohjelma on yhteisesti hyväksytty, ja uskon, että sitä tullaan yhteisesti noudattamaan. (Ed. Stenius-Kaukonen: Sen jälkeen on tehty monta päätöstä!)

Se, että juuri tällä hetkellä ei ole mahdollisuuksia viedä esimerkiksi niitä perusturvaan ja peruspalveluihin liittyviä uudistuksia läpi, jotka on kirjattu ohjelmaan, liittyy taloudelliseen tilanteeseen ja edellyttää, että taloudellinen pohja on olemassa ja että sitä myös pystytään kestäväällä tavalla vahvistamaan. (Ed. Seppänen: Miksei vaaliohjelman aikaan ollut tiedossa näitä ongelmia?) — Se onkin hyvin tärkeä kysymys, miksi tilanne on alkuvuoden tilannetta pahempi. Se tietysti edellyttää meiltä kaikilta, näin toivon, ripeitä ja selkeitä toimia, että pääsemme paremmalle uralle. — Tähän on tietysti kytkyksissä se, että kehittämistoimia vuoden 1992 budjetissa on hyvin vaikea viedä läpi. Sosiaali- ja terveystieteiden taholta ei tulla esittämään sellaisia merkittäviä järjestelmien kehittämisuudistuksia, joiden lisäkustannukset olisivat suuria, johtuen juuri siitä tilanteesta, että meidän on nyt osattava säästää ja tietyiltä osin osattava myös tinkiä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Miten perusturvan siten käy?)

Minä otan ensin muutaman näkökohdan näistä palveluista. Hallitus ja hallituksen politiikka rakentuu selkeästi meidän julkisen palvelujärjestelmämme varaan, jota yksityinen palvelujärjestelmä täydentää. Tiedonannossa on mainittu se, että lähivuosina uusien virkojen eli kasvun vara on entistä pienempi, mutta se on edelleen kasvua. 2 000 virkaa asetetuista kasvutavoitteista ei merkitse nollakasvua, vaan selkeää panostusta näille alueille, erityisesti päivähoitoon, vanhustenhuoltoon, mutta myös kolmantena tietysti terveydenhuoltoon.

Eilen nousi esiin, minkälainen valtionosuus uudistus tulee olemaan. Kyllä sen tavoitteena on luoda uutta pohjaa julkiselle palvelujärjestelmälle. Hallituksen ohjelmassa on selkeä kirjaus siitä, että valtionosuusjärjestelmä pelaa. Sen edellytyksenä on, että kunnat huolehtivat tietyistä peruspalveluista, mutta niin että päätösvaltaa, vapautta, liikkumavaraa on enemmän. Minusta

me olemme nyt jo jonkin verran pystyneet purkamaan turhaa ohjausta. Sitä tullaan tämän uudistuksen yhteydessä keventämään, mutta kuitenkin niin, että jää selkeät linjaukset, mitä nämä palvelut ovat ja minkälaisiin laadullisiin tavoitteisiin niissä pitää myös päästä.

Uskon myös, että hallinnon keventämisen osalla, joka koskee julkista sektoria, tullaan pääsemään sellaisiin tavoitteisiin, jotka merkitsevät säästöä. Se on sellaista rakenteellista uudistamistyötä, jossa ei hävitetä mitään, mikä on arvokasta, vaan luodaan uusia voimavaroja sille, mikä on tärkeää.

Tämä palvelupuolen kehitystyö tulee painottamaan tietysti pitemmälle aikajänteelle kuin yhdelle vuodelle. On selvää, että tuloksetkin näkyvät jonkin verran hitaasti. Mutta tällä alueella on jopa sellaisia toimia, jotka tuottavat parempaa palvelua huokeammin kustannuksin. Niistä oivallinen esimerkki on väestövastuun toteuttaminen perusterveydenhuollossa, omalääkärijärjestelmä, joka nyt jo on osoittanut sen, että nämä kaksi harvoin käsi kädessä kulkevaa asiaa voidaan saavuttaa yhdessä.

Me tulemme painottamaan uusia päivystysjärjestelyjä, uusia todistuskäytäntöjä. Sitä kautta voidaan karsia ns. turhia käyntejä. Silloin kun asiantuntijat kirjoittavat turhia papereita, voidaan varmasti puhua asiantuntemuksen ja ajan väärinkäytöstä.

Se, että myös aika laitospaikoista ja raskasta palvelujärjestelmää voitaisiin keventää, edellyttää, että voidaan ohjata uusia voimavaroja sekä kohdentaa olemassa olevia voimavaroja enemmän avohoitoon ja kotona tapahtuvan selviytymisen tukemiseen ja myös kotihoidon tuen kehittämiseen.

Olin hyvin yllättynyt ed. Vehkaojan puheenvuorossa siitä, että kotihoidon tuki olisi jollakin tavalla vastakkainen tai että siihen sisältyisi jotain hyvin vaarallista ja merkillistä. Kyllä oma käsitykseni on se, että monet henkilöt, jotka vastaavat näistä hoitovelvoitteista, ovat tänä päivänä hyvin heikossa asemassa, ja tätä rakennemuutosta ei pystytä muutoin viemään läpi, ellei pohjaa avohoidon ja kotona tapahtumisen selviytymisen osalta myös tiettyjen tukimuotojen osalta vahvisteta.

Vielä on tärkeää mainita yhden luokun periaate, joka on tarkoitus toteuttaa sosiaaliturvatuksien osalta. Siellä erityisesti sosiaalitoimen alueella tullaan saavuttamaan uusia voimavaroja ja asiantuntijoiden, sosiaalityöntekijöiden, työpanos voidaan käyttää todella oikealla tavalla.

la heidän koulutuksensa ja osaamisensa huomiioon ottaen.

Nyt tietysti on tärkeä kysymys, osataanko niin valtion kuin kuntien puolella nähdä riittävän pitkälle eteenpäin ja nähdä myös se, että rakenteelliset asiat edellyttävät tiettyä pohjaa. Jos liian lyhytnäköisesti leikataan esimerkiksi kotihoidon tukea taikka muuta ennalta ehkäisevää toimintaa, niin se ei ole oikeaa säästämistä.

Sitten toimeentulopuolen kysymyksiin. Hallitus on omassa ohjelmassaan painottanut hyvin selkeästi vähimmäisetuuksia, niitten kehittämistä, mutta se ei ole mitenkään vastakohta ansiosidonnaiselle sosiaaliturvalle. Suomalainen järjestelmä on rakentunut ja tulee rakentumaan näille kahdelle peruspilarille. Se, missä me olemme viime vuosina kulkeneet kovin hitaasti, liittyy juuri vähimmäisetuuksiin ja perustoimeentuloehtuuksiin ja siellä ne suurimmat aukot tällä hetkellä ovat.

Tässä yhteydessä on hyvä myös todeta, että sosiaali- ja terveysministeriössä ei ole valmisteilla minkäänlaisia esityksiä siitä, että lapsilisäjärjestelmään tultaisiin puuttumaan, että siitä muodostettaisiin tarveharkintainen järjestelmä. Hallituksen ohjelma toteaa, että perhepoliittisia etuuksia kehitetään painottamalla juuri suoria tulonsiirtoja. Tämä on selkeästi myös ministeriön linja. Meillä on erituloisia perheitä, mutta sitä tasoitusta tehtäköön verotusten kautta. Lapsilisä on tarkoitettu jokaiselle perheelle korvaamaan niitä suuria kustannuksia, joita lapsista syntyy, ja näihin täytyy olla mahdollisuus myöskin tulevaisuudessa lisää panostaa.

Mitä tulee vuotta 1992 koskeviin säästötoimiin, tämän lisäbudjetin, joka on eduskunnan käsiteltävänä, valmistelussa ei ole tehty minkäänlaisia leikkauksia. Tämä on ehkä hyvä todeta. Se, että kunnat ovat joutuneet oman tilanteensa mukaan tekemään joitakin säästötoimia, jotka ehkä kaikki eivät ole olleet kovin onnistuneita, on toinen kysymys, ja oikeasta säästämisestä pitää keskustella.

Mutta nämä ehdotukset, jotka on tässä tiedonannossa mainittu, koskevat kaikki vuotta 1992. Siellä on selkeä painotus hallituksella, on se sitten sairauspäivärahajärjestelmä tai työttömyysturvajärjestelmä, että se alue, mistä säästöä pyritään keräämään, painottuu suurempien etuuksien saajien joukkoon. Yksinomaan ei ole poissuljettu vähimmäisetuuksia, vaan pyritään myöskin asteikot rakentamaan niin, että aivan pienituloiset tai pienten etuuksien saajat eivät joudu tätä räsistusta kantamaan. Siitä, miten

nämä minkin järjestelmän kohdalla sitten rakentuvat, tässä vaiheessa ei ole mahdollista tarkkoja tulorajoja antaa.

Työttömyysturvan osalta sanoisin, että siellä etuudet hyvin keskituloksellakin tasolla helposti saattavat johtaa toimeentulotuen hakemiseen ja sen vuoksi ministeriön näkökulmasta tämä alue tulee olemaan kevyemmän säästötarkkailun kohteena kuin sairausvakuutus. Sielläkin on tietysti selkeästi suurtakin avun tarvetta, jos ajatellaan lisäkehittämisen tarvetta, pienituloisempien päätä. Mutta sieltä meidän ehdotuksemme on tämän miljardin kattamiseen.

Sen lisäksi on tiettyjä uusia maksuvelvoitteita, mutta niidenkin osalta pyritään mahdollisimman pitkälle siihen, että ne kohdistuvat sinne, missä on enemmän rasituksen kantokykyä.

Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti vielä pari yleisempää näkökohtaa. Nyt kun laman syitä on etsitty, silloin tällöin on vieritetty syytä välillä aika yksipuolisesti julkiselle sektorille tai välillä vähän yksipuolisesti sosiaalimenoihin. Meidän on hyvä muistaa, että vuosina 1988—1989 sosiaalimenojen suhteellinen osuus pieneni meillä. Se tuskin voi olla tämän lamatilanteen syy. Jos me katsomme kansainvälisesti, näin juuri yhden tilaston, jossa Saksan liittotasavallassa on sosiaalimenojen osuus 28 prosenttia bruttokansantuotteesta ja Englannissa 23 prosenttia. Se, että sosiaalimenot ovat pieni osuus tai pienempi osuus, ei välttämättä takaa kilpailukykyä, vaan on hyvin pitkälle kysymys siitä, miten me osaamme ne voimavarat, joita tällä alueella on, käyttää, mitä me saamme niillä aikaan ja miten me osaamme myöskin nähdä sen, että laajan sosiaalisektorin kautta luodaan edellytyksiä talouden edistymiselle. Siellä hyvin pitkälle pidetään huolta siitä, että myös syntyy uusia työntekijöitä ja työntekijöitä, jotka sitten pystyvät myös antamaan täyden panoksensa työelämässä.

Ed. V e h k a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kuuskoskelle toteaisin, että käsittelin kotihoidon tukea päivähoidon vaihtoehtona, kuten lakikin sen näkee. Näen, että jos mennään säästötoimiin esimerkiksi päivähoidossa, niin vastaavasti sen tulisi toistua myös kotihoidon tuessa.

Toisaalta käsittelin kotihoidon tuen suhdetta muuhun hoivatyöhön ja näiden hoivatöiden hinnoittelueroja. Minä en näe niin kuin ministeri Kuuskoski, että kotihoidon tuki olisi puhdas tulonsiirto, vaan se on yksi tapa hinnoitella

hoivatyötä. Tästä hinnoittelusta, mikä meillä nyt on, on aiheutunut sekasortoa.

Kysynkin ministeriltä: Tietääkö hän, että tällä hetkellä esimerkiksi perhepäivähoitajan alin palkka yhdeksän tunnin työstä, kun hän hoitaa yhtä vieraan lasta, on jopa vain 1 500 markkaa kuukaudessa, kun ensi syksystä lähtien omaa lasta hoitava voi saada kotihoidon tukena pelkkänä perusosana 1 850 markkaa kuukaudessa? Haluankin kysyä ministeriltä: Pitääkö hän tätä tilannetta asianmukaisena ja onko hänellä kiinnostusta lähteä tukemaan mahdollisia toimenpiteitä, joilla tämä omasta mielestäni suuri epäkohta voidaan saada poistetuksi?

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen perushokema on ollut se, että perusturvaa ei leikata, ja siitä ollaan ylpeitä. Minusta se kyllä ei ole kovin suuri ylpeyden aihe sen tähden, että ei kai hallitukseen sentään niin heiveröisellä eettisellä vakaumuksella ole varustettu, että se voisi ajatella leikkavansa kaikkein pienimmistä etuuksista.

Totta kuitenkin on se, että perusturvaa saavien ihmisten elämäntilannetta ja elämänmahdollisuuksia leikataan. Me itse asiassa siis päädyimme samaan lopputulokseen. Nämä ihmiset on myös pantu laman maksajiksi ja teollisuuden tukipaketin rahoittajiksi. Liikevaihtoveron korotus rasittaa erikoisesti kaikkein pienituloisimpia.

Myös siinä, että ei tehdä tasokorotuksia, joita niin kipeästi tarvittaisiin, niin kuin ministerikin tietää, itse asiassa tapahtuu tietynlaista leikkamista ainakin elämisen mahdollisuuksissa. Kun me vielä tiedämme, että kunnat leikkaavat ja supistavat nyt päivittäin ihmisten perusturvallisuutta, niin sekin koskettaa pahiten erityisesti kaikkein pienituloisimpia.

Mielenkiintoinen teema on yksityinen sosiaali- ja terveystoimi. Kun olette ajatelleet säästää terveys- ja sosiaalitoimen julkiselta sektorilta, miksi ette ole kaavailleet minkäänlaisia säästötoimia yksityiselle puolelle, sillä julkista tukehan yksityiset saavat monella eri tavalla ...

Puhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on käytetty.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olisin puuttunut ministerin äskeisen puheenvuoron siihen kohtaan, missä hän vertaili Saksan, Englannin ja Suomen sosiaalikulua ja niiden osuutta bruttokansantuotteesta.

Minä en ota näihin lukuihin sinänsä kantaa, vaan haluaisin ainoastaan huomauttaa, että eri maissa ne saatetaan budjetoida jossain määrin eri tavalla. Suomessakin sosiaalikuluihin voidaan periaatteessa lukea paljon sellaisia määrärahoja, jotka budjetissa sisältyvät aivan johonkin muuhun kuin sosiaali- ja terveysministeriön pääluokkaan. Tietysti täytyy laskea yhteen myös kuntien ja valtion sosiaalimenot.

Esimerkkinä tästä voitaisiin ottaa jotkut maatalouden tuet, jotka ovat luonteeltaan täysin sosiaalitukeen verrattavissa ja rinnastettavissa. En tiedä, miten Saksassa tai Englannissa nämä summat luokitellaan ja allokoidaan budjetteihin, mutta jos tällaisia vertailuja tekee, silloin pitäisi olla varma siitä, että ne luvut, joita esitetään, ovat vertailukelpoisia.

Tällä minä en missään tapauksessa tarkoita sitä, että ministeri Kuuskosken luvut olisivat vääriä, vaan huomautan vain siitä, että tällainen vaara on olemassa.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ja jos sosiaaliturvassa on pakko säästää, niin minä kyllä ihailen ja oikeastaan surenkin ministeri Kuuskosken tehtävää. Tästä huolimatta mielestäni ne periaatelinjaukset ovat oikeita tai järkeviä siinä mielessä, että on kuitenkin yritetty muistaa vähäosaiset ja pienituloiset ja jättää heidät leikkausten ulkopuolelle. On aivan totta, mitä ed. Astala sanoi, että mutkan kautta heihin kyllä vaikuttaa kaikki säästäminen.

Toinen asia, mihin haluaisin puuttua ja mikä minusta on hyvä, on se, että että kotihoiton tuki on viimeinkin tunnustettu painopisteeksi ja että siihen satsataan, ja olen siis aivan eri mieltä kuin edustajatoveri vasemmalla. Siinä on tietenkin yksi vaara, jonka jokainen sellainen keski-ikäinen tietää, jonka omaisia on dementoituneina laitoksissa. Liian suuri painopisteen muutos kotihoiton tukeen voi kostautua jossakin vaiheessa, sillä ei voida olettaa, että keski-ikäiset tai eläkkeellä olevat joutuvat hoitamaan vielä vanhempia vanhuksiaan. Täytyy muistaa se, että vanhusten huollossa ei ilman laitoksiakaan selvitä.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kuuskoski suoritti varsin asiallisen esittelyn oman vastualueensa tärkeistä tarpeista, ja hyvin moneen niistä voin yhtyä. Hän samalla kuitenkin vetosi useampaan otteeseen hallitusohjelmaan ja siihen, että halli-

tusohjelma näitä tarpeita esittelee ja että hallitusohjelmaa noudatetaan. Tosin hän lisäsi, että taloudellinen tilanne tällä hetkellä vaatii toisenlaisia toimia.

Totuus on, että hallituksen talouspoliittinen tiedonanto likimain nollaa hallitusohjelman sosiaalipolitiikan osalta. Ministeri Viinanen ja pääministeri Aho kertoivat myös, että tiukka linja talouspolitiikassa jatkuu lähivuodet, ainakin pari seuraavaa vuotta, eikä siitä eteenpäin kään ole nähtävissä mitään merkittävää varallisuuden kasvua, jota voidaan siirtää esimerkiksi sosiaalisektorille.

Ministeri Viinanen on myös kertonut, niin kuin kaikki tietävät, ajatuksiansa mm. lapsilisien uudesta kohtalosta, että kaikille ei nykyisellä systeemillä niitä tarvitsisikaan maksaa. Hallituksen sisällä on siis merkittävä ministerien välillä vallitseva ristiriita sekä peruslinjan toteutumismahdollisuudesta että tärkeistä yksittäisistä kysymyksistä.

Ministeri korosti mielestäni aivan oikein, että voimavarojen oikea kohdennus sosiaalisektorilla on avainkysymys hyvien palvelujen edelleen jatkamiseksi. Siksi on syytä korostaa sitä, että ministerin olisi hyvä myös kiirehtiä valtionosuuslainsäädäntöä eikä pelkästään niin, että se olisi voimassa 1993. Käytettävissä on valmis pohja, edellisen hallituksen antama pohja, joka toisi helpotusta tältä osin ja antaisi resursseja kohdennukseen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ei ole mitään syytä antautua siihen ajatukseen, että sosiaalimenoista on pakko leikata. Ministeri Kuuskoski lukee hallitusohjelmaa, ja ymmärrän erittäin hyvin, että hän niin tekee. Onhan hän ministeri Pietikäisen kanssa muotoillut perusturvaa koskevat kohdat. Mutta vain neljä päivää sen jälkeen valtioneuvosto teki päätöksen, jossa nollattiin pitkälle, niin kuin täällä on todettu, nämä tavoitteet.

Ministeri Viinanen puheet osoittavat, että hänellä ei ole minkäänlaista perusturva-ajattelua omien toimien pohjana, ja siinä mielessä toivoisin, että ministeri Kuuskoski hakisi tukea oppositiosta perusturvan kehittämiseksi. Meillä on erittäin hyvä kokemus yhteistyöstä vasemmistoliton ja keskustan ryhmän kanssa viime vaalikaudella. Me kaikki tiedämme pitkät perinteet ja sen, että juuri näiltä tahoilta löytyy perusturvan kannattajien joukko. Mutta kokouksen kanssa sitä on vaikea viedä eteenpäin.

Ministeri Pietikäinen on tässäkin asiassa poikkeus omassa puolueessaan valitettavasti. (Ed. Alaranta: Mitä valittamista siinä on?) — Valitettavaa on, että siellä ei ole laajempaa kannatusta tälle asialle.

Pääministeri on kaivannut konkreettisia ehdotuksia, mitä me esittäisimme. Olen omassa puheenvuorossani tuonut niitä jo esille, ja jos olisi aikaa, niin voisi yksittäin käydä jokaisen kohdan lävitse. Sosiaalivaliokunnassa olemme jo esittäneet yhden luokun periaatteen toteuttamista, koska juuri sillä voitaisiin hallinnollisia menoja supistaa. Me olemme valmiit käymään keskustelua yksityiskohtaisesti, mutta tärkeää on, että myös ne yksityiskohdat tuodaan tietoon, jolloin voidaan yhdessä katsoa, mitä täällä on mahdollista viedä eteenpäin ja mikä tyssää opposition vastustukseen.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli erittäin hyvä, että ministeri Kuuskoski toi esille täällä vertailulukuja siitä, mitä muissa länsimaissa sosiaalimenoihin käytetään, vaikkakin ed. Paloheimo rohkeni jo epäillä, että kysymyksessä saattaa olla ehkä budjetin tekninen rakenne, jonka perusteella voisi arvioida, että Suomessa käytetään enemmän. Kuitenkin kansainvälisesti on todettu, että me olemme hyvää keskimääräistä Oecd-tasoa, ja tämä tulisi tietysti myös jatkossa säilyttää. (Ed. Stenius-Kaukonen: Alle keskiarvon!) — No, sanotaan vaikka keskiarvokin, niin säilytetään edes se.

Olisin tiedustellut ministeriltä: Katsooko ministeri Kuuskoski, että sosiaali- ja terveyspalvelut ovat sellaisia toimintoja, joihin täällä paljon puhuttu menoautoomaatin purku pitäisi ulottaa? Tarkoitin esimerkiksi valtionosuusjärjestelmää ja muita. Nyt täällä on todella useissa ministereiden ja erityisesti miesministereiden puheenvuoroissa tuotu esille jatkuvasti se, että valtion menot ja erityisesti julkiset palvelut olisivat jotenkin menoautoomaatin kourissa. Ihmisille on syntynyt sellainen käsitys, että kaikki se, mikä on menoautoomaatin kourissa, pitäisi purkaa. Kysyn siis ministeriltä: Katsooko hän, että nämä tärkeät palvelut ovat myös purkukohteita?

Kun ministeriössä on myös kaavailtu tietävästi terveyskeskusmaksun käyttöönottoa, niin muistutan mieleen, että esimerkiksi verouudistuksessa alle 60 000 markkaa vuodessa ansaitsevat saivat ns. verohelpotusta noin 60 markkaa, joka olisi yhden terveyskeskusmaksun verran, kun esimerkiksi ministeritaso sai verohelpotuk-

sia noin 12 000 markan verran, jolla voisi terveyskeskuksessa käydä 200 kertaa vuodessa.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kiinnittäisin huomiota keskusteluun hallinnon järkevöittämisestä. Näkisin, että kun sosiaali- ja terveyshallintoa lähdetään järkevöittämään, mukana tulee olla organisatorinen viisaus. Hallinnon supistaminen ei saa johtaa kansalaisten oikeusturvan heikkenemiseen vaan pikemminkin siihen, että kansalaisyhteiskunta paranisi siten, että kansalaiset paremmin saisivat selville omat oikeutensa ja etuutensa.

Toisaalta kun puhutaan hallinnon supistuksista, niin supistukset eivät saisi ulottua palveluihin kerrannaisvaikutuksinaan sillä tavoin, että lopulta saavutettu säästö aiheuttaakin itse asiassa suuremman lisäkustannuksen. Tulee olla kykyä arvioida, mitkä säästöt ovat todellisia ja mitkä itse asiassa näennäissäästöjä.

Kaiken kaikkiaan kun tulevan vuoden budjetia valmistellaan, niin näkisin myös tarpeelliseksi, että sosiaali- ja terveysministeriö neuvottelisi opposition kanssa ja oppositio voisi saada paremmat takeet siitä kuin toistaiseksi on esitetty, että suunnitellut säästötoimet eivät johtaisi eriarvoisuuden lisääntymiseen.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensiksi haluaisin kiittää ministeriä siitä, että hän otti esille kotihoidon tuen ja sanoi, että sen leikkaamiseen ei ole syytä. Se on aihe, joka monessa lapsiperheessä on aiheuttanut huomattavaa hämminkiä, koska kotihoidon tuen varaan on laskettu useamman vuoden mittainen kotona oleminen ja tehty perheen suunnitelmat sen mukaan.

Myös haluaisin korostaa sitä seikkaa, kun lapsilisistä on puhuttu, että en jaksa uskoa, että kokoomuksen ryhmä ainakaan kovin laajamittaisesti olisi valtiovarainministeri Viinasen takana tässä asiassa. Muutenkin tuntuu aika oudolta, että monessa näistä asioista kohdistetaan säästötoimenpiteitä sellaisiin asioihin, jotka koskevat suoranaisesti lapsia ja nuoria. Tästä hyvänä esimerkkinä tuntikeyhys.

Ilmiettelen vähän ministerin puheessa sitä seikkaa, että hän ei puuttunut millään lailla ennalta ehkäisevään sairaushoitoon, joka nähdäkseni on ollut painopistealue. Kuten monet järjestöt ovat esittäneet, sen pitäisi pysyä painopistealueena. Mutta tuntuu siltä,

että se on niitten asioiden joukossa, joista ensimmäisenä leikataan.

Toisaalta sosiaali- ja terveysministeri pääsee täällä mielestäni kohtalaisen helpolla, koska siltä sektorilta puuttuvat hyvin yksityiskohtaiset esitykset verrattuna jälleen esimerkiksi tuntikeyhysen, johon on helppo puuttua ja päästä kiinni.

Kuten ministeri totesi, sosiaalialalla jatkuu kasvu edelleen. Kysyisinkin ministerin näkemyksiä rahoitusjärjestelyistä. Onko laajempi maksupalvelujärjestelmän luominen ja sen seuraaminen mahdollista sekä miten ministeriö aikoo suhtautua omavastuuosuuksien korotuksiin? Nähdäkseni nämä ovat välttämättömiä, jos aiomme säilyttää sosiaaliturvamme edes tällä tasolla.

Ed. P. Leppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä eilen ja tänäänkin on kaivattu ministereiltä vastausta siihen, mikä perusturva hallituksen mielestä on. Silloin, kun ns. säästölakia helmikuussa käsiteltiin, siihen ei löytynyt vastausta asiantuntijoilta eikä keneltäkään, mikä on lakisääteinen perusturva, jota ei aiottu silloin leikata. Tähän toivoisi vastausta, mikä nykyisen hallituksen mielestä on perusturva.

Säästötoimenpiteissä, jotka tänä päivänä jo monissa kunnissa ovat sosiaali- ja terveystoimen osalta jokapäiväistä arkielämää, ehkä esimerkki on otettu valtiovallan suunnalta. Kunnissa säästötoimet tulevat monelta osin paljon kalliimmaksi kuin se, että olisi annettu tilanteen olla entisellään. Jos otetaan esimerkiksi vanhus tai vammainen, jota on hoidettu kotona tähän saakka pienellä kodinhoidon tuella, niin kun hänet viedään laitokseen, kustannukset saattavat olla kymmenkertaiset per vuorokausi siihen verrattuna, jos vanhus tai vammainen olisi hoidettu kotona. Mielestäni malli, mitä nyt ollaan omaksumassa sosiaali- ja terveystoimen osalta, monelta osin nähtävästi tulevina vuosina kostaatuu suurempina kustannuksina.

Mielenkiintoinen kysymys on yrityksille kerättävä 7 000 miljoonaa markkaa. Ministeri Viinanen esitti mm. lapsilisistä siihen pottiin rahaa. Toivoisikin nyt, että arvoisa ministeri kohta vastatessaan ottaisi siihen kantaa, miltä alueelta jatkossa aiotaan tätä pottia sosiaali- ja terveystoimen osalta kasvattaa työnantajille.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vasta puheensa loppuvaiheessa mi-

nisteri Kuuskoski tuli siihen olennaiseen asiaan, minkälaisissa mittasuhteissa tässä liikutaan.

Vuoden 1988 rahoitustaseen mukaan Suomessa saamiset yhteensä olivat 1 665 miljardia markkaa, mistä ulkomaisten saamisten osuus eli suomalaisten velka ulkomaille oli 256 miljardia markkaa, josta paljon puhuttu valtionvelan osuus noin 20 miljardia markkaa. Eli yksityisen sektorin korot jo pelkästään ovat sen verran kuin valtion velkojen osuus. Samaan aikaan valtion budjetti oli 130 miljardia markkaa, kuntien ja kuntainliittojen 130 miljardia markkaa ja palkkasumma 188 miljardia markkaa.

Onko sitten elvytykseen osallistuttu? Keräsin tilastoa siitä, millä tavoin esimerkiksi lapsilisämaksuilla on yritetty elvyttää 80-luvulla, kun syyskuussa 1977 elvytys alkoi. 80-luvulla vuodesta 80 vuoteen 90 huojennukset, jos lapsilisämaksujen taso työnantajilla olisi ollut 2,25 prosenttia palkoista, olivat 35 695 000 000. Siis yli 35 miljardia, josta yksityisen sektorin osuus 2/3. Samaan aikaan, kun työeläkerahastojen korkotasoa ei vastannut sitä, mikä on markkinakorko, tätä kautta elvytettiin 30 miljardilla markalla.

Toivottavasti virka-ajan loppuun mennessä saan tiedon siitä, kuinka paljon sotumaksujen alennuksilla on elvytetty. Samaan aikaan kuitenkin sosiaaliturvamaksujen taso on laskenut vuoden 1977 tasosta. Kun se on nyt noin 21 prosenttia, Ruotsissa se on 44,5 prosenttia, joten tässä sitä ollaan verrattuna pahimpaan kilpailijamaahan.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Kuuskoski toisin kuin kollegansa aikaisemmin edes yritti viritti toivoa meihin. Eräs toiveikkuutta herättävä kohta hänen puheenvuorossaan oli vetoamus siitä, että palvelujen laatu pitää säilyttää. Mutta jatko tietysti oli enemmänkin epäilyjä herättävä. Jo nyt kunnille on annettu niin paljon vapauksia, että palveluja järjestäessään ne voivat lähestulkoon ostaa, myydä, vaihtaa; ei nyt suinkaan varastaa kuitenkaan, mutta varsin suuret vapaudet on annettu. Oikeastaan ainoita ohjauksia, mitä sosiaalipuolella on jäljellä, ovat kelpoisuusehdot, ryhmäkoot ja käyttäjämaksujen katot, ja näitä havittelevat kunnalliset keskusjärjestöt purettaviksi.

Kun hallitus ei ole nyt kyennyt valtionosuus-uudistusta antamaan eduskunnalle, vaikka se edelliseltä hallitukselta oli painovalmiissa kunnossa — nyt kerrotaan, että sitä yhdessä kunnallisten keskusjärjestöjen kanssa ollaan valmistele-

massa ja tarkentamassa—niin epäluulot kyllä heräävät, näihinkö viimeisiin pidäkkeisiin tasa-arvon ja palvelujen hyvän laadun puolesta ollaan vielä tarttumassa.

Sosiaali- ja terveysministeri K u u s k o s k i : Arvoisa puhemies! Ensin kotihoidontukikysymykseen. Nythän kunnilla on mahdollisuus valtionosuuteen oikeuttavana menona maksaa esimerkiksi vanhusten ja vammaisten kotihoidon tukea aina likemmäs 4 000 markkaa kuukaudesta. Kuitenkin kunnat maksavat keskimäärin jotakin 1 000 markkaa kuukaudessa. Minusta tämä on aivan liian vähän eikä varmastikaan johda mihinkään vääristyneisiin suhteisiin. Päinvastoin se, mitä ed. Ukkola otti esille, edellyttää, että tuen tasot nousevat, mutta että sen lisäksi henkilöillä, jotka ottavat vastuuta omaisistaan tai muutoin läheisistään, lähellä asuvista henkilöistä, on myös tiettyä muuta tukea saatavissa, heillä on mahdollisuus myös lomanpitoon, niin että taakka ja vastuu eivät käy ylivoimaisiksi. Sen vuoksi minusta tällä alueella tarvitaan korotuksia, tarvitaan myös sosiaaliturvakysymyksen järjestämistä.

Se, että perhepäivähoitajan palkkauksessa on paljon epäkohtia eikä siinä ole päästy kovin hyviin tuloksiin, ei ole minusta sidoksissa tähän asiaan vaan siihen, että tämän työn arvoa ei kunnallisella työmarkkinapuolella ole ymmärretty. Jos sinne tulee ed. Vehkaojaltakin entistä enemmän tukea, ehkä asiat lähtevät liikkeelle. Mutta se ei edellytä, että me lähtisimme karsimaan näitä. Päinvastoin täytyy kehittää kotihoidon tuen eri muotoja.

Ed. Astala sanoi, että hallitus on kovasti ylpelillyt sillä, että perusturvaa ei leikata. Minä ainakin koetin täällä aika nöyränä olla, eikä minusta ole tässä tilanteessa kenelläkään varaa kovin paljon ylpistellä, tilanne on sen verran hankala. On aivan totta, että liikevaihtoveron korotus heijastuu hyvin kipeästi pienituloisiin henkilöihin, ja kun täällä aikaisemmin jo viitattiin siihen, että minä aika tarkkaan luen hallituksen ohjelmaa, siellä viitataan myös tiettyihin sosiaalisiin kompensatioihin. On aivan välttämätöntä, että lähikuukausina myös seurataan sitä, miten taloudellinen tilanne kokonaisuutena ja myös tietyt toimenpiteet heijastuvat eri oloissa eläviin ihmisiin, ja se sitten merkitsee myös tiettyjä toimia. Ainakin itse haluan myös tätä näkökohtaa painottaa.

Ed. Astala sanoi, että yksityisen terveydenhuollon osalta ei tulla mitään tekemään. Kyllä

sosiaali- ja terveysministeriön säästöohjelmaan kuuluvat myös tietyt leikkaukset sairausvakuutuksen puolella, jotka koskevat yksityistä terveydenhuoltoa. Se on välttämätöntä, jotta yhdenvertaisuus säilyy.

Minusta on myös hyvin tärkeää keskustella siitä, että kun me maksupoliitikassa joudumme maksujen korotuksiin, otamme esille myös sen terveydenhuollon osuuden, joka liittyy työterveydenhuoltoon, siellä sairaanhoitoon, joka on hyvin monelle henkilölle maksutonta. En ainaakaan itse voi hyväksyä sellaista lähtökohtaa, että terveyskeskuksiin tulee käyntimaksu, mutta tämä puoli säilyisi täysin maksuttomana. Tältä osin vaaditaan lisää selvittelyä ja hyvinkin paljon vielä keskustelua, miten oikeudenmukaista ja oikein painotettua maksupoliittikkaa tulee tehdä.

Ed. Paloheimolle sanon vain lyhyesti, että minä tietysti olen luottanut sosiaalieksperttien tilastoihin. Minulla kuitenkin on sellainen käsitys, että nämä kohtalaisen hyvin ovat vertailukelpoisia. Siihen ei varmastikaan kuulu Suomen eikä myöskään muiden maiden osalta maatalous. Kyllä ne kulkevat eri tilastoissa. Mutta haluaisin sanoa sitä — otan toisen esimerkin — että jos Suomen bruttokansantuotteesta terveydenhuoltoon menee vähän päälle 7 prosenttia, Ruotsissa se on vähän päälle 9, USA:ssa 12, se ei välttämättä kerro vielä siitä, onko terveydenhuolto kokonaisuutena hoidettu hyvin vai huonosti. Eri määrillä rahaa voidaan saada myös eri tavalla tuloksia aikaan. Tässä suhteessa väittäisin, että ne varat, jotka me olemme käyttäneet terveydenhuoltoon, ovat tuottaneet kohtalaisen hyvän, sanoisin tietyn osin erittäinkin hyvän tuloksen.

Ed. Kalliomäki ja joku muukin viittasi lapsilisäkysymykseen. Ehkä siihen voisin todeta, että tässäkin kysymyksessä pitäisi vähän soitella enemmän, että asiat tulisivat ajoissa selviksi. Hallituksen missään neuvotteluissa ei lapsilisäkysymystä ole ollut. (Ed. Skinnari: Eikö teillä ole siellä puhelimia nykyisin?) — Niitä täytyy varmasti vähän enemmän käyttää, niin ei tule tällaisia ongelmia.

Valtionosuuslainsäädännön osalta totean sen, mikä täällä eilenkin on sanottu, että valmisteluryhmän aikataulu päättyy elokuun alussa, ja varmasti eduskunnalla on käsiteltävänä tämä uudistus syksyllä.

Kun ed. O. Ojala kysyi, liittyykö valtionosuus menoautomaattien purkamiseen tai onko siinä jotain, jota pitää romuttaa, sanoisin niin, että kyllä periaate, että automaattisesti tulee tiettyyn

toimintaan valtionosuus, loppuu ja toimitaan vähän toisella tavalla. Mutta kuten puheenvuorossani korostin, se, että valtiovalta sitoutuu valtionosuuden maksamiseen, asettaa kunnille selkeän velvoitteen hoitaa peruspalvelut. Tämä näkökohta ei ole vain minun mielipiteeni, vaan se on kirjattu myös hallituksen ohjelmaan, ja sen täytyy myös näkyä lainsäädännöllisessä pohjassa, että peruspalveluista kuntien tulee huolehtia. Tavoissa kunnat tulevat saamaan enemmän liikumavaraa, mutta kyllä laatukysymyksiin, joihin ed. Hämäläinen viittasi, on ainakin minun tavoitteeni hyvin selkeästi puuttua. Emme voi lähteä siitä, että sillä rahalla voi sitten tehdä ihan mitä vain. Kansalaisten yhdenvertaisuus toisaalta edellyttää myös sitä, että tietyt laadulliset kysymykset tulevat turvattua.

Maksukysymykseen vielä sen verran, että ministeriöllehan on budjetin valmistelun yhteydessä asetettu melkoinen maksujenkorotustarve. Oma kantani terveyskeskuksen käyntimaksusta on, että en pidä sitä oikeaan osuneena toimenpiteenä. Asia tietysti ratkeaa lopullisesti budjettiriihessä. Tämän kertymän saavuttaminen edellyttää kyllä selkeitä maksujen korotuksia, sitä en halua tässä yhteydessä kieltää.

Hallinnon järjeistämisen osalta kyllä valtionosuusuudistus eräiltä osin on minusta hallinnon järjeistämistä. Se, mitä sillä toisena suurena kysymyksenä tarkoitan, on valtion kaksipuolaisen hallinnon purkamisen jatkaminen. Monissa organisaatioissa, jos ajattelemme esimerkiksi sairaanhoidon hallintoa, varmasti löytyy hallinnon puolelta sellaisia kokonaisuuksia, jotka pitää välttämättä uudistaa. Uskon myös, että se on rakenneuudistuksen kannalta hyvin tärkeä. Hallinnon täytyy palvella sitä perustehtävää, jota varten organisaatiot ovat olemassa. Tässä suhteessa ilmeistä päällekkäisyyttä ja jäykkyyttä on myös syntynyt.

Ed. Rauramollesanoisin vain sen verran, että ehkä tapani puhua on vähän nopea, mutta kyllä minä lyhyesti puutu ennalta ehkäisevään toimintaan. Pidän itse sitä hyvin tärkeänä. Jos tässä tilanteessa sieltä erityisesti karsitaan, silloin me teemme lyhytnäköisiä päätöksiä ja meille tulee hyvin pian pää vetävän käteen.

Mikä on oikea tapa määritellä perusturva? Uskon, että aika pitkälle tausta on siinä, että perustoimeentuloturva on niin pitkä sana, että kansan kielessä se on muuttunut perusturvaksi. Hyvin usein tätä sanaa käytetään ilmeisesti kahdessa mielessä. Toinen tarkoittaa vähimmäisturvaetuuksien kokoamista ja tason nosta-

mista niin, että sen varassa voi selvitä. Toisaalta jos puhumme vähän laajemmin perusturvallisuudesta, siihen kuuluu myös peruspalvelut ja myös tietty os ansiosidonnaista sosiaaliturvaa. Tämä on minun käsitykseni asiasta.

Ed. T a i n a : Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että tässä keskustelussa menevät vähän sekaisin kuntien ja valtion säästötoimet, kun muun muassa ed. Vehkaoja puhui siitä, että sairaat, vammaiset ja vanhukset kärsivät hallituksen toimenpiteistä. Minä itse en ole löytänyt sellaisia säästötoimenpiteitä vielä näistä ehdotuksista. Sen sijaan kunnissa on tehty paljon säästötoimenpiteitä, jotka nimenomaan kohdistuvat näihin väestöryhmiin. Esimerkiksi omassa kunnassani Tampereella olen pahoillani niistä päätöksistä, joita on tehty ja joiden seuraukset näkyvät käytännössä vasta myöhemmin. Samalla tavalla voi tietysti käydä valtion säästötoimien kanssa.

Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi haluan kommentoida valtiovarainministeri Viinassen ilmeisesti koemielessä heittämää ajatusta ilman tarveharkintaa tapahtuvan rahanjaon lopettamisesta. Niin kuin täällä on moneen kertaan todettu, hän on maininnut esimerkkinä lapsilisät. Haluan painavasti todeta, että tämä on hänen yksityisajatteluaan. Hän ei edusta tässä kokoomuksen sosiaalipoliittista linjaa, eikä myöskään kokoomuksen eduskuntaryhmä ole tämän ajatuksen takana. En hyväksy ajatusta tarveharkintaisen sosiaaliturvan ulottamisesta lapsilisiin. Ilman tarveharkintaa, siis ilman tulojen vaikutusta, maksetaan lapsilisät, kansaneläkkeen perusosa, lasten kotihoidon tuen perusosa ja elatustuki. Nämä ovat säännöllisesti maksettavia etuuksia. Samantapaisia ovat työttömyysavustus ja sairausvakuutuksen päiväraha, joiden määrään kylläkin vaikuttavat henkilön tulot. Näiden etuuksien muuttaminen tarveharkintaisiksi olisi turhan holhouksen ja byrokratian luomista ja uusien köyhyysloukkujen asettamista. Tätäköhän valtiovarainministeri haluaa?

Progressiivinen verotus huolehtii siitä, että hyvätuloiset osallistuvat yhteisen kakun keräämiseen suhteellisesti suuremmalla osuudella kuin pienituloiset. Monimutkainen sosiaalietuuksien verkko aiheuttaa jo nyt köyhyysloukkuja, joissa omilla tuloillaan elävän perheen nettotulot jäävät alhaisemmiksi kuin sosiaalietuuksia tarveharkinnan perusteella saavien. Esimerkiksi asuminen saattaa aiheuttaa tällaisia tilanteita. Tämänlaisia loukkuja ei ole mitään syytä lisätä.

Sosiaalipuolella palvelujen kuten päivähoiton ja kotipalvelujen maksut on sidottu tuloihin, ja myös sitä kautta suurempituloiset maksavat sosiaaliturvasta ja palveluista muita enemmän. Valtiovarainministerin ajatus palvelujen maksuttomuudesta vähävaraisilla on siis jo toteutunut. On kohtuutonta edes kokeeksi esittää ajatusta lapsilisien tarveharkinnasta. Jos rahat eivät riitä, on ainoa asia, jota mielestäni voidaan harkita, ja sekin on tehtävä hartaasti ja vasta vihonviimeisenä keinona, etuuksien väliaikainen vähentäminen, jos valtiontalous siihen ehdottomasti pakottaa. Esimerkiksi 10 markan vähennys kuukaudessa tilapäisesti eri etuuksissa ei kenties kaada yksityistalouksia mutta voi olla yhtenä keinona pelastaa valtiontalous ja siten turvata sosiaaliturva ja -palvelut tulevaisuudessa. Tulevaisuudesta huolehtimisen on oppositio aktiivisesti unohtanut.

Tarveharkintaa, jonka valtiovarainministeri esiin heitti, on syytä muuten tarkastella kriittisesti sosiaaliturvan yhteydessä. Kohtuuttomana voidaan pitää työttömyyskorvauksen tarveharkinnan noudattamista puolisoiden kesken mutta ei kotona asuvien nuorten kohdalla. Nuoret voivat saada ilman tarveharkintaa työttömyyskorvausta jo alaikäisinä. Nuoretkin ovat eriarvoisessa asemassa, koska esimerkiksi opintotuesta taas vanhempien tulot otetaan huomioon 24 ikävuoteen asti. Tämän tyyppisiä tarveharkinnan ongelmia on mielestäni pohdittava. Jos ja kun meillä ei ole varaa maksaa kaikille riittäviä perusetuuksia, on pohdittava sitä, miten ne oikeudenmukaisesti kohdennetaan.

Arvoisa puhemies! Maksamme nyt laskua siitä hulvattomasta menosta, johon päätöksentekijät niin poliitikassa kuin työmarkkinoillakin ovat vuosikausia antautuneet. Säästäväisyys ei ole ollut muodissa. Säästäväisyyttä vaatineita ei ole kuultu, eikä myöskään kokoomus ole riittävästi vaatinut tuhlauksen lopettamista. Kokoomuskin oli edellisessä hallituksessa mukana siinä menossa, joka oli tyyppillistä jo punamultahallituksille. Veronmaksajien varoja jaettiin ilmeisesti kaikkiin hyviin kohteisiin muistamatta sitä, että kasvu ei voi jatkua samanlaisena koko aikaa.

Aivan samoin kuin yksityisten kotitalouksien ei välttämättä tarvitse säästää pahan päivän varalle kattavan sosiaaliturvan vuoksi, voi yritysmaailma ja maatalous odottaa yhteiskunnan ottavan vastuun, kun huono aika koittaa. Tämä on yllyttänyt syömään ja kuluttamaan kaiken, mitä on tienattu. Kun yhteiskunta ensin dema-

rien ja kepun toimesta ja sitten kokoomuksen ja demareitten yhteistyöllä yhtyi tähän tuhlaajien joukkoon, ollaan nyt tässä tilanteessa, jossa kukaan ei halua olla eikä kukaan halua myöntää osallisuuttaan tilanteen synty miseen. Joku muu on aina tehnyt väärät päätökset.

Nyt tarvitaan vastuuta niin yrityksiltä, yksityisiltä kansalaisilta kuin julkiselta sektorilta. On mm. huolehdittava siitä, että yrityksille annettava tuki ei mene palkkaliukumiin ja osoittaudu taas puujalaksi, joka lahoaa. Miten tähän päästään, kun hallitus on onnistunut ärsyttämään ammattijärjestöt jo heti alkuvaiheessa? Löytyykö yhteistä tahtoa todella laskea kustannustasoa, jää nähtäväksi. Joka tapauksessa yhteiset varat eivät saa enää olla vastuuttoman jakelun kohteena.

Tässä tilanteessa ihmiset kokevat jo pelkän kasvun pysäyttämisen voimavarojen pois ottamisena. Se on täälläkin käydyssä keskustelussa käynyt ilmi. Sosiaali- ja terveydenhuollossa esimerkiksi puhutaan resurssien vähentämisestä, vaikka tosiasiaassa kyse on voimakkaan kasvun hillitsemisestä. Koska julkisen sektorin kasvu on ollut liian voimakasta ja koska julkinen sektori on imenyt kaiken lisätöyvoiman, on tämä kasvu pakko pysäyttää. Kysymys ei siis välttämättä ole palvelujen vähentämisestä. Koska kehitystä voi tapahtua muutenkin kuin määrää lisäämällä, voidaan palveluja jopa parantaa, jos työntekijälle annetaan mahdollisuus itse päättää ja vastata siitä, miten nykyisillä valtavilla resursseilla palvelut järjestetään parhaalla mahdollisella tavalla.

Koulujen tuntikehyksen supistamisesta on perustellusti käyty kriittinen keskustelu. Ei mahdollinen päätös tuntikehyksen vähentämisestä suinkaan ole kokoomuslaisille mikään helppo ratkaisu. Näemme uhkakuvana piskuisen kokoomusryhmän, joka muiden pienten puolueiden kanssa yrittää vakuuttaa omaa erinomaisuuttaan opposition penkeiltä. Kuitenkin on meillekin annettu ymmärtää, että rahat eivät riitä ilman tuntikehykseen puuttumista ja että siitä on kannettava vastuu. Itse vieläkin toivon, että muita ratkaisuja löytyisi, mutta ymmärrän senkin, että vastuu on otettava myös inhottavista päätöksistä.

Jos ja kun tuntikehyssupistus tehdään, on siitä päätöksenteko käytännössä vietävä sellaiselle tasolle, että säästöpäätösten haittavaikutukset pystytään minimoimaan. Olisi myös annettava vaihtoehtoisen säästämisen mahdollisuus, jos vaihtoehtoja on löydettävissä. Toisaalta

tietysti on niinkin, että säästöjä tehtäessä tarvitaan tietyn asteista diktatuuria, koska kukaan ei halua supistusten koskevan juuri omaa ammattialaansa eikä yleensä kukaan mitään niin kuin käydyssä keskustelussa on moneen kertaan kuultu. Jonkun on siis päätökset tehtävä ja vastuu kannettava. Näyttää siltä, että halukkuutta siirtää vaikeat ratkaisut valtiovarainministerin harteille on varsinkin keskustan ministereillä.

Vakuuttavaa kuvaa vastuun kantamisesta ei anna ministeri Pekkarisen toiminta, vaikka hän sitä hienosti onkin selitellyt. Pekkariset olisivat Tampereen kaupungille merkinneet noin 290 miljoonaa markkaa. Tällä summalla olisimme voineet järjestää vanhuksille kotiapua, kehittää lasten päivähoitoa tai luoda työpaikkoja Tampereen 10 000 työttömälle. Ministeri Pekkarisen välistä veto tuntuu röhkeältä toimelta alueella, jolla ongelmat ovat suuria. Keskustan kunnissa tietysti koittavat entistä paremmat kulta-ajat.

On tietysti tunnustettava tietty kateus ja katkeruus, kun edellinen sisäministeri ei järjestänyt omalle kotikaupungilleen edes kantokäykyluokituksen muutosta, vaikka siihen olisi ollut täydet perusteet. Silloin tavat olivatkin toisenlaiset.

Mielestäni hallitusohjelman toteamus siitä, että hallitus turvaa kansalaisille tasavertaiset peruspalvelut asuinpaikasta, sosiaalisesta asemasta ja kielestä riippumatta, merkitsee voimakasta painopisteen siirtämistä kaupunkien palvelujen turvaamiseen. Tällä hetkellä yleensä pienissä kunnissa on järjestyksessä mm. vanhus- huolto, terveyskeskuspalvelut ja päivähoito. Puute palveluista on kaupungeissa, joissa tietysti myös lukumääräisesti palvelujen tarvitsijoita on paljon. Hallitusohjelman lupauksen mukaista ei ole lisätä ylimääräistä valtionapua niihin kuntiin, joissa valtionapujen osuus tuloista jo muutenkin on huomattava ja palvelut järjestyksessä.

Toivon, että tehtäessä päätöksiä mm. työttömyyden vaikutusten vähentämisestä otetaan huomioon myös alueelliset kysymykset. Tampereella on työttömiä suunnilleen saman verran kuin koko Lapin läänissä. Työllisyyttä edistäviin investointeihin on aina saanut helpommin varoja Pohjois-Suomeen kuin Pirkanmaalle, missä työttömyys on ollut pahinta. Toivon, että tämä suunta muuttuu.

Suomalaisten on nyt totuttava siihen, että jatkuva kasvu on pysähtynyt. Lisäetujen vaatimiselle ei tällä hetkellä ole perusteita. Suomi on kuitenkin yksi maailman rikkaimmista maista, ja Suomessa on korkea sosiaaliturva. Siitä syystä nyt syntyneen taloudellisen tilanteen vertaami-

selle pula-aikaan tai maailmanlopun tunnelman luomiselle ei ole perusteita. Tässä tilanteessa, jossa on pakko noudattaa säästävyyttä, on tärkeää, että huolehditaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevista nykyistäkin paremmin ja turvataan palvelut mm. vanhuksille myös tulevaisuudessa. Tämäkin on tehtävä järkevästi ja taloudellisesti mutta myös inhimillisyyttä lisäen ja palvelujen laatua parantaen.

Kaikki ei riipu rahasta, vaikka me niin olemme tottuneet ajattelemaan. Korkean elintason saavuttaminen ei ole tuonut ihmisille kaikkea sitä onnea, jota sen kuviteltiin tuovan. Aineellinen hyvinvointi ei ole taannut henkistä hyvinvointia. Siitä syystä on erittäin tärkeää, ettei nyt säästöpäätöksiä tehtäessä heikennetä niiden ihmisten palveluja, jotka ovat henkisen tuen tarpeessa ja joiden henkistä turvallisuutta on nykyisestä lisättävä. Erityisesti on huolehdittava siitä, että vanhusten palveluja lisätään perusturvallisuuden lisäämiseksi. Voimakas satsaaminen päivähoitoon kehittämiseen ei saa merkitä vanhusten heitteillejättöä ja heidän elämänlaatunsa heikentämistä. Tässä säästötilanteessa tämä vaara tietysti kasvaa.

Lopuksi haluan vielä todeta, että sosiaalidemokraatit esittävät hyvin yksipuolisia lääkkeitä talousvaikeuksiin. Maataloustuen poistaminen tuskin on mikään avain talouden korjaamiseen. Koen kuitenkin itsekini tällä hetkellä vaikeaksi selvittää esimerkiksi opiskelevalle nuorisolle, miksi tässä tilanteessa budjettiin lisätään 700 miljoonaa markkaa maatalouden tukemiseen.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Maa- ja metsätalousministeri P u r a : Herra puhemies! Vuoden 1991 ensimmäisessä lisämenoarvioesityksessä maa- ja metsätalousministeriön pääluokkaan on esitetty 721 miljoonan markan lisäys. Se on 15 prosenttia lisämenoarvion loppusummasta. Pääosa tästä lisäyksestä on keväällä tehdyn maataloustulosopimuksen mukainen ja toinen merkittävä osa 300 miljoonaa markkaa maataloustuotteiden vientitukea, josta pääosan maatalous maksaa itse.

Eilen ja tänään käydyssä keskustelussa on esitetty, että hallitus menetti uskottavuutensa, kun ei jo nyt lisäbudjettiesityksessään esittänyt muutosta voimassa olevaan maataloustulo-

lakiin. Olen asiasta eri mieltä ja totean, että edellisen hallituksen toimesta asetetun toimikunnan toimeksianto päättyy kesäkuun loppuun mennessä ja varsinaiseen vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen mennessä tehdään vaihtoehtoisia malleja mahdollisesti maataloustulolain tarkistamisesta. Mitä itse olen tähän asiaan todennut, lähtee liikkeelle siitä, että jo nyt näyttää siltä, että keskimääräisenkään sadon mukaan ei voida toimia kaikilta osin voimassa olevan maatalostulolain mukaisesti, ja odotan ehdotuksia toimikunnalta kesäkuun loppuun mennessä.

Hallitus ohjelmansa mukaisesti lähtee siitä, että maatalouspolitiikassa tavoitteena on elintarvikeomavaraisuus ja viljelijöiden toimeentulon turvaaminen, sekä hallitus on ohjelmansa mukaisesti asettanut tavoitteekseen ylituotannon ja vientituen poistamisen asteittain. Tulen myös vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä esittelemään maataloustuotannon tasapainottamiseksi tehostettuja toimenpiteitä, jotka aloitetaan jo tämän vuoden aikana, jotta säästö vuodelle 1992 olisi täysimääräinen.

Tasapainottamisen keinona kesannointia tullaan jatkamaan ja tehostamaan. Tämän vuoden ennakoarvio näyttää siltä, että kesantotavoite toteutuu. Lopullisia lukuja ei aivan täsmällisesti vielä tiedetä. Harkinnassa on myöskin se, että kesantovelvoitetta kuntien, valtion, yhtiöiden ja yhteisöjen mailla tullaan lisäämään niin, että se voisi olla vaikka tilapäisesti koko mainittujen omistajatahojen peltojen kesannoiminen viherkesannoin kautta.

Täällä on myöskin useissa puheenvuoroissa kiinnitetty huomiota siihen, miten maataloudelle maksettavat eri tukimuodot kohdentuvat, hintatuki ja tulotuki. Ed. Aittoniemi totesi, että ns. syöpäläiset saavat näistä tuista huomattavan suuren osan. En käytä näin voimakkaita ilmaisuja, mutta lähdän ajatuksessa siitä, että myöskin näiden tukimuotojen kohdentamiseen liittyvät kysymykset on avoimesti selvitettävä ja periaatteena tulee olla sen, että tulotuki kohdistuu pääasiallisesti niihin viljelijöihin ja perheisiin, joita jo tuen sanamuoto "tulotuki" edellyttää, eliikka tulonmuodostuksen olevaa aukkoa tältä osin pyritään täyttämään.

Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa ja myös yksittäisissä puheenvuoroissa kiinnitettiin voimakkaasti huomiota siihen, että kustannuspaineet yleisen kustannustasomme osalta suurelta osin johtuvat maataloustuotteiden korkeista hinnoista. Esitettiin luku, että jos voisim-

me avata rajasuojaa ja alentaa maataloustuotteiden hintaa, yleisessä kustannuspaineessa voitaisiin saavuttaa noin 10—15 prosentin taso. En tunne, mihin laskelman luvut perustuvat, mutta epäilen näin suuria lukuja, koska kuluttajien menoista keskimäärin noin 17 prosenttia, joka on edelleen aleneva suunta, käytetään ravinnon osalle.

Mitä rajojen avaamisvaatimukseen tulee, mistä on kovin huono vaihtoehto nykyistä talouspoliittista ja työllisyysilannetta ajatellen vaatimus, jolla lähtisimme siitä, että huomattava osa työpaikoista kotimaassa menetettäisiin ja lisättäisiin voimakkaasti paineita vaihtotaseen vajeen alijäämän syvenemiseen.

Herra puhemies! Myös useissa puheenvuoroissa ja julkisuudessa on esitetty voimakkaita väitteitä siitä, että maatalous ei osallistuisi omalta osaltaan riittävästi vuoden 1992 menojen karsimiseen. Esitän lyhyesti tältä osin seuraavaa: 600 miljoonan markan karsiminen ja 300 miljoonan markan käyttämättä jättäminen maatilatalouden kehittämisrahastosta on suhteellisesti varsin suuri menojen vähentäminen. Palautan mieliin sen, että kun maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa ryhdytään satoja miljoonia markkoja säästämään, on aina kysymyksessä joko tulolain takana olleet rahat tai sitten viljelijöiden ja hallituksen välillä tehdyt tulosopimukset.

Mitä säästötalkoisiin eri ammattiryhmien kesken tulee, huomautan myös siitä, että ylituotantotilanteesta johtuen viljelijöiltä peritään maatalouden vientitukeen yli miljardi, joka lähestyy 13:a prosenttia kaikista tuloista. Ylituotantopaineista johtuen viljelijöiden tulomenetykset lihan tuotannon osalta ovat hintojen alituksista johtuen satojen miljoonien markkojen tasolla ja 15 prosentin jo toteutettu kesannointivelvoite laskee jokaisen viljelijän tuloja.

Huomautan myös siitä, että kaikki säästötoimet, jotka kohdistuvat opetushallintoon ja muihin aloihin, kohdistuvat aina myös viljelijäperheisiin.

Ed. Lahti-Nuutila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erinomainen asia, että ministeri Pura selvitti maatalouspoliittista linjaansa täällä. Erittäin mielenkiintoinen oli hänen puheensa kohta, jossa hän lupasi ensi vuoden budjettiesityksen yhteydessä vaihtoehtoisia malleja. Tämä ilmeisesti tarkoittaa sitä, että hallitus tuo eduskunnan päätettäväksi useammista vaihtoehtoista sen mallin, mikä on

meidän maatalouspolitiikkamme tie tästä eteenpäin.

Tasapainottaminen, ministeri Pura, on ollut aina kallista. Rahaa on mennyt, menee kai tänäkin vuonna useita satoja miljoonia markkoja maataloustuotannon tasapainottamiseen, mutta tasapainoa ei vielä tähän mennessä ole saatu. Ilmeisesti tuoreella ministerillä on kunnollisia lääkkeitä tässä suhteessa. Erityisen kriittisesti kuitenkin kehottaisin suhtautumaan juuri tasapainottamiseen käytettäviin rahoihin.

Meillä on väärä maatalouspolitiikka, jota on vuosikymmeniä Suomessa harjoitettu. Se on vuosi vuodelta autioittanut maaseutua, ja maaseutua ei ole eläväksi saatu. Nyt meidän pitäisi nimenomaan siirtää maataloudelle kohdistettuja tukia aivan reippaasti maaseudun muiden elinkeinojen luomiseen. Ehkä ministeri Pura suorittaa näitä vaihtoehtoisia malleja meille tuodesaan myös reippaan avauksen tähän suuntaan.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeriä ennen ed. Taina ekysi ministeri Viinasen tarkoituksella laskemaan lapsilisäsavuverhoon eikä nähnyt, että tässä hallituksessa tuetaan teollisuutta ja maataloutta juuri sairaiden ja työttömien kustannuksella.

Nimittäin vientitarpeet, mitä lisäbudjetissa on esitetty, on esitetty alakanttiin. Nimenomaan viljan osalta tullaan tarvitsemaan vielä lisää, eli hallitus ei puutu lainkaan nykyisen maataloustulolain vääristymään ja sen aiheuttamaan vientitarpeeseen.

Tältä osin, kun mainittiin tasapainottamistoenpiteistä, ministeri tarjosi vanhoja vaihtoehtoja. Kolmekymmentä vuotta on harrasteltu puuhastelua eli rahalla siirretty ongelmaa eteenpäin, ruutitynnäriä viiden vuoden päähän, ja siellä ne pellot ovat edelleen kesannoinnin jälkeen uudelleen rahalla hoidettavissa. Elikkä tämä ei ratkaise maatalouden ylituotannon ongelmaa, vaan maataloustulolaki eli tuotantoon sidottu tukijärjestelmä ja erityisesti väärät tuotanto- ja kulutusarviot, jotka johtavat juuri väärin vientivastuujakoihin, ja tavoitehintaluetelun ongelmat tuotteiden ja hintojen osalta, kaikki nämä vaativat puuttumista. Muuten ei pellon hintaa, tuotantokustannuksia myöskään maataloudessa saada alas, muuten ei myöskään säännöstelyn kurimuksessa oleva maataloustuotaja vapaudu valtion rengin asemasta. Ylipäänsä niin maatalouden kuin kuluttajien etu on, että näihin asioihin todella puututaan.

Vakavinta on, että tämä hallitus on unohtanut maaseutupolitiikan, jota yritettiin voimakkaasti Maaseutu eläväksi -kampanjan myötä tuoda esille. Karsinta pannaan perinteisen alku- tuotannon sijasta maaseutuelinkeinoihin, maatalouden kehittämisrahaston rahoihin kajoetaan. Tämä on hyvin surullista koko maaseudun elinkelpoisuuden kannalta jatkossa.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Me olemme eilisestä saakka odottaneet innostuneina sitä tietoa, mikä on se maatalouden suuri panostus yhteisiin säästötalkoihin. (Ed. Rajamäki: Ei sitä ole!)

Toistaiseksi on tullut esille vain kehittämisrahastosta tulouttamatta jäävän 300 miljoonan osuus, mutta sehän on aivan silmankääntötempu. Siinähan vain rahaa kierrätetään budjetin katteeksi eikä kehittämisrahastoon. Mutta tosiasiassa on, että kehittämisrahasto imee vastaavasti tilalle rahaa lainojen takaisinmaksua nopeuttamalla, ja niin kuin ministerin alaiset virkamiehet tänään verojaostossa todistivat, tarkoituksena on, että maksatus kehittämisrahastosta pysyy ennallaan tällä tempulla. Tässä oikeastaan vain kierrätetään rahaa eri kautta ja annetaan ymmärtää, että kysymyksessä olisi säästö.

Me jäämme edelleen odottamaan niitä todellisia säästötemppeja, todellista rakennemuutosta.

Säästöä ei myöskään ole se, että sanotaan, että maatalous osallistuu suuren sadon aiheuttaman ylituotannon kustannuksiin. Muiden veronmaksajien osuus on vielä suurempi.

Edelleen ihmettelemme, mikä on se oikea aika tehdä rakennepoliittisia muutoksia. Ministeri on hyvin valittomasti tuntuisesti vakuuttanut, että tulossa ne ovat. Mutta maatalousvaliokunnan puheenjohtaja täällä eilen totesi, että nyt ei ole oikea aika, nyt on huono sato tulossa, ei ole oikea aika. Ministeriöstä on aiemmin sanottu, että kun on hyvä sato, ei silloinkaan ole oikea aika. Eivät mitkään suhdanteet mutta ei myöskään mikään säätila näytä sallivan maatalouden rakenteen muuttamista.

Ed. P u i s t o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Puran maataloutta suojeleva puheenvuoro ja sitä edeltänyt ed. Tainan oikeistolainen hyvin ristiriitainen sosiaalipoliittinen ja hallitusta arvostelevalle puheenvuoro kertovat siitä, miten ilmeisesti terrierimäisesti asioita hallituksen sisällä hoidetaan ja miten selkeästi keskustapuolue vetää maatalouden puolustami-

seen varat. Sosiaalitointa ainakin puheissaan puolustava ed. Taina koki hallituksen toimet epäoikeudenmukaisiksi.

Ed. Tainan puheenvuoro muistuttikin pitkälti oppositiopuheenvuoroa, elleivät siinä olisi tulleet jo viime kaudelta tutuksi tulleet äärioikeistolaiset kannat mm. siitä, että sosiaalipolitiikan maksupolitiikalla pistetään valtiontalous kuntoon. Jos mahdollisesti valtiontalous näillä keinoilla pitää laittaa kuntoon ja silloin suurituloisilta voitaisiin poistaa lapsilisä, sen hän ehdottomasti halusi estää. Ymmärrän sen, koska sehän ei kosketa pienituloisia, joita nimenomaan maksupolitiikka koskisi.

Ed. A s t a l a : Herra puhemies! Ministeri Ilkka Kanerva piti täällä eilen puolenyön jälkeen mielestäni parhaimman ja sisältörikkaimman puheensa seuraavalta osaltaan: ”Yhdyn siihen, että jos tässä yhteiskunnassa henkisen kasvun sektori pannaan säästöliekille, niin me tulemme tehneeksi sellaisen vaurion omalle kehityksellemme, jonka markkamääräistä laskua emme osaa edes arvioida. Siitä tietysti on perimmiltään kysymys.” Keskustelun aiheena olivat koulutuksen säästöleikkaukset. (Ed. Gustafsson: Tuemme Kanervaa puheenjohtajaksi!) Palaan asiaan myöhemmin puheenvuorossani.

Arvoisa puhemies! Nälkäkuolema uhkaa tänä vuonna 27:ää miljoonaa afrikkalaista. Se on kaikkien aikojen pahin nälkääalto. Tämä tilanne on ihmiskunnan arkitodellisuutta. Se ei tunnu paljon koskettavan vauraan maailman päättäjiä. Suomen hallituskin on päättänyt supistaa ensi vuoden budjettikehyksestä kehitys yhteistyömäärärahajoja. Liekö summa 700 miljoonaa markkaa? Olemmeko mekin siis jättämässä hyvästit solidaarisuudelle?

Suurtyöttömyyden torjuminen ja tarvellyn talouden tervehdyttäminen edellyttävät solidaarisuutta myös niitä kohtaan, jotka kotimaassa ovat täysin syyttömiä lamaan, pääomien maastavientiin ja kasinokeinotteluun. Merkilläpantavaa kuitenkin on, että porvarihallitus ei edellytä mitään erityisosallistumista isänmaan nimissä julistettuihin talkoihin vaurailta suuryrityksiltä ja niiden omistajilta, pankeilta, vakuutuslaitoksilta, maamme suurituloisimmilta, superrikkailta ja vaurailta metsänomistajilta. Pääomatulojen ja myyntivoittojen leikkaamista ei esitetä.

Miksi hallitus ei ole peruuttamassa Holkerin hallituksen suurituloisille antamia verohelpotuksia? Ei ole yhtään moraalista syytä sinnitellä sitä vastaan, että suurituloiset osallistuisivat näin

yhteisen veneen uppoamisen estämiseen. Eikä ole mielestäni yhtään eettisesti hyväksyttävää perustelua panna laman maksajiksi pienituloisia ihmisiä, työttömiä ja heidän perheitään, opiskelijoita, vähävaraisia eläkeläisiä, pankkien korkeita korkoja maksavia asuntoroppareita, ei yhtään eettisesti hyväksyttävää perustelua minun mielestäni.

Suomi elvyttää nyt yrityksiä antamalla niille valikoimattomasti ja vastikkeettomasti 7 miljardin markan tukiruiskeen. Vientiteollisuus, jolle tukea ohjataan, on, kuten tiedämme, etupäässä pääomavaltaista metsä- ja metalliteollisuutta. Me olemme selvästi kulkemassa kohti kovempaa thatcherilaista yhteiskuntaa. Työttömän inhimillinen hätä ei synnytä hallitukselta tehokasta työllisyysohjelmaa, vaikka työttömyys uhkaa nousta yli 400 000:n.

Yleinen arvio on, että nyt päätetyllä yritysten tukipaketilla vain paikataan haavoja, mutta ei paranneta lamaa eikä varsinkaan suurtyöttömyyttä. Pakettia rahoitetaan liikevaihtoveron 0,8 prosenttiyksikön korotuksella, mikä kohtelee juuri pienituloisia suhteellisesti ankarammin. Syyttä ei liikevaihtoveroa pidetä epäsosiaalisena verona. Vasemmistoliiton mielestä säästämisen on tapahduttava kansalaisten veronmaksukyvyn mukaan.

Sosiaalipoliittista ilmastoa ollaan monella taholla ja monella ehdotuksella muokkaamassa siihen suuntaan, että pohjoismaista hyvinvointivaltion perustaa selkeästi murennetaan ja terveydenhuoltoa yksityistetään. Sosiaali- ja terveydenhoitomenoista leikkaaminen kohdistuu kaikkein heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin: vanhuksiin, vammaisiin, lapsiin ja yhteiskunnasta syrjäytyneisiin. Olin iloinen kuullessani ministeri Kuuskosken henkilökohtaisen mielipiteen terveyskeskusmaksujen voimaan saattamisesta.

Vasemmistoliiton mielestä nyt pitäisi sekä valikoivasti elvyttää tavoittelemalla sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä kehitystä että oikeudenmukaisella tavalla säästää ottaen huomioon kansalaisten maksukyky ja tavoittelemalla tuloerojen tasoitamista. Nyt olisi muuten myös jonojen lyhentämisen aika. Meillä on sekä työttömien että asunnottomien jonoja. Sen sijaan, että nyt maksetaan työttömille rakentajille tekemättömästä työstä, olisi kansantalouden ja asunnottomien ihmisten kannalta järkevintä rakentaa asuntoja ja myöskin peruskorjata vanhoja asuntoja. Työttömien kouluttaminen on myös kannattava investointi.

Myös kotimaakuntaani Varsinais-Suomea koskettavat laman syöverit. Työttömyyden kuvaa leimaavat seuraavat laskusuhdanteen merkit: Edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna työttömien määrä on lisääntynyt 106,4 prosenttia, lomautettujen määrä lisääntynyt 250 prosenttia, työttömien nuorten määrä on lisääntynyt 112 prosenttia. Varsinais-Suomikin siis kaipaa valikoivia elvytystoimia. Tilanne on teollisuuden osalta vakava, konkurssit ja lomautukset lähes jokapäiväisiä.

On syytä vahvasti toivoa presidentti Koiviston kesäkuiselta Moskovan-matkalta tuloksena järjestelyjä, joilla erityisesti metalli-, tekstiilialan ja laivarakennuksen vientiä voitaisiin jatkaa Neuvostoliittoon esimerkiksi Suomen öljyostoja vastaan.

Uudestakaupungista on muodostumassa todellinen varsinaissuomalainen kriisialue, joka ihmisten heitteillejätön sijasta tarvitsee kiireellisiä erityistoimia. Rauma Yardsin Uudenkaupungin telakan lopettaminen aiheuttaisi 370 henkilön työttömyyden. Telakka on kuitenkin ollut viime vuodet kannattava. Lisää telakkakapasiteettia tarvitaan asiantuntijoiden mukaan 90-luvun puolessavälissä. Nyt telakka tarvitsisi mm. valtion ulkovartioaluksen tilauksen, jota mm. Varsinais-Suomen kansanedustajat ovat yhdessä vaatineet.

Myös Neuvostoliiton-kaupan osalta tarvittaisiin siis erityisjärjestelyjä. Uudessakaupungissa on myös Saab-Valmet vähentämässä työvoimaansa ja Salcompilla on markkinointivaikeuksia. Uudessakaupungissa työttömyysaste on nyt nousemassa 11 prosenttiin. Uusikaupunki tulisiikin perustellusti nimetä työvoimapolitiittiseksi erityisalueeksi.

Turun yliopistollisen keskussairaalan laajennustyöt olisi kansantaloudellisesti järkevää tehdä suunnitellussa ajassa. Turku—Helsinki-radan peruskorjauksen ja sähköistyksen siirtäminen olisi yhteiskunnalle, ympäristölle ja kansainvälistymiselle liian kallis ratkaisu. (Ed. Vähänäkki: Tuomiokirkko remonttiin!)

Varsinais-Suomen kansanedustajien yhteiselle toivelistalla ovat mm. Turun yliopiston rakenushankkeiden jatkorahoitus, biotekniikan yhteislaboratorio, Suurtorin kulttuurikeskus, TVL:n Turun konekorjaamo, Saaristomeren kansallispuiston maanhankinta sekä asuntomäärärahojen korottaminen.

Seuraavaksi palaan aiheeseen, jolla aloitin puheenvuoroni.

Sivistys ja koulutus ovat, kuten kaikki tie-

dämme, erittäin arvokkaita kansakunnan voimavaroja. Ilmeisesti juuri siksi hallituskin on ohjelmassaan todennut: "Kansakunnan voima ja mahdollisuus menestymiseen on sivistyksessä. Hallituksen painopisteenä riippumatta taloudellisista suhdanteista on koulutus, tutkimus ja kulttuuri." Myös edellisen vaalikauden sivistysvaliokunta totesi 16.11. viime vuonna koulutuspoliittisen selonteon mietinnössään: "Valiokunta pitää tärkeänä, että laskusuhdanteen aikana ei koulutusmenoista tule säästää, vaan koulutusta on juuri silloin tuettava entisestään." Nykyiselle opetusministerille tämä on varsin tuttu lause. Hän on ollut sitä juuri muokkaamassa sivistysvaliokunnassa.

Tämä oikeistohallitus murtaa runsaassa kuu-kaudessa oman edellä mainitun ohjelmansa tavoitteen ja rikkoo siis samalla myös edellisen eduskunnan ja sivistysvaliokunnan kannanoton. Hallitus syyllistyy mielestäni sivistymättömyyteen. Kun kokoomuksen ryhmän puheenjohtaja ed. Sasi totesi täällä eilen, että kokoomuspuolue on sivistyspuolue, kiistan ed. Sasin väitteen. Sivistyspuolue ei leikkaa sivistyksestä.

Peruskoulun ja lukion 5 prosentin sekä ammatillisten oppilaitosten 10 prosentin tuntikahyksen leikkaaminen ja kansalais- ja työväenopistojen sekä kansanopistojen opetuksen 10 prosentin supistaminen on räikeässä ristiriidassa sivistysajattelun, koulutuksen kehittämisen ja koulutustason nostamisen kanssa. Arvokkaat tavoitteet valinnaisuuden ja vaihtoehtojen lisäämisestä romutetaan puhumattakaan siitä, että nyt leikataan olemassa olevasta toiminnasta.

Hallitus kohdistaa myös tutkimukseen, kulttuuriin, opintososiaalisiin etuihin ja peruskoulun 10. luokkaan supistustoimia. Näin heikennetään jo ennestään vaikeuksissa olevien oppilaiden koulunkäyntiä ja selviytymistä. Jo nyt koulussa kylvetään syrjäytymisen siemeniä, jotka johtavat myöhemmin huono-osaisuuteen. Ikäluokasta on noin 20 prosenttia ns. koulupudokkaita jo tällä hetkellä, ja säästötoimet vaikeuttaisivat juuri heidän selviytymistään. Väitän siis, että koulutuksessa säästäminen tulee kalliiksi.

Arvoisa puhemies! Haluan lopuksi välittää istuntosalin opettajien arvioita koulutuksen säästötoimien seurauksista, varsinkin kun valtiovarainministeri Viinanen eilen kovasti niitä väheksyi puheenvuoroissaan. Varsinais-Suomen opettajien ammattiyhdistyspiiri on 23.5., siis tällä viikolla, todennut kansanedustajille:

"Jo 70-luvulla koulu joutui säästöjen kohteeksi. Myöhemmin luotiin tuntikehysjärjestelmä

korvaamaan poistettuja tasokursseja. Tuntikahyksen avulla on yläasteen ja lukion valinnaisuutta kuitenkin voitu lisätä ja kaikilla kouluasteilla opetusryhmiä on voitu jonkin verran pienentää. Jos suunnitellut säästöpäätökset toteutetaan, joudutaan palaamaan taas suurempiin opetusryhmiin, mikä ehdottomasti huonontaa kaikkien oppilaiden opiskelumahdollisuuksia ja vaikeuttaa kasvatustavoitteiden saavuttamista. Seurauksena tulee olemaan myös pienten koulujen lakkauttamisia. Haluamme edelleen uskoa eduskunnan kykyyn nähdä tulevaisuuteen ja ymmärtää, että kasvatuksesta ja koulutuksesta säästämisen koituu yhteiskunnan tappioksi. Tuntikahyksen leikkaamista ei tule eduskunnassa hyväksyä." Näin siis opettajat Varsinais-Suomesta.

Arvoisa puhemies! Voin tässä lopettaa puheenvuoroni vielä kertaalleen ministeri Kanervan eiliseen toteamukseen: "Jos tässä yhteiskunnassa henkisen kasvun sektori pannaan säästöliekille, niin me tulemme tehneeksi sellaisen vaurion omalle kehityksellemme, jonka markkamääräistä laskua emme osaa edes arvioida. Siitä tietysti on perimmiltään kysymys."

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sen, mitä kansanedustaja Astala edellä puhui koulutuspolitiikasta, voin lämpimästi allekirjoittaa. Kun otetaan huomioon, että perjantaina oppilaitoksissa valmistaudutaan laulamaan suvivirttä, niin me voisimme tämän päivän viestinä lähettää näihin oppilaitoksiin sen, että me emme ole hyväksymässä hallituksen suunnitelmia leikata tuntikehystä. Voin oman eduskuntaryhmäni puolesta ilmoittaa sen, että sosialidemokraatit eivät tule todennäköisesti olemaan näissä talkoissa mukana.

Käsitykseni on, että muitakin vaihtoehtoja on. Esimerkiksi lomakauden pidentäminen voisi tässä tilanteessa olla parempi ja pehmeämpi vaihtoehto. Kun koulun työvuosi on raskas niin oppilaille kuin opettajillekin, tämä vaihtoehto tulisi selvittää pikaisesti ennen säästölain tuomista eduskuntaan. Lisääntyneen loma-ajan voisi opettajien osalta käyttää täydennyskoulutukseen, jonka senkin tarve on ilmeinen hyvin nopeasti muuttuvassa koulumaailmassa.

Kaiken kaikkiaan tämän tyyppisiä säästöpäätöksiä eduskunnan ei tulisi hyväksyä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Astala viittasi niihin moniin ongelmiin, joita varsinaissuomalaisessa talouselämässä on tällä hetkellä ja jo useamman

vuoden ajan ollut. Samalla hän aika paljon puheenvuorossaan keskittyi torjumaan kaikkia keinoja, joilla voitaisiin valtiontalouden ja kansantalouden todella huolestuttavaa tilannetta korjata.

Meillä Varsinais-Suomessahan on ollut esimerkiksi tekstiiliteollisuudessa konkurssseja konkurssien jälkeen jo usean vuoden ajan johtuen paljolti idänkaupan romahtamisesta, joka edelleen on jatkunut. Metalliteollisuudessa tällä hetkellä erilaisia työaikajärjestelyjä on peräti 50 prosentissa yrityksiä. On selvää, että tällainen tilanne vaatii voimakkaita toimenpiteitä asiantilanteen korjaamiseksi, sillä muuten me menetämme suomalaista osaamista ja työtä, mitä meidän omassa kotimaakunnassammekin on. Toivoisi, että ed. Astalakin olisi tästä todella käytännön tasolla huolestunut.

Idänkauppaa kommentoisin sen verran, että se todellakin vaatii nyt erityisjärjestelyjä, jotta se edes jollakin tavalla voidaan pelastaa. Toisaalta valtiontaloudessa säästötoimet tällaisena aikana, kun valtion budjetti kasvaa 10 prosenttia, vaikka bruttokansantuote laskee 3 prosenttia, ovat aivan välttämättömiä. Luulen ja olen ollut myös koulussa opetustyössä mukana, että mallittiset tuntikehysjärjestelyt, joita voidaan toteuttaa, eivät johda katastrofiin kouluissa. Sen sijaan se johtaa katastrofiin, että meidän kansantaloutemme ja valtiontaloutemme menee niin huonoon kuntoon, että me emme pysty kehittämään enää tulevaisuudessa myöskään opetustointia laajemmalti.

Ed. Lahti-Nuttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli erinomainen asia, että ed. Astala siteerasi sivistysvaliokunnan mietintöä viime eduskunnasta. Siltä osinhan eduskunta hyväksyi tuon mietinnön yksimielisesti. Muistan, että erityisesti keskustan edustajat olivat voimakkaasti ajamassa juuri tuon suuntaista lausetta mietintöön, ettei todellakaan laskukaudella tingitä tippaakaan koulutuksen järjestämisestä.

Ed. Astala taisi antaa aika myönteisen kuvan hallituksen tulevista leikkauksista. Hän mainitsi niistä vain pienen osan. Näyttää siltä, että opetusministeriö joutuu vieläkin kireämmälle. Jos tuntikehys- ja muut leikkaussuunnitelmat toteutetaan 1.8.1991 alkaen, niin opetusministeriön säästöosuus nousee paljon, paljon yli miljardin markan aivan yhtäkkiä.

Ed. Taina aiemmin kaipasi vielä mahdollisuutta esittää opetusministerille erilaisia vaih-

toehtoja mm. tuntikehysten leikkaamisen sijaan. On valitettavaa, että opetusministeri ei voi osallistua tiedonantokeskusteluun ja kertoa meille esimerkiksi sitä, kuinka nopeasti hän aikoo viedä lakiesityksen hallitukseen ja kuinka nopeasti se lakiesitys leikkaamisista eduskuntaan tulee. Pelkään, että meillä ei ole paljon mahdollisuutta tiedonantokeskustelun yhteydessä antaa hyviä vaihtoehtoevastyksiä opetusministeriölle. Opetusministerikään ei ole ollut vielä täällä paikalla ainakaan minun seuraamiseni mukaan.

Ed. Rauramo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Harvoin on yhtä vilpittömästi voinut yhtyä ed. Astalan näkemyksiin tuntikehuksesta kuin hänen äskeisessä puheenvuorossaan. Tosin ed. Astala ei tapansa mukaan esittänyt juurikaan vaihtoehtoja, mitä sen sijaan ed. Kasurinen teki tuntikehysten leikkaamisen korvaamiseksi. Näkisinkin, että tämän tyyppisiä vaihtoehtoja pitäisi todella tutkia ennen kuin tuntikehysjärjestelmään puututaan. Tuntikehysjärjestelmän leikkaus tarkoittaa oppilaiden opiskeluolosuhteiden heikkenemistä. Tuntikehys on yksi parhaita, ellei paras, kouluissa toteutettu uudistus viime vuosina. Sen takia siihen ei tule puuttua.

Aivan oikein, kuten täällä todettiin, laskukauden aikanaan koulutusmäärärahoihin ei pitäisi tällä tavoin väkivalloin puuttua.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Nissilälle totean, että minä en suinkaan torjunut kaikkia keinoja, joilla teollisuutta voidaan tukea. Mutta minä torjuin ja torjun edelleenkin ne keinot, joilla pienituloisimmat pannaan laman maksajiksi ja teollisuuden tukipakettien rahoittajiksi.

Ed. Lahti-Nuutilalle vielä totean, että olen pahoillani, jos olen välittänyt jotenkin myönteisen kuvan puheenvuorossani opetusministeriön säästöleikkauksista. Minä toivon, että voimakkaat viestini olisivat olleet ilmauksena siitä, että minä en niitä hyväksy.

Ed. Lax: Herra puhemies! Poikkeuksellisesti aion pitää koko puheenvuoroni suomen kielellä viimeistä lausetta lukuun ottamatta. Miksi näin? (Eduskunnasta: Teillä on oikeus puhua ruotsin kielellä!) — Niin on, mutta ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Ei välihuutoja käytäviltä!

P u h u j a : Mutta minulla on se hirvittävän huono kokemus, että kun puhun molemmilla kotimaisilla kielillä, puolet edustajista kaikkoo salista, toiset siksi, etteivät jaksa kuunnella samaa asiaa kahteen kertaan, ja toiset siksi, etteivät jaksa odottaa, kunnes asia tulee heille sopivassa muodossa.

Ennen kuin menen varsinaiseen valmisteltuun puheenvuoroon, haluaisin tehdä muutaman yleiskommentin koko siitä keskustelusta, mitä on käyty.

En tiedä, onko onnellista vai onnetonta, että yhtä aikaa käsitellään hallituksen tiedonantoa ja lisäbudjettia. Siinä on se vaara, että lillukanvarret ja todella suuret asiat menevät sekaisin, että suhteellisuus kärsii.

Suomen talouden ongelmat huipentuvat vieniin. Meidän kaikkein keskeisin kysymyksemme koko tässä debatissa on oikeastaan se, miten Suomen vieni voidaan nostaa 120 miljardista markasta 160 miljardiin markkaan. Suuri asia on myös, miten kattaa tämän ja ensi vuoden valtiontalouden alijäämä, ilmeisesti vähintään 40 miljardia markkaa. Sinänsä tärkeä 4,5 miljardin markan lisäbudjetti ja sen osaset eivät ole samaa suuruusluokkaa enkä minä aio puuttua siihen sanallakaan tässä yhteydessä. Pienet asiat on helppo ymmärtää, suuret vaikea.

Vienti eli se, millä eväillä asiakassuhteita luodaan ja vahvistetaan, on täysin vieras asia hallitukselle ja hallitusta avustaville makrotaloustieteilijöille ja samoin useimmille kansanedustajille. (Ed. Lahti-Nuuttila: On hyvä, että yksi tietää!) Makrotalouden ja mikrotalouden, siis kansantalouden ja yritysten sekä kansalaisten, väliset kytkennät tai niiden huono ymmärtäminen on itse asiassa pahin pullonkaula, kun me nyt etsimme ratkaisua talousongelmiimme. Tässä onkin syy, miksi hallituksen tiedonanto on aika lailla epärealistinen. Tärkeiltä osin aika on jo ajanut sen ohi. Valitettavasti myöskään eduskunnan toimesta ei ole juurikaan yletty selvemmille vesille, ei ainakaan tähän asti käydyssä keskustelussa. Nähtävästi ollaan eksyksissä.

Me suomalaiset olemme jo useita vuosia päässeet aika helpolla. Näin ei ole enää. Eurooppa on muuttunut, ja tämä tie, joka on tuonut Suomelle ennätysellisen kasvun, on nyt kuljettu loppuun. Olemme tienhaarassa ja perimmäisten totuuk-sien edessä. Nyt on kysymys meidän toimeentuloimme turvaamisesta, mikä kyllä on selvästi käynyt ilmi tässä keskustelussa.

Ne suuret vientitulot, jotka olimme tottuneet saamaan pitkään kukoistaneesta Neuvostoli-

ton-kaupasta, ovat nyt poissa. Taloudelliset vaikeudet Englannissa, Ruotsissa ja Yhdysvalloissa ovat nekin pahasti verottaneet vientitulojamme. Samalla on käynyt yhä vaikeammaksi myydä suomalaisia tuotteita myös muualla. Ne ovat käyneet liian kalliiksi.

Suomi on kallis maa. Kuka tänne enää tulisi? Turistit karttavat maatamme. Meille tärkeät ja osaavat länsimaiset yrittäjät ja asiantuntijat ovat hädin tuskin valmiita työskentelemään edes muutaman vuoden Suomessa. Suurella vaivalla tänne puuhatun Wider-instituutin henkilöstöongelmat ovat esimerkki tästä. Paha on myös, ettei ulkomaalaisia enää juurikaan kiinnosta sijoittaa yritystoimintaan täällä.

Irvokasta ja suorastaan kohtalokasta on, että myös suomalaisille yrityksille on käynyt edullisemmaksi siirtää toimintojaan ulkomaille kuin jatkaa niiden kehittämistä täällä. Merenkulku on rärkein esimerkki tästä. Nyt suuret metsä- ja metalliyritykset tulevat perässä. Saas nähdä, miten Nokia Datan nyt käy, kun se sulautetaan ICL:ään. Tänäpä on tiedotustilaisuus meneillään.

Herra puhemies! Ensimmäisen kerran yli 40 vuoteen kansantuote laskee Suomessa tänä vuonna, valtioneuvoston tiedonannon mukaan 2,5 prosenttia, useiden arvovaltaisten talousasiantuntijoiden mukaan kuitenkin vähintään 3 prosenttia. Tämä merkitsee, että Suomen kansan yhteiset tulot tänä vuonna jäävät noin 15 miljardia markkaa pienemmiksi kuin viime vuonna. Kuitenkin valtion menot tänä vuonna kasvavat likipitään saman verran ja kuntien menot samoin. Eihän tällainen yhtälö voi ratketa. Ymmärtäähän lapsikin sen.

Liki 20 vuotta vientiteollisuudessa juristina ja liikkeenjohdollisissa tehtävissä toimineena en voi ymmärtää, miksei hallitus ole selvällä kielellä kertonut, että me olemme elintason laskun edessä, halusimme tai emme. Tiedonannossaan hallitus vielä kainostelee käyttämällä sellaisia sanontoja kuin ”reaaliansioiden aleneminen on todennäköistä” ja ”on edellytettävä, että palkkaliikumukset jäävät vastedes erittäin pieniksi”. Pääministerin ja valtiovarainministerin täällä käyttämät puheenvuorot ovat toki olleet selväsanaisempia, ettei sanoisi suorastaan miehekkäitä.

Herra puhemies! Vaihtoehtoja on vain kaksi: joko me suomalaiset pääsemme hallituksemme johdolla sopimukseen siitä, miten niukkuus jaetaan, taikka sitten annamme taloudellisten voimien ratkaista asiat puolestamme. Jälkimmäinen vaihtoehto veisi meiltä sattumanvaraisesti ja

peruuttamattomasti sinänsä elinkelpoisia yrityksiä ja terveitä yhteiskunnallisia toimintoja. Samalla häviäisi meiltä palveluja ja työpaikkoja. Huono-osaisimmat kansalaiset joutuisivat tässä vaihtoehdossa pahiten kärsimään.

Laajan yhteiskunnallisen sovun löytäminen siinä ahdinkotilassa, johon nyt olemme syöksymässä, edellyttää ennen kaikkea taloudellisten tosiasioiden tunnustamista ja sitä, että niistä tehdään selkoa kansalaisille. Muuten on sula mahdottomuus rakentaa toimiva ohjelma kriisin laukaisemiseksi puhumattakaan siitä, että kansalaiset saataisiin toteuttamaan sitä.

Kyllä suomalainen pärjää, kunhan vain saa tietää, missä kuljetaan ja miksi. Eikä parin vuoden lasku veisi meitä sen kummemmalle tasolle, kuin missä me olimme muutama vuosi sitten. Itse en ainakaan muista, että olisimme olleet erityisen tyytymättömiä esimerkiksi vuoden 1987 tasoon. Ilmeisesti riittää, että otamme löysät pois.

Hälyttävää sen sijaan on, että teollisuustuotanto maassamme tänä vuonna on laskenut peräti 6—8 prosentin vauhtia. Sen varassahan meidän kaikkien suomalaisten toimeentulo viime kädessä on.

Herra puhemies! Hallituspuolueen edustajana minusta on vastenmielistä todeta, että hallituksen tiedonannon lukeminen tuotti minulle pahan pettymyksen. Olin kuvitellut, että pilvilinnojen rakentamisen aika, ainakin porvaripuolueiden osalta, olisi ollut peruuttamattomasti ohi. Pienempi paha on, että taloudellisesta laskusta ja työttömyyden kasvusta annetut luvut ovat selvästi alakantissa. Pahaenteistä sen sijaan on, että selonteosta puuttuvat todelliset toimenpiteet taikka edes uskottava näkemys sellaisista toimenpiteistä, joilla valtiontalous voidaan kääntää tasapainoon ilman, että teollisuustuotanto ja vienti romahtavat. Onhan näiden elvyttäminen hallituksen ohjelmajulistuksen kulmakiviä. Hallituksen omienkin laskelmien mukaan nettolainanottoarve tänä ja ensi vuonna on yhteensä noin 40 miljardia markkaa. Valtion menojen leikkauksia suunnitellaan samalta ajalta yhteensä 5,5 miljardia markkaa. Lisäksi lausutaan hurskaasti, että kuntien menoja on leikattava voimakkaasti.

Kuka jaksaa uskoa, että koskaan onnistuisimme tuollaisia valtavia velkoja maksamaan takaisin niin kauan kuin Suomen markka on pariskymmentä prosenttia yliarvostettu verrattuna muihin teollisuusmaihiin? Kuka yrittäjä pystyy tässä tilanteessa taikomaan meille vientituloja,

kun hänen hintansa on viidenneksen korkeampi kuin kilpailijoiden? Entä millä lailla suomalainen yrittäjä pystyy edes kotimaassaan kilpailemaan nyt keinotekoisesti saman verran halvemmaksi tehtyjen tuontitavaroiden kanssa? Tällä menolla suositaan vain ulkomaisia tuotteita ja velkaantumista ulkomaille. Samalla ruokitaan ylihintojen perimistä suomalaiselta kuluttajalta. Suomalaiset yritykset menettävät asiakassuhteita, joiden uudelleensolmiminen voi olla ylivoimaista tai joka tapauksessa kovin kallista.

Ajattelemaan panee myös se, että nykyisillä vaihtokursseilla suositaan voimakkaasti yritysten ulkomaisia investointeja kotimaisten kustannuksella. Ulkomaisia investointeja on 80-luvun puolestavälistä lukien kertynyt yhteensä 60—70 miljardia markkaa, mikä vastaa useita kymmeniätuhansia työpaikkoja. Kotimaiset investoinnit olivat tuona aikana vain noin 10 prosenttia ulkomaisista hankkeista. Tämä kehitys varmasti kiihtyy edelleen nykyisillä vaihtokursseilla. Pelättävissä on jopa, että kaksinkertainen joukko yrityksiä vielä olisi lähdössä. Muuttajat ovat yleensä suuryrityksiä. Pienet ja keski-suuret jäävät maahan, sikäli kun pystyvät jatkamaan toimintaansa.

Tiedot uusista konkurssseista, lomautuksista ja työttömistä tulevat ennennäkemättömän tiheässä tahdissa. Työttömyys on kaksinkertaistunut yhdessä vuodessa ja rikkonut pahimmatkin arviot. Hallituksen uskottavuuden kannalta ei ole eduksi, että olemme ilmeisesti jo nyt ylittäneet tuon 200 00 työttömän henkilön rajan, joka hallituksen tiedonannon mukaan pahimmassa tapauksessa ylitetään tänä vuonna.

Herra puhemies! Suomen markan yliarvostus tietää, että meillä on enemmän löysää kuin niissä maissa, joista suomalaiset joutuvat ottamaan mittaa. Meillä saadaan syntymään vähemmän tulosta maksettua markkaa kohden kuin muualla. Meillä on kansainvälisesti lyhyt työaika, pitkät lomat ja meillä siirrytään varhain eläkkeelle. Pekkaspäivät ja lomatapaluuraha ovat kummajaisia, joita ei tunneta muissa maissa.

Toistuvat tiedot uusista konkurssseista on hälytyskello, joka viestii meille, että olemme peruuttamattomasti menettämässä yrityksiä, joiden synnyttäminen on vienyt vuosia. Sisäsyntyisen suomalaisen kustannuskuorman takia voimme epäillä, että osa kaatuneista yrityksistä on ollut sinänsä terveitä. Tämä hälytyskello kertoo meille myös, että tilanteen korjaaminen vaatii varsin väkeviä ja nopeasti vaikuttavia lääkkeitä. Löysät on karsittava niin yrityksistä kuin kun-

tien ja valtionkin toiminnoista. Tällöin ei sovi unohtaa, että pelkästään palkat erilaisine lisineen edustavat liki 70:tä prosenttia maamme kokonaistaloudesta, eläkkeet tietysti vielä nostavat tätä osuutta.

Eräs asia, joka todella minua kummastuttaa, on etujärjestöjen täydellinen joustamattomuus. Kun pienyrityksissä, jotka työllistävät suuren osan suomalaisista, on päästy vapaaehtoiisiin ratkaisuihin palkkojen ja etuisuuksien pienentämisestä ja jopa eräissä kunnissakin on ryhdytty vapaaehtoiisiin lomautuksiin, niin järjestöt vain jököttävät kuopissaan taikka liputtavat aivan päinvastaisten toimien puolesta. Vähin, mitä voisi vaatia, on, että myös järjestöt lähtevät mukaan talkoisiin, joilla löysät kitketään pois. Keinoja olisi monta. Työaikoja voidaan muuttaa, pekkaspäivistä ja lomaltapaluueroista luopua, lomautuksia toteuttaa myös julkisella sektorilla, eläkkeellesiirtymisaikoihin tuoda muutoksia ja joustoa jne., jne. (Ed. Vähänäkki: Riittäisikö ruokapalkka?)

Entä metsänomistajat? Tänä päivänä yksikään metsäteollisuusyrityksen ruotsalainen kilpailija ei ostaisi kuutiotaakaan raakapuuta meiltä, vaikka Suomen valtio maksaisi kuljetuskustannukset tehtaalle asti. Kuka hyötyy siitä, että täysin epärealistinen raakapuun hinnoittelu meillä johtaa siihen, että vain 60 prosenttia metsiemme kasvusta otetaan talteen ja jalostetaan vientiin, tai siitä, että samainen hinnoittelu sulkee työpaikkoja liukuihin ja jättää metsänomistajat vähemmille tuloille kuin he saisivat alemmilla myyntihinnoilla, jotka takaisivat suuremman puunkulutuksen tehtailla? Ei kai meillä voi olla varaa suhtautua näin leväperäisesti ainoan merkittävän uusiutuvan raaka-aineemme hyödyntämiseen?

Ellei järjestörintamalla äkkiä päästä uusiin ajatuksiin, konkurssiaalto kiihtyy edelleen ja hallitukselle jää ainoaksi vaihtoehdoksi Suomen markan arvon roima alentaminen höystettynä erilaisilla yksipuolisilla verotusratkaisuilla. Itse en jaksa kuvitella, että hallitus, joka ei ole edes lähestynyt järjestöjä edellä tarkoitettussa mielessä, pystyisi taivuttamaan kaikki asianosaiset tahot sopimukseen muutamassa kuukaudessa.

Hallituksen on nyt harkittava uudelleen suhtautumisensa vakaan markan politiikkaan, jonka puolesta sen tiedonannossa voimakkaasti liputetaan ja on täälläkin salissa edelleen väkevästi liputettu. Aikeet sitoa Suomen markan arvo eurooppalaiseen rahayksikköön ecuun, tai niin kuin halutaan sanoa: "ecyyn", ennen kuin mar-

kan yliarvostus on ratkaistu, olisi nähtävästi kuolinisku suurelle osalle niistä yrityksistä, jotka nyt toimivat yhteisen taloutemme moottorina ja toimeentulomme perustana.

Hallituksen tärkein tehtävä on nyt laukaista yleinen lamaantumisen luomalla uskoa siihen, että kriisistä selvitään. Tämän edellyttää ennen kaikkea tosiasioiden tunnustamista ja nopeita liikkeitä.

Itse en jaksa oikein käsittää johtavien politiikkojemme tapaa priorisoida asioita. Viime aikoina on sidottu rutkasti energiaa sen pohtimiseen, tulisiko Suomen matkustaa Eurooppaan pikajunalla vai paikallisjunalla. Minusta kun tuntuu, että Mikkelin-junasta ollaan juuri myöhästymässä eli akuutteja, sisäsyntyisiä talousongelmia ei tajuta tai niihin ei osata tai uskalleta tarttua. Sanoin, että aika on jo osittain ajanut sinänsä oikeiden ohjelmajulistusten ohi. Oma käsitykseni on, että näpertelyn ja haparoinnin sijaan hallituksen tulisi heti toteuttaa markan 20 prosentin devalvaatio sekä esittää kolmen vuoden hinta- ja palkkasulkua. (Ed. Seppänen: Mitäpä valtiovarainministeri tähän sanoo?) Tuekseen nämä toimenpiteet vaativat mm. teollisuuspoliittisen ohjelman, jonka mukaan ryhdytään myymään valtionyhtiöitä ja panostamaan kasvualoihin ja jolla ennen kaikkea tehdään maastamme todella houkutteleva kohde ulkomaisille sijoittajille. Kyllä meillä jopa muutamassa kuukaudessa sellaisia veroratkaisuja saadaan aikaiseksi, että tänne kannattaa sijoittaa. (Ministeri Rusanen: Kuinka pitkäksi aikaa?) — Pitkäksi!

Toinen asia, joka on tuiki tärkeä. On saatava julkisen sektorin toimintoja karsittua ja keskitettyä ensisijaisesti oikeusturvaa ja peruspalveluja varmistamaan. Osana tällaista ohjelmaa julkisten palvelujen tuottajien välille on myös saatava syntymään kilpailua. Me tarvitsemme myös enemmän joustoa työaikoihin, työsuhteisiin ja eläkkeelle siirtymiseen. Näitä sääntelevät määräykset on saatava paremmin vastaamaan tilannetta muissa teollisuusmaissa.

Verolainsäädäntöä tulee edelleen kehittää työtä ja säästämistä suosivaksi ja erityisesti pääoman siirtämistä sijoituskohteesta toiseen eli niin kuin kapulakielellä sanotaan pääomien liikkuvuutta on samalla helpotettava. Tarvitaan myös panostusta julkisiin tuottavuutta edistäviin investointeihin, sillä on vielä tärkeitä infrastruktuurin kohteita, joita on paikattava. Rahoitus voidaan osittain hoitaa pakkosäästämisellä, pitkäaikaisilla houkuttelevilla obligaatioilla tai muilla. Kaikki tämä tietysti edellyttää myös, että

Suomen etuja jatkuvasti varmistetaan Länsi-Euroopan yhdentymisessä. Monet niistä devalvaation tukitoimista, joita tässä esitän, sisältyvät jo hallituksen ohjelmaan.

Herra puhemies! Siitä huolimatta, että hallituksen tähänastiset otteet eivät ole saaneet minua vakuuttuneeksi sen kyvystä selvittää edessä olevia ongelmiamme, olisi kohtuutonta ja myös omalta kannaltani epätarkoituksenmukaista evätä hallitukselta lisäaikaa yrittää toteuttaa sinänsä kannatettavia pyrkimyksiä. Uskon, että hallituksen ennen pitkää kuitenkin on pakko taipua niille linjoille, joita tässä olen esittänyt. Näköpiirissä ei myöskään ole hallitusvaihtoehtoa, jonka voisin kuvitella suhtautuvan ymmärtäväisemmin esittämiini ajatuksiin kuin nykyinen hallitus.

Herra puhemies! En halua olla ilkeä, vaikkakin päätän puheenvuoroni ruotsinkieliseen sanontaan, joka hakematta on tullut mieleeni. Se kuuluu: "I brist på bröd äter man limpa!"

Ed. Uosukainen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Lax käsitteli metsäteollisuuden kannattavuutta ja tässä yhteydessä totesi, että Ruotsin metsäteollisuus ei ostaisi Suomesta kuutiotakaan raakapuuta meidän hinnoillamme, vaikka vielä kuljetuskustannuksetkin maksaisimme. Ed. Laxille toteaisin, että raakapuun hinnan osuus meillä kuultavassa teollisuudessa on alle 10 prosenttia ja sahateollisuudessa noin 40 prosenttia. Tämä ei varmaankaan ole pääongelma. Muistuttaisin myös siitä, että suomalaisen puun hintaan vaikuttaa merkittävästi korkea metsäverotus. Meillä olisi mahdollisuus metsäverotusta laskemalla varmasti tätä tilannetta korjata. Jos verrataan vaikka keskiseen Eurooppaan, niin totta kai metsäverotus meillä on aivan toista luokkaa. Tietääkseni esimerkiksi Ranskassa ei metsän kasvusta kannata lainkaan veroa.

Kyllä kai metsäteollisuudenkin pääongelma on meidän korkea kustannustasomme, jossa pitkälti on kysymys niistä asioista, joita ed. Lax puheenvuorossaan käsitteli, eli työvoimakustannuksista ja niihin liittyvistä erilaisista lomataluurahajärjestelmistä, pekkaspäivistä ym.

Tulin todella surulliseksi tänä aamuna kuunnellessani SAK:n puheenjohtajan Lauri Ihalai-

sen kannanottoa, että ammattiyhdistysliike ei ole tinkimässä, ellei hallitus rakenna rinnalle merkittävää pakettia asuntojen ja ruuan hinnan alentamiseksi. Edelleen eletään sitä aikaa, että ei nähdä tosiasioida. Me olemme todellisessa kustannuskriisissä ja tästä emme pääse millään muulla eteenpäin kuin pääsemällä sopimukseen siitä, miten tämä niukkuus jatkossa jaetaan.

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli erittäin mielenkiintoista kuunnella hallituspuolueen kansanedustaja Laxia. Hänen esittämänsä numerotiedot olivat vastaansanomattomia. Ne olivat faktatietoja, joiden pitäisi hätkähdyttää meitä kaikkia tässä salissa. Mutta kun ed. Lax tarjosi toimenpiteitä, niin nehen henkivät tuommoista karkeaa köyhät kyykkyy -linjaa, joka merkitsisi toteutessaan suomalaisen kehityksen, siis yhteiskunnan kokonaiskehityksen, pyörän siirtämistä ei vain kymmenen vaan enemmänkin vuosia taaksepäin.

Kun ed. Lax mainitsi siitä, että tämän keskustelun vikana on mikron ja makron sekoittuminen, niin siinä hän on kyllä sataprosenttisesti oikeassa. Tiedonantokeskustelun ja tämän lisäbudjettikeskustelun sekoittaminen tällä tavalla sotkee molemmat asiat niin, että lopullisesti ilmeisesti on vaikea löytää tästä keskustelusta eväitä niin suhteessa lisäbudjettiin kuin suhteessa makrotalouden ongelmien ratkaisuihinkin.

Kun ed. Lax sanoi, että on irvokasta, että suomalaista teollisuutta täytyy viedä ulos, niin siinä hän on aivan oikeassa. Se on todellakin irvokasta, mutta vielä irvokkaampaa on se, että suomalainen teollisuus ei tulouta sitä ulosvientiä takaisin Suomeen. Se on minusta yksi keskeinen tekijä, aivan samaa luokkaa kuin kotimaisen raaka-aineen hinta, siinä kustannuskriisissä ja kriisissä, josta ed. Anttila äskettäin puhui.

Ed. V i s t b a c k a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kuten ed. Kekkonen totesi, oli mielenkiintoista kuunnella hallituspuolueen kansanedustajan Laxin puheenvuoroa, joka minun käsittääkseni piti monelta osin paikkansa, vaikka kaikkiin siinä esitettyihin ajatuksiin ei voi yhtyä. Erään asian ottaisin esille hänen puheenvuorostaan.

Kun suuryritykset ovat voineet lähteä ulkomaille ja joitakin pieniä ja keskisuuria yrityksiä täällä vielä yrittää toimia, niin minkä johdosta hallitus on tehnyt periaatepäätöksen siitä, että suhdannelainoja myönnetään 500 miljoonaa

sellaisia signaaleja, että siihen ei voi luottaa, silloin korot nousevat. Sellainen signaali oli tässä viikonvaihteessa presidentin käyttämä puheenvuoro hallitukselle: EY-keskustelu poikki ja sillä siisti. Siitä se johtui.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vain pari kommenttia.

Ed. Kekkonen syyttää minua siitä, että suosittelin 20 vuotta vanhoja keinoja. Tästä haluaisin vain hänelle ja muille epäileville tuomaille vastata, että nyt ei auta itku markkinoilla. On kaksi syytä siihen, että suomalainen teollisuus ei ole kotiuttanut voittoja ulkomailta: Toinen on se, että niitä ei ole ollut, ja toinen on se, että verolainsäädäntö on estänyt sitä.

Ed. Björkenheimille haluan todeta, että minä en ole sanonut, että metsänomistajat ainoana osapuolena tässä. Jos hän olisi vähän vähemmän tarkoitushakuisesti kuunnellut, mitä sanoin, hän olisi huomannut, että penäsin, että löysät otetaan pois muittenkin toimesta. Voin vain todeta, että ed. Björkenheim jököttää samoissa kuopissa kuin MTK.

Valtiovarainministeri V i i n a n e n : Herra puhemies! Täytyy sanoa, että varsin hämmennyneenä kuuntelin ed. Laxin puheenvuoron sitä loppuosaa, jonka aikana tässä paikalla ehdin olla. Hallitus on yhdessä tehnyt ohjelmansa noin 4—5 viikkoa sitten, jossa myös ed. Laxin edustama puolue on ollut sitoutumassa siihen hallitusohjelmaan, jossa täysin selkeästi kirjataan ylös vakaa markka ja myös ecuun liittämiseen tähtäävät toimenpiteet, lähinnä harkinta ja selvittely. Ed. Laxin edustama puolue on ollut myös niissä työryhmissä mukana, joissa säästöohjelmia on laadittu, toimenpiteitä laadittu. En ymmärrä, miksi näitä viisauksia ei siinä vaiheessa edes ole tuotu esiin.

Kahdenkymmenen prosentin devalvaation vaatiminen julkisesti eduskunnassa on arvaamattoman vakavaa puhetta, vastuutonta puhetta, sanoisin, tilanteessa, jossa markkinakorot reagoivat äärimmäisen nopeasti sellaisiin puheisiin, niin kuin olemme voineet nähdä viimeisten kuukausien kuluessa.

En ollenkaan väitä, en ole missään vaiheessa väittänyt, että hallituksen talouspoliittiset linjat olisivat ainoa tekijä siinä tapahtumasarjassa, joka meidän kaikkien onneksi on johtanut siihen, että markkinakorot ovat alhaalla, mutta eivät ne ainakaan heikentäneet sitä ole. Paljon enemmän heikentävät sellaiset devalvaatiospe-

kulaatiot, joita jatkuvasti heitetään. Eilen tapahtui monta muutakin vyörytystä tällä sektorilla, mutta niihin eivät näköjään markkinakorot enää nykyään niin vakavasti reagoikaan, koska ne puheet tulevat kerta toisensa jälkeen samoilta tahoilta. (Ed. Kekkonen: Tänään reagoivat! — Vasemmalta: Yli prosentin korkeampia!) — Jos tänään on jo ehtinyt niin paljon nousta, se on hyvä seuraus siitä, mitä eilispäivänä tässä maassa talouspoliittisessa keskustelussa tämän salin ulkopuolella erityisesti on harrastettu.

Kun täällä on esitetty devalvaatiota, kolmen vuoden palkkasulkua, hintasulkua, kysynpä vain, mitä tapahtuu sen jälkeen. Olemme sen jälkeen tilanteessa, samanlaisessa talouspoliittisessä ahdingossa, jossa tulee ryöpsähtämään inflaatio ennennäkemättömiin lukuihin, palkat nousevat, raaka-aineet, erityisesti metsän hinta, joka on keskeisimmän vientiteollisuutemme keskeinen tuotannontekijä, nousee, ja jälleen rämimme samassa suossa, jossa tälläkin hetkellä taloudellisesti olemme. Näin on tapahtunut poikkeuksetta joka ikinen kerta samanlaisia päätöksiä tehtäessä, ja niin tulisi tapahtumaan jälleen kerran.

En myöskään ymmärrä sitä, että kun olemme keskustelemassa tällä hetkellä vakavasti ja tekevässä Eta-sopimusta, joka pitää sisällään monessa suhteessa kurinalaisemman talousjärjestelmän ja siihen sitoutumisen ja siihen mukautumisen, meillä Suomessa tehtäisiin hetkeä ennen tällaista periaateratkaisua sellaisia valuuttaratkaisuja, jotka herättäisivät erityistä hämmennystä Euroopan yhteisön sisällä. Se ei kuulu siihen järjestelmään, jota täällä mm. monet edustajat ovat peräänkuuluttaneet.

Ei näitä ongelmia valtionyhtiöiden myynnillä ratkaista, mitä toki kannatan, mutta tällä hintatasolla, jota suomalaisista valtionyhtiöistä saataisiin, ei kannata yrittääkään myydä. Se olisi kansallisen omaisuutemme hukkaamista. Meidän on huolehdyttävä siitä, että valtionyhtiöt saadaan, jos saadaan, sille tasolle, että niistä saadaan myös arvoisensa hinta. Sen jälkeen täytyy harkinta, luovutaanko niistä asteittain, osittain vai mitä tehdään. Se ei ole huitaisuratkaisu, vaan se on tehtävä harkiten pitkän suunnitelmallisuuden jälkeen ja siten, että yritykset niin kuin yrityskaupoissa yleensä rakennetaan myyntikuntoon, jolloin niistä saadaan koko kansantalouden kannalta ja valtion kannalta paras mahdollinen hinta, jos niistä sitten päätetään luopua, kuten sanoin.

Yksityistäminen-sana ei suinkaan tarkoita

sitä, että koko omistusoikeus muutettaisiin rahaksi. Se voi myös olla pienen osan myyntiä sellaisista yhtiöistä, joihin on kiinnostusta rahamarkkinoilla tai sellaisilla tahoilla, jotka niistä ovat kiinnostuneita. Toki on tälläkin hetkellä olemassa yrityksiä, joista ollaan laajasti kiinnostuneita.

Ed. Kekkonen totesi osinkojen tuloutuksesta. Joku muukin, muistaakseni ed. Lax, totesi ja ihmetteli, miksi ei ole saatu aikaan nopeasti sellaista pääomatulojen verotusjärjestelmää, jolla pyritäisiin ja pystyttäisiin ulosliputtaminen tästä valtakunnasta estämään. Ihmettelen, miksi sitä ei ole tehty aikaisemmin, jos se muutamassa viikossa syntyisi, asia, joka pitää sisällään lukuisan joukon monisäikeisiä vaikutuksia. Ei sitä ongelmavyyhteä ratkaista muutaman viikon valmisteluilla, vaan se edellyttää ollakseen tasapuolinen, oikeudenmukainen, järkevä verotusjärjestelmä huolellisen valmistelutyön, joka on käynnistetty parhain asiantuntijavoimin. Siinä tullaan kuulemaan kaikkia intressitahoja avoimesti ja pyritään löytämään kansallisesti sellainen järjestelmä, joka kestää myös ulkomaisen arvostelun ja on myös kilpailukykyinen siinä suhteessa ulkomaiseen pääomatulojen ja yritysverojarjestelmään verrattuna, että ainakaan verotuksen takia yksikään yritys ei joutuisi liputtamaan ulos eikä se ainakaan olisi este sille, että Suomeen tulisi uusia ulkomaisia yrityksiä.

On syytä korostaa, että se ei ole suurin este, se on ehkä eräs este. Paljon suurempi este on suomalainen kustannustaso tänä päivänä, niin raaka-ainekustannuksien, siltä osin kuin ne ovat kotimaisia, kuin työvoimakustannustenkin osalta. En ymmärrä sitä, miksi toivotaan nimenomaan ulkomaille etabloituneiden suomalaisten yritysten taholta sitä, että osinkojen kotiuttamisen verottamisessa päästäisiin järkevämpään lopputulokseen, jos niitä tuloksia sitten ei olekaan olemassa. Minun ymmärtääkseni niitä on olemassa.

Ed. Vistbacka ihmetteli sitä, miksi suhdanne-lainajärjestelmästä pääomaa on pudotettu noin 200 miljoonaa. Tämä päätös pitää sisällään todellisuudessa sen, että tässä vaiheessa sitoudutaan 300 miljoonaan mutta syksyllä on valmius palata asiaan, jolloin puuttuvaan 200 miljoonaan valtuus myös annetaan. Päätös pitää sisällään myös sen, että valtio ottaa normaalia enemmän riskiä kontolleen tässä lainajärjestelmässä. Se poikkeaa normaaleista Keran myöntämistä lainaehdoista. Se oli eräs syy, minkä takia haluttiin rauhassa katsoa, mikä vaikutus tällä oli.

Totean kuitenkin sen, että ei 500 miljoonaakaan tule kaikkia suomalaisia yrityksiä edes Keran toiminta-alueella pelastamaan. Mutta jos onnistumme elinkelpoisimmat yritykset tätä kautta nostamaan kuiville, viemään vaikeimman ajan ylitse, me olemme saaneet aika paljon aikaan.

Herra puhemies! Toivon, ettei devalvaatiospekulaatioita esitetä, heitellä niitä vastuuttomasti ilmaan, eivät nämä asiat niin yksinkertaisia ole ratkaista. Me joudumme kuuntelemaan ja seuraamaan myös kansainvälistä tapahtumaa, eurooppalaista kehitystä, ja siellä tullaan reagoimaan tällaisiin keskusteluihin arvovaltaisen parlamentin toimesta hyvinkin tarkoin. Me emme voi häiritä Eta-neuvottelujen eteenpäin viemistä. Ed. Ukkolalle totean, että eivät ongelmat ole siitä kiinni, että Suomessa ei ole EY-ratkaisua tehty. Suomi on valinnut sen tien, jota se nyt kävelee eteenpäin, tulee pyrkimään sellaiseen Eta-ratkaisuun, joka suinkin on saavutettavissa. Näillä näkymin tuo ratkaisu on syntymässä lähiaikoina. Mitä sen jälkeen tapahtuu, sitä ei kukaan tiedä tällä hetkellä. Katsotaan, miten Eta toimii, ja mennään siitä eteenpäin sillä tavalla, että kansalliset etumme pystytään turvaamaan.

Ed. L a x (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Uskon, että valtiovarainministeri olisi ollut pikkuisen vähemmän hämmentynyt, jos hän olisi kuunnellut koko puheenvuoroni. Kysymys jää edelleen voimaan: Miten hallitus aikoo estää konkurssiaallon? Miten estetään valtavien vientiuhkien toteutuminen? Nämä ovat ne asiat, joihin me haemme ratkaisua ja joihin me emme ole saaneet vastausta emmekä ole vielä löytäneet ratkaisuja.

Mitä hallitusohjelman laatimiseen tulee, sen jälkeen on ropissut tietoja teollisuustuotannon romahtamisesta, konkurseista jne. Meidän on myös voitava tehdä johtopäätöksiä. Minä voin vain todeta, että minä en pysty toimimaan vastoin vakaumustani, en ainakaan sillä alalla, jonka tunnen ja josta minulla on yli 20 vuoden kokemus.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola päivitteli jokin hetki sitten sitä, että hallituspuolueiden kansanedustajien puheet ovat ikään kuin he olisivat tällä hetkellä oppositiossa. Hän unohti kovin tarkoin oman ns. ryhmäpuheenvuoronsa lopun, jossa hän ilmoitti tukevasa hallituksen talouspolitiikkaa. (Ed. Gustafsson: Tämä on uutta poliittista kulttuuria!) —

Tämä on sitä uutta poliittista kulttuuria, jota tulee uusien vapaamielisten tuulien kautta.

Arvoisa puhemies! Talouspoliittisen tiedonantonsa arvioitavaksi jättänyt hallitus joutuu hoitamaan maan asioita talouden laskukauden oloissa. Vuosikymmenten aikana harjoitetun konsensushenkisen tulopolitiikan tuloksena syntyneet laskut lankeavat kiusallisesti maksettaviksi samaan aikaan, kun taloudellinen toimeliaisuus on hiljentyneessä poikkeuksellisen pitkään kestäneen nousukauden jälkeen. Se, että bruttokansantuote laskee ylikuumentuneen korkeasuhdanteen synnyttämän kasvun jälkeen, on sinänsä odotettava, eikä se ole katastrofaalistakaan, jollei se tapahdu niin, että se ajaa konkurssiin sellaisia yrityksiä, joilla on terve tuotantoidea. Surullisinta olisi, jos kierrättävän talouden aloittelevat yritykset menisivät nurin juuri tässä rytäkässä.

Nykyinen talouspoliittinen tilanne vaatii toisaalta tehokkaasti vaikuttavia ja toisaalta samalla taitavasti hoidettuja talouspoliittisia ratkaisuja. Henkilökohtaisesti mielestäni ratkaisevaa on mm. neuvottelusuhteiden säilyttäminen avaintahoihin ja ns. poliittinen uskottavuus, sillä laajaa vakautussopimusta, todellista yhteiskuntasopimusta tarvitaan nyt enemmän kuin kertaakaan aiemmin menneen neljännesvuosisadan kestäneen tupokauden aikana. Luonnollisesti ratkaisu ei välttämättä saa perustua luonnon tuhoamiseen. Otanpa vain esimerkiksi tuoreen Vuotos-hankkeen esille kaivamisen.

Arvioin ensiksi yleisiä talouspoliittisia mittareita ja sitten joitakin näkökohtia Ahon hallituksen tähänastisesta talouspolitiikoinnista.

Maamme vaihtotase on ollut parin viime vuoden aikana yli 20 miljardia markkaa alijäämäinen. Se on ollut selvästi alijäämäinen meille edullisen vaihtosuhteen oloissakin. On selvää, että lisävelkaantuminen ulkomaille vaikuttaisi vaihtotaseen alijäämää lisäävästi. Valitettavasti devalvaatio ei ole tässä tilanteessa ratkaisu. Jos mentäisiin devalvaatioon, se edellyttäisi erinomaisen hyvää ns. jälkihoitoa. Juuri se saikkionointi, jota pääministeri itse on ay-liikkeen kanssa harjoittanut viime kuukauden aikana, on mielestäni tuhonnut mahdollisuudet tältä hyvältä jälkihoidolta.

Yritysmallma itse on vastannut tähän tilanteeseen jatkamalla devalvaatiopuheitaan, näin eilen ja näin yritysjohtaja ed. Lax hetki sitten. Siis vaste hallituksen talouspoliittisiin pyrkimyksiin on tullut harvinaisen selvänä ja tavallaan valitettavana esille.

Menneen 1980-luvun jälkipuoliskon kasinopelijakson tuloksena markkinakorot nousivat tasolle, joka on ollut tuhoisaa niin monille yrityksille kuin asuntovelkojensa kanssa kamppaileville kotitalouksillekin. Kumpienkin osalta on jo kirjattu suuri määrä vararikkoja. Vaikka heliborkkonoteeraukset viime viikkoina laskivatkin, eivät pankkien myöntämien uusien lainojen korot laskeneet. Pankit yrittivät korjata heikentyneitä taseitaan jatkamalla korkeiden käytännön korkojen politiikkaa. Uuden velan ottajan kannalta tilanne ei miksiään muuttunut. Tänäpäin sitten olemme kuulleet, että heliborkkonoteeraukset ovat hypänneet entiselle tasolle ja hallitus on jälleen saanut erään vastauksen talouspoliittiseen tiedonantoonsa ja harjoittamaansa talouspolitiikkaan ylipäätään.

Tasavallan julkinen talous on kriisissä. Tämä koskee sekä valtion että kuntien taloutta. Lihavien vuosien aikana kulutettiin vieläkin enemmän kuin tienattiin. Kyseenalaisiin investointeihin upotettiin kymmeniä miljardeja markkoja rahaa. Suomeen on mm. rakennettu tai rakenteilla enemmän kylpylöitä kuin mihinkään muuhun kolkkaan maapallolla. Nyt ei ole sitten varaa maksaa investoitujen rakennusten ylläpitomenoja, kun tulorahoitusta ei olekaan syntynyt ylioptimistisiksi osoittautuneiden odotusten mukaan. Valtioviisas olisi laittanut runsaina vuosina sukanvarteen pahan päivän varalle, mutta poliittisten pisteiden keruu esti tämän niin valtion kuin kuntatasollakin.

Ainoastaan me vihreät uskalsimme ehdottaa runsaina vuosina supistuksia menoihin. Ehdotuksiin kuului myös lakialoite, jolla pyrittiin negatiivisiin raha-asia-aloitteisiin. Tämähän on sittemmin toteutunut hallituksen esityksen kautta. Nyt ollaan sitten puhtaan kaulan kanssa tilanteessa niin valtion kuin kuntienkin taloudessa. Rahoitusvaje kuuluu kumpaankin julkisen talouden lohkoon. Valtion ensi vuoden tulo- ja menoarvion vaje on ennätysluokkaa, jos vanhojen lainojen kuoletuksosuudet jätetään ulkopuolelle, yli 20 miljardin markan luokkaa.

Vihreiden vaste tähän tilanteeseen on ollut ja on selkeä ja yksinkertainen. Tuhlaus on lopetettava ja säästötoimiin on ryhdyttävä. Hallitus ei ole huolissaan tuhlauksesta. Säästötoimet se mainitsee ohjelmassaan ohimennen. Tarkoitin tällä nimenomaan rakenteellisia säästötoimia.

Kun hallitus puhuu energian säästämisestä, voisi perustellusti odottaa, että se esittää kaikkia tahoja velvoittavan säästöohjelman. Näin se ei kuitenkaan tee. Päinvastoin se kiirehtii ottamaan

Vuotoksen allashankkeen esille ennen kuin se oli antanut kiireellisenä lupaamansa energiapoliittisen selonteon. Samoin se on rohkaissut teollisuustahon tekemään hakemuksen viidennen ydinvoimalan rakentamisesta. Jo yksin näillä toimilla hallitus on menettänyt vihreiden silmissä ja laajemminkin poliittisen uskottavuutensa energiansäästöasiassa. Tosin tämä on synkassa pääministerin käyttäytymisen kanssa hallitusneuvotteluissa. Hänhän hylkäsi oman puolueensa energiapoliittisen ohjelman ”hyppynä tuntemattomaan”, kuten tuo kuuluisaksi jäävä ilmaisu kuului.

Ahon hallituksen käyttäytyminen energia-asioiden olisi ehkä jossain mielessä ymmärrettävää, jos maan perusvoiman saanti olisi uhattuna. Näinhän ei missään nimessä ole asianlaita. Viime vuoden alun jälkeen maassamme on ollut enimmillään käytössä 10 340 megawattia sähkötuotantokapasiteettia ja tarjolla olisi ollut 13 700 megawattia. Reserviosuus on suuri silloinkin, jos katsotaan, että ennalta aavistamattomien tilanteiden varalta pitää olla 14 prosenttia reserviä. Lisäksi maahan on rakenteilla tai suunnitteilla noin 2 000 megawattia kapasiteettia hajautettuna yksikköinä, ei siis viides ydinvoimala mukaan lukien.

Nyt näyttääkin ilmeiseltä, että ydinvoimabiznes on ottanut porvarihallituksen pihteihinsä ja pistänyt sen tekemään päätöksen säästövoiman lisäämisestä, jotta uusi ydinvoimala voitaisiin ottaa ihanteellisessa tuotantotilanteessa käyttöön vuosikymmenen lopussa. Tämän ratkaisun tehdessään hallitus lähetti selvän signaalin meille vihreille. Yhteistyö teidän kanssanne, kuten havaitsette, on mahdotonta poliittisten tavoitteiden perustavista eroista johtuen.

Vihreiden on luonnollisesti vastattava tähän omalla oppositiopolitiikallaan. Vihreiden mielestä olisi ehdottomasti pitänyt lähtenyt tiukalle energiansäästölinjalle niin rakenteellisessa kuin käyttömielessäkin. Hallituksen olisi tullut ensi töikseen antaa säästövelvoitteet kaikille valtion rahoitusta saaville yksiköille ja suositus muille. Nuo suositukset ja ohjeethan ovat ministeriössä valmiina. Samalla olisi pitänyt lisätä puun käyttöä energian lähteenä. Jos näin olisi menetelty, olisi säästetty valtion ja kuntien menoja, pienennetty vaihtotaseen vajetta, säästetty ulkomaan valuuttaa, hoidettu metsiä ja lähetetty niin yksityisille kansalaisille kuin yrityksillekin signaali, että talouden kuntoon saattamisessa on tosi kysymyksessä. Nyt millään tämän suuntaisella toimella ei ole uskottavuutta.

Pääministeri on lähettänyt monia muitakin signaaleja, jotka saattavat osoittautua aikanaan kohtalokkaiksi hänen hallitukselleen. Ensi töikseen Aho ilmoitti tavoitteekseen Kallion voimassa olevan tulosopimuksen rikkomisen. Aika tavalla uskomaton teko, kun hallitusohjelmassakin on tavoitteena vakautussopimuksen aikaansaaminen Kallion sopimuksen umpeuduttua. Mutta tämäkään ei ole vielä riittänyt. Pääministeri on asettanut tavoitteekseen jo osiksi tulopoliittisia ratkaisuja sovittujen sosiaalisten uudistusten yksipuolisen purkamisen. Tämä osoittaa mielestäni lähinnä neuvottelukokemuksen puutetta. Ei ihme, että ay-liikkeen johto järjesti hätäkokouksen pääministerin suunnitelmien johdosta.

Olennaista hallituksen toiminnan arvioinnissa on myös se, mistä vaietaan. Otan tästä pari esimerkkiä.

Pääministeri ei ollut lainkaan huolissaan siitä, että puukaupat ovat jumissa. Sen sijaan hän on eri yhteyksissä antanut ymmärtää, että hän tietää, että yli puolet vientituloista tulee puunjalostusteollisuuden tuotteiden myynnistä ulkomaille. Kun hallitus lähes kaikessa vannoo kilpailun nimeen, on luontevaa, että näin tehdään myös puukauppojen osalta. Loogista on, että puukaupat siirretään perustettavaan puupörssiin. Silloin hinta määräytyy kulloisenkin markkinatilanteen mukaan.

Toinen merkittävä vaikenemisen kohde ovat puolustusmenot. Edellisen hallituksen puolustusministerit, jotka istuvat nykyisessäkin hallituksessa, ilmoittivat, että puolustusmenojen kasvu on sidottu muutokseen valtakunnan bruttokansantuotteessa. Kun bkt kasvoi, tämän loogikan mukaan tuli puolustusmenoja reippaasti markkamääräisesti korottaa. Kun nyt bruttokansantuote onkin alentunut, sidonnaisuus bkt:hen on aktiivisesti unohdettu. Nyt jopa lisämenoarviossa ehdotetaan puolustusmenojen lisäämistä samalla, kun esimerkiksi koulumenoina pyritään tinkimään.

Taloudellisen toimeliaisuuden hiljentyminen antaa erinomaisen mahdollisuuden suunnata kehitystä kierrättävään talouteen. Monet taloudellisesti vähintäänkin kohtuullisesti menestyvät länsimaat ovat meitä reippaasti edellä tässä suhteessa. Kokemus on osoittanut, että riittävän ravakoita edistysaskelleita ei oteta ilman, että valtiovalta koordinoi keräily- ja jälleenkäyttöjärjestelmiä toimiviksi kokonaisuuksiksi. Raaka-aineiden ja valmiiden esineiden kierrätys säästävät valtavasti luonnonvaroja ja pienentävät tar-

vetta tuoda valmiita tuotteita, raaka- ja polttoaineita ulkomailta. Tämä puolestaan tasapainottaa vaihtotasetta.

Työväen taloudellinen tutkimuslaitos on ehdottanut ”käyttöön saatavissa olevan varallisuuden sijoittamista aravalainoitettuun asuntotuotantoon sen sijaan, että toteutettaisiin ylimitoitettuja säästämisohjelmia”. On selvää, että asuntotuotantoa tarvitaan erityisesti pääkaupunkiseudulla, mutta lainavarallisuuden sijoittaminen ensisijaisesti juuri tähän tarkoitukseen ei ole loppuun saakka harkittua. Paljon mielekkäämpi kohde on esimerkiksi sijoittaminen kierrättävään talouteen, joka luo kestäväen talouden tuotavia työpaikkoja.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kiinnitän huomiota erääseen tapaan pienentää palkkamenoja, samalla tietenkin myöskin palkanansaitsijoiden vuosiansioita. Aikoinaan luotiin metalliteollisuudessa lomatapaluujärjestelmä houkuttelemaan lomansa päättäviä ammattimiehiä palaamaan entiseen työpaikkaansa. Sitten lomalapaluurahasta kehitettiin lomaraha eli 13. kuukauden osapalkka, joka on maksettu tavallisesti kesällä. Nyt ovat häviämässä metalliverstaat, joihin työmiehiä voitaisiin houkutellessa. Niinpä koko lomarajahjärjestelmästä voitaisiin mielestäni luopua siihen saakka, kun julkisen talouden ja yritysten maksukyky on palautunut. Jotta tämän laatuiseet olennaiset muutokset saisi läpi, on oltava luonnollisesti hyvät suhteet ay-liikkeeseen ja muihin työmarkkinatahoihin.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun kuunteli ed. Pulliaisen puheenvuoroa, tuntui siltä, että vihreät osaavat kaiken ja tietävät kaiken. Minä luulin, että vain me, me vasemmistoliitossa osaamme kaiken ja tiedämme kaiken. Olen hämmästynyt, että ed. Pulliainen tulee samalle reviirille. (Naurua)

Jäi kuitenkin epäselväksi, mikä on vihreiden kanta talouden kasvun alenemiseen. Siis en oikein ymmärrä logiikkaa, että puhutaan talouden tervehdyttämisestä siihen malliin, että talouden tervehdyttämistä olisi bruttokansantuotteen saaminen uudelleen nousuun ja tuotannon monopolistuminen ja laajeneminen sekä luonnonvarojen yhä suurempi teollinen hyväksikäyttö.

Minä olen aina luullut, että tuotannon ja bruttokansantuotteen aleneminen olisi vihreiden unelma, ja nyt on päästy siihen taivaalliseen olotilaan, että se viimeinkin lähti laskuun. Se bruttokansantuotteen kasvu, mitä kymmenen

vuotta on kauhistuneena katsottu, nyt lähti laskuun. Eikö siinä tilanteessa vihreiden pitäisi illoita eikä miettiä päänsä puhki sellaisia keinoja, joilla tuotantoa kasvatetaan ja lisätään sekä sillä tavalla aiheutetaan luonnolle kenties palautumattomia muutoksia?

Tältä osin toivoisin, että vihreät puheenvuoroissaan paljastaisivat sen logiikan, mikä heillä on suhtautumisessa bruttokansantuotteeseen. Onko hyvä vai huono asia, että se nyt laskee?

Ed. Donner (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sain ed. Pulliaisen puheenvuorosta sellaisen käsityksen, että hän on sitä mieltä kuten jotkut muutkin täällä, että ruotsalainen eduskuntaryhmä on jakomielitautinen. Yritin tämän kysymyksen eilen selvittää sanomalla, että kun ei hallitusyhteistyössä tällä hetkellä valitettavasti ole mitään muuta vaihtoehtoa sen jälkeen, kun sosialidemokratia kieltäytyi hallitusvastuusta, jouduttiin eräänlaiseen jakomielitautiseen tilanteeseen. Minusta se on henkilökohtaisesti hyvin ikävää.

Totean lisäksi, että kun hallitusyhteistyöstä keskusteltiin ja niin kauan kuin olin mukana, olimme vaatimassa paljon radikaalimpaa talouspoliittista ohjelmaa, joka ei toteutunut. Totean lopuksi, että sen takia olemme arvostelleet näitä uusia hallituksen lausuntoja, koska vuori on synnyttänyt hiiren.

Ed. Ukkola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Pulliaiselle sanoisin, että jos hän olisi kuunnellut tarkasti puheenvuoroni viimeisen osan, niin siellä sanottiin, että tuen hallituksen linjausta ”edellyttäen, että”. Sitten puutuinkin tunteikhykseen.

Mutta kun olen kuunnellut tätä keskustelua ja myös niitä vaihtoehtoja, joita hallituksen linjauksille on esitetty vihreistä ja SDP:stä, en kyllä kovin paljon muita vaihtoehtoja näe kuin tukea hallituksen linjausta. Minä kyllä tällä menolla kohta vedän sen ”edellyttäenkin” pois.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin se on ihan oikein ed. Ukkolalle, että siitä vain.

Ed. Seppäälle: Olemme sitä mieltä, että bruttokansantuote käsitteenä täytyy kehittää vihreän bruttokansantuotteen tyyliseksi, että se on todellista ja myös laadullista kasvua, ei määrällistä kasvua, joka tuhoaa luonnon. Siinä on aivan olennainen ero siihen ajatteluun, mitä te, ed. Seppänen, edustatte. Tehän olette runnovan ta-

loudellisen kasvun kannattaja pohjimmiltanne. Tässäkin tilanteessa te haluaisitte devalvaatiota millä hinnalla hyvänsä. Me taas haluamme, että asiat pysyvät järjestyksessä ja luontoa ei tuhota.

Jos olisitte kiinnittänyt puheenvuoroni yksityiskohtiin huomiota, totesin bruttokansantuotteen laskusta selvästi, että se ei ole katastrofaalista, jos se tapahtuu järjestäytyneesti. Tästä voidaan päästä myös kierrättävän talouden kautta sellaiseen kokonaisuuteen, joka on meidän kaikkien edun mukaista, koska siihen sisältyy luonnonvarojen säästäminen olennaisena osana.

Sisäasiainministeri Pekkarinen: Herra puhemies! Kahta täällä esille noussutta asiaa haluan ihan muutamalla sanalla kommentoida.

Toinen niistä oli asia, jonka ed. Aittoniemi oli viime yönä ottanut täällä esille ja joka koski poliisin vakansseja, poliisin resursseja ja niitä vakanssien lakkauttamissuunnitelmia, mitä näiltä osin on. Niiltä osin kuin tällaisia suunnitelmia on, haluan tässä yhteydessä vain kertoa sen, että ne supistussuunnitelmat, joista ed. Aittoniemi määrän puolelta puhui, eivät liity niihin säästösuunnitelmiin, jotka nyt vuodelle 92 on tehty. Nämä säästösuunnitelmat perustuvat valtioneuvoston henkilöstön vähennystä koskeviin periaatepäätöksiin, jotka on tehty useina erillisinä periaatepäätöksinä vuonna 89 ja osin vuonna 90. Näiden päätösten mukaisesti, aivan kuten ed. Aittoniemi sanoi, vähentymisiä tulee tapahtumaan myös poliisin henkilöstöresurssien osalta hieman yli 200 vakanssin verran. Osa näistä on jo toteutettu ja osaa ollaan valmistelemassa.

Totta on kyllä myös se, että nämäkin säästösuunnitelmat, joita ensi vuodelle hallituksen talouspakettiin ja säästöpakettiin liittyy, tulevat merkittämään omaa veroansa myös ensi vuonna poliisin toimintaedellytyksiin ja saattaapa josain tapauksessa merkitä jotain myös vakanssipuolelle.

Toinen asia, arvoisa puhemies, johon vielä toistamiseen haluan muutamalla sanalla kajota, sitä täällä viime yönä kyllä käsiteltiin ja siitä keskusteltiin, mutta sanon vielä siitä muutama sanan.

Ed. Taina otti hyvin voimallisesti kantaa sisäasiainministerin päätökseen verotulojen täydennyksestä, sen juridisesta ja poliittisesta oikeellisuudesta.

Ihan asian ytimen jos vielä kertaa, haluan todeta, että ratkaisu verotulojen täydennyksestä tulee todellakin tehdä sisäasiainministeriössä maaliskuun loppuun mennessä ja tämän päätök-

sen tulee perustua verotietoihin. Tässä tapauksessa verotustiedot olivat myöhässä. Niitä ei ollut käytettävissä maaliskuun loppuun mennessä. Kun näin oli asianlaita, tuossa vaiheessa silloinen sisäministeri Jarmo Rantanen teki 23.3. päätöksen, jolla hän siirsi tämän lain velvoitteen mukaisen päätöksen tekemisen siihen saakka, kunnes tarvittavat verotiedot valmistuvat. Nämä verotiedot valmistuivat 29.4. eli suurin piirtein samoina päivinä, kun käytännössä tämä hallitus lähti liikkeelle. Yhden työpäivän päivän muistini mukaan hallitus ehti olla olemassa siihen mennessä, kun verotiedot valmistuivat.

Samoihin aikoihin, kun verotiedot valmistuivat, oli edellisen valtiovarainministerin aikana valmisteltu valtiovarainministeriössä kirje, jonka myöhemmin nykyinen valtiovarainministeri lähetti sisäministeriöön ja jonka sanoma oli se, että päätökset verotulojen täydennyksestä on tehtävä sen jälkeen, kun verotiedot valmistuvat ja ne on tehtävä silloin voimassa olevan lain mukaisesti. Asiallinen sisältö tuossa kirjeessä oli tämä.

Kun nuo verotiedot olivat valmistuneet, sen jälkeen sisäministeriössä tapahtui näiden asioiden normaali valmistelu ja muutama päivä tuon 29.4. jälkeen pöydälleni tuli päätösesitys verotulojen täydennyspäätökseksi. En kirjoittanut heti sitä alle siitä syystä, että halusin varata aikaa keskusteluun sisäasiainministeriön sisällä ja myös muiden sidosryhmien kanssa.

Ennen kuin lopullista päätöstä kuitenkaan tehtiin, asiassa käytiin myös poliittinen keskustelu. Tämän asian poliittisen puolen läpikäyminen tapahtui sillä tavalla, että muistaakseni 5.5. tai 6.5. oli hallituksen talouspoliittinen ministerivaliokunta. Ennen tuota kokousta ministeri Viinanen otti kanssani asian esille ja kysyi, onko mahdollisuutta, että eduskunnassa lepäämässä olevan lain mukaan voitaisiinkin nämä asiat ratkaista. Viittasin hallitusohjelmaan ja hallitusneuvotteluihin. (Ed. Seppänen: Hyvää päivää kirvesvartta!) Sen jälkeen, kun oli talouspoliittisen ministerivaliokunnan kokous, tuossa kokouksessa Viinanen otti asian esille uudestaan, ja tuossa kokouksessa, (Ed. Gustafsson: Kysytään Viinaselta!) — aivan oikein, kysytään — pääministerin johdolla (Ed. Gustafsson: Viinanen kertoi jo nämä asiat!) asiasta keskusteltiin ja pääministeri totesi yhteenvetona, että ratkaisut tehdään voimassa olevan lain mukaan. Näin tuossa yhteydessä talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa asia oli loppuun käsitelty.

Arvoisa puhemies! Haluan tällä sanoa, että juridiset perusteet sille ratkaisuille olivat kiistat-

tomat ja asian poliittinen puoli tuli läpikäydyksi sillä tavalla, minkä äsken kerroin.

Mitä tulee kahdenkertaiseen kompensatioon, jossain yhteydessä ja myös täällä ed. Tainan puheenvuorossa annettiin ymmärtää, että tämä ratkaisu merkitsisi kaksinkertaista kompensatiota. Tämä asia ei ole ollenkaan riidattomasti tällaiseksi todistettu. (Ed. Seppänen: Mennään kahville jatkamaan keskustelua!) Päinvastoin laskelmat osoittavat, että kahdenkertaista kompensatiota näille verotäydennyskunnille ei käytännössä tule ainakaan niiden selvitysten mukaan, mitä tähän saakka tästä asiasta on saatu.

Ed. S a a r i : Herra puhemies! Aluksi haluan tuoda julki oman hämmästykseni siitä, että edustajien taholta jatkuvasti pidetään hengissä nähtävästi paljon väärinkäsityksiin perustuvaa kuplaa ministeri Pekkarisen oletetusta välistävedosta äsken mainitussa verotulojen täydennyksen maksattamisesta siitä huolimatta, että faktoin on osoitettu, että päätös oli täysin lain mukainen (Ed. Seppänen: Asia selvitetttiin jo!) ja jopa ministeri olisi todennäköisesti joutunut ministerivastuulain mukaisesti syytetyksi ilman tuon päätöksen tekoa.

Oppositioedustajien toimenkuvaan luonnollisesti kuuluu tällaisten asioiden ylläpitäminen ja varjon heittäminen ministereihin ja hallituksen sisälle, mutta että näin tapahtuu myös hallituspuolueiden edustajien taholta, sitä on syytä ihmetellä (Ed. Kekkonen: Tehkää johtopäätös siitä!) erityisesti sen vuoksi, että hallituksen sisällä ymmärtääkseni tästä asiasta ei ole edes erimielisyyttä. (Ed. Seppänen: Taas nousevat markkinakorot, kun puheet ovat tämmöisiä!)

Herra puhemies! Uudelle hallitukselle on syytä antaa tunnustus siitä, että se näin nopeasti valmisti eduskunnalle talouspoliittisen tiedonannon. Eduskuntakauden aluksi on hyvä mahdollisimman perusteellisesti määritellä tulevien toimenpiteiden pohjaksi se tilanne, jossa nyt olemme. Tämän tiedonannon siihen liittyvine keskusteluine ja kannanottoineen tulee olla jatkossa noudatettavan talouspolitiikan perusta.

Kuten jo aikaisemmin on todettu, nykyinen hallitus sai poikkeuksellisen huonon perinnön. Edellisen hallituksen tekemättömyys, silmien ummistaminen synkiltä tosiasioilta ja todellisiin ongelmiin puuttumisen siirtäminen yli vaalien on johtanut meidän taloutemme sellaiseen syöksykierteeseen, jossa kaikki käytettävissä olevat keinot asian parantamiseksi ovat äärettömän

epämiellyttäviä, koska niitten ollakseen tehokkaita täytyy johtaa jonkinlaiseen elintason laskuun tai ainakin elintason nousun pysähtymiseen.

Vaikka edellinen hallitus on paljon syypää nykyiseen tilanteeseen, ei sitä toki voi syyttää kaikesta. Kansantalouden ongelmista vastuun kantavat huomattavalta osaltaan myös työmarkkinajärjestöt. (Ed. Seppänen: Raikkaat tuulet puhaltavat!) Vastuullisia eivät tietenkään ole ainoastaan palkansaajajärjestöt, joihin hyvin usein nykyisin viitataan. Vaikka työnantajapuoli nyt voimakkaasti syyttää valtiovaltaa olemassa olevasta tilanteesta, jossa juuri mikään tuotanto ei enää Suomessa kannata, on muistettava, että niissä sopimuksissa, joihin kohtuuttomaksi kohonnut kustannustaso perustuu, on myös työnantajaosapuolen nimet alla. Nousukauden huomassa taisi heiltäkin realismi unohtua ja jäädä jonkinlaisen konsensushengen alle.

Tärkeämpää kuin nykytilanteeseen syyllisten etsintä on kuitenkin löytää keinot, joilla taloutemme, niin kansantalous kuin valtiontalouskin, voidaan tervehdyttää. Hallituksen ja eduskunnan tärkein tehtävä on saada talouselämän pyörät jälleen pyörimään. Vain sitä kautta voidaan kansalaisille saada työtä ja turvata valtiollalle sellaiset verotulot, että niillä voidaan ylläpitää hyvinvointiyhteiskunnan palveluita myös tulevaisuudessa. (Ed. Seppänen: Taas vaaditaan devalvaatiota!)

Kuten aikaisemmin jo monessa puheenvuorossa on todettu, ongelmanamme ei ole vain ohimenevä suhdannetaantuma, vaan vakava rakenteellinen ongelma. Julkinen sektori on paisunut uutta jaettavaa synnyttävään tuotannolliseen sektoriin verrattuna liian suureksi ja raskaaksi. On käynyt kuin autolle, jonka kuormaa on lisätty ja lisätty ilman moottorin suurentamista. (Ed. Laaksonen: Rupeaako nakuttamaan?) Nyt kuorma on kasvanut pienelle moottorille liian raskaaksi. Eteenpäinmeno saattoi vielä korkeasuhdanteen myötälessä jatkua kohtalaisen vauhdikkaastikin, mutta nyt suhdannetaantumasta vastamäessä matkanteko on pysähtynyt ja olemme hiljalleen liikkumassa taaksepäin, kuten arviot kansantuotteen tänä vuonna tapahtuvasta 2—3 prosentin supistumisesta kertovat.

Melko laaja ja kattava yksimielisyys tuntuu vallitsevan siitä, että säästöt ja leikkaukset ovat nyt välttämättömiä. Yksimielisyys tässä asiassa kuitenkin kestää juuri niin kauan kuin puhutaan yleisellä tasolla. Välittömästi kun säästökohteita aletaan yksilöidä, näyttää jokaisesta ryhmästä

nousevan voimakas vastarinta sellaisessa hengessä, että meiltä ei penniäkään.

Suuri ongelma tervehdyttämisen tiellä on se, että useimpien suljetulla sektorilla työskentelevien mieliin on hyvin syvälle painunut usko oman työpaikan ja saavutettujen etujen pysyvyydestä. Vuosi vuodelta myös yhä useammalta suomalaiselta on kadonnut tietoisuus oman työpanoksen suorasta yhteydestä omaan palkkaan ja muihin etuihin.

Nyt ollaan kuitenkin tilanteessa, jossa jokaisen vastuullisen päätöksentekijän on myönnettävä tilanteen vakavuus ja se, että muutos kehityksen suuntaan on pakko tehdä, niin ikäviä kuin siihen tähtäävät toimet lähes kaikilta osiltaan ovatkin. (Ed. Seppänen: Yllätys, yllätys!)

Suuriman oppositiopuolueen, vaalien jälkeen vastuusta vetäytyneen, kuten joku vähän ilkeästi sanoi, käpykaartiin lähteneen SDP:n lääkkeit ongelmiin ovat tässä keskustelussa rajoittuneet hyvin suppeaan osaan, lähes ainoastaan maatalouden kohtaan, maatalouden haukuskeluun ja esityksiin siitä, että säästöt ja karsinnat on tehtävä maataloudesta ja vain siitä. (Ed. Kekkonen: Ei pidä paikkaansa! — Ed. Gustafsson: Kalliomäellä oli 10 kohdan ohjelma siinä puheessa! — Ed. Suhonen: Yhdeksän koski maataloutta!)

Maatalouteen suunnattujen säästöjen ja karsimisvaatimusten onttous kuitenkin paljastuu, kun muistetaan maataloustulon edustavan ainoastaan paria prosenttia koko kansantulosta. Vaikka koko maataloustulo kerralla poistettaisiin, siitä liikenisi palkansaajille vain yksi pienenhkö palkankorotus. Niin määräävässä asemassa palkat ja niihin liittyvät sosiaaliturvaerät ovat meidän kansantulossamme. (Ed. Seppänen: Jos vientituki poistettaisiin!) Maatalouden jyrkkä supistaminen aiheuttaisi kuitenkin kymmenientuhansien työpaikkojen menettämistä paitsi maatiloilla myös metalliteollisuudessa, elintarviketeollisuudessa ja lähes kaikessa liiketoiminnassa, joka palvelee maaseudun väestöä. (Ed. Suhonen: Kyllä me uskotaan se jo!)

Muutamia kuukausia sitten lanseerattiin julkisuuteen ilmaus rusinapullateoriasta syytettäässä keskustalaisia epärealistisista uskomuksista, että voisimme saada integraatiosta vain hyvät puolet syömättä myös ikävän makuista pakko-pullaa. Nyt hyvin monet puhujat ovat esittäneet minusta todellista rusinapullateoriaa väittäessään, että liittymällä EY:hyn voisimme saada elintarvikkeille halvat eurohinnat ja voisimme kuitenkin säilyttää ruokamme puhtauden, korkean palkka- ja sosiaaliturvamme tason ja maail-

man lyhyimmän työajan. (Ed. Vähänäkki: Saksassa ei otettu vastaan Suomesta tuotua ruokaa!)

Näinhän ei tietenkään ole. Kansainväliset tilastot, jos epäillään Suomen omia tilastoja, osoittavat suomalaisten käyttävän ruokaan 16 prosenttia tuloistaan. (Ed. Anttila: Se on hyvää eurooppalaista keskitasoa!) — Se on hyvää eurooppalaista keskitasoa. — Se osoittaa sen, että ruoan hinta kussakin maassa on peruuttamattomasti sidoksissa kunkin maan yleiseen kustannus- ja hintatasoon. Ei siitä tosiasiaa päästä eroon.

Vaadittaessa maatalouden leikkauksia puhutaan maataloudesta yleensä yhtenä hahmottomana möhkäleenä, josta voidaan leikata ilman, että se varsinaisesti koskisi kehenkään ihmiseen. Maatalous muodostuu kuitenkin Suomessa kymmenistä tuhansista erillisistä maataloista, joilla elää ja tekee työtään toistasatauhatta ihmistä. He ovat aivan tavallisia ihmisiä, aivan samanlaisia suomalaisia kuin me kaikki muutkin. Heidän ansiotasonsa ei ole erityisen korkea ja heidän sosiaaliturvansa on selvästi heikompi kuin palkansaajien. Esimerkiksi kotieläintuotantoa harjoittavien viljelijöiden vapaapäivien määrä on vuosittain vain noin 15 prosenttia palkansaajien vapaapäivien määrästä.

Juuri eilen minulle soitti eräs nuorehko maatalan emäntä. Hän kertoi vajaa kymmenen vuotta sitten avioiduttuaan maanviljelijän kanssa luopuneensa kohtalaisesti palkatusta kirjanpitäjän toimestaan ja ryhtyneensä maatalan emännäksi. Tuolloin hän tuli luopuneeksi noin 130 vuotuisesta vapaapäivästä ja huomattavasta osasta tulossa olevaa eläkettä. Lisääntyneestä työmäärästään ja näistä menetyksistään huolimatta hän kertoi kuitenkin olleensa ratkaisunsa varsin tyytyväinen. Hän kuitenkin kertoi alkaneensa viimeisen vuoden aikana todella huolestua tulevaisuudestaan. Markkinointimaksujen, rehuverojen, lannoiteverojen sekä velvoitekesanoinnin vaikutuksesta heidän perheensä tulot ovat pienentyneet noin 10 prosentilla, siis bruttotulot. Nyt hän oli suorastaan hätäaantynyt tulos- ja eläimestä maatalalainojen korkojen korottamisesta. Noin 900 000 markan velkataakan alla he ovat laskeneet toimeentulomahdollisuutensa hyvin tarkkaan. Heille tuo puolentoista prosentin korkojen nousu tarkoittaisi noin 13 500 markan toimeentulon heikennystä vuodessa.

Kun tuon keskustelun jälkeen tietoisena siitä, että vastaavanlaisia tapauksia on maassamme lukemattomia, palasin tänne istuntosaliin, minua suorastaan järkytti se suhtautuminen, joka

erityisesti sosialidemokraattien puheenvuoroista huokui. Jotenkin vihamielinen henki niistä viljelijöihin kohdistui.

Toisin kuin täällä on väitetty, maatalouden harjoittajat ovat jo pitkään olleet kovan rakennemuutoksen pyörteissä. He ovat joutuneet luopumaan osasta tulojaan, ja hallituksen esitykset leikkaavat niitä vielä lisää. Täytyy muistaa, että esimerkiksi ensi vuoden budjettiraamin mukaan kaikissa muissa ministeriöitten pääluokissa leikataan ainoastaan suunniteltua kasvua. Ainoastaan ulkoministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa leikataan olemassa olevaa tasoa. Tämän jälkeen vielä kehdataan sanoa, että maatalous ei ole osallistumassa näihin taloksiin.

Maatalouden ylituotantoa on pystyttävä leikkaamaan. Se on sekä viljelijöitten että kuluttajien etu. Me olemme siihen valmiit, mutta se on tehtävä hallitusti, niin että turvataan myös niitten ihmisten, niitten tavallisten suomalaisten toimeentulomahdollisuudet, jotka tekevät työtään viljelijöinä. Olemme valmiit myös siihen, että viljelijöitten on omalta osaltaan osallistuttava niihin taloustalkoihin, joilla tämän maan talous tervehdytetään, mutta vain omalta osaltaan. Ei ole mahdollista, että tervehdyttämisen ja säästötoimet suunnattaisiin vain viljelijöihin, samalla kun muut ryhmät puhuvat saavutettujen etujen koskemattomuudesta.

Arvoisa puhemies! Hallitus, niin ikäviä kuin monet sen esityksistä ovatkin, on tiedostanut ja tunnustanut olemassa olevat ongelmat, tarttunut niihin, ehkä ei riittävänkään voimakkaasti, mutta kuitenkin tavalla, joka on lisännyt luottamusta Suomen kykyyn selviytyä vaikeuksista. Itse olisin toivonut hallitukselta esimerkiksi veronhuojennus-, pakkolaina- ja charterveroasiasa suurempaakin rohkeutta, erityisesti näissä toimissa, jotka kohdistuvat tasapuolisesti eri ammattiryhmiin. Katson kuitenkin, että hallitukselle on nyt annettava työrauha ja tilaisuus näyttää, löytääkö se keinot ja pystyykö se vieämään läpi ne säästökeinot, joilla kansantaloutemme ajoneuvo saadaan taas liikkumaan eteenpäin. Ellei näin käy, ellei muutosta aikaansaada säästötoimin, ajaudumme kyllä väijäämättömästi devalvaatioon ennemmin tai myöhemmin.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saari puheenvuorossaan analysoi sosialidemokraattien suhtautumista maatalouspolitiikkaan ja arvosteli meitä siitä, että me olemme olleet ankaria ja yksipuolisia pu-

heissamme, ja ed. Saari puheenvuorossaan vetosi siihen, että maataloutta leikataan ehkä suhteessa enemmän kuin jotakin muuta. Tämähän ei pidä paikkaansa, jollei voimassa olevaa maataloustulolakia muuteta. Me tulemme seuraavissa lisäbudjeteissa tämän erotuksen, jos se varsinaiseen budjettiin ei sisälly, aikanaan saamaan pöydälle.

Puhuitte myös maatilatalouden ongelmista. Haluan tässä yhteydessä ottaa vain yhden esimerkin, millainen ero eri yrittäjillä Suomessa on. Kun suomalainen maatalousyrittäjä saa joko hyvän sadon tai hänelle tulee kato, me olemme häntä tukemassa tässä tilanteessa yhteisillä veromarkoillamme. Kun sen sijaan esimerkiksi pieni rakennusyrittäjä jää talonsa kanssa yksin, jonka hän on rakentanut myyntiä varten, niin ei tottisesti hänellä ole mitään muuta vastuuta kuin hänen oma henkilökohtainen vastuunsa. Jos me puhumme kansalaisten tasavertaisuudesta ja siitä, millä tavalla eri kansalaispiirit osallistuvat talouden tervehdyttämistalkoihin, niin kyllä tässä jonkinlainen epäsuhta on todella olemassa, jos me esimerkiksi vertaamme eri yrittäjätyyppejä, millä tavalla säästötoimet heitä kohtelevat.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Osoitan edustajatovereilleni esimerkkiä ja lyhennän puheenvuoroani, koska täällä jo edustajatoverini taholta olennaisin todettiin. Mutta sanon vain sen ajatuksen, että me sosialidemokraatit emme suhtaudu vihamielisesti maatalouteen emmekä maanviljelijöihin. Väitän, että me kaikki olemme niin tukevasti jalat maassa, että me arvostamme maanviljelijöitä. He tekevät välttämätöntä, tärkeää, yhteiskunnallista työtä. Oikeastaan ainoan ehkä vihamielisen, sanoisin, että sekin oli lähinnä halventava, mielipiteen suhteessa maanviljelijöihin olen kuullut ed. Aittoniemen suusta, kun hän totesi jotenkin, että he ovat veijareita ja kojareita, jotka lähinnä sivutulon hankkimismuodossa saavat maanviljelijöille annettavaa maataloustukea. Tässä oli tietysti enemmän ed. Aittoniemen jekkuilua.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Saaren puheenvuoro mielestäni vahvisti hyvin sitä näkemystä, mikä täällä on ollut, että keskustapuolue on kyllä valmis purkamaan menoautomaattia julkisten palvelujen, mutta ei sen sijaan maatalouden puolella. Näyttää nimittäin siltä, että hallitus luottaa etupäässä rukousten voimaan, ettei tänä vuonna syntyisi ylituotantoa, jotta saataisiin miljardin

markan säästö, mikä tulee, mikäli hyvää satoa ei saada.

Otan esimerkin siitä, mitä esimerkiksi vientituella, jota tänä vuonna käytetään, muuta olisi voitu saada aikaiseksi tässä maassa. Tänä vuonna maatalouden ylituotannon vientituki on 3,2 miljardia markkaa. Esimerkiksi nyt Yhtyneiden Paperitehtaiden Jämsänkosken rakenteilla oleva uusi uuden polven paperikone tulee maksamaan 1,8 miljardia markkaa. Eli tämän vuoden vientituella olisi voitu rakentaa kaksi paperikonetta tähän maahan. Ne olisivat ainakin jääneet pysyviksi tähän maahan ja niistä olisi ollut meille iloa pidemmäksi aikaa, sen sijaan että yhdessä vuodessa annamme vientitukea yli 3,2 miljardia markkaa taivaan tuuliin.

Ed. V ä h ä n ä k k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Saaren puheenvuorossa ilmeni moneen otteeseen se väite, että me sosialidemokraatit olemme jatkuvasti maatalousvastaisia. Kiistan tämän ja viittaan ed. Gustafssonin äskeiseen puheenvuoroon. Hän esitti asian niin kuin se on ja erittäin kauniilla tavalla.

Sen sijaan keskustapuolue jankuttaa jatkuvasti, ja se pitää paikkansa, erästä toista asiaa, ja se ilmeni myös ed. Saaren puheenvuorossa. Puhutaan suomalaisen ruoan puhtaudesta ja terveellisyydestä. Siitä on tehty tietynlainen myytti. Kuitenkin monet esimerkit aivan lähi-menneyksyydessä puhuvat vähän toistakin kieltä. Muun muassa viime viikolla luettiin lehdistä, että Saksan tulliviranomaiset eivät päästäneet maahan ostettuja suomalaisia elintarvikkeita, koska niissä oli vierasainepitoisuus sellainen, että ne ylittivät Saksan asettamat normit. Edelleen tiedetään, että lannoitteita ja tuholaistorjunta-aineita käytetään Suomessa räikeästi liian paljon. Edelleen tiedetään, että monet kasvilajit Suomen lyhyen kesän vuoksi eivät saa sitä vitamiinipitoisuutta kuin kauemmin kesää kestävisä maissa. Meillä kesä on niin lyhyt.

Suomessa kuolee sydän- ja verisuonisairauksiin oliko se nyt eniten ihmisiä Euroopan maista ja erityisesti niiltä alueilta Suomessa tutkimusten mukaan, mistä vähiten matkustetaan muihin maihin syömään muutakin kuin suomalaista ruokaa.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä kiitän ed. Gustafssonia huomionosoituksesta ja totean, että edellisessä ryhmäpuheenvuorossani olen todella käyttänyt

tämän tyyppisiä sanoja. Olen arvostellut maataloudessa kahta eri ryhmää.

Toinen ovat harrastusviljelijät, joihin en enää palaa sen enempää kuin toteamalla, että yhteiskunta maksaa heidän harrastuksestaan liian kovaa hintaa.

Toinen ryhmä näitä veijareita ovat sellaiset, jotka ostavat sellaisen tilan, josta metsät on hakattu, pellot jätetty huonoon kuntoon, jossa ei enää kasva kuin leskenlehtiä ja juolavehnnää. Sen jälkeen he erilaisilla kepulikonsteilla saattavat tuon viljelyksen, josta ei voisi mitään viljaa saadakaan, koska maat ovat niin köyhtyneet, kesannoinnin alaiseksi ja nostavat siitä valtiolta kesannointikorvauksia. Kesannointikorvaukset ovat sellaisia, että juuri niiden kautta halutaan saada maata pois viljelyksestä, jotta viljan ylituotantoa ei olisi. Tässä tapauksessa kesannointikorvaukset maksetaan näille tällaisille professoireille, jotka tällaisia köyhtyneitä tiloja ostavat ja saattavat nämä maat kesannointikuntoon ja kesannoinnin alaisiksi. He nimenomaan hankkivat yhteiskunnalta varoja sellaisilla puitteilla, joihin näiden varojen maksamista ei ole tarkoitettu. Tällaisia minä tarkoitin huijareilla ja veijareilla.

Minä huomautan ed. Gustafssonille, että minulla on multaa kynsien alla, ja ne vähäiset kiviset maat, mitä minulla on peltoja, ovat naapurilla, paikallisen keskustapuolueen osaston puheenjohtajalla, vuokralla varsin kohtuullisella hinnalla. Ihailen aina seuraan, kun hän vanhan traktorinsa kanssa rämpiä siellä meidän pelloilla. Minä arvostan kyllä maaseutua, mutta en huijareita.

Ed. M. L a u k k a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä on paljon uskottu siihen myyttiin, että se kuuluisa euro-ruoka ilman muuta halventaa meidän elintarvikkeidemme hintoja, tein pienen empiirisen tutkimusmatkan kauppaan. Ostin Yoplait-jogurttia, alkuperäistä ranskalaisjogurttia, jota nyt on muutama viikko maahan tuotu. Neljän purkin yhteishinta oli 10,80 markkaa, 2,70 markkaa purkki, jonka paino on 125 grammaa. Samassa kaupassa kotimainen jogurtti, jonka paino on 200 grammaa, maksoi 1,60 markkaa. (Ed. Saastamoinen: Se oli tarjouksessa!) — Jopa sosialidemokraatit voivat ostaa tarjouksesta ruokia. Ei vain meidän tarvitse ostaa.

Kysyisinkin erityisesti ed. Vähänäkiltä, jonka tiedän rakastavan erityisesti euro-ruokia ja -juomia, miten tämä hintaero on selitettävissä. Toi-

sekseen erityisesti vihreille haluaisin näyttää tätä purkkia, minkälaista äärimmäistä tuhlausta tämä ranskalaisjogurtin maahantuonti on. Täällä on ensin muovipurkki, joka on kääritty papeeriin, ja sen päälle se on vielä pantu tällaiseen pahvikääröön sen sijaan, että suomalaisjogurtti on pelkästään yhdessä muovipurkissa ja sen valmistamiseen tarvitaan huomattavasti vähemmän energiaa ja raaka-ainetta kuin tämän ranskalaisen valmistamiseen, jota nyt maahan tuodaan ja lisätään edelleenkin vaihtotaseemme alijäämää. Siis näköjään kokoomuksenkin taholla halutaan eurueroa lisää.

Sitten ed. Vähänäkillä vielä totean myös, että tehtyjen tutkimusten mukaan Hollannissa käytetään lannoitteita 18 kertaa enemmän kuin Suomessa. Toiseksi tullilaboratorio palauttaa tuon tuostakin ulkomaalaisia elintarvikkeita takaisin niiden alkuperämaahan. Vastikään palautettiin suuri katkarapure, koska se oli säteilytetty. Säteilytettyä ruokaa yritetään kaiken aikaa tuoda tähän maahan. Sitäkö te haluatte?

Ed. Saari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojalalle toteaisin, että hän ei näköjään kuunnellut koko puheenvuoroani, koska väitti, että olisimme halukkaita tinkimään, säästämään ja leikkaamaan ainoastaan sosiaaliturvasta. Näinhän ei todellakaan ei ole, vaan me olemme edellyttäneet, että perusturvaan ei kosketa.

Palautan ed. Ojalan mieleen sen, että ensi vuoden budjettiraamissa todellakin maatalouden pääluokka on se, missä aiotaan kaikkein eniten leikata olemassa olevaa. Tämä on fakta.

Ed. Gustafssonille ja ed. Vähänäkillä toteaisin, että olen perin tyytyväinen ja onnellinen, että puheenvuorollani pystyin houkuttelemaan sosiaalidemokraattien taholta edes kaksi sellaista puheenvuoroa, joissa myönnettiin viljelijöiden tekevän tärkeää ja arvokasta työtä. Minusta se oli mahdollittoman hyvä asia. Ed. Vähänäkillä kyllä puheenvuoron jatko oli sellainen, että se ei aivan viittannut mielenlaadun olevan sen ensimmäisen lauseen mukainen.

Ed. Saastamoinen: Herra puhemies! Viime kuukausina televisiouutisten ja muiden tiedotusvälineiden seuraaminen on ollut todella masentavaa. Konkursseja, työttömyyttä ja kehityskäyrien nopeita kääntymisiä huonompaan suuntaan. On ehdotettu monenlaisia lamalääkkeitä. Teollisuus ja sen edustajat täälläkin ehdot-

tavat vieläkin devalvaatiota. Pakkolomautukset ja palkkojen jäädyttämiset ovat olleet keskustelun kohteina. Hallitus on nyt tiedonannossaan esittänyt omat hoito-ohjeensa. Talouspoliittinen tilanne on todella ongelmallinen. Investoinnit ja vienti ovat tukkeutuneet, työttömyys kasvaa, ja tuotanto sekä kannattavuus romahtavat. Talouden ongelmat eivät kuitenkaan ole yksinomaan kotoperäisiä eivätkä suinkaan sinipunahallituksen syytä.

Neuvostoliiton-kaupan heikkeneminen ja muunkin vientikysynnän supistuminen ovat vaikeuttaneet tilannetta. Vaikeuksia on myös ostajamaissa.

Julkisen sektorin paisuttaminen on punamullan aikaista perua, ja viime vaalikaudella lihotusta jatkettiin erityisesti demareiden toimesta.

On totta, että vuoden 1990 aikana monelta talouselämän taholta esitettiin talouden tasapainottamisohjelmaa. Jälkiviisaus on epäilemättä hienoin viisauden laji, mutta perustellusti monet asiantuntijat voivat nyt todeta olleensa oikeassa. Yhtä mieltä ollaan perustavoitteista: kansantalouden tasapainon saavuttamisesta ja taloudellisen kasvun turvaamisesta. Välttämätöntä on, että vientiteollisuus ja avoin sektori asetetaan talouspolitiikassa etusijalle. Menetettyjen vientimarkkinoiden takaisin valtaaminen vahvistaa ulkomaankauppaa ja parantaa vaihtotasetta.

Toistan kuitenkin kokoomuksen eduskuntaryhmäpuheenvuorossa esitetyn kannan: devalvaatio ei ole lääke tähän. Pääministeri toteaa puheenvuorossaan saman, minkä monet muutkin: taloutemme perusongelma on hukattu kilpailukyky. Kaikki ovat yksimielisiä siitä, että kilpailukyyn menetykseen puolestaan on vaikuttanut korkea kustannustaso. Sen alentamista vaaditaan kaikilta tahoilta. Lienee todella niin, että kun tässä maassa ei osattu ratkaista, halutaanko lyhyt työaika vai hyvä palkkataso, niin otettiin molemmat. Niinpä meillä tehdään kansainvälisesti korkealla palkkatasolla maailman lyhintä työaikaa.

Viime viikolla kuulin, että eräs yritys aikoo siirtää toimintansa Belgiaan, koska tarvittavan uudisrakennuksen rakennuskustannukset siellä ovat 40 prosenttia ja teollisuuden tuotantokustannukset 20 prosenttia alhaisemmat kuin tässä maassa. Tiedän vastaväitteet: Meillä on korkea sosiaaliturva ja pitääkin olla, mutta siinä välissä on jotain muutakin, ainakin ilmaa. Tässä eräs vastaus ed. Kekkosen äskeiseen välihuutoon, kun hän ihmetteli, miksi yritykset etabloituvat ulkomaille.

Moniongelmaisen talouspoliittisen tilanteen parantamiseen ei ole tehokasta pikalääkettä. Tasapainon saavuttaminen vaatii aikaa ja tehokkaan ohjelman. Jotakin on tehtävä, ei pelkästään puhuttava. Pääministeri lupasi kuunnella herkillä korvalla, mitä täällä sanotaan. Tässä yhteydessä tuon muutamia pieniä yksittäisehdotuksia esiin, sillä varsinkin meidän maamme kaltaisessa pk-yritysvaltaisessa maassa suuret virrat nimenomaan syntyvät pienistä puroista.

Herra puhemies! Yrittäjät ovat vaatineet pekkaspäivien poistamista. Esitän erään ratkaisumallin: Pekkaspäivät tulisi muuttaa kouluspäiviksi. Henkilöstökoulutus on yrityksille välttämättömyys. Kustannustason tuottavuuden ja turvaamisen luulisi olevan myös työntekijäpuolen etu silloin, kun pakkolomat tai yrityskonkurssin aiheuttama työttömyys ovat toinen vaihtoehto. Mikäli pekkaspäivät muutettaisiin kouluspäiviksi, saavutettaisiin myös se etu, että nekin henkilöstöryhmät, jotka eivät muutoin pääse koulutukseen, olisi pakko ottaa koulutusohjelmiin mukaan.

Korkeaan kustannustasoon Suomessa vaikuttaa lyhyt työaika myös siten, että kalliit laiteinvestoinnit ovat liian lyhyen aikaa käytössä. Muissa teollisuusmaissa koneet pyörivät kaksi kertaa työajan pituisen ajan, sillä työtä tehdään useammassa vuorossa. Sama koskee sekä julkista että yksityistä sektoria. Työaikaliukuman kehittäminen helpottaisi asiaa.

Vientiteollisuuden kilpailukykyyn vaikuttavat nämä molemmat tekijät ja totta kai monet muutkin, mutta tässä vaiheessa on tarpeen etsiä kaikki konstit, pienetkin.

Jo monta vuotta on puhuttu julkisen sektorin paisumisen pysäyttämisestä. Meillä on valtaisa, monikerroksinen hallintokoneisto, johon on tämänkin keskustelun aikana useasti viitattu, ja uskomattomat määrät äskettäin rakennettuja komeita tiiliseiniä ympäri maata. Meillä on laitehankintoja, jotka aivan hyvin voitaisiin jäädyttää vuodeksi tai pariaksi. Luulen, että mm. koulusektorin säästöistä osa voitaisiin tehdä laitehankinnoista pidättäytymällä järkevämmin kuin leikkaamalla tuntikeyhystä.

Julkisen sektorin säästötoimenpiteenä on esitetty kahden viikon lomautusta, jolla olisi sama vaikutus kuin lomarahen poistamisella. Pakkolomaa parempi vaihtoehto mielestäni olisi antaa mahdollisuus vapaaehtoiseen palkattomaan lomaan julkisella sektorilla. Uskon, että monella alalla lomanottajia kyllä ilmaantuisi.

Rouva puhemies! Koulusektorin säästöohjel-

masta haluaisin myös sanoa muutaman sanan. Kun säästölakia käsitellään valiokunnassa, toivoisin, että siihen voitaisiin vielä tehdä hienosäätöä. Mielestäni tulisi tarkkaan selvittää, onko säästö mahdollista muista kohteista kuin varsinaisesta opetustyöstä.

Mikäli tuntikeyhystä tehdään esimerkiksi ala-asteiden osalta tukiovetustunneista, ei tilanne kuitenkaan ole pahin mahdollinen. Näin ovat monet rehtorit näinä päivinä minulle todenneet.

Säästöä voidaan varmasti tehdä myös esimerkiksi oppikirjoista. Tätä mieltä olen ollut tässä salissa ennenkin, sillä kokemuksesta tiedän, että systeemi pelaa muissa maissa. Miksei sitten meillä?

Myös kouluruokailussa olisi luultavasti aika paljon tarkistamisen varaa. Eräs opettaja soitti ja ihmetteli, miksi koululaitos lihottaa paikkakunnan possuja.

Ihmettelen myös Kaupunkiliiton kantaa, joka romutti ehdotuksen, että kunnat olisivat täysin vapaasti saaneet päättää opetustoimen säästökohteista.

Me varmastikin kaikki täällä tiedämme, mutta haluan vielä kerran todeta, että tuntikeyhksen muutos, mikäli se kovin rankasti toteutetaan, aiheuttaa monia käytännön ongelmia. Kun aikaan opetusryhmiä pienennettiin, jaettiin monissa kouluissa myös luokkahuoneita kahtia. Nyt on fyysisesti täysin mahdotonta sulloa 40 oppilasta 16 oppilaan tilaan. Mielestäni myös peruskoulutus tulisi, vaikka aikuiskoulutuksen kustannuksella, aina ja kaikissa tilanteissa turvata.

Hallituksen säästötoimenpiteet ovat mielestäni pääasiallisesti oikean suuntaisia. Olen kyllä minäkin sitä mieltä, että maatalouden vientitukiasia olisi pitänyt ajatella uudelleen.

Rouva puhemies! Kuten arvoisa kollegani Anneli Taina olen sitä mieltä, että lapsilisäjärjestelmään ei pidä säästämisen varjolla puuttua. Kokoomuksen ryhmä on jyrkästi eri mieltä kuin ministeri Viinanen. Ministerillä kuten kansanedustajallakaan ei oikeastaan ole oikeutta yksityiseen mielipiteeseen silloin kun televisiokuvajat ovat huoneessa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Saastamoisen puheessa oli hyvää se, että hän pohdiskeli erilaisia

vaihtoehtoja, mutta hän ei ollut ensimmäinen, joka toi esille pekkaspäivät ja yleensä työaikojen pituuden Suomessa. Tässä yhteydessä ei ole ehkä tarpeen tehdä ed. Saastamoiselle kysymystä, tietääkö edustaja, mikä on näitten pekkaspäivien syntytausta. Vastaan itse tähän. Nimenomaan teollisuustyöväestöllä oli aikanaan olennaisesti pidempi työpäivä ja työviikko kuin toimihenkilöillä. Työmarkkinaratkaisuisia ikään kuin teollisuustyöväestön työajan lyhentämismalliksi, jolla voitiin työaikaa tasata, sovittiin pekkaspäivät.

En sinällään sano, että on mikään huono ajatus miettiä sitä, että vaikkapa osa pekkaspäivistä voitaisiin käyttää koulutukseen, niin kuin ed. Saastamoinen ääneen ajatteli. Mutta minusta kannattaa rehellisyyden nimissä muistaa, mikä on jonkin uudistuksen lähtökohta, merkitys ja tavoite. Minusta on ollut ihan oikea ja hyvä asia tasata eri työntekijä- ja toimihenkilöryhmien työaikaa.

Muuten olen sitä mieltä, että olennaisempi kysymys kuin työajan pituus meidän työelämässämme on se, että ilmapiiri edelleen tutkimusten mukaan on suomalaisessa työelämässä hirvittävän huono ja se on viime vuosikymmenenä jopa huonontunut. Me emme voi tietystikään eduskunnan päätöksillä kovin paljon vaikuttaa suomalaiseen työilmastoon ja työilmapiiriin, mutta minusta se olisi ihan oman keskustelun ...

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s
(koputtaa): Vastauspuheenvuorolle varattu aika on päättynyt.

E d. S a a s t a m o i n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Työvoimakustannukset ovat kaiken kaikkiaan — tämä suomalainen kovin kovin lyhyt työaika mukaan luettuna — tärkeä osa sitä syykokonaisuutta, jonka seurauksena me olemme hinnoitelleet itsemme monilla tahoilla ulos vientikaupassa.

Opetusministeri U o s u k a i n e n: Rouva puhemies! Keskustelun mittaan olen saattanut havaita huoneessani ja muualla, kun olen lue-
nut näitä papereita, että olen ollut hyvin kaivat-
tu, mutta en taatusti rakastettu tässä salissa ja
tämän keskustelun mittaan.

Hyvät ystävät! Tässä kohtaa haluankin sanoa sen syyn, miksi kokosin teidän puheenvuoronne, arvoisat edustajat, ja vasta nyt haluan käyttää oman puheenvuoroni. Nimittäin minä en voinut menetellä niin kuin terrieri ja olla täällä ikään

kuin muka vastustamassa teidän puheenvuoro-
janne äkkipäätään kohta kohdalta, koska minä
olen niin paljon samaa mieltä. Nyt haluan
perustella, minkä tähden joudun esittämään sel-
laisia esityksiä kuin joudun hallituksen puolesta,
valtioneuvoston nimissä, ja kerron perustelut ja
esitän myös sitten sen toimintamuodon, millä
lailla ajattelen, että tästä päästään eteenpäin.

Rouva puhemies! En ole tippaakaan muuttanut sitä ajatustani, kun ottaa huomioon kummatkin säästöpäätökset, että joudumme miljardiluokkien supistamiseen opetuksen, tutkimuksen, koulutuksen ja kulttuurin kulmasta, sen asemesta minun mielestäni meidän pitäisi se 2 miljardia näille sektoreille sijoittaa. En ole onnistunut saamaan muita vakuuttuneeksi tästä linjasta, mutta en minä ole muuttanut ajatustani. Eikä se ole epä johdonmukaista eikä mitään skitsofreniaa, niin kuin täällä sanottiin. Ajattelen todella näin. Mutta meidän on mietittävä, millä keinoin pääsemme tästä päivästä myös yli, sillä minä olen vakuuttunut siitä, rouva puhemies, että meillä toden totta on tiukka paikka nyt. Meillä on taloudellisesti sellainen tilanne, että meidän on myös omalta osaltamme ryhdyttävä toimiin. Tästä syystä esitän seuraavaa.

Meillä on ollut hyvin, ja niin kuin koulumaaailmassa usein on, on hyvin vaikea arvioida täsmällisiä lukuja, siinä on niin paljon vaikuttavia tekijöitä, niihin ei tahdo päästä käsiksi. Mutta sen minä voin hyvin selkeästi kertoa, että meillä on nyt meneillään oikeastaan kahden hallitusohjelman toiminnot. Kumpikaan ei mielestäni toteudu. Edellisen hallitusohjelman voin käsitellä loppuun tältä erin, mutta tätä uutta toivottavasti minun ei tarvitse käsitellä loppuun niin, ettei se toteudu. Edellisen hallitusohjelman perusteella todettiin, että tuntekehystä lisätään. Niin lisätiinkin, usean kerran, mutta säästöpäätöksessä 15. helmikuuta tänä vuonna on tehty supistamisvaade, joka on tälle sektorille niin suuri, että tuntekehukseen puuttumatta näitä miljardeja ei kasaan saada.

Sitten tulemme toiseen hallitusohjelmaan. Siinä todetaan, että suhdanteista riippumatta on koulutukseen, kulttuuriin, tuotekehitykseen ja tutkimukseen sijoitettava ja niiden oltava painopistealueita. Kun siihen joudutaan puuttumaan, arvoisat edustajat, siihen täytyy olla syy. Minä totean, että tämän summan, joka meillä nyt on säästettävänä, tämän 550 miljoonaa, olisi voinut kaapia kokoon muilla ehdotuksilla. Niin kuin saatetaan havaita aivan pian, keinovalikoima on käytettävissä kyllä muiltakin osin, mutta se ei

riitä korvaamaan edellistä. Tästä syystä olen joutunut esittämään ne teille jo esitellyt kohdat, jotka siis myös 5 prosentin osalta puuttuvat tuntikertymään yleiskoulun puolella, siis peruskoulussa ja lukioissa, ja 10 prosentin osalta ammatillisissa oppilaitoksissa. Palaan vielä näihin lukuihin.

Tämän hallitusohjelman kulmasta meillä on aikaa toivottavasti toteuttaa ohjelmaa. Se onkin minulle ainut oljenkorsi. Minä en toivo joutuvani tilanteeseen, että me emme saisi määräaikaisiksi näitä lakiehdotuksia, jotka tämän asian nimenomaan yleiskoulun puolelta edistäisivät. Tämä on erinomaisen tärkeä asia. Pitää tunnelin päässä olla valo.

Hyvät ystävät! Kun tähän keskusteluun jouduin, tähän näin rankkaan keskusteluun, silloin puhuttiin luvuista 10 ja 15. Niitä on nyt hilattu alaspäin 5:een ja 10:een ja etsitty maasta marjakin. Arvoisat kollegat, te olette käyttäneet täällä erinomaisia puheenvuoroja. En sitä sano laisinkaan. Olen ne myös kirjannut, mutta, hyvät ystävät, ne eivät auta niin äkkiä kuin nyt on pakko. Minä olen jäänyt tähän tilanteeseen kovin yksin, rouva puhemies, siksi, että meillä näiden toimenpiteiden on astuttava voimaan jo elokuussa, sillä me emme saisi, jos seuraavan vuoden elokuusta säästöt alkaisivat, millään koulutoimen puolella niitä aikaan, kun siihen olisi vain viisi kuukautta. Kun koulu alkaa vasta elokuussa, niin tämä kausi ei ole sama kuin 1.1. Siksi nämä asiat ovat nousseet nyt niin suuresti esille.

Minä arvelen, että kohta kohdaltaan, hallinnonala hallinnonalalta, joudutaan kuulemaan myös ikäviä uutisia nimenomaan siitä syystä, että talous on siinä jamassa kuin se nyt on.

Mutta vielä, hyvät ystävät, minulla ei tosiaan ole kanttia muuta sanoa kuin rehellisesti, mitä ajattelen. Olen ollut kahdeksan vuotta täällä politiikassa ja sitä ennen seitsemän vuotta ammattiyhdistystoiminnassa ja muuten, en puoluepolitiikkona, vaan ihan opettajana ja ihmisenä ylipäänsä, ollut edistämässä tuntekehystä ja luomassa sitä järjestelmää. Minuun tämä kyllä kaikkein kipeimmin sattuu. Siitä syystä, hyvät ystävät, olemme — sivistysvaliokunnan jäseniltä eritoten pitää pyytää tätä asiaa anteeksi — niin myöhässä, koska todella on viimeiseen saakka etsitty muita keinoja. Niitä on otettu ja kyselty.

Olen pahoillani siitä esimerkiksi, että oma ammattijärjestöni ei ole esittänyt sen laatuksia vaihtoehtoja, jotka toisivat riittävät markat kokoon. Niitä ei myöskään ollut siinä suunnitel-

massa, jonka opetushallitus esitteli, mutta se olikin koskeva vain tätä 550:tä miljoonaa, ja sekin keinovalikoima otettiin käyttöön. Mutta kaikkia ei voitu ottaa. Sanotaan nyt esimerkiksi, että oli esitetty kymppiluokan lakkauttamista. Ei niin voi menetellä, kun se on oppilaan oikeusturvan vastaista, koska he ovat jääneet yhteisvalinnasta pois, ja monet esimerkiksi terveydenhuoltoalalle suuntaavat haluavat tämän vuoden ikään kuin vanhetakseen, ei suinkaan niin, että se olisi turhaa ajan käyttöä, vaan siellä on ikärajat opiskelussa. Tällaisia keinoja ei voitu siis ottaa täysimääräisinä. Muutenkin, kuten sanoin, päätös 15. helmikuuta on niin valtaisan suuri, että rahat eivät riitä.

Kun tässä joutuu miettimään näitä reunaehdoja vielä, hyvät ystävät, että kuntien ja valtion maksuosuuksien suhde ei saa muuttua, niin silloinpa se kaventaakin niitä keinoja, enkä minä usko, että arvoisat kollegat myöskään erityisen mielellään opintososiaaliin etuuksiin olisivat olleet halukkaita puuttumaan. Kun arvoisa ministeri Kuuskoski on paikalla, totean, että aivan varmasti niiden kaventaminen olisi vaikuttanut myös sosiaalipuolen asioihin. Näin ollen sinnekään ei ollut menoa, mistä syystä tämä ehdotus on ollut pakko tehdä.

Ed. Saastamoinen asken otti esille yksityiskohtia, jotka koskivat tuntekehystä. Aivan varmaa on, että viimeiseen saakka vaihtoehtoja toki etsitään, mutta minä pyydän kyllä kertoa, että tässä on sitä yön, päivän kanssa tehty ja etsitty viimeisimpään asti, ja nyt siinä viimeisessä aikavälissä ollaan, ja mielestäni on aiheellista teille se kertoa. Kun tätä asiaa ja vaihtoehtoja esiteltiin, minä olen näitä hyvin paljon lasketuttanut. Vaihtoehtoja oli opetusministeriöllä monia, ja niin kuin sanoin, myös muilla tahoilla.

Esimerkki kertoo suuruusluokasta: Jos oppilasmaksu, jota jotkut ovat esittäneet, olisi tullut ja jos siinä olisivat olleet mukana kaikki oppilaat, se olisi ollut 1 200 markan vuosimaksu. Tämä kertoo hivenen suuruusluokasta. Toisaalta, jos se olisi koskenut vain keskiastetta, se olisi ollut peräti 4 000 markkaa. Ei sekään käy laatuun.

Sitten esitettiin kuntien valtionosuuksien leikkaamista. Se ei käy kunnallistalouden kulmasta, minkä varmasti täällä edustajat, jotka myös ovat kunnallishenkilöitä, tietävät. Kun kunnat ovat muutenkin vaikeuksissa, se olisi ollut tuhoisaa siellä.

On esitetty pakkolomavaihtoehtoa opettajille kesän ajaksi. Se ei käy missään tapauksessa,

jollei eduskunta yksimielisesti sitä päättä, ja minä arvelen, että näin ei tapahtuisi. Tämä asiakin on sen laatuinen, joka nimittäin edellyttää lainsäädäntöä, ja se edellyttäisi sitä viiden kuudesosan enemmistöllä.

Näitä vaihtoehtoja ei ole välttämättä keksitty edes opetusministeriössä, vaan on tarkasteltu ja laskettu niitä vaihtoehtoja, joita on tullut eri puolilta kentältä.

Tässä kohtaa, kun olemme tekemässä ehdotuksia säästötoimiksi, minä toivon saavani vielä lausua seuraavaa.

Ensinnäkin tämä, että laki on kuntakohtainen niin, että tuntikehys kohdistuu kuntiin eikä kouluihin yksittäisesti, on yksi seikka.

Toisaalta tässä todella mennään niin, että otetaan kaksi askelta eteenpäin ja yksi taakse — yksi taakse, se otetaan, mutta ei mennä kuitenkaan kokonaan taakse. Verbit ”romahtamisesta” ja ”löyhähtämisestä” ja jos jostakin ovat enemmän kuin liioiteltuja. Mutta kasvua hidastetaan. Totta kai värin vuoksi voi sanoa, mutta jos pysytään asiatasolla, niin ei voi.

Puhuttaessa aluepoliittisista seikoista valitettavasti tämä kyllä koskee tasapuolisesti kaikkia. Tämä todella on sen laatuinen, mutta se ei ole katastrofi.

Nyt sitten, hyvät ystävät: Tämä kaksi vuotta ja monet suunnitelmat esimerkiksi byrokratian vähentämisestä, hallinnon poistamisesta ja tämän kaiken supistamisesta ovat erinomaisia ehdotuksia. Niitä ei vain saa aikaan niin nopeasti. Tästä syystä säästötoimet jatkukoot ja jatkuvat. Erilaisia mm. henkilöstön järkevään sijoittamiseen tähtääviä toimia jatketaan ja sitä, että koko ajan pyritään purkamaan tarpeetonta säännöstöä, moninkertaista tehtävien hoitoa, moninkertaisia hallintokuluja, moninkertaisia hallintovirkoja jne. Mutta niin kuin sanottu, näitä varten minä uskon ja toivon, että me saamme kahden vuoden aikalisän, jona aikana voimme tehdä näistä muista suunnitelmista järkevää säästöä.

Nimittäin kyllä meillä varmasti törsättykin on. Kyllä jokaisella julkisen hallinnon alalla varmasti on myös säästämisen paikka. Säästäminen on terve ja hyvä asenne sinänsä, ei siinä mitään pahaa ole. Mutta kyllä minä katson ainakin, että tällä erää tilanne on kova. Kun on lukuisia, ihan kymmenittäin, erilaisia vaihtoehtoja, esimerkiksi oppimateriaalit ja muut, niistä ei koidu sellaisia summia, että niitä voitaisiin esittää sanoisiko kertaheitolla ratkaisuiksi, ei suinkaan, ei myöskään esimerkiksi kokeilujen

jäädäytämistä ja muista. On paljon puhuttu vaikkapa siitä, millä tavalla voitaisiin koko rakentaminen panna pois, kaikki laitehankinnat pois. Ei se ole koulumaailmankaan elämää. Niitä on jo karsittu niin paljon ja niin paljon on pantu seisahduksiin, että asia ei ole ollenkaan niin yksioikoinen.

Arvoisa rouva puhemies, arvoiset edustajat! Minä kyllä tunnen itseni hyvin nöyräksi tämän tehtävän edessä. Mutta sanon myös suoraan, että tiukkana on oltava, jotta saisi tämän asian viedyksi läpi niin, että meidän Suomekme koululaitos ei koe tätä takatalvea minään ikuisena. Takatalvea on ennenkin kesä seurannut.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! Opetusministeri Uosukainen puhui avoimesti ja uskottavasti. Mutta kyllä tämän tiedonantokeskustelun aikana tulee väkisin mieleen se, miten uskottava hallitus meillä on. Kukin ministeri käy täällä vuoronperään kertomassa, että hän joutuu tekemään sitä ja sitä, hallitus kun näin päättää. Tämä on hyvin hälyttävää myös hallituksen toiminnan kannalta. Tämä on hälyttävää myöskin siltä kannalta, jos hallitus haluaa esimerkiksi ryhtyä neuvottelemaan opposition kanssa.

Hämmästyttää myöskin se, että ministeri Uosukainen oli omalta osaltaan hyväksymässä varsin toivorikkaan ja tulevaisuuteen suuntautuvan hallitusohjelman noin kuukausi sitten. Nyt kaikki puheet yhtäkkiä muuttuvat.

Useat kokoomuksen edustajat meidän muiden edustajien lailla ovat toivoneet, että tässä ratkaisussa voitaisiin vielä keksiä uusia vaihtoehtoja. Keskustelussa niitä on täällä jo jonkin verran esitettykin, mm. lukuvuoden lyhentäminen ja muuta sellaista. Mutta me elämme ilmeisesti nyt, arvoisa opetusministeri, sellaisessa tilanteessa, että koulujen päättäjäispäivänäkö hallitus tuo tämän leikkauslakiesityksen eduskuntaan. Siitä emme ole saaneet vielä tarkkaa vastausta. Jos näin on, niin eihän tässä ole paljon mahdollisuutta vaihtoehtojen esittämiseen ja tutkimiseen esimerkiksi tämä tiedonantokeskustelun perusteella.

Olisiko hallituksen nyt todella aika ryhdistäytyä, niin että kun se ei pystynyt neuvottelemaan kovin hyvin alussa ammattiyhdistysliikkeen kanssa, se ryhtyisi ainakin tällä sivistyksellisellä sektorilla neuvottelemaan opposition kanssa?

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä ovat varmasti kaikki ne, jotka

ovat koulutuksesta ja sivistyksestä kiinnostuneita, jo tuoneet julki kantansa. Eikä ministerin puheenvuoro ainakaan minulle antanut aineksia muuttaa kannanottojani. Siihen asti olen varmasti ministerin kanssa samaa mieltä, että kyllä tekee pahaa, ja uskon, että ministerilläkin todella tekee pahaa tällaisessa esityksessä mukana oleminen. Se ei tietenkään helpota paljonkaan sitä moraalista vastuuta, että sen kuitenkin on tekevässä.

Sitä ihmettelen, että ministeri ei kertaakaan kuitenkaan esittänyt ajatusta siitä, että koulutukselle asetettu säästövaatimus on ollut liian suuri, koska sitä ei voi toteuttaa ilman, että joutuu vaarantamaan todella opetuksen sisältöä ja koulunkäynnin mahdollisuuksia, koko sivistysajattelun ja koulutuksen kehittämisen tavoitteita. Siinä mielessä olisin odottanut ministeriltä tällaista totuutta.

Ikään kuin sielumme vahvistamiseksi saanen lopuksi lukea kuuluisan sivistysvaliokunnan lauseen, joka on ministerille kovin tuttu. Olemme todenneet vastikään, että "valiokunta pitää tärkeänä, että laskusuhdanteen aikana ei koulutusmenoista tule säästää vaan koulutusta on juuri silloin tuettava entisestään". On todella ikävää huomata, että hallitus kokonaisuudessaan ei ole kovinkaan sivistysmyönteinen eikä koulutusrakas hallitus käytännössä.

Ed. Kasurinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Omasta puolestani myös lausun kiitokset ministeri Uosukaiselle siitä rehellisestä ja avoimesta lähestymistavasta, jolla hän ongelmallista kysymystä käsitteli. Minusta kuitenkin huonoina aikoina ja ennen kaikkea huonoina aikoina kansakunnan on kannettava huolta sivistystasostaan ja koulutustasostaan niin, että meillä on voimavaroja myös selviytyä huonojen aikojen yli. Koulutus on nimenomaan alue, joka ei saa olla suhdannepolitiikan heiteltävänä.

Edellisen hallituksen toimesta jouduimme tekemään jo muutamia säästöpäätöksiä, joihin ministeri Uosukainen viittasi. Näiden osalta voi sanoa, että oma arvioni on, että säästötavoite asetettiin opetusministeriön osalta aivan liian korkealle huomioon ottaen tilanteen, jossa me elämme tällä hetkellä. Me tulemme seisomaan ministeri Uosukaisen rinnalla siinä taistossa, kun etsitään vaihtoehtoja tuntikehyksen säästöosuuden kattamiselle.

Olen tänään aikaisemmassa puheenvuorossani jo esittänyt, että opetusministeriössä pikaisesti

selvitetään, minkä suuruinen säästö saataisiin aikaan koulujen lomakautta jatkamalla, koska tämä tulee olemaan myös monessa mielessä hyvin perusteltu vaihtoehto, jos ajatellaan koululaisen arkipäivää ja työpäivää, myös opettajien työtilannetta, heidän mahdollisuuttaan osallistua esimerkiksi täydennyskoulutukseen. Huomasin, että keinovalikoimassa ministeri Uosukainen ei tähän kysymykseen antanut minkäänlaista vastausta vielä, ja pyydänkin, että asia selvitetään.

Ministeri Isohökkanen - Asunmaa: Arvoisa puhemies! Kahdessa puheenvuorossa on otettu yhdeksi vaihtoehdoksi lukuvuoden lyhentäminen, ensin ed. Lahti-Nuuttila ja nyttemmin ed. Kasurinen. Mielestäni tämä ei voi olla realistinen vaihtoehto kahdesta syystä.

Ensimmäinen syy on se, että meidän on ajateltava näitä asioita oppilaan näkökulmasta. On oppilaiden oikeusturvan kannalta kohtuutonta, jos heidän oikeuttaan saada oppia aletaan rajoittaa. Meillä on nyt jo Suomessa verrattuna moniin muihin maihin aika lyhyt opiskelu aika, ja on paljon keskusteltu siitä, että aloitettaisiin jo kuusivuotiaana koulu jne. Nyt sitten alettaisiin lyhentää.

Mutta toinen syy, joka on ehkä merkittävämpi, on se, että tämä ei kuitenkaan vaikuttaisi todellisiin kustannuksiin, koska ette ole puhuneet lainkaan siitä, että lukuvuotta lyhennettäisiin sillä tavalla, että opettajille jätettäisiin palkat maksamatta. Nimenomaan palkkakustannukset, edustajat Kasurinen ja Lahti-Nuuttila, ovat niitä, jotka ovat viime vuosien aikana, kuten tiedämme, kohtuuttomasti nousseet ja aiheuttavat lisää kustannuspaineita. Tässä on todellinen syy, ja sen takia ja juuri oppilaan oikeusturvan takia en tätä näe realistisena vaihtoehtona.

Ed. Turunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulen kohta käyttämään myös oman puheenvuoron korokkeelta, mutta ministeri Uosukaisen puheenvuoroon voin sanoa, että ymmärrän ministerin ahdistuksen tässä tilanteessa ja ymmärrän myös kansanedustajien huolen, joka lienee aito, vaikka ehkä ed. Rauramo ja minua lukuun ottamatta kukaan teistä ei ole askaroinut näiden asioiden kanssa. Ehkä ed. von Bell on askaroinut itse tai aviopuolisonsa kanssa näiden tehtävien parissa ja suurten koulujen työjärjestysten kera.

Nyt voin kertoa, että se 5 prosenttia, joka on tarkoitettu kuntakohtaiseksi laittaa, on tällä het-

kellä siinä tilanteessa, että rehtorit ovat yhden kerran jo ensi vuoden työjärjestykset tehneet. Esimerkiksi siinä koulussa, jonka kanssa minä olen tekemisissä, ei ole yhtään ylituntia, ei ainutakaan, ja on aivan onnetonta, että sieltä joudutaan 5 prosenttia karsimaan; koulutoimisto on määrännyt tekemään uudelleen kaiken. Sen jälkeen kunnittain katsotaan ja yhteensovitetään nämä. Tämä tarkoittaa yhden tai kahden opettajan karsimista, ja kysyn, paljonko maksaa eroraha niille opettajille, jotka joutuvat virastansa pois, ja paljonko maksaa työttömyyskorvaus niille opettajille, jotka on jo sidottu kuntien töihin ja jotka eivät saa niitä töitä.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin yhdyin ihmettelemään hallituksen uutta poliittista kulttuuria. Ministerit yksi toisensa jälkeen astuvat meidän eteemme ja valittaen kertovat siitä, minkälaisia ratkaisuja heidän on täytynyt tehdä. Kukaan teistä ei näytä sitoutuneen hallituksen ratkaisuihin, eivätkä hallitusohjelmaankaan näytä sitoutuneen muut kuin korkeintaan valtiovarainministeri. Te kerrotte täällä, että mitään muita vastauksia ei ole annettavissa.

Mutta teidän pitäisikin asettaa koko kysymys kyseenalaiseksi. Teidän pitää kysyä, onko se talouspolitiikka oikeata, johon teitä ajetaan. Nyt jo olisi pitänyt huomata, että ei finanssipolitiikalla pystytä vaikuttamaan korkotasoon eikä julkisen talouden leikkaamisella pystytä elvyttämään yksityistä sektoria. Asettakaa kyseenalaiseksi se talouspolitiikka, johon teitä alistetaan. Asettakaa kyseenalaiseksi se juustohöylämenetelmä, jota ollaan käyttämässä. Vaatikaa, että hallitus yhdessä asettaa painopisteet.

Nyt te olette lamapuheiden vangitsemissa ja te yritätte vangita lamapuheilla myös Suomen kansan. Mutta Suomi ei tästä nouse. Ainoa, joka tällä puheella nousee, on helibor. Nyt se on jo noussut.

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi totean, että ministeri Uosukainen on joutunut kohtuuttoman ryöpytyksen kohteeksi lähinnä siitä syystä, että tuntikehys on tällä hetkellä ainoa todella konkreettinen asia, johon pääsemme puuttumaan. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, ettei tuntikehys olisi sellainen asia, josta pitäisi ja voi kriittisesti puhua. Lakien määräaikaaisuus sinänsä on mielestäni ainoa mahdollinen vaihtoehto, jos supistuksiin mennään.

Toisaalta ihmettelen sitä, että sekä ministeriön että osittain myös ammattijärjestön taholta 1.8. on asetettu niin ehdottomaksi takarajaksi, koska sehän on vain lukujärjestystekninen raja. Esimerkiksi lukioissa tehdään viisi erilaista lukujärjestystä vuoden ajaksi. Jos lähdemme siitä, että syksystä jatketaan niin kuin tähänkin asti, koska puhumme ensi vuoden säästötavoitteista, ei ole mikään mahdollisuus rakentaa uutta koulun lukujärjestystä tai työjärjestystä 1.1.1992 alkaen.

Ministeri Isohookana-Asunmaalle totean, että vaikka opettajat olisivat kaksi viikkoa enemmän lomalla syystä tai toisesta, niin tuntikehysten murentamisesta luopuminen varsinkin isoissa kaupungeissa ja isoissa kouluissa toisi sen opetuksen tason nopeasti takaisin, joka tällä tavalla menetetään.

Kaiken kaikkiaan näkisin, että näitäkin ratkaisuja pitäisi lykätä siihen asti, kunnes nähdään kaikkien asioiden yleinen ja yhteinen ratkaisu, koska henkilökohtaisesti uskon, että olemme menossa joko jättityöttömyyteen tai vaihtoehtoisesti palkkojen yleiseen alentamiseen.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärsin ministeri Uosukaisen puheesta, että mikäli löytyy muita todellisia vaihtoehtoja, tuntikehysten leikkaamiseen ei mennä. Tietenkin on ollut esillä erilaisia vaihtoehtoja, mutta ne edellyttävät aina jonkin toisen osapuolen suostumusta. Eilen mainitsin, että esimerkiksi opetusvelvollisuuden tuntirajan nostaminen yhdellä viikkotunnilla, esimerkiksi 19 tunnista 20:een, 8 minuuttia pitempi työpäivä, korvaisi leikkauksen täydellisesti.

Kun olen kentällä keskustellut rehtoreiden kanssa, he ovat antaneet ymmärtää, että kun nyt sovelletaan ja ruvetaan leikkaamaan, kerhotunnit muka jäisivät leikkauksen ulkopuolelle. Kysynkin ministeri Uosukaiselta: Onko todella näin, ettei voida kerhotunteja jättää pois ja pitää varsinaisia opetustunteja?

Ed. G u s t a f s s o n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta sivistysvaliokunnan varapuheenjohtaja ed. Astala osui ydinkohtaan todetessaan ja kysyessään, eikö opetusministeriölle asetettu säästötavoite ole ollut kerta kaikkiaan liian suuri. On tullut mieleen sellainen kysymys, jota en mielelläni soisi kansalainen Uosukaiselle, mutta kun olette poliittisessa vastuussa, minusta ministerin myös tulee voida harkita sitä,

että jollei hänen ajamansa linja mene läpi, hän voi myös erota tai edes uhata eroamisella. En ole tästä kuullut, mutta nyt, kun me rupeamme asiaa sivistysvaliokunnassa käsittelemään, kenttään on vielä auki. Minusta tässä on kysymys porvarihallituksen tekemästä tietynlaisesta arvovalinnasta. En epäile, ettei kansalainen Uosukainen ole sinällään huolestunut siitä, että tämä lyö korville kerta kaikkiaan sovittamattomasti viime syksyn hienoa hengentyötä, eduskunnan vastausta koulutuspoliittisen selonteon yhteydessä.

Totean kaksi täällä vahvistettua näkemystä: Kielivalintojen monipuolistaminen tulee yhä tärkeämmäksi. Pidämme tärkeänä lapsen tunne-elämän huomioon ottamista ja lapsen tuntemisen tärkeyttä koulutyössä. Saamani viestit osoittavat, että ylisuurissa luokkaryhmissä ja luokissa nämä tavoitteet eivät onnistu. Sen takia me emme tätä säästöesitystä tule hyväksymään.

Ed. B a c k m a n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri viittasi puheenvuorosaan edellisen hallituksen helmikuussa asettamaan kehukseen budjetin osalta ja pitää sitä täysin annettuna totuutena ilman, että sitä voidaan kyseenalaistaa. Tämän perusteella mielestäni vaihtoehdot, mitä tänne nyt esitetään, ovat väärin asetettuja.

Ei voida pelkästään opetuksen ja koulumaailman sisään asettaa erilaisia säästötavoitteita, vaan on voitava asettaa vastakkain opetusministeriön pääluokka kokonaisuudessaan esimerkiksi puolustusministeriön, maatalousministeriön tai vastaavaa pääluokkaa kohtaan. Tässä mielessä en yhdy siihen arvioon, minkä ed. Rauramo totesi, että tuntikehys on ainoa konkreettinen asia, josta tässä yhteydessä voidaan säästää. Paljon muita säästökohteita löytyy.

Ministeri totesi, että jos tästä tulee esimerkiksi kaksivuotinen määräaikainen toimenpide, niin tunnelin päässä näkyy valoa. Ikävä kyllä, uskon, että kun olemme puoleksavälissä sitä tunnelia, niin tämän hallituksen toimenpiteet katselevat molempaa päätä tunnelia ja sahaavat edestakaisin siinä välissä ja emme tule ikinä pois siitä tunnelista. Tällaisilla väliaikaisratkaisulla on paha taipumus jäädä pysyviksi. Mikäli tämä olisi väliaikaisratkaisu, se on myös hyvin arveluttava sen takia, että silloin asettaisimme muutaman ikäluokan lapsista ja nuorista huonompaan asemaan muihin verrattuna. Tämä mielestäni ei ole oikein kyseisiä ikäluokkia kohtaan.

Tämä hallituksen linja ylipäättään lapsia ja nuoria kohtaan tulee selvästi esiin myös käsitteil-

lä olevasta lisämenoarviosta, jossa itsenäisyyden juhluvuoteen liittyen ainoastaan kahta hanketta ollaan vesittämässä. Toinen liittyy lapsiin: lelu-museo, toinen nuoriin: nuorison palvelukeskus.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuorot siitä, että kysymys on todellakin porvarihallituksen arvovalinnasta tässä asiassa, pitävät täysin paikkansa. Jo eilen arvostelin sitä juustohöylätaktiikkaa, jota käytetään niin kuntien kuin valtionkin säästämässä. Kyllä näissä asioissa täytyisi ottaa huomioon se tulevaisuus ja se tilanne, missä elämme. Juuri tänä aikana on koulutukseen satsattava.

Olisin kysynyt kyllä demareilta, koska itse asiassa onkin sinipunan luomus se (Ed. Skinnari: Vaalit välissä!), että opetusministeriöstä koulutukselle asetetut säästötavoitteet ja vaatimukset ovat liian suuret: Millä tavalla SDP tämän asian ratkaisisi?

Toisen asian haluaisin kysyä ministeri Uosukaiselta: Onko mahdollista, että tuntikehysten supistamisen määräaikaisuus olisi vain vuoden pituinen eikä kaksi vuotta niin kuin nyt on suunniteltu? Vuodessa olisi jo aikaa ja mahdollisuus etsiä, jos tähän hätään ei ennätetä, niitä vaihtoehtoisia säästömuotoja, jotta tätä tuntikehysratkaisua ei tarvitsisi pitää näin pitkän aikaa voimassa.

Ed. von B e l l (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin ed. Ukkolalle: Kun tämä hallitus esittää säästöjä, niin pitää kysyä tältä hallitukselta, miksi niitä on näin asetettu.

Mutta kun olen työskennellyt ministeri Uosukaisen kanssa sivistysvaliokunnassa useita vuosia, pidän valitettavana, että hän nimenomaan joutuu tänä päivänä tässä salissa käyttämään tällaisia puheenvuoroja, esittelemään meille tällaisia ratkaisuja. En kuitenkaan hyväksy tällaisia ratkaisuja, jotka tällä tavalla opetukseen kohdistuvat tai kouluun kokonaisuudessaan.

Mutta myös erikoista on se, että kun viime yönä asiasta keskusteltiin, niin täällä oli ministeri Kanerva, joka kertoi asiasta: Ilmeisestikin, sain sen käsityksen, opetusministeriö on juuri etsinyt — hän suunnilleen käytti tätä sanaa — niin typerän, tylsän ja koulua kipeästi koskettavan säästökohteen, ettei löydy sellaista lupäättä, joka sen hyväksyisi. Näin ollen opetustoimi kuvittelee, että se pääsisi säästöstä irti.

Jos hallituksen piirissä jo tällaisia käsityksiä on, ei voi kuin tulla murheelliseksi: Minkälainen hallitus meillä tänä päivänä tätä maata hallitsee

ja yrittää koulumaailmaan näitä ongelmia tuoda?

Ed. R a u r a m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaisin ed. Backmanille aivan lyhyesti sen, että kun sanoin, että tuntikehys on täällä olevista asioista ainoa konkreettinen esitys, niin tarkoitin sitä: täällä olevista asioista.

Muilla sektoreilla ei ole näin konkreettisia asioita. Sen takia tästä erittäin tärkeästä asiasta on ollut aikaa ja mahdollisuus käydä hyvin laajalti keskustelua. Se on ollut sinänsä hyvä. En tarkoittanut todellakaan, että tämä on ainoa säästökohde.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Tuntikehys aiheuttaa levottomuutta täällä hetkellä äärettömän paljon. Säästötavoite on selvästi liian suuri niin kuin on täällä jo todettu. Koulutus on viimeinen, mistä mielestäni leikataan, olkoon valtiontalous mikä tahansa.

Kysyisinkin: Onko mahdollisuus ottaa rahaa muilta pääluokilta ja jättää kyseinen luokka eli opetustoimi koskematta?

Opetusministeri U o s u k a i n e n : Arvoisa puhemies! Joku täällä sanoi, että Viinanen vastaa. Ministeri Viinasea puolesta minä en voi vastata. Totean vain sen, minkä puheenvuorossani sanoin. Niitä puheenvuoroja, ed. Astala, peräänkuulutitte. Oikeastaan tämä on vastaus myös ed. Rädylle siitä, minkä tähden ei ole tullut sanotuksi sitä, että tämä on liian suuri ja tämä on väärin. Se on tässä: En tullut sitä kertoneeksi tälle auditoriolle siitä syystä, että olen ne puheenvuorot käyttänyt näin huonosti menestyen valtioneuvostossa.

Mutta minä en ensinnäkään uhittle näillä asioilla, en uhittle läsnäoloilla enkä poissaoloilla enkä millään. Minä ihan tosissani pyrin rakentamaan näitä asioita, en uhkailemaan menolla enkä tulolla. Sen sijaan katson, että haluan kernaasti yrittää mennä tämän kahden — niin kuin tässä kohtaa ajattelen, toivottavasti kahden — vuoden määräaikaisen, tältä kohtaa määräaikaisen, ongelmiston ohi ja ylipäänsä sinä aikana koko ajan ja siitä eteenpäin ratkoa niitä ongelmia niin, että tulevaisuus on siltä osin kirkas, niin kuin me kaikki toivomme, niin kuin nämä puheenvuorotkin, joka ikinen toivoi.

Mutta tässä kohtaa joutuu malttamaan vielä. Ed. Ukkolalle vastaan yhden vuoden ajasta. Tämä, että olemme nyt kahdessa vuodessa ja sitä

esittämässä, on jo työvoitto. Tässä kohtaa on jo niin monien takakeskustelujen ja suorastaan taisteluiden kompromissikin mukana. Tämä kaksi vuotta on sellainen aika, jossa voi kohtuullisesti ajatella esimerkiksi byrokratian purkua, kun se ei käy kertaheitolla. Olen myös hämmästyntynyt, vaikka olen tosiaankin valiokunnassa luullut tietäväni, miten monet ne sidosryhmät aina ovat, joiden kanssa pitää neuvotella. Kun jotakin tapahtuu, se ottaa aikansa. Tämän sanon määrääjasta.

Mutta, hyvät ystävät, olen sitä mieltä, että tuon ohjelman kirjatut virkkeet ja, ed. Astala, esille otetut virkkeet koulutuspoliittisen selonteon vastauksesta kyllä kovin tuttua tekstiä ovat. Siinä mielessä kyllä olen niihin sitoutunut ja uskon niihin ja haluan toimia tämän ajan niin hyvin kuin pystyn ja niin kauan kuin katsoo tämä tasavalta hyväksi näin ajatella, että minä tätä luottamusta nautin. Kohtahan sitä eräiltä osin taas äänestyksissään punnitaan. Mutta parhaani tahdon koettaa.

Koululaisten lomakauteen tulikin jo vastaus.

Talouspolitiikasta ja sen laadusta vielä haluan muistuttaa siitä, että olisin kyllä suonut, että ne toimet, joiden edessä nyt olemme ministeriössä, olisivat jo tulleet hoidetuksi ja hoidetuksi ajoissa. Mutta näin ei ole tapahtunut, ja minä olen iloinen siitä, että mm. maan suurin päivälehti oli havainnut, että kunhan koko totuus valkenee — siinä vaiheessa se oli todella jo valjennut erilaisten säästöpäätösten sisäkkäisyydestä ja peräkkäisyydestä — tilanne on todella vaikea. Vaikea se on, mutta ei se ruikuttamalla mene, vaan töitä tekemällä, keinoja kokoamalla, ja näitä keinoja te olette tässä keskustelussa antaneet. Minä tahdon tästä jatkaa ja pyrkiä palvelemaan niin kuin se tehtävä edellyttää. (Ed. Lahti-Nuuttila: Vielä mielipide ministeri Kanervan puheesta?)

— Arvoisa puhemies! Saanen vielä kommentoida, koska muuten vastaus jää vaillinaiseksi. Ministeri Kanervalla on kovin kerkeä kieli, ja minä ilmeisesti nyt olen se lupaa, joka joutuu tämän asian esittämään ja hyväksymään. Mutta se seikka, että tämä lupaa esittää sitä, ei todella tarkoita, että se hyväksyisi sen muutoin kuin väliaikaistoimena, joka on ainut, mikä meidän sektorimme osalta auttaa.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysyisin uudelleen ministeriltä: Onko mahdollisuus ottaa muilta pääluokilta? Siihen te ette vastannut.

Opetusministeri U o s u k a i n e n : Arvoisa puhemies! Anteeksi unohdus. Tässä vaiheessa kaikille pääluokille on asetettu nämä vaatimukset, ne ovat myös muilla. Mutta ne tulevat vasta budjettiriihessä esille muiden osalta, niin kuin sanoin. Meiltähän esimerkiksi eivät muut osastot ole keskustelussa laisinkaan kuin kouluosasto tämän aikataulun johdosta. Näin ollen muut säästötoimet tulevat esille siinä vaiheessa konkreettisesti. Ed. Rätty, näin joudun nyt vastamaan.

Ed. K o r h o n e n : Arvoisa puhemies! Järkevöittämisestä on nyt puhuttu vuorokauden aikana niin paljon, että järkevöittän nyt puheenvuoroni ja jätän koulutuspoliittisen osan käsittelemättä ja yhdyn ed. Astalan esittämiin näkemyksiin.

Arvoisa puhemies! Tasapuolisuus ja yhteisvastuu ovat ne sanat, jotka ovat eniten käytetyt hallituksen suullisissa selostuksissa ns. säästöjen kohdentumisesta puhuttaessa. Kuitenkin kansantaloudessa oleva kriisi aiotaan korjata sosiaalisesti vääristyneellä tavalla. Kestävän kehityksen ideasta on palattu arkirealismiin, jossa maksajan osa on tavallisella palkkatyöllään, työttömyys- tai sairauspäivärahallaan tai eläkkeellään elävällä kansalaisella.

Perusturvallisuus saa uusia piirteitä, kun kuuntelee hallituksen käsitystä siitä. Enää ei paranneta työttömien ja sairaiden asemaa vaan leikataan heidän etuisuuksiaan. Ansiosidonnainen työttömyysturva ja sairauspäiväraha ovat tässä yhteiskunnassa epäkohtia, joita hallitus on valmis leikkaamaan ja pienentämään. Unohdetaan leikkuri, joka työttömyyspäivärahassa on jo luonnostaan. Lähtökohta, että töitä olisi läpi vuoden ja ellei näin ole, turvataan eläminen myös sinä aikana, ei toteudu leikkaamisella, sillä työsuhteiden kesto on 6—8 kuukautta. Kun ansiosidonnainen päiväraha jää huomattavasti alle työpalkan, jos työsuhte on vaikka 8 kuukautta, voi laskea jo, mitä työttömälle maksaa työttömänä olo.

Väite siitä, ettei kosketa pieni- ja keskituloisten etuihin, ei pidä paikkaansa. Mikäli hallituksen suunnitelmat toteutuvat siitä, että sairausvakuutuksen päivärahana laskentaprosentti pudotetaan 80:stä 75:een ja työttömyysvakuutuksen päivärahana 45:stä 40:een, leikkaus kohdistuu pahimmin nimenomaan pienituloisiin ihmisiin.

Edellä mainitut leikkaukset koskettavat pahimmin niitä, jotka eivät voi ottaa kompensoidakseen leikkauksia esimerkiksi lisävakuutuk-

sia. Nykyisellä järjestelmällä on haettu nimenomaan pieni- ja keskituloisille parempaa sosiaaliturvaa, sillä ansiosidonnaisuus lievenee jo kuukausiansioiden ylittäessä noin 9 500 markkaa. Tämän tuloksena jo nyt 6 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevan sairausvakuutuksen korvaustaso on 80 prosenttia, mutta 16 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevalla se on 68 prosenttia.

Mikäli hallituksen tavoite on, kun se puhuu perusturvauudistuksesta, turvata sosiaalivakuutuksen vähimmäisetuudet eli sairausvakuutuksen minimipäiväraha 59,75 markkaa arkipäivältä ja kuukaudessa 1 494 markkaa brutto ja työttömyysvakuutuksen peruspäivärahaa nyt 105 markkaa päivältä ja 2 258 markkaa kuukaudessa, niin tämän jälkeen ei enää voi puhua mistään hyvinvointivalttiosta.

Kysymyksenä voi myös esittää: Miten hallitus aikoo selvittää varhaiseläkeiän nostamisen, kun samalla sovittaessa voimassa olevasta järjestelmästä palkansaajat luopuivat julkisella puolella ammattinimikkeen mukaisesta poikkeuseläkeiästä. Niiden leikkauksien päälle, jos vielä tulee liikevaihtoveron korotus ja terveyskeskusmaksut, jotka rasittavat eniten pienituloisia sekä lapsiperheitä, ihmetellä sopii, miten nopeasti lupaukset unohtuvat tai sitten niiden sisältö onkin ollut jotakin muuta kuin se, mitä yleensä puhekielessä niillä tarkoitetaan.

Arvoisa puhemies! Yhteisvastuun ja yhteistyön on lähdeittävä todellisesta halusta kohdella kaikkia tasapuolisesti. Mikäli teollisuudelle vain annetaan miljardeja ilman sanktioita myös siellä olevien rakenteellisten ongelmien hoidosta ja työllistämisvelvollisuudesta, olemme tiellä, jolla kilpailukyvyyn parantaminen on vähintäänkin epävarmaa. Jatkuva puhuminen julkisen sektorin byrokraattisuudesta ja jähmydestä on tiettyyn määrään asti perusteltuakin, mutta eikä joskus niin tehokkaan ja tuottavan yksityisen sektorin rakenteitakin pitäisi tarkastella pikkuisen vakavammin? Takuu siellä olevasta tehokkuudesta asettuu kyseenalaiseksi jatkuvan yhteiskunnan tuen tarpeellisuudella ja myös sen kilpailukyvyllä ja varsinkin kotimaan markkinoiden hinnoittelulla.

Asuntotuotannon, etenkin arava-asuntojen, olisi odottanut olevan erityinen kohde tässä tilanteessa, jossa on kolme painavaa syytä tehostaa rakentamista: asuntojen tarve, joka on kiistan, ja ns. laman vaikutukset hintatasoon ja erityisesti työllisyysnäkökohdat.

On turhaa puhua hyväksymisestä lomarahojen leikkaamisen osalta tai nollaratkaisusta,

mikäli elinkustannuksia ei saada kuriin, ja vielä turhempaa, kun hallitus jatkuvasti vain lisää rasitteita, esimerkiksi liikevaihtoveron, arvonlisäveron, kiinteistöveron jne.

Kustannusten kuriin saamiseksi tulee tehdä myös selkeitä päätöksiä maatalouden kohdalla. Nythän niistä ei ota mikään selvää. Hallitus sanoo, että myös sieltä leikataan. Kuitenkin talousarvion muutosesityksessä maatalouspääluokan menot kasvavat noin 700 miljoonaa ja tulot pienenevät noin 170 miljoonaa. Laskuoppia kai tämäkin, mikäli tästä tuloksesta voi tehdä sen johtopäätöksen, että tukemista sillä sektorilla supistetaan.

Selkein malli jättää rahaa ainakin kotimaahan olisi nopea puuttuminen vientitukeen. Maatalouden tuottajahintojen laskeminen 10 prosentilla laskisi elinkustannusindeksiä 1 prosentilla ja pienentäisi vientitukea 3 miljardilla markalla. Jos vielä valtio kompensoi viljelijöille hintojen alennuksen tilakohtaisella tuella, valtion ja viljelijöiden taloudellinen tilanne pysyisi ennallaan ja kuluttajahinnat laskisivat.

Arvoisa puhemies! Ratkaisuja, jotka todella ovat tasapuolisia ja oikeudenmukaisia, toivoisi hallituksen nyt todella hakevan.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Haluaisin peräänkuuluttaa tämänkin tiedonantokeskustelun seurauksena tehtävien päätösten hyvinvointivaikutuksia ja aion puhua vähän hyvinvoinnista. Mutta ensin toteaisin, että suomalainen poliittinen järjestelmä ei juurikaan kykene reagoimaan, kun se joutuu selvästi uusien näkymien eteen, ei varsinkaan silloin, kun edessä on rajoituksia ja kun on pantava itsestäänselvyyksiä kyseen alle. Järjestelmä korkeintaan kitisee, huojuu sitten hetken ja lysähtää vanhalle paikalleen. Säästämisen pakosta, jota nyt kukaan tässä keskustelussa ei ole sinänsä kyseenalaistanut, olisi todella syytä harkita perin pohjin kaikkien yhteiskunnallisten voimavarojen käytötapoja.

Me vihreät olemme painottaneet sitä, että nykyistä taloudenpitoa täytyisi myös korjata oleelliselta osin, jotta ei tuhottaisi luonnonvaraperustaa, tätä planeettaa kaikkine elävine olentoineen. Tämän päivän lehdestä luin, että YK:n ympäristön ja kehityksen maailmankonferenssin pääsihteeri Maurice Strong on sanonut Helsingissä, että teollisuusmaat ovat turvallisuusuhka.

Hallituksen puheet rakenteellisten muutosten välttämättömyydestä eivät ole kovin vakavasti otettavia. Hallitus on suorastaan hätäantynyt

lamasta, joka sinänsä on vakava asia, mutta lama olisi myös syy perinpohjaisesti ja rauhallisesti pohtia, miten esimerkiksi punnittu säästämisen ja ekologisesti kestävä taloudenpito olisi- vat yhdistettävissä.

Säästäväisyys ei meille vihreille ole koskaan ollut suhdannekysymys, kuten täälläkin on esimerkiksi ed. Pulliainen todennut. Me esitimme supistuksia menoihin jo silloinkin, kun runsautta riitti. Samalla tavalla me vaadimme, että myös ekologiseen jälleenrakennustyöhön on ryhdyttävä lamasta huolimatta ja mahdollisesti juuri siksi. Nimittäin kannattaa huomata, että luonnonvarojen kestävä käyttö myös työllistää. Kävin itse viime viikolla Kokkolassa ja totesin, että 34 000 asukkaan kaupungissa kierrätyskeskuksessa työskentelee peräti 70 henkeä. Se on minusta aika paljon niin pieneen kaupunkiin.

Mutta kaiken kaikkiaan nyt olisi luotava ne välineet, joilla uuden noususuhdanteen ja tuotannon elpymisen myötä pahenevat ympäristöhaitat estetään. Niitä ovat meidän mielestämme ensisijaisesti ympäristöverot, päätösten ympäristövaikutusten arviointi ja ekologinen tilinpito. Kaikki nämä asiat on mainittu pääministeri Esko Ahon hallituksen ohjelmassa, mutta jos merkit pitävät paikkansa, kiirettä niiden kanssa ei kuitenkaan aiota pitää.

Edellinen hallitus selvitti eduskunnalle ns. kestäväen kehityksen selonteossaan viime syysynä näin: "Nykyisin on aivan välttämätöntä, että talouspolitiikassa otetaan huomioon myös talouden luonnonvaraperusta sekä taloudellisen käyttäytymisen vaikutukset ympäristön laatuun." Näin ei todellakaan ole käymässä. Kun eilen täällä puhuttiin kestävästä kehityksestä esimerkiksi ministeri Viinasen sanoin tai kestävästä talouden kasvupohjasta, josta puolestaan puhui oppositioedustaja Kalliomäki, niin nämä henkilöt tarkoittavat jotakin aivan muuta. He tarkoittavat sitä, että mahdollisimman pian on palattava nopeaan, sisällöltään entisenlaiseen kasvuun, niin pian kuin mahdollista. Siis tämä kestäväen kehityksen selonteko oli jonkinlainen optinen harjoitus. Tätä nimitystä muuten käytti viime syksynä eräs kauppa- ja teollisuusministeriön neuvotteleva virkamies, joka osallistui tämän selonteon laatimiseen.

Siirtyminen kestäväen taloudenpitoon vaatii ponnistuksia. Yhteiskuntaa uudistava mielikuvi- tus on kuitenkin tällä hetkellä lähes absoluuttisessa nollapisteessä. Massan hitauden laki on tämän poliittisen kulttuurin vallitseva laki. Hal-

litus ja oppositiokin ovat enimmäkseen vain saman jähmeän aineen kaksi eri olomuotoa.

Meiltä puuttuu mielestäni välineitä ja vaikutusmahdollisuuksia, joilla kehityksen suuntaa ohjataan tahdonvaraisesti. Ne keinot, joita nyt esitän, eivät ole sinänsä kalliita. Ne ovat pikeminkin laadullisia ja pitkälläkin tähtäyksellä viisaita ja säästäviä.

Ensinnäkin on rakennettu niin monimutkainen ja niin järkälemäinen hallintokone, että sen kääntäminen ei taida onnistua. Laiva törmää jäävuoreen. Hallintoa on reippaasti purettava, yksinkertaistettava ja turhassa käytössä olevat voimavarat on siten vapautettava. Minun mielestäni järjeistämisyöryhmäksi kävisi vaikka yksinkin sosiaali- ja terveystieteiden kansliapäällikkö von Hertzen, jota voisi kutsua hallinnon elohopeapilkuksi. Uskon, että hän saisi hyvin paljon aikaan, mikäli hänet päästettäisiin muutamaksi kuukaudeksi miettimään koko suomalaisen julkisen hallinnon uudistamista.

Vihreä eduskuntaryhmä kutsui viime viikolla eduskuntaan kaikkien kiinnostuneiden kuultavaksi Pertti Rajalan, joka on ns. selkokielemies. Pyysimme häntä lukemaan pääministeri Esko Ahon hallituksen ohjelman, ja hän joutui toteamaan, että kieli sisälsi ensinnäkin poliittista slangia: hallitus pyrkii, hallitus tutkii, hallitus selvittää. Mutta miksi hallitus ei tee? Toiseksi hän sanoi, että siinä puhutaan käsittein, jotka ovat tavalliselle kansalaiselle vieraita, esimerkiksi vaihtotaseen vaje, kolmikantainen valmistelutapa. Kolmanneksi se on täynnä vaikeita lauserakenteita, ja neljänneksi sen konkreettisuusaste on aika vähäinen. Tähän hän kiinnitti huomiota todetessaan, että samassa kappaleessa mainittiin peräti neljä kertaa perusturvallisuus, perustoi-meentulo, peruspalvelut ilman, että kerrottiin, mitä se "perus" oikein on.

Yleisestä talouspolitiikasta hallitusohjelmassa sanotaan, siis nyt pääministeri Esko Ahon ohjelmaa lainaten: "Hallituskauden alkaessa taloudelliset näkymät ovat hyvin ongelmalliset. Tämä johtuu sekä kansainvälisestä kehityksestä että Suomen talouden tasapainottomuuksista." Selkokielellä sama kuuluisi asiantuntijamme mukaan: "Kun hallituskausi alkaa, Suomen talous on huonossa kunnossa. Myös muilla mailla on taloudellisia vaikeuksia."

Selkokiekiasiantuntija kysyi huolestuneena, johtuuko poliittinen osallistumattomuus vaikeasta ja mitäänsanomattomasta viestinnästä. Mielestäni tässä on totuuden jyvä. Missä kaksi tai useampi virkamies ja poliitikko kohtaa, siellä

aletaan heti puhua käsittämättömiä kielii. Puhujat kohoavat itse luomaansa tavoittamattomaan korkeuteen.

Arvoisa puhemies! Hallintokielen virus tarttuu korkeimmassakin valtioelimestä jo yskittäessä. Minun mielestäni politiikan ja hallinnon kielen oikominen olisi yksi keino selkiyttää poliittista ajattelua, keskittyä oleelliseen tavoitteeseenasetteluun, tavoittaa myös kadonneet kansalaiset. Se olisi myös keino purkaa hallintokulttuuria, jonka tunnuslause on: Me tiedämme teidän puolestanne.

Kaiken kaikkiaan mahdollisimman monet kansalaiset pitäisi saada mukaan vaikuttamaan kehityksen kulkuun. Silloin vasta voitaisiin odottaa, että he osallistuisivat uhrauksiin, joita heiltä odotetaan, vaikkapa säästöpäätöksiin. Silloin heidät myös saataisiin mukaan yhteiskunnan ekologiseen jälleenrakennustyöhön, joka sekä vaatii kaikkia osallistumaan.

Katsoisin, että tällä hetkellä olisi erittäin tärkeää viedä laadullisia demokraattisia uudistuksia läpi, perusoikeusuudistus esimerkiksi. Viestihän olisi, että yhteiskunta arvostaa ja kunnioittaa kansalaisiaan ja heidän oikeuksiaan. Lähidemokratiaa olisi toteutettava viipymättä. Kuinka muuten ihmiset saataisiin vaikkapa mukaan tuottamaan niitä sosiaalipalveluja, joita nyt odotetaan?

Keskushallinnon lähetteinä toimivat lääninhallitukset voitaisiin hyvinkin lakkauttaa ja korvata kevyemmällä, ehkä ruotsalaistyyppisillä maakuntaneuvostoilla, joihin kansalaiset valitsisivat edustajansa vaaleilla alhaaltapäin. Tämä säästäisi sekä rahaa että lennättäisi tsaarin palliltaan.

Mutta aivan erityisen tärkeää olisi edistää keskustelua siitä, mitä hyvinvoinnilla nykyään tarkoitetaan. Sitä keskustelua ei juuri käyty runsauden vuosina, mutta ehkäpä säästöpäätökset pakottavat siihen. Kouluväellä on intuitiivinen, mutta hyvin selkeä mielipide siitä, että tuntekemyksen supistaminen on hyvinvointivaiikutukseltaan vahvasti miinusmerkkinen.

Katsoisin, että nimenomaan hyvinvointivaiikutusten arviointia tulisi kehittää samalla, kun alamme toteuttaa ympäristövaikutusten arviointia päätöksenteossa. Edelleen hyvinvointi pelkistetään bruttokansantuotteen kasvuksi, vaikka todellista hyvinvointia suomalaisessa yhteiskunnassa voisi ainakin joissakin tapauksissa paremmin kuvata arvio siitä, kuinka monta hetkeä perheelliset suomalaiset voivat viettää päivittäin lastensa seurassa.

Maailmalla suunnitellaan hyvinvoinnin uusia mittareita. Se kestävä taloudellisen hyvinvoinnin lukuarvo, johon olen itse tutustunut, koostuu peräti 22:sta eri osatekijästä. Siinä on mukana yhteiskunnan kaupungistumisen hinta, uusiutumattomien luonnonvarojen ehtyminen, tulonjaon tasaisuus ja koulutusmäärärahojen osuus julkisesta kulutuksesta.

Tässä yhteydessä minulla onkin tilaisuus kumota se harhakäsitys, että me vihreät olisimme jokin yhden asian liike. (Ed. Aittoniemi: Mikä se toinen asia on?) Meitä nimittäin kiinnostaa ja askarruttaa hyvinvoinnin koko skaala myös maailman laajuisesti ajatellen.

Vaikka säästöt ja supistukset, joita nyt suunnitellaan, olisivat tasaisia, niiden hyvinvointivaikutukset eivät varmaankaan käy tasan. On ihan selvää, että vain täysin epäpoliittinen pääministeri ilmoittaa, että kaikista pääluokista on nipistettävä samat prosentit.

Suosittelisin arvon pehministereille, jotka hallituksessa ovat selvästi joutuneet jyrätyksi, että he ottaisivat salaiseksi aseeseen hyvinvointivaikutuksen arvioinnin. Ehkä sitä kautta olisi helpompi puolustaa omia linjojaan, niin kuin äsken kävi ilmi esimerkiksi keskusteltaessa ministeri Uosukaisen kanssa. Hallituksessa hyvin monet ns. pehmeitä aloja puolustavat ministerit, jotka sattuvat muuten olemaan naisia aika pitkälle, ovat joutuneet luopumaan omista lähtökohdistaan turhan pitkälle.

Vielä muutama ajatus hallituksen uusimmista säästöehdotuksista.

Arvoisa puhemies! Palkkojen jäädyttämisessä on se onneton puoli, että epäoikeudenmukaisten palkkaerojen korjaaminenkin jää. Tulopolitiikan on tietenkin nyt oltava äärettömän maltillista, niin kuin me kaikki sanomme, sitä äärettömämmin, mitä suuremmista palkoista puhutaan. Tulemme muistuttamaan tästä ammattiyhdistysliikettä. Ammattiyhdistysliikkeen toinen arka paikka meidän näkökulmastamme on suhtautuminen työttömiin. On mielestäni aivan oikein, että työllistetyt tinkivät vaikeassa tilanteessa työttömien hyväksi.

Haluaisin myös tukea ehdotusta, jonka mukaan asuntolainojen korkovähennysoikeutta keskitettäisiin ensiasunnon ostajille. Se on sosiaalisesti oikean suuntainen ajatus.

Mitä tulee suurituloisten lapsilisien lakkauttamiseen, katsoisin, että tulisi toteuttaa seuraavainen uudistus. Lapsilisien tasoa korotettaisiin reippaasti, jonka jälkeen ne laitettaisiin verolle. Tämä olisi varmasti vähemmän yksilökohtaista

harkintaa ja byrokratiaa vaativa tapa toteuttaa saman suuntainen toimenpide.

En voi käsittää, että suurituloisten veronalenuksista aiotaan nyt pitää kiinni. Kuinka ihmeessä on mahdollista, että verot laskisivat tällaisessa tilanteessa, jossa koulut ovat määräraha-kriisissä.

Kun niukkuutta jaetaan, parempiosaiset voivat minun mielestäni maksaa palveluista kykujensä mukaan. Tämä ajatus on paljon miellyttävämpi kuin se, että palvelut yksinkertaisesti lopetettaisiin. Silloin nimittäin moni suomalainen putoaisi yli laidan, itse asiassa jopa varakkaanpuoleiset vanhukset, koska niin kuin tiedämme, hoivan tarpeessa ei aina ole ongelmana rahanpuute.

Vihreät ovat tässä keskustelussa esittäneet lukuisia konkreettisia säästövaihtoehtoja, joita pidämme hallituksen useimpia esityksiä suositeltavampina. Olemme puhuneet yritysten kirkollisveron lakkauttamisesta, mikä auttaisi yrityksiä säästämään 300 miljoonaa markkaa. Olemme puhuneet siitä, että hyvin moni keskusvirasto voitaisiin tänä päivänä purkaa ja lakkauttaa jne.

Arvoisa puhemies! Poliitikkojen tehtävä on uskaltautua julkiseen keskusteluun siitä, mikä yhteiskunnassa on vähemmän tärkeää ja mikä enemmän tärkeää, jopa pyhää. Sitä juuri kutsutaan politiikaksi.

Pääministeri A h o : Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni on nyt säästää eduskunnan aikaa ja puhua varsin lyhyesti. Kun eilen en kovin paljon puuttunut vihreän eduskuntaryhmän käsityksiin asioista ja äsken ed. Hautala myös vihreän eduskuntaryhmän käsityksiä esitteli, niin en malta olla muutamalla sanalla niitä ensin kommentoimatta.

Ed. Hautala aivan oikein toivoi, että asioita sanottaisiin selkokielellä, ja varmasti on hallituksenkin papereissa ja sanomisissa tässä suhteessa tarkentamisen ja korjaamisen tarvetta. Mutta en maltanut olla tutustumatta vihreän liiton ponsiesitykseen ja sen sisältämiin eräisiin lauseisiin, kyllä nekin vaativat hieman selkiyttämistä. Ainakaan minä en tiedä, mitä tarkoitetaan sillä, että "sosiaalitoimissa säästöt kootaan toimintoja järjeistämällä eikä palveluita heikentämällä". Ei se kovin paljon aiheesta sano. Tai "kautta koko julkishallinnon ryhdytään tuntuviin toimiin hallintokustannusten säästämiseksi". Tai "poikkeuksellisen runsaan sadon tuottamasta vientitukiautomaatikasta luovutaan". (Ed.

Helle: Olivatko nuo teidän hallitusohjelmastamme?)

Nämä olivat esimerkkejä selkokielestä vihreän eduskuntaryhmän ponsissa, jotka kyllä monelta osin sisältävät hyvin konkreettisia ja käytännöllisiäkin ehdotuksia. Valitettavasti vain näissä ponsissa esitetyissä asioissa on ainoastaan yksi säästökohde. Se on uusista moottoritiehankkeista luopuminen, joka tulee toteutumaan kyllä tämänkin hallituksen toimenpitein. Muut ovat joko veronkiristysia tai sitten hallituksen esittämien säästötoimenpiteitten vastustamista.

Tässä yhteydessä on, arvoisa puhemies, taroituksenukasta, että hallituksen puolelta tulkitaan niitä ponsiesityksiä, joita eri eduskuntaryhmien ryhmäpuheenvuoroissa ja tähän saakka käydyssä keskustelussa on esitetty. Yritän tehdä sen selkokielellä, niin että tulkiten näitä mahdollisimman täsmällisesti.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän ed. Kalliomäen ryhmäpuheenvuorossa esitettiin selkeästi epäluottamuslausetta, ja hallitus sen kyllä sellaiseksi myös tulkitsee. Samoin vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuoron hallitus tulkitsee epäluottamuslauseksi, vaikka sanamuoto ei sitä täsmällisesti sisälläkään. Vihreän eduskuntaryhmän ponsiesitys on ehkä sisällöllisesti tässä suhteessa kaikkein vaikeimmin arvioitavissa, mutta kun tämän huolellisesti lukee ja katsoo, on pakko selkokielellä sanoa, että se on tulkittava epäluottamuslauseksi. Kahden muun oppositioeduskuntaryhmän, maaseudun puolueen ja liberaalisen kansanpuolueen eduskuntaryhmien puheenvuoroissa ei esitetty pontta, joten ainoastaan toistaiseksi näiden ryhmien piiristä ei ole epäluottamuslausetta esitetty.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä muutama sana käydyistä keskustelusta. Toistan kyllä valitettavasti jonkin verran sitä, mitä jo eilen täällä sanoin. Hallituksen näkökulmasta tiedonannolla pyrittiin siihen, että saataisiin eduskunnassa aikaan hallituksen ja opposition keskustelu talouden tilasta, talouspolitiikan linjasta ja myös niistä käytännön toimenpiteistä, joita hallitus on esittänyt hyvin vaikean taloustilanteen korjaamiseksi sekä teollisuutta ja muuta elinkeinotoimintaa tukevilla toimilla että myös julkisen talouden kasvua hillitsevillä säästötoimilla. Ennen kaikkea pyrimme siihen, että eduskunta saisi keskustella säästöratkaisuista kunnollisesti, ei niin, että hallitus heittää pallon eduskunnalle ja pyytää, että eduskunta ryhtyisi miettimään, mistä säästetään, vaan hallitus lähti siitä, että sen

velvollisuus on esittää oma ohjelmansa, joka tulee eduskunnan ruodittavaksi ja arvioitavaksi.

Kun keskustelua on nyt käyty varsin pitkään ja sitä toki käydään vielä tämänkin jälkeen, on valittaan pakko todeta, että hyvin harvoissa puheenvuoroissa, itse asiassa vain parissa, on pystytty esittämään selkeitä vaihtoehtoisia ehdotuksia siitä, mihin säästöt tulisi kohdentaa. Tämä keskustelu on osoitus siitä, että toistaiseksi ainakin eduskunta on kieltäytynyt asettamasta asioita tärkeysjärjestykseen. Se antaa avoimen valtakirjan tässä suhteessa hallitukselle. En pidä tätä eduskunnan itsensä kannalta viisaana ja järkevänä vaihtoehtona, sillä ei pelkkä säästöehdotusten torjuminen auta esimerkiksi koulupoliitiikan tai koulutuksen määrärahojen kohdalla, ei sosiaali- ja terveydenhuollossa eikä muillakaan aloilla, sillä jollei näihin säästöihin päästä, joita hallituksen tiedonannossa on esitetty, on pakko etsiä muita vaihtoehtoja, ja valitettavasti monta kertaa jäljelle jäävät vaihtoehdot ovat vielä paljon huonompia kuin ne vaihtoehdot, joita hallitus on tähän saakka esittänyt.

Me siis olemme tarjonneet avoimen keskustelumahdollisuuden, mutta valittaan on todettava, että tuohon mahdollisuuden on kovin vähän tartuttu. Toivottavasti tästä eteenpäin, kun keskustelua käydään, yhä useammassa puheenvuorossa tuotaisiin esiin vaihtoehtoisia keinoja, joilla säästötavoite saavutettaisiin, sillä toinen vaihtoehto on se, että me otamme valtiolle lisää velkaa sen velan päälle, jota nyt joka tapauksessa joudutaan ottamaan. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että tämän päivän päättäjät siirtävät laskun tulevien päättäjien maksettaviksi.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulkiten pääministeri Ahon puheenvuoron siten, että hän kannattaa ehdotusta, jonka teen, eli että tämä tiedonanto pannaan valiokuntaan käsittelyyn, jolloin eduskunta kykenee rauhassa kuunnellen asiantuntijoita tekemään omat kannanottonsa näihin asioihin. Tämä jos mikä on selvä vastaus siihen, mitä pääministeri tuossa nähdäkseni peräsi.

Toisaalta ihmettelen kyllä vähän pääministerin yksisilmäisyyttä, kun hän vaatii meiltä ainoastaan säästöjä. Kysymys kai on enemmänkin siitä, miten kyetään tasapainottamaan taloudellista tilannetta. Siinä on muitakin keinoja kuin säästäminen. Toisaalta esimerkiksi vasemmistoliiton taholta olemme esittäneet selkeästi muutamia säästökohteita yksilöimättä niitä kovin tarkasti, mutta kuitenkin suunnan, jonka olemme

valmiit hyväksymään, mm. maatalouden ylituotannon osalta on selvä asia ja selvä tarve. Lisäksi puolustusvoimien määrärahoista olemme valmiit tinkimään, ja on eräitä muitakin kohtia, joita varmasti löytyy. Toisaalta olemme myös esittäneet sen näkemyksen, että kaikesta huolimatta olisi järkevää myös tehdä tiettyjä elvyttäviä toimenpiteitä, jotka edellyttävät tietysti lisäpanostusta.

Yksi sellainen kohta, joka nähdäksemme vaikuttaa oleellisesti nimenomaan työllisyystilanteeseen sitä parantavasti, on asuntotuotannon ja nimenomaan vuokra-asuntotuotannon elvyttäminen. Kukaan ei varmasti kiistä, ettei asunnoille ole tarvetta, ja toisaalta vielä tässä tilanteessa niitä kyettäisiin tuottamaan edullisemmilla hinnoilla kuin takavuosina. Se on kotimaista työllistämistä, jossa ei tarvita kovinkaan paljon ulko-maista panostusta, jotta asiat hoituvat.

Edellyttämme tämänlaisia asioita. Mutta todella olen tulkinnut pääministeriä niin, että valiokuntakäsittely on paikallaan tässä yhteydessä.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Sivistyneet markkinatalousmaat ovat aina tähän asti, kun on tullut lama ja on lama, rakentaneet työllisyys- ja muita elvytysohjelmia. New deal on loistava esimerkki Rooseveltin kaudelta jne. Näitä voisi luetella paljonkin. Se on ominaista ns. sivistyneille markkinatalousmaille. Mutta tästä hallituksesta ei voi käyttää sanaa "sivistys". Jätän käyttämättä sen toisen, jatkakielestä löytyisi aika hyvä nimitys hallitukselle.

Minä olen vieläkin jäänyt pääministerin vastaukselta vaille. Miten hallitus todella kuvittelee, että kuluttavalla työttömyydellä, edelleen työllisyystilannetta kärjistämällä, siis tekemällä vähemmän tuottavaa työtä, voidaan kansantalouden ongelmat ratkaista? Se on aivan mieletön tie. Nimittäin se johtaa juuri sille uralle, että mitä vähemmän tehdään työtä, mitä enemmän on työttömiä, niin ikään kuin sillä kansantalous paranee. Se on kaikkein epäedullisin vaihtoehto kokonaistaloudellisesti, nimenomaan työttömyysvaihtoehto. Silloinhan joudutaan maksamaan työttömyyskorvauksia. Tämä hallitus aikoo ehkä poistaa ne kokonaan. Joka tapauksessa vielä joudutaan maksamaan, että ihmiset saavat asunnon, ruoan ja vaatteet. Kun ihminen on työssä, saadaan työn tulos plus sosiaalikerjymä, verokertymä jne. Toivoisin, että saisin pääministeriltä laskelman, mihin perustuu se ajattelutapa, että nimenomaan työttömyyttä lisäämäl-

lä voidaan parantaa maan taloutta. Tähän mennessä siihen ei ole kukaan kyennyt vastaamaan. Toivon, että minä nyt saisin selvät laskelmat siitä.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä kiinnitän huomiota herra pääministerin puheenvuoron yhteen kohtaan, kun hän sanoi, että hän ei ymmärrä vihreiden ponsia ja poimi sieltä esimerkkinä seuraavaan lauseen: "Kautta koko julkishallinnon ryhdytään tuntuviin toimenpiteisiin hallintokustannusten säästämiseksi." Tämä lause oli siis epäselvä, eikä pääministeri sitä ymmärtänyt. Selkokielellä tämä lause tarkoittaa, että turhia virastoja ja virkoja lopetetaan, että turhia hallinnollisia toimia lopetetaan ja että töissä olevia ihmisiä kannustetaan ja ohjataan käyttämään aikansa hyödyllisesti. Toivottavasti tämä nyt tuli selväksi.

Ed. P u l l i a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra pääministeri kaipasi konkreettisia ehdotuksia, ja jos kuulin oikein, hän totesi, että vain muutamassa käytyssä puheenvuorossa on sellaisia esitetty. Niitä varmuudella on esitetty vihreiden puheenvuoroissa. Mutta itse debatti jää äärimmäisen köyhäksi. Jos esittää konkreettisia asioita, parannuksia omasta mielestään, niin pääministeri ei edes vastaa niihin, niin kuin kävi eilen, ei millään tavalla käsittele, ei puolusta omaa tai hallituksensa näkemystä.

Kiinnitän vain huomiota seuraaviin mielestäni merkittäviin asioihin vielä kerran: Miksi puolustusmenojen bkt-sidonnaisuudesta automaattisesti seuraavaa alennusta tämän vuoden puolustusmenoihin ei voida toteuttaa, kun budjettiperusteissa oli bkt-sidonnaisuus perustuen oletukseen, että bkt kasvaa? Miten pääministeri puolustele autoveron alennusta, kun vastaan on koulujen tuntikehyksen nipistäminen? Edelleen olemme tehneet konkreettisen esityksen puupörssin käyttöön otosta. Pitäähän nyt Kannuksen miehellä olla näkemys tällaisestakin asiasta.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Markkinakorot ovat tänään reagoineet herra pääministerin eiliseen puheeseen. Tämä osoittaa, että ei vain markkinat vaan myös eduskunta ovat tehneet oikeita johtopäätöksiä siitä, mitä hallitus nyt on tekemässä. Täällä ovat hallituspuolueiden kansanedustajat hyvin voimakkaasti sanoin tuomineet hallituksen politi-

kan ja ilmoittaneet epäluottamuksesta hallituksen ministereille. Niin kuin on käynyt selville, tämä hallitus pyrkii deflatoimaan taloutta sen sijaan, että se elvyttäisi. Herra pääministeri väittää tiedonannossa, että tämän hallituksen budjetin elvyttävä vaikutus olisi 9,5 prosenttia. Ei ole, koska siinä on ainakin kolmannes pelkästään laskennallista kasvua. Reaalimenot valtion budjetissa eivät kasva sitä suuruusluokkaa.

Kun hallitus alentaa työnantajan sairausvakuutusmaksua 1 prosenttiyksiköllä, tulos on se, että hallituksen on lisättävä menoja valtion budjetin kautta Kansaneläkelaitokselle voimassa olevan lainsäädännön mukaisten sairausvakuutuskorvausten maksamiseen 1,5 miljardia markkaa. Ei sellainen toiminta ole uskottavaa, että alennetaan jotakin maksua, mutta sitten peritään sama määrä kansalaisilta veroina. Sama koskee työeläkevakuutusmaksuja. 4 miljardia markkaa saatetaan säästää, mutta se on lainausta tulevilta sukupolvilta. Se myös merkitsee sitä, että sama raha yrityksen käytössä säilyy, olipa se työeläkejärjestelmän takaisinlainausta tai työeläkevakuutusmaksun alennusta. Ei se tuo mitään lisää. Hallituksen pitää itsensä esittää täsmäaseita avoimen sektorin kilpailukyvyyn elvyttämiseksi.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Helteelle ja tavallaan kiertokautta vastaisin myös pääministerille. Kannatan säästökohteita, joita ed. Helle toi esille. Ne ovat myös suuria säästökohteita silloin, kun puhutaan maatalouden vientituesta, puolustusbudjetista, ja lisäksi siihen vielä moottoritiet. Silloin ei voida puhua mistään pienistä säästöistä.

Tuo ed. Helteen mainitsema lisäys asuntotuotantoon, on myös itse asiassa säästöä sen vuoksi, että meillä on, kiitos viime kauden työn, asuntorahasto Suomenmaassa. Jos asuntorahaston kautta lainoitettaisiin esimerkiksi 3 000 arava-vuokra-asuntoa lisää tänä vuonna, niin valtion panostus olisi siihen noin 400 miljoonaa markkaa. Jo pelkästään tuo summa tulisi verorahoina takaisin. Säästöä olisi myös tarpeettomaksi käynyt osa työttömyysturvaa. Tämä ratkaisu lisäisi myös avoimen sektorin kilpailukykyä — kun selkokielestä puhutaan, niin avoin sektori ei kyllä ole mitään selkokieltä — sitä kautta, että myös rakennusaineteollisuuteen ja muuhun välilliseen tuotantoon syntyisi työpaikkoja. Myös keskustapuolue kannatti tätä ajatusta vielä viime tammikuussa. Toivon, että se saa kannatusta myös edelleen. Lainanotto on tällä hetkellä asun-

torahastolle suhteellisen edullista. Tätä todisti tänään rahoitusjohtaja Ijas.

Pääministeri Aho: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin mitä tulee vaatimukseen tiedonannon lähettämisestä valiokuntaan, en voi sitä kannattaa, vaan lähden siitä, että eduskunta on nyt saanut mahdollisuuden keskustella tästä tiedonannosta (Ed. Jaakonsaari: Yöllä!) — Päivällä ja yöllä, niin pitkään kuin se haluaa keskustella, ed. Jaakonsaari. Eduskunta saa keskustella tästä aivan niin pitkään kuin se haluaa päivällä ja yöllä. (Ed. Jaakonsaari: Vanhat hyvät ajat ovat palanneet!) — Niin kuin olette nähneet, täällä on hallitus ollut vastaamassa minusta vähän liikaa. Me olemme ehkä käyttäneet vähän liiankin paljon aikaa eduskuntakeskustelusta. Ainakin ed. Seppänen on ollut sitä mieltä, ja siksi olen tänään ollut huomattavasti vähemmän äänessä kuin eilen. Toivottavasti maltan pysyä hiljaa vähän myöhemminkin tänään.

Mitä tulee säästöjen kohdentamiseen, josta ed. Helle myös puhui, ja siihen, miksi säästetään kaikista pääluokista, näin siksi että jos esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön ja opetusministeriön pääluokat olisivat säästöjen ulkopuolella, se tarkoittaisi sitä, että säästötavoite pitäisi kohdentaa kaikkiin jäljelle jääviin pääluokkiin. Se johtaisi aivan kohtuuttomaan asetelmaan. En pysty nyt tarkasti sanomaan, mitä sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan kasvulle tapahtuu tämän säästötavoitteen jälkeen, mutta olen varma siitä, että sen perässä on vielä vahva plusmerkki säästötoimenpiteiden toteuttamisenkin jälkeen. Mutta oletan, että esimerkiksi maa- ja metsätalousministeriön pääluokan kohdalla ensi vuoden budjetin markkamäärä on pienempi kuin tämän vuoden budjettiin varattu määräraha. Siis siellä tulee olemaan miinusmerkkinen luku. Se on ilmeisesti ainoa pääluokka, jossa tulee tällainen olemaan. Kyllä tässä toteutetaan merkittäviä supistuksia kaikissa pääluokissa. Myös puolustusmäärärahat ovat säästämisen kohteena. Niin ikään tierakentaminen on säästöjen kohteena ja monet muut sellaiset asiat, joita on säästöjen kohteeksi toivottu.

Mitä tulee ed. Paloheimon puheenvuoroon, niin kiitoksia selvityksestä. Se kuulosti paljon tarkemmalta selkokielellä sanottuna.

Ed. Rinne, missä ovat eurooppalaiset sivistysvaltiot, joissa työttömyysaste on merkittävästi alempi kuin Suomessa? (Ed. Seppänen: Ruotsissa!) — Ruotsi löytyy, mutta löytyykö muita läntisen Euroopan nk. sivistysvaltioita? — Suo-

messa, jos me vertaamme esimerkiksi EY-alueeseen, kyse ei ole siitä, että meidän työttömyytemme olisi vieläkään edes korkeammalla tasolla kuin keskimäärin EY-alueella. Mutta silti, ed. Rinne ja muut edustajat, malttakaa nyt hetken kuunnella.

Minä haluan sanoa, että työttömyys on jo nyt aivan liian korkealla tasolla. Jos noudatettaisiin elvytyspolitiikkaa, jota ed. Rinne ja monet muut ovat vaatineet jatkettavaksi, sillä ei pysäytettäisi työttömyyden kasvua niin kuin on nähty. Nyt pistetään 2,4 prosenttia bruttokansantuotteesta elvytykseen. Me nostamme valtion menoja tänä vuonna reaalisesti lähes 10 prosentilla, mikä merkitsee sitä, että valtiontaloutta elvytetään 2,4 prosentilla bruttokansantuotteesta.

Toivon, että edustajat jaksavat nyt kuunnella hallituksen puoleltakin puheenvuoroa. Minä mielelläni huolellisesti kuuntelen myös ed. Seppästä.

Ensimmäinen varapuhemies:
Puheenvuoro on pääministerillä.

Puhuja: Toivon todellakin, ed. Seppänen, että keskustelemme vuorotellen. Minä kuuntelen mielelläni ed. Seppäsen puheenvuoroa sen jälkeen, kun olen voinut vastata kysymyksiin. Luulen, että monet muutkin edustajat odottavat sitä, että heidän kysymyksiinsä vastataan. Olin juuri vastaamassa ed. Rinteelle.

Ensimmäinen varapuhemies:
Puheenvuoro on pääministerillä.

Puhuja: Mitä tulee ed. Rinteen vaatimukseen siitä, että työttömyyden ei saa antaa kasvaa, olen täsmälleen samaa mieltä. Työttömyyden ei saa antaa kasvaa. Siksi on ryhdyttävä niihin toimenpiteisiin, joita hallitus esittää. Siksi on ryhdyttävä niihin toimenpiteisiin, jotta työttömyys ei kasvaisi. Tällä hetkellä se kasvaa lähes 20 000 hengellä kuukaudessa. Se on aivan liikaa. Se on kestämaton tilanne. Tässä mielessä olen ed. Rinteen kanssa aivan samaa mieltä siitä, että taloutta ei saa päästää tilanteeseen, jossa ainoa asia, joka joustaa, on työttömyys ja että me kasvatamme jatkuvasti työttömien määrää. Toivon vain, että voisimme joskus saada aikaa enemmänkin keskustella, mitkä ovat ne keinot, sillä niistä meillä näyttää olevan erilaisia mielipiteitä, mutta tavoitteesta olemme samaa mieltä.

Mitä tulee ed. Pulliaisen täällä esittämään autoveron alennuksen arvosteluun, niin ei pidä nyt kuitenkaan rinnastaa autoveron alennusta esimerkiksi niihin säästötavoitteisiin, joita on asetettu kaikille ministeriöille. Te taisitte viitata sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan säästötavoitteisiin. Alennuksen vaikutus on 85 miljoonaa markkaa, jos oletetaan, että autokaupassa ei tapahdu mitään muutoksia ja myytyjen autojen määrä pysyy entisellään. Mutta koska on oletettavissa, että jonkin verran tämä elvyttää autokauppaa, valtiontalouteen tällä toimenpiteellä on todennäköisesti lähes neutraali vaikutus. (Ed. Jaakonsaari: Miksi autokauppaa pitää elvyttää?) — Siksi että edellisen hallituksen aikana, ed. Jaakonsaari, muun muassa ed. Jaakonsaari oli hyväksymässä periaatepäätöksiä, jotka lähtivät siitä, että suomalainen autoverotus saatetaan eurooppalaiselle tasolle. Auton hankinnan yhteydessä kannettavia veroja oli tarkoitus keventää ja auton käyttöön liittyviä veroja kiristää. Tämän linjan edellinen hallitus, ed. Jaakonsaari, hyväksyi, ja sen mukaisesti tässä yhteydessä on toimitettu. (Ed. Jaakonsaari: Missä on polttoaineveron kiristys?)

Polttoaineveron osalta on todettava, että ensi vuoden budjetin yhteydessä tullaan tarkastelemaan polttoaineveroja ja on selvä asia, että autoveron korotusta tulee seuraamaan auton käytön verotuksen kiristäminen. Tässä toteutetaan jo edellisen hallituksen aikana vallalla ollut linjaa, josta on oltu laajasti yhtä mieltä. (Ed. Jaakonsaari: Hyvä tietää. Kiitos kuitenkin!) — Mielelläni vastaan kysymyksiin, kun niitä esitetään.

Sitten ed. Seppänen väitti, että tämän vuoden budjetilla olisi lähes 10 prosentin elvyttävä vaikutus pääministerin täällä esittämien väitteiden mukaan. En ole kertaakaan esittänyt sellaista väitettä. Olen kertonut, että budjetti elvyttää 2,4 prosentilla bruttokansantuotteesta. Se merkitsee käytännössä sitä, että valtiontalouden alijäämä, joka nyt syntyy, menee käytännössä elvytykseen. Ensi vuonna tämä alijäämä kasvaa lähes kaksinkertaiseksi jne. Ed. Seppänen, se tarkoittaa sitä, että jos me jatkamme tällä linjalla, meidän ei tarvitse enää muutaman vuoden kuluttua käydä eduskunnassa keskustelua siitä, mistä leikataan. Ei tarvitse enää käydä keskustelua siitä, mitkä ovat yhteiskunnan painopisteet ja mihin pitäisi voimavaroja suunnata, koska ei ole enää mitään jaettavaa. Kaikki pelivara menee silloin valtion velanhoidokustannuksiin. Vaikka talous kääntäisikin paremmalle uralle ja kasvuun, siitä

huolimatta nyt syntyvä ja tulossa oleva valtionvelka veisi tulevien päättäjien toimintamahdollisuudet.

Meillä pitää olla vastuuntuntoa niin paljon, että ymmärrämme tarttua tilanteeseen niin kauan kuin on vielä mahdollista toimia, ja nyt on vielä mahdollista valita. Haluan korostaa vielä kerran tätä: Nyt me olemme tilanteessa, jossa voimme valita yhteisesti toimenpiteet, joihin ryhdytään talouden tervehtyttämiseksi, myös julkisen talouden tervehtyttämiseksi. Nyt voimme valita. Toivon, että poliitikot, jotka yleensä aina valittavat, kun ei saa mihinkään vaikuttaa eikä saa missään valintoja tehdä, käyttäisivät tätä historiallista tilannetta hyväkseen ja osallistuisivat tähän valitsemiseen eivätkä jättäisi sitä hallituksen yksinään tehtäväksi.

Ed. Rönholm (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Kolmen kuukauden helibor on hypännyt 1 prosentilla tänään. Presidentti Kekkonen aikoinaan sanoi, että jos hallitus ja Suomen Pankki joutuvat vastakkain, niin hallitus viime kädessä voittaa. Nyt hallituksella on hyvin vähän aikaa. Nyt hallituksen on tehtävä selkeitä ratkaisuja. Suomen talous ei kestä tämän kesän aikana käytävää spekulatiota Suomen markasta. Hallituksen on ryhdyttävä heti toimenpiteisiin.

Esitänkin yksinkertaisesti kysymyksen näiden säästöasioiden ohella, jotka ovat toisarvoisia mielestäni tässä talouspolitiikassa: Mihin toimenpiteisiin hallitus näiden asioiden selvittämiseksi on ryhtynyt?

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Herra pääministeri totesi äsken, että puolustusmäärärahat laskevat. Kuitenkin lisäbudjetissa puolustusmäärärahoja lisätään, eivät ne suinkaan laske. Tämä oli herra pääministerin ilmeinen muistivirhe.

Toiseksi on äärimmäisen periaatteellisesti tärkeä asia, onko tämä porvarihallitus markkinatalouden kannalla vai ei. Se paljastuu silloin, kun herra pääministeri vihdoinkin ottaa kantaa puupörssiin. Määrätäänkö pörssissä huutokaupalla puun hinta kysynnän ja tarjonnan lain mukaan vai ei? Jos ei tähän tule myönteistä vastausta, hallitus on sosialistihallitus. Sehän on harvinaisen selvä homma.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri pani suuhuni sanat, että

olisin vaatinut leikattavan kaikista pääluokista samaan tapaan. Tätä en suinkaan edellisessä puheenvuorossani sanonut, mikä tulkoon oikaisuksi tässä yhteydessä.

Toiseksi pääministeri koko ajan sanoi, että meillä on nyt mahdollisuus vaikuttaa. Meillä olisi huomattavasti enemmän mahdollisuutta vaikuttaa tähän keskusteluun, jos me saisimme valiokuntakäsittelyn kautta puuttua näihin asioihin. Mutta te kiellätte sen. Siinä on mielestäni aika selvä ristiriita.

Kaiken lisäksi tässä keskustelussa on hyvin selvästi käynyt ilmi, että hallitusrintama on kovin sekainen lauma erilaisia mielipiteitä. On selvästi käynyt esiin se, ettei hallitus keskenään, puhumattakaan hallituspuolueitten eduskuntaryhmistä, ole ilmeisesti keskustellut itsekään näistä asioista. Ei näytä olevan mitään kunnon linjaa. On erilaisia yksittäisiä heittoja tehty ainostaan, joista sitten riidellään julkisesti. Se on ihan hauska seurata kyllä tässä, ei sen puoleen mitään, mutta ei tämä kovin johdonmukaista kuvaa anna hallituksen toiminnasta.

Lisäksi puuttuisin vielä valtionhallinnon salailumentaliteettiin, joka näyttää jatkuvan myös tämän hallituksen aikana. Olemme hyvin vaatimattomasti vaatineet mm. sitä, että kun nyt budjettikäsittely tulee, niin kyllä kansanedustajilla pitäisi olla mahdollisuus tutustua siihen, mitä asianomaiset ministeriöt ovat esittäneet omalta hallinnonalaltaan. Mutta tämä on kielletty. Tästä äänestettiin pari viikkoa sitten, jolloin hallitusrintama hyvin yksimielisesti oli sitä mieltä, että nämä on pidettävä salassa.

Ed. Saapunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ainakin olen pannut merkille sen, että SDP on äkkiä sopeutunut opposition rooliin näiden puheenvuorojen perusteella. Itselläni on kyllä aikamoisia vaikeuksia ollut sopeutua hallituspuolueen kansanedustajan rooliin.

Mutta kun herra pääministeri peräsi säästökohteita, niin ajattelin tehdä ehdotuksen muuttaman kymmenen miljoonan säästöstä. Se koskee sellaista tekijää kuin rantojensuojelulakia. Sanon niin, että rantojensuojeluohjelma voitaisiin hoitaa rakennuslupa- ja kaavoitusmenettelyn kautta siten, että luvat annetaan lyhyelle pätkälle ja jätetään pätkä rakentamatta, eikä menisi valtiolta yhtään rahaa eikä tarvitsisi pakkolunastuksia. Tässä eräs neuvo ja konkreettinen säästökohde.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyllä minun mielestäni autoveron huojenusasiat olisi pitänyt siirtää pois päiväjärjestyksestä jonnekin tuonemmaksi, jos ja kun talous kerran sellaisessa kriisissä on, niin kuin olette kuvanneet ja niin kuin uskon. Sen sijaan suurituloisten verohelpotukset voisi peruuttaa.

On hieman kyseenalaista keskustelu täällä, kun arvoisa pääministeri esittää, että täällä ei ole tuotu esille ehdotuksia. Onhan niitä tuotu! Te vain toteatte niistä, että eivät sovi, eivät kelpaa, ei hyväksytä!

Kun täällä on esitetty ajatus, että kaikista pääluokista ei olisi saanut tehdä tällaisia leikkauksia, joita nyt aiotaan tehdä, totesitte, että olisi täysin kohtuutonta, jos olisi sitten siirretty muille pääluokille suurempia vaatimuksia. Toivon, että olette voinut aistia sen tilanteen, joka täällä salissa varsin runsaana on esillä ollut, että mielestämme on ollut kohtuutonta, siis täysin kohtuutonta, asettaa koulutoimelle tällaiset säästötavoitteet, jotka ovat siinä määrin kohtuuttomia, että ne vaikeuttavat nimenomaan koulutuksen sisältöä ja koululaisten opinkäyntiä.

Täällä muuten opetusministeri Uosukainen on hyvin vahvasti esittänyt sitä, että hän ei ole hyväksynyt näitä. Myöskin hallituksenne varapääministeri eilen esitti hyvin vahvan vetoomuksen siitä, että henkistä kasvua ei tule leikata, että se kostaantuu erittäin ankarasti eikä sellaiseen oikeastaan yksikään sivistysvaltion sivistyshallitus myöskään syyllistyisi eikä ainakaan teidän pitäisi syyllistyä.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä numeroihin tulee, niin te olette käyttäneet hallituksessa tiedonannossa tällaisia lukuja: "Valtiontalouden menojen arvioidaan sen sijaan kasvavan reaalisesti tänä vuonna peräti 9,5 prosenttia esitettävistä säästötoimistakin huolimatta." Minä arvostelen tämän luvun käyttöä ja arvelen, että herra pääministeri laskee elvytyksen kansantaloudessa olevan 2,4 prosenttia tämän luvun perusteella. Kuitenkaan valtiontalouden menot eivät kasva reaalisesti 9,5 prosenttia eikä tämän budjetin elvyttävä vaikutus näin ollen ole 2,4 prosenttia sen takia, että vertailuja suoritetaan eri tavalla laadittujen budjettien välillä, kun verrataan tämän vuoden budjettia ja vuoden 90 budjettia. Siellä on käsitelty valtion eläkemenoja toisistaan poikkeavalla tavalla näinä kahtena vuotena. Tältä osin toivoi-

sin, että herra pääministeri käyttäisi sellaisia lukuja, jotka ovat eri vuosina vertailukelpoisia, arvioidessaan edellisen hallituksen budjetin elvytysvaikutuksia.

Sitten mitä tulee itse kysymykseen, olen haittasevinani, että hallitus on valinnut talouden ns. tervehdyttämiseksi deflaatiolinjan. Deflaatiolinja on ihan erilainen linja kuin elvyttävä linja. Sitä kuvaa juuri deflaatio, joka oli toteutuksessa Yhdysvalloissa 1930-luvun alkupuolella, toteutuikin. Sen hoitamiseen käytettiin new deal -politiikkaa, jonka seurauksena elvytettiin. Sellaista elvytystä me todella vaadimme tällä hetkellä.

Me haluamme, että sen sijasta, että säästettäisiin, mietittäisiin myös sitä, millä tavalla kakkua voitaisiin kasvattaa, koska se tekisi mahdolliseksi säästöjen lykkäämisen. Viittaen ed. Laxin puheenvuoroon ja nyt ed. Rönholminkin käyttämään puheenvuoroon, joissa vaadittiin toimenpiteitä kakun kasvattamiseksi eikä kakun supistamiseksi. Kakun supistaminen on hallituksen linja.

Pääministeri A h o : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin ed. Rönholm nosti esille hyvin tärkeän kysymyksen eli kysymyksen siitä, että samaan aikaan kun me täällä pohdimme, voidaanko jollakin julkisen hallinnon puolella tehdä prosentin tai kahden säästöä vai tuhoaaako se koko yhteiskunnallisen palvelun ja sen toteuttamisen edellytykset, samaan aikaan avoimella sektorilla, siis selkokielellä suomalaisessa teollisuudessa, lähtee koko ajan ihmisiä kilometritehtaalle tai joutuu lomautetuksi, ja sen vaikutukset tulevat tuntumaan vääjäämättömästi suomalaisessa taloudessa.

Hallitus on huolissaan tästä tilanteesta ja aikoo myös ryhtyä toimenpiteisiin, muihinkin kuin ne, mitä nyt on tehty, jotta voitaisiin tämä kehityssuunta katkaista. Turhaan me puhumme täällä hyvinvointipalvelujen säilyttämisestä, jos se perusta, jonka varaan ne rakennetaan, suomalaisen tuotannon varaan, koko ajan rapautuu. Valitettavasti tämänkin keskustelun aikana, kuinka kauan tämä sitten kestääkin, tulee mene- tetyksi todennäköisesti aikamoinen joukko suomalaisia työpaikkoja ja yrityksiä.

Kaikkien huolen tulisi olla myös siinä, miten tämä kehitys katkaistaan. Voin luvata, ed. Rönholm, että hallitus aikoo tässä suhteessa toimia, ja toivottavasti saamme myös toimenpiteillemme ei vain poliittisen tuen vaan myös työmarkkinatuen, se on hyvin tärkeä asia myös

näiden toimenpiteiden onnistumisen kannalta. Mutta uskon, että huoli joka puolella on kuitenkin sillä tavalla yhteinen, että vastuuta ollaan valmiit ottamaan.

Ed. Pulliainen puhui puolustusmäärärahojen leikkauksesta. Kun itse puhuin leikkauksista, tarkoitin vuotta 92 ja 92:n budjettia. Tämän vuoden osalta ei paljon ole tehtävissä, koska edellinen hallitus teki päätökset niistä ja tilaukset ja ratkaisut on tehty. Säästöjen löytäminen tämän vuoden budjettiin puolustusministeriön pääluokasta oli vaikeaa. Vaikeaa se on ensi vuodestakin sen takia, että hyvin paljon tilausvaltuuksia on päätetty käyttää, mutta siitä huolimatta muistaakseni 200 miljoonaa markkaa puolustusministeriön kehiksestä leikataan pois.

Ed. Helle epäili, että hallitus on keskenään eripurainen tai riitaisa eikä ole olemassa linjaa. Hallitus ei ole riitaisa. Hallitusryhmäkin ovat antaneet selkeän tukensa, ainakin näin minä olen sen ymmärtänyt, kun ryhmäpuheenvuoroja ja käytyä keskustelua on kuunnellut, sille tiedonannon linjalle, joka on esitetty teille kaikille jaetussa tiedonannossa. Se teksti on hallituksen yhteinen kanta, yhteinen linja, ja sitä linjaa on tarkoitettu toteuttaa.

Tässä suhteessa haluan sanoa, että tilanne on — toistan vielä, mitä eilen sanoin — toisenlainen kuin viime syksynä, jolloin myös keskusteltiin säästämisen tarpeesta. Silloin hallituksen puolelta esitettiin eduskunnalle ja oppositiolle, että sen tulisi esittää ohjelmansa säästöjen toteuttamiseksi ja hallitus voisi sitten harkita niitä ehdotuksia. Nyt hallitus on esittänyt oman ohjelmansa, omat tavoitteensa. Niitä voi arvostella ja moittia, ja niille pitää, jos moittii niitä, myös sitten esittää vaihtoehtoja. Tässä suhteessa mielestäni hallituksen linja on täällä selkeästi nähtävänä. Mutta kun esimerkiksi katsoin vasemmistoliiton ryhmäpuheenvuoron ja sen päätteeksi esitetyn pöytäkirjan, ei siinä ollut minkäänlaista vaihtoehtoa. Siinä vain todettiin, että hallituksen esittämä linja ei käy.

Ed. Astala puhui koulumenoista ja niihin kohdistuvista säästöistä. Ylipäänsä kaikki säästötoimet ovat äärimmäisen ikäviä. Jos hallituksesta olisi kiinni ja hallitus saisi itse vapaasti valita ja harkita, eihän tällaisiin ryhdyttäisi. Ei mihinkään säästötoimiin ryhdyttäisi, mutta niihin ajaa taloudellinen pakko. Tässä mielessä toivon, että vihdoinkin tajuttaisiin, mitä valtiontaloudessa on tapahtumassa. Kun vielä viime syksynä, kun tämän vuoden budjetista päätettiin, silloinen hallitus sanoi, että syntyy vahvasti

ylijäämäinen budjetti, nyt jo tällä hetkellä on tiedossa, että alijäämä tulee olemaan noin 15 miljardia. Siis alijäämä on lähes 10 prosenttia tämän vuoden tulo- ja menoarvion loppusummasta. Toivon, että hiljalleen tajutaan, että ei voi tällä tavalla jatkaa, ei sitä voida tehdä yksityistaloudessa, ei sitä voida tehdä yrityksissä eikä missään muuallakaan.

Ed. Seppäselä vielä kerran elvyttämisestä ja siitä, kuinka suurella summalla elvytetään. Valtiovarainministeriön kansantalousosastolta olen saanut luvun 2,4 prosenttia ja luotan siihen varsin lujasti. (Ed. Jaakonsaari: Älkää luottako, kun mekin luotimme niihin lukuihin ...) — Ja kävi huonosti. — Mutta tässä yhteydessä luotan siihen, että valtiovarainministeriön kansantalousosasto on osannut oikein laskea ja siis tänä vuonna tuo elvyttävä vaikutus on täällä moneen kertaan mainittu 2,4 prosenttia.

Mitä tulee ed. Seppäsen väitteisiin siitä, että voitaisiin talouteen lisätä julkista rahaa ruiskuttamalla ratkaista meidän työttömyysongelmamme ja muut taloudelliset vaikeutemme, mikään kansainvälinen esimerkki viime ajoilta ei tällaista käsitystä tue, varsinkin kun on tiedossa, minkälaisessa asemassa Suomen kansantalous tällä hetkellä on.

Ed. J a a k o n s a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustapuolueen vaaleissa ilmoittama vaihtoehto on paljastumassa jälleen kerran kuplaksi, koska keskustapuolue päähallituspuolueena luottaa samoihin valtiovarainministeriön kansantalousosaston lukuihin, joihin perustuvaan politiikkaan nähdessä se aikaisemmin ilmoitti olevansa oppositiossa. Minusta kannattaa tällä hetkellä luottaa omaan järkeen ja omiin vaihtoehtoihin enemmän kuin näihin monesti vääräksi osoittautuneisiin ennusteisiin. Kannustan teitä siihen.

Kaikkien huoli kasvavasta työttömyydestä on yhteinen, koska tällä hetkellä Suomen kansantalous maksaa viimeisen joukkotyöttömyyden suuria laskuja. Esimerkiksi silloin, kun oli edellinen joukkotyöttömyys, oli pakko luoda sellaisia varhaiseläkejärjestelmiä ja oli pakko luoda työllisyyslaki, jotka ovat nyt aika suurissa ongelmassa. Sen takia on nyt erittäin tärkeää, kun uusi joukkotyöttömyys uhkaa, ottaa tämä elvyttävä näkökulma, jotta ei jouduta joukkotyöttömyyteen. On syytä kysyä, minkä takia on järkevämpää maksaa miljardi rakennusalan työttömyyskorvauksia kuin suunnata tämä miljardi

esimerkiksi arava-asuntotuotantoon. Näin yksinkertaisen kysymyksen voi perustellusti esittää.

Toinen kysymys: Jos sinipunahallitus erilaisessa suhdannetilanteessa päätti alentaa autoveroa, niin on järjestöntä jatkaa sitä politiikkaa, koska ei ole mitään syytä, ei vaihtotasesyytä, ei ympäristösyitä, lisätä autoveron alennusta tällä hetkellä. Nyt pitäisi suunnata esimerkiksi kaikki mahdolliset työnantajamaksujen alennukset ja muut teva-teollisuuteen, koska on perusteltua elvyttää työvoimavaltaita teva-teollisuutta työllisyyden kannalta. Mutta mitään perusteita ei tällä hetkellä löydy sille, että autokauppaa elvytetään. Ei kannata vanhan hallituksen virheitä ottaa.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tätä juuri on eipäs — juupasväittely, kun eilen jo sisäministeri Pekkarinen myönsi, että elvytysvaikutus on eläkesäätiösiirtojen johdosta pienempi kuin herra pääministeri esittää. Nyt vuorokausi on tätä asiaa jahkattu, ja asia ei tunnu menevän perille. Mitä tällainen keskustelu on, että perusteltukaan argumentti ei saa herra pääministeriä muuttamaan käsitystään siitä, miten asia on, jos valtiovarainministeriön kansantalousosasto on sanonut jotakin sellaista, joka nyt on osoitettu vääräksi? Minusta herra pääministerille voisi tehdä hyvää sanoa joskus, että tässä asiassa olin epätarkka tai jotakin siihen suuntaan.

Mitä tulee elvytysvaikutuksiin, haluan kiinnittää huomiota siihen, että hallitus ei halua elvyttää silloin, kun esimerkiksi asuntotuotannossa tällä hetkellä on enemmän valmiita käynnistettäviä projekteja kuin mihin ollaan antamassa lisäbudjetissa rahaa. Aravarahoitteisten asuntojen rakentamisen aloittamista ollaan siirtämässä ensi vuodelle sen takia, että byrokratia vaatii valmiiden projektien aloittamista ensi vuonna, kun joitakin rahasummia, jotka on tälle vuodelle annettu, ei voida maksattaa ennen kuin ensi vuoden puolella. Näiltä osin siellä on valmiita projekteja. Ne tuottavat valtiolle erilaisia tuottoja suurin piirtein yhtä paljon kuin valtio joutuisi niihin käyttämään rahaa. Mielestäni nyt on huonoa elvytyspolitiikkaa. Jos jossakin on tarjolla saman verran tuloja kuin niiden tulojen hankkiminen tulee maksamaan, minusta ne tulot

pitäisi ottaa pois ja elvyttää asuntorakentamista tältä osin.

Sitten viittaa vain elvytykseen edelleen. Ed. Lax vaati 20 prosentin suuruisia devalvaatiota. Minusta se ei ole hyvä tuki kansanedustajilta ja hallituspuolueilta hallituksen esittämälle linjalle, koska hallituksella on ymmärtääkseni aivan erilainen linja.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pääministeri aloitti eilen keskustelun toteamalla, että tämä hallitus ja ministerit kuuntelevat herkällä korvalla, mitä kansanedustajat puhuvat. On kuitenkin pakko todeta, että tähän vasta todella ajatuksellista pakkosanelua harrastatte.

Kun minä kerroin puheenvuorossani siitä, miten laajasti eduskunnassa kansanedustajat ovat olleet sitä mieltä, että koulutoimen leikkaaminen mm. tuntikeyhksen osalta on todella väärä ja epäviisas teko, teiltä ei tullut ainuttakaan empatian sanaa koulutuksen merkityksestä vaan teitte sen tyhjäksi tuosta vain.

Totean vielä kerran teille, että opetusministerinne oli tänään sitä mieltä, että se on erittäin huono asia. Teidän varapääministerinne Ilkka Kanerva totesi eilen, jos saan teille vielä lukea tämän, että ”jos tässä yhteiskunnassa henkisen kasvun sektori pannaan säästöliekille, me tulemme tehneeksi sellaisen vaurion omalle kehityksellemme, jonka markkamääräistä laskua emme osaa edes arvioida.” Siitä tietysti on perimmiltään kysymys koulutuksen leikkaamisessa.

Ed. Laivoranta: Herra puhemies! On käyty kovin ristiriitaista keskustelua elvytyksestä. Minusta tuntuu, että elvytyksellä tarkoitetaan vähintään kahta asiaa tässä porukassa. Ainakin vasemmalla elvytyksellä tarkoitetaan sitä, että valtio pumpkaa rahaa hirvittävästi ja sitten taas saadaan töitä mm. rakennuksille ja rakennusaineteollisuuteen. Nyt täytyy vain ottaa huomioon se, että avoimessa taloudessa, kun markkinat avautuvat, ei se lisää työllisyyttä jatkossa Suomessa eikä voida sillä tavalla edetä, kun kilpailukyky on se, mikä se on. Tänne tulevat toiset, jotka tekevät työn, ja niin tekin olette pyytäneet ja vaatineet vapaata kilpailua, ja siihen me olemme menossa. Se toki tarkoittaa sitä, että se elvytys ei elvytä suomalaista elinkeinoelämää vaan päinvastoin.

Nyt oikea elvytys onkin sitä, että meidän pitää saada kilpailukykyimme siihen kuntoon, että me olemme kilpailukykyisiä. Nyt, kun elvytyskeino-

ja esitetään hallituksenkin toimesta, te vastustatte systemaattisesti kaikkia niitä keinoja, joilla todellinen elvytys olisi mahdollista eli kilpailukykymme olisi siinä kunnossa, että me pärjäisimme markkinoilla. Niin kauan kuin tilanne on tämä, se on ilmeisesti johtamassa siihen, että me menemme pohjanmaan kautta eli työttömyys kasvaa.

Tässä salissa käyty keskustelu, vaikka se ei aina siltä näytä, voi sisältää myönteisiäkin elementtejä. Jos tästä lähtisi hakemaan jotakin myönteistä, on todettava, että keskustelu osoittaa sen, että melko laaja yhteisymmärrys meillä vallitsee ainakin siitä, että taloutemme on kriisissä. Sen sijaan, kun muistelemme, vaalien alla olimme varsin eri mieltä siitä, onko kriisissä vai ei. Aikamoinen yksimielisyys näyttää vallitsevan siitäkin, että yhteinen etu vaatii elvytystoimia. Olen tehnyt myös sen johtopäätöksen, että kriisin päätekijästä, heikosta kilpailukyvyistä, vallitsee myös kohtuullinen konsensus.

Sen sijaan syitä ja korjauskeinoja nykyiseen tilaan etsittäessä polkumme tosin näyttävät johtavan pahasti eri suuntiin, kuten keskustelu osoittaa. Se, miksi se tämän tekee, johtuu mielestäni siitä, että me etsimmekin enemmän syyllisiä kuin syitä tilanteeseen, ja näyttää siltä, että me kiinnitämme enemmän huomiota puhujan persoonaan kuin puhuttuun asiaan. Kaikessa keskustelussa, jota on käyty, näkyy tämä piirre ihan pinnalla. Näytämme tekevän populistista politiikkaa silloinkin, kun meidän pitäisi hoitaa arkisia asioita. Yhteenvetona toteankin, että puheet liikkuvat liikaa arvoissa ja mielikuviissa, joilla ei näytä olevan mitään tekemistä arkielämän kanssa, ja tämä on ehkä sitä tekopyhää kaksinaismoraalia, jota nykyinenkin poliittinen kulttuuri vielä suosii.

Erilaisista käsityksistä ja puheista huolimatta uskon, että jokainen tässä salissa tietää kilpailukykymme pääasialliset esteet. Yliarvostettu markka ja liian korkea kustannustaso ovat ne keskeiset tekijät, jotka aiheuttavat sen tilanteen, jossa me olemme. Ne suosivat tuontia ja estävät vientiä, ja ne ovat myös oleellinen tekijä siinä, että meidän tuotantoelämämme siirtyy pois Suomesta. (Eduskunnasta: Tukea vakaalle markalle vain!) — Se on asia, johon pitää suhtautua tietysti hyvin vakavasti.

Näitten tekijöitten muutos joko parantaa tai heikentää kilpailukykyä. Realiteetti on se, että ainakin toiseen näistä tekijöistä on puututtava. Te ette ole valmiita puuttumaan kumpaankaan. Henkilökohtaisesti en pidä devalvaatiota hyvänä.

Tiedämme, mihin se johtaa. Mutta näihin tekijöihin on kuitenkin puututtava. Näin siksi, että korkea kustannustaso ja markan yliarvostus jatkuessaan johtavat sellaiseen konkurssivyyryyn, joka vie hyvinvointimme perustan, romahduttaa sen. Tässä suhteessa hallituksen kaavailemat toimenpiteet ovat liian lieviä, joskin oikean suuntaisia. Niillä kehityssuunta muuttuu liian hitaasti, jos ylipäättään muuttuu. Tässä tilanteessa kuitenkin syyllisten etsiminen on turhaa ja turhauttavaa. Sillä ei tilannetta korjata vaan pahennetaan.

Turhaa on myös kiistellä siitä, kuka joutuu maksumieheksi: kuluttaja, palkansaaja, yrittäjä, viljelijä. Totuus on se, että kuluttajat, palkansaajat, ovat aina olleet ja tulevat aina olemaan maksumiehiä. Yritysten kustannus- ja tuloslaskelmista on selkeästi nähtävissä se, että kaikki syntyvät kuluerät sisältyvät myyntihintaan. Tältä osin poikkeuksen tekevät vain tuloverot, niiden osuus kun ikävä kyllä näkyy kustannuksissa ja hinnoissa yli kaksinkertaisena. Syytä on myös tiedostaa se, että kuluttajat, me ns. luonnolliset henkilöt, maksamme viime kädessä kaikki kustannukset. Kaikki pankkien luottotappiot, konkurssien menetykset kaatuvat päällemme. Siksi yhteinen etumme vaatii meiltä malttia säilyttää hyvinvointimme perustekijät, kilpailukykyinen tuotanto. Kysyn vain, onko meillä sitä malttia. Käyty keskustelu antaa aiheen epäillä.

Nyt olisi kuitenkin uskallettava sanoa selkokielellä, että olemme kohottaneet elintasoamme velkaantumalla. Toisin sanoen olemme syöneet velaksi ja velan maksu ei onnistu ilman vyön kiristämistä. Kun lisäksi olemme ylihinnoittaneet itsemme kilpailukyvyttömiksi, meillä on edessämme elintason pudottaminen ja palveluita tinkimisen aika. Muita vaihtoehtoja ei ole, mikäli haluamme säilyttää hyvinvointimme perusteet.

Edellä olevaan viitaten hallitusta on turha moittia säästötoimenpiteistä. Itse asiassa sillä on vain yksi vaihtoehto onnistua. Se vaihtoehto edellyttää palvelu- ja tulotason leikkaamista kaikilta väestöryhmiltä. Mikäli hallitus ei onnistu hallittuun alasajoon, edessämme on palvelu- ja tulotason romahtaminen. Silloin se ei ole enää hallittua, silloin se koskee myös vähäväkistä kansanosaa. Tässä pyrkimyksessä annan kaiken tuen hallitukselle.

Minun on kuitenkin ikävä kyllä todettava kuten ed. Lax, että selonteon lukeminen oli tietty pettymys. Odotin selkeitä toimenpide-ehdotuksia, joilla olisi pyritty edes kustannustason jää-

dyttämiseen. Nyt hallitus tyytyy esittämään vain toimia, joilla kaavailtua kasvua leikataan. Yhtenä yksityiskohtana kysynkin: Aikooko hallitus aloittaa elvytyksen näyttämällä hyvää esimerkiksi jäädyttämällä virkapalkat, jotka koskevat myös meitä?

Myönteisenä seikkana on kuitenkin todettava, että hallitus lupaa kuunnella ja ottaa huomioon kaikki toteuttamiskelpoiset vaihtoehdot. Erityisen tunnustuksen ansaitsee myös ministerien avoin ja konstailematon suhtautuminen asioihin ja annettuun kritiikkiin. Uskon ja toivon, että tämä hallitus kykenee hyödyntämään ja haluaa hyödyntää kaiken sen kokemuksen, jota eduskunnasta ja Suomesta löytyy. Käsitykseni on, että tunnustamalla tosiasiat ja keskittymällä kilpailukykyimme oleellisiin tekijöihin voimme parhaiten edistää kuluttajan ja palkan-saajan yhteistä asiaa.

Myönnän toki, että esittämäni suhtautumistapa ei anna mahdollisuutta poliittisten irtopisteiden keräilyyn. Itse asiassa niiden keräily joutaisikin jo aikansa eläneen poliittisen kulttuurin museoon. Irtopisteiden keräilyl sijaan meidän pitäisikin keskittyä vain taloutemme oleellisiin kysymyksiin. Keskustelun ulkopuolelle voimme näin rajata myös devalvaation, mikäli meiltä löytyy valmiuksia pudottaa riittävästi kustannustasoa. Tämä onkin se ensisijainen tie, jota meidän pitäisi kulkea. Devalvaatiohan on vain tilanne, johon ajaudumme. Se on kansantalouden konkurssitila, siihen me emme toki halua.

Näin meille jääkin kaluttavaksi vain toinen kilpailukykyimme olennaisesti vaikuttava asia. Se on korkea kustannustaso. Tämä keskustelupitäisi selkeästi jakaa kahteen osaan. Olisi erotettava toisistaan avoimen ja suljetun sektorin kustannustekijät ja se, miten ne vaikuttavat toisiinsa. Lisäksi olisi syytä tarkastella vielä maatalouden osuutta erillisenä. Tulisi selvittää, mikä on maatalouden merkitys kansantaloudessa ja miten maatalous heikentää erityisesti ja oleellisesti yritystemme kilpailukykyä, niin kuin väitetään. Tämä erityisesti sen takia, ettei ed. Iivari jatkuvasti joutuisi outoon valoon pelkän asiallisen tiedon puuttumisen takia.

Herra puhemies! Yrityssektorin kustannustekijät ovat helposti todettavissa. Siellä keskeisiä tekijöitä ovat palkasta, pääomasta, byrokratiasta ja raaka-aineesta johtuvat kulut. Työvoimavaltaisilla aloilla palkkakustannusten osuus kaikista kustannuksista ylittää jo 50 prosentin rajan. Tästä osuudesta palkansaajat saavat käteen-

sä vain kolmanneksen. Tämä on se asia, johon pitäisi kaikkien kiinnittää huomiota. Vain reilun kolmanneksen palkansaajat saavat tästä osuudesta käteensä. Loput rahoista menevät erilaisen sotu- ym. järjestelmien, palvelujen ja niihin liittyvän byrokratian pyörittämiseen. Tämä ei vielä riitä, vaan merkillepantavaa on se, että näiden järjestelmien ja palvelujen rahoittamiseen kerätään edellä olevan lisäksi hirvittävät rahausumat myös liikevaihtoveroilla, leimaveroilla, haittamaksuilla ja monenlaisilla muilla maksuilla ja veroilla.

Edellä olevaan viitaten totean, että tällainen hyvin karkea analyysi jo kertoo, mistä korkea kustannustasomme syyt ovat lähtöisin. Tästä ei enää selvitä vippaskonsteilla, vaan tarvitaan rakenteisiin meneviä rohkeita uudistuksia. Nyt pitäisi suorittaa hyvin raju saneeraus, jolla säädetään julkisia varoja, mutta turvataan kaikille yhdeltä luukulta tasavertainen perus- ja eläketurva, luovutaan vaihteittain kaikista ansiosidonnaisista erillisjärjestelmistä ja rahastusautomaatioista, jotka rankaisevat niin työntekijää kuin -teettäjää.

Herra puhemies! Nyt käytävässä keskustelussa on nostettu esiin monta hyvää ja kannatettavaa yksityiskohtaa, joihin ei rahaa riitä tai joista joudutaan supistamaan juuri sen takia. Täällä on yritetty tehdä myös hallituksesta se paha mörkö, joka vastustaa näitä hyviä asioita, joihin meillä ei ole varaa. Toivoisin, että tästä talosta löytyisi sen verran älyllistä rehellisyyttä, että uskaltaisimme romuttaa sellaiset väärät illuusiot saavutetun hyvinvoinnin ja etuuksien pysyvyydestä, jotka eivät perustu taloudellisiin mahdollisuuksiin. Vastuutonta on mielestäni kuvitella, että ne voidaan taata taloudesta irrallisilla päätöksillä. Se toki onnistuu jonkin aikaa.

Nyt me näemme, missä me olemme. Kun me elämme velaksi, pelaamme yli varojen, se kosta tuu aina. Nyt se on kosta utumassa. Nyt me olemme sen tosiasian edessä, että enää emme voi syödä velaksi, vaan meidän on kiristettävä vyötä, jotta pääsisimme raskaasta velkataakasta. Pahinta tässä tilanteessa on se, että samanaikaisesti velkaantumisen kanssa taloutemme pohja on romahtamassa siksi, että kustannustasomme on liian korkea. Toivon, että hallitus ryhtyisi kaikkiin tarvittaviin toimiin kilpailukykyyn parantamiseksi.

Herra puhemies! Toivon, että eduskunta antaisi kaiken tukensa hallitukselle tässä tärkeässä tehtävässä, tosiasia kun on, että vain silloin, kun talous on kunnossa, me voimme huolehtia kan-

salle tärkeistä palveluista: perusturvasta, koulutuksesta jne. Muuten se ei ole mahdollista.

Ed. R i n n e (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Äskeinen puheenvuoro oli niin kuin vuosisadan alun kartanonherrojen tai -rouvien kudinpiiristä tai pappiloiden perähuoneista. Silloinkin varoitettiin, kun ihmishuutokaupat lopetettiin Suomesta, että eläketurvan järjestäminen ei ole taloudellisesti mahdollista. Kun kahdeksan tunnin työajasta oli kysymys, niin silloin aivan samanlaisia varoittavia saarnoja pidettiin. Koko sosiaaliturvan edessä, kaiken, mitä on saatu aikaiseksi, aina näitä saarnoja on kuultu. Poliittinen ja ammatillinen työväenliike ei ole niihin uskonut. Voin vakuuttaa, että se ei usko niihin nytkään.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laivoranta ihmetteli, että keskustelu täällä on ennen kaikkea arvokeskustelua eikä järkevissä puitteissa. Sanoisin aivan puheen ensimmäisen osaan, että mielestäni on arvokasta ja ainakin omien arvojeni mukaista se, että asuntoasiat Suomen maassa saataisiin kuntoon. Enkä suinkaan usko, että tämän tai ensi vuoden aikana vielä rajoja avataan sillä tavalla, että ulkomaista kilpailua tulee kilpailemaan siitä arvatuotannosta, joka olisi välttämätöntä aloittaa tämän ja ensi vuoden aikana sen vuoksi, että rakennus- ja asuntotuotanto ei aivan kokonaan Suomenmaassa pysähtyisi.

Nyt meillä on niin edulliset hinnat rakentaa, että on todella järkevää satsata ne muutamat sadat miljoonat korkosubventiota siihen, että asuntorahasto saa riittävät lainanottovaltuudet ja työllisyyden ohella myös suomalaisen asutokurjuuteen saadaan kohennusta. Silloin kannattaa hieman laittaa varoja, jos tuloksena on moninkertainen hyöty varoihin nähden. Tämä on varmaan sijoitustoiminnastakin tuttu yhtälö.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Tällä hallituksella on oikeastaan yksi ainoa suuri isänmaallinen tehtävä. Siltä odotetaan, että se johtaa tämän kansakunnan pois taantumasta ja Suomen ylös nousuun. (Ed. Rinne: Ylösnousuun!) Juuri nyt näyttää ilmeiseltä, että hallitus ei tule tässä tehtävässä valitettavasti onnistumaan.

Tiedonanto, jonka me olemme saaneet, on sisällöltään hyvin kevyt. Se ei sisällä mitään uutta. Mitä pitemmälle tämä keskustelu tiedonannosta on edennyt, sen selkeämmältä on näytännyt, että oikeastaan tiedonantoon ja hädin

tuskin hallitusohjelmaankaan eivät ole sitoutuneet muut kuin valtiovarainministeri korkeintaan, joka täällä on ainoana sitä puolustanut. (Ed. Jaakonsaari: Kaikki kunnia hänelle!) Yksin tein on ministeri toisensa jälkeen käynyt irrottautumassa yhteisistä linjauksista, tiedonannon linjauksista ja päätöksistä, eikä tukea ole myöskään tullut hallituspuolueiden eduskuntaryhmiltä. Rahamarkkinat ovat tähän tilanteeseen reagoineet heti. Tiedonanto on ollut kevyt. Lisäbudjetti sen sijaan oli painava.

Heliborit nousivat tänään. Aivan merkillepantavaa on se, että nyt nousi ennen kaikkea yhden kuukauden heliborkorko. Kun se eilen oli vielä alle 12 prosenttia, niin tänään se on jo yli 14. (Ed. Rinne: Se enteilee hallituksen ikää!) Kolmen kuukauden helibor nousi 11,5:stä yli 12:een. Eli rahamarkkinoilla ei edes lyhyellä tähtäyksellä nyt ole luottamusta hallituksen talouspolitiikkaan. Hallituksen tiedonantoa selostessaan pääministeri erityisesti viittasi korkojen laskuun ja totesi, että se nimenomaan osoittaa tämän hallituksen politiikan uskottavuutta. Se kupla puhkesi yhden yön aikana.

Ylipäänsä kannattaisi ehkä panna merkille, että ei finanssipolitiikalla juuri korkotasoon pystytäkään vaikuttamaan. Markkinat reagoivat mielikuvien, odotuksiin, mutta finanssipolitiikalla on hyvin vähän tekemistä tässä maailmassa enää korkotason kanssa.

Tämän hallituksen jäsenet ovat henkilökohtaisella tasolla varsin hyvin pystyneet erilaisia mielikuvia luomaan, mutta nyt pitäisi näiden henkilökohtaisten mielikuvien luomisen sijasta pystyä luomaan tehokkuutta talouspolitiikkaan. Nyt hallitukselta odotetaan todellakin uskottavuutta ja sen pitäisi myös pystyä herättämään toiveikkuutta talouselämässä. Sen pitäisi virittää usko uuteen nousuun sen sijaan, että nyt oikeastaan täälläkin hallituksenkin puolelta on lamatunnelmaa entisestään lietsottu. Suomen koko rahapolitiikka ja pankit ovat tällä hetkellä kansainvälisessä tehotarkkailussa, eikä siitä vapaututa ennen kuin hallitus pystyy antamaan uskottavamman kuvan talouspolitiikasta ja siitä, että tämä taantuma on voitettavissa.

Finanssipolitiikan osuus kaiken kaikkiaan on kansantaloudessa kaventunut. Meillä puhutaan täällä tällä hetkellä koko ajan ainoastaan finanssipolitiikan mahdollisuuksista. Meillä on jäänyt tässä keskustelussa lähes huomiotta se, että suuri osa talouspoliittisista päätöksistä tehdään yrityksissä ja pankkien kabinetissa. Ne tehdään kaikissa niissä paikoissa, jonne parlamentaari-

nen päätöksenteko, kansanvaltaiset ratkaisut, eivät lainkaan ulotu. Finanssipolitiikan osuus tässä kokonaisuudessa on yhä kapeampi.

Täällä on valitettu valtiontalouden tilaa. Itse asiassa eihän valtiontalouden tila ole ollenkaan niin heikko kuin on annettu ymmärtää. Täällä on valitettu valtion velkaantumista. Ei valtio ole kansainvälisissä mittasuhteissa velkaantunut ollenkaan, ei edes keskitasolla. Eli kyllä nyt olisi siihen vanhaan kunnon elvyttämiseen, vaikka velalla elvyttämiseen, varaa. Sen sijaan, että me tällä hetkellä maksamme toimettomuudesta, meidän pitäisi maksaa työllistämisestä, siitä, että ihmisiä työllistetään.

Minä tiedän, että hallituksessa vastataan tähän, että korot nousevat, mutta ei se pidä paikkaansa. Ei elvytys nosta korkoja, vaan korkoja nostaa taloudellinen epävarmuus, ja työttömyys lisää epävarmuutta rahamarkkinoilla kaikkein eniten. Olemme nähneet viimeisen vuorokauden aikana, että kaikesta siitä säästöhehkutuksesta huolimatta, mitä hallituksen edustajat ovat salissa harjoittaneet, korotpas vain pomppasivat ylös.

Sen sijaan että nyt maksetaan suuria korvauksia toimettomuudesta ja jo hallituksen edustajat tietävät kertoa suurista lisäyksistä budjettiin sen vuoksi, että ihmiset ovat työtä vailla, ne varat olisi järkevämpää käyttää näiden ihmisten työllistämiseen, rakennustoimintaan, asuntorakennustoimintaan ja vaikka peruspalvelujen rakentamiseen sillä tavoin, että tehostetaan palvelutuotantoa, saadaan aikaan oikea hoidon porrastus ja sitä kautta kustannussäästöjä. Se on oikeata rakenteen tehostamista. Nyt on puhuttu pelkistä leikkaamisista.

Vientiteollisuutta rakennustoiminnan elvyttäminen tukee tietenkin vain välillisesti, mutta vientiteollisuutta tukisikin kaikkein parhaiten hinta- ja kustannustason alaspainaminen, rakenteellisten muutosten aikaansaaminen asuntopolitiikassa, rakentamisen kartellisoitumisessa, maatalouspolitiikassa, elintarviketuotannossa. (Ed. Dromberg: Entä palkkapolitiikassa?) — Nämä omalta osaltaan vähentävät paineita mm. nimellispalkankorotuksiin. — Tällaisia rakenteellisia muutoksia hallitus on luvannut, mutta se on toistaiseksi vain puhunut. Minä pahaa pelkään, että puheeksi se jää, koska niin tavattoman suuren penseyden nämä puheet saivat hallituspöluoleiden omilta eduskuntaryhmiltä.

Hallitus ei ole kertaakaan tässä keskustelussa pannut tilille niitä yrityksiä, jotka korkeasuhdanteen aikana vastuuttomasti tarväsivät voit-

tonsa kasinopeleissä, eivät investoineet tuotannolliseen toimintaan, veivät voitot ulkomaille ja jos johonkin investoivat, investoivat erilaisiin kulutusjuhlatemppeleihin, jotka nyt seisovat tyhjinä, kun ihmisillä ei enää ole kulutuskysyntää.

Meillä vaihtotaseen alijäämä on kaiken tämän seurauksena kasvamassa. Se ulkomainen pääoma, joka on Suomeen sijoittunut, kotiuttaa jatkuvasti voittoja omiin kotimaihinsa, mutta se suomalainen pääoma, joka on ulossijoittunut, ei kotiuta Suomeen voittoja, ja se ero on hurjan suuri. Siitä seuraa tietenkin kysymys, onko suomalainen yritystoiminta, joka ulkomaille sijoittuu, niin paljon huonompaa kuin ulkomainen tänne sijoittuva yritystoiminta. Vai onko se niin paljon epäisänmaallisempaa, että se mieluummin pitää rahat ulkomaille kuin tuo ne kotiin? (Ed. Rinne: Ei rahalla ole isänmaata!) Mutta hallitus on kuitenkin palkinnut yrityssektoria 7 miljardin markan massiivisella tulonsiirrolla suoraan palkansaajien kukkarosta pääomalle.

Me olemme myöskin kuulleet pitkin talvea pankkien valituksia siitä, kuinka korkomarginaalit ovat käyneet kapeiksi. Me olemme nähneet kauhistuttavia lukuja siitä, kuinka paljon pankit ovat valuuttakeinottelussa saaneet tapioita, mutta mitä sitten tuli meidän silmiimme eilen kuvaruudusta, kun me katselimme televisiota? Yllätys, yllätys: Pankit olivat saaneet ennätykselliset voitot. Liikepankkienkin voitot olivat kasvaneet yli 40 prosenttia ja osuuspankkien voitot olivat aivan ennätyksellisesti kasvaneet, yli 70 prosenttia. Siellä, missä metsäraha pesii, on yli 70 prosentin voitot. Käyttökatekin oli kasvanut kaikilla pankeilla. (Ed. Rinne: Siellä on ministeri hallintoneuvostossa!)

Jossakin täytyy tässä isänmaassa olla runsaasti rahaa, vaikka sitä nyt palkansaajilta, työttömiltä, sairailta, köyhiltä ihmisiltä, niiltä joihin käsi kaikkein herkimmin tarttuu, ollaan ottamassa. Mutta jossain sitä on täytynyt jo ennestään kertyä runsaat määrät, ja pankit päinvastoin kartuttavat omaisuuttaan sillä, että ne tälläkin hetkellä ajavat konkurssiin taloudellisesti terveellä pohjalla toimivia yrityksiä eväämällä niiltä käyttöpääoman ja rahoituksen ja riistämällä tällä tavoin myös niiden omaisuuden haltuunsa.

Näihin ongelmiin hallituksen pitäisi nyt puuttua, mutta näin ei ole tapahtunut. Käsi on käynyt palkansaajan kukkarolla, konsensus on särkynyt, ja hallitus on oikeastaan romuttamassa koko hyvinvointivaltion perustaa. Kun sosi-

aalipolitiikalla on tähän asti kavennettu tuloeroja, nyt niitä ollaan kasvattamassa. Kun yhteisillä palveluilla on tehokkaimmin lisätty maassa tasa-arvoa, nyt niitäkin ollaan kuristamassa.

Edustajakollegat muistuttivat jo siitä, millä tavoin Yhdysvalloissa 30-luvun lamasta selvitettiin deflaation kautta tosin, mutta sitten kun ruvettiin elvyttämään, tehtiin new deal, jossa julkinen sektori ällistytävän nopeasti veti maan nousuun. Minä olen puolestani tutkinut myös historiaa ja katsonut, mitä Suomessa silloin tapahtui. Silloin niin kuin nytkin rahamaailmasta levinnyt lama oli tullut Suomeen ja oli täällä syvimmillään, maassa oli porvarihallitus silloinkin. Ja mitä se teki? Se jätti käyttämättä eduskunnan sille myöntämiä, hätäaputoihin varattuja varoja ja leikkasi köyhäinhoidon menoista silloin, kun lama oli syvimmillään ja kansalaiset kulkivat kerjuulla ja taudit levisivät nälkiintyneiden ihmisten keskuudessa. (Ed. Jaakonsaari: Ja 70-luvun puolellavälissä oli taas lama!)

— 70-luvun puolellavälissä oli jo otettu oppia. Silloin osattiin elvyttää. Silloin oli nähty, että new dealilla saadaan jotain aikaan, mutta tietääkö ed. Jaakonsaari, mitä siitä seurasi, kun tätä suomalaisen kurjistamispolitiikan tilinpäätöstä käytiin sitten läpi 30-luvun lopussa? Siitä nousi se siemen, jolla syntyi se punamultahallitus, jossa sosialidemokraatit olivat mukana. (Ed. Rinne: Sitten ei levinnyt tauti enää!) — Ei.

Hyvät ystävät! Arvoisa puhemies! (Ed. Seppänen: Toverit!) Tämän hallituksen tärkein kysymys on se, millä tavalla se tervehdyttää talouden taloudellisesti tehokkaasti, sosiaalisesti oikeudenmukaisesti ja ekologisesti kestävästi. Yhteenkään näihin ulottuvuuteen tiedonanto ei vastaa.

Sisäasiainministeri **P e k k a r i n e n**: Herra puhemies! Täytyy sanoa, että ed. Hämäläisen kanssa voi olla tilannekuvauksesta nimenomaan siltä osin, mikä koskee kansantalouden tilaa, hyvin pitkälti samaa mieltä. Hän ei tuota tilannekuvasta suorittanut millään perinteisillä talouden tunnusluvuilla eikä mittareilla, mutta rivien välistä sen hengen tai käsityksen, mikä hänellä asiasta on, saattoi hyvin selvästi havaita niin selkokielellä, että minäkin sen ymmärsin.

Kaiken lisäksi hän sanoi ihan puheensa alkeisiksi ajatuksen, jonka hyvin kernaasti jaan. Se ajatus kuului siihen tapaan, että tämän hallituksen tärkein tehtävä on johtaa Suomi nousuun, minä jatkan nyt tästä vähän eteenpäin, siitä syvästä laaksosta, mihin on jouduttu. Miksi jouduttu ja milloin jouduttu? Viimeisten muuta-

mien vuosien aikana syistä, joista emme välttämättä ole ihan yhtä mieltä, mutta luulen, että tälläkin hetkellä jo entinen ministeri, nykyinen kansanedustaja Hämäläinen aika paljolti jakaa myös käsityksen niistä syistä, mitkä veivät selvästi pieleen. (Ed. Jaakonsaari: Idänkauppa!) — Idänkaupalla on tietty pieni osuus, aika merkittäväkin osuus, myönnän sen. (Ed. Jaakonsaari: Rahamarkkinoiden vapauttaminen, jossa keskusta oli mukana!) — Mutta pääasia on niissä finanssipoliittisissa ratkaisuissa, ed. Jaakonsaari, jotka edellisen hallituksen toimesta tehtiin.

Uskon todellakin ja ed. Hämäläisen rivien välit selvästi kertoivat tilanteen kansantalouden osalta olevan se, että missään Oecd-maissa kansantalouden kehitystrendit eivät tärkeimpien talouden tilaa kuvaavien muuttujien osalta ole niin huonot kuin Suomessa.

Ed. Hämäläinen sanoi, että valtiontalouden osalta tilanne ei ole huono. Myönnän sen, että valtionvelan määrä suhteessa bruttokansantuotteen, siis terveen kansantalouden kestokykyyn, ei vielä juuri tänä päivänä tässä ja nyt ole aivan mahdoton, sen myönnän. Mutta tässäkin asiassa, ed. Hämäläinen, kehitystrendi ei yhdesäkään läntisen Euroopan maassa ole, ei likimainkaan, niin synkkä ja niin raju alaspäin kuin se tällä hetkellä Suomessa on. Tilanne on tämä kansantalouden ja valtiontalouden osalta.

Tämän jälkeen ed. Hämäläinen ihmetteli, miksei tartuta nyt yritysten sen- ja tämännäköisiin tekemisiin, siihen, mitä yritykset ovat jo tehneet menneitten vuosien aikana. On totta, ed. Hämäläinen, että on käynyt niin, että esimerkiksi viime vuonna investoinnit ulos olivat 13 miljardia markkaa, mutta sisään tänne muualta vain 3 miljardia markkaa, 13 ja 3 miljardia markkaa. Mistä tämä johtuu? Ed. Hämäläinen tietää varmasti hyvin tarkasti ja selkeästi, mistä tämä johtuu. Jollei kehitystä kansantalouden ja valtiontalouden, molempien, osalta muuteta, niin tämä trendi myös investointien suhteen jatkuu samanlaisena. Meiltä menee ulos enemmän kuin meille tulee muualta.

Näistä molemmista syistä, siis sekä kansantalouden että myös valtiontalouden tilan vuoksi, on pakko valita se tervehdyttämisen tie, millä tästä suosta ylös nousta ed. Hämäläisen sanoja noudattaen, ja peruslinjaukset ovat selvät. On karkeasti sanottuna kolme päävaihtoehtoa. Yksi on se, että veroja kiristetään. Toinen on se, että otetaan velkaa valtiontalouteen lisää, ja kolmas on se, että säästetään valtion menoja. (Ed. Jaakonsaari: Elvytyslinja!) Näiden vaihtoehtojen

lähempi tarkastelu osoittaa, että merkittävän lisälainan ottaminen ja lähivuosien menotrendien rahoittaminen sillä ei kerta kaikkiaan tule kysymykseen.

16 miljardia tänä vuonna, ensi vuonna netto-rahoitustarve 25 miljardia, yhteensä 40 miljardia kahtena vuonna merkitsee sitä, että kolmatta vuotta, jolloin olisi nettorahoitustarve yli 25 miljardia, ei kerta kaikkiaan tule, sellaista ei voi enää tulla. Valtiontalous tai kansantalous, kumpikaan, ei sitä enää siinä vaiheessa kestä, eli lainanoton jatkuva lisääminen, se tie, on kerta kaikkiaan loppuun kuljettu.

Verotuksen kiristäminen ei sekään ole kovin häävi tie, jos kohta, kun vasemmistoliiton puheenvuoroissa on tänä päivänä moneen kertaan kysytty, miksei tässä tilanteessa suurituloisimpien verotukseen olisi voitu kajota, minustakaan se ei aivan huono vaihtoehto olisi välttämättä ollut, mutta siihen nyt yksinkertaisesti ei löytynyt, ed. Seppänen, tässä yhteydessä mahdollisuuksia. Sitä paitsi se ei olisi ratkaissut näitä suuria rakenteellisia ongelmia, mitä valtiontalouden ja kansantalouden tilassa tällä hetkellä on. Siis verotuksen kiristäminen ei voi olla myöskään se pääratkaisu, jolla lähdetään tilanteen kohentamiseen. Tästä syystä jäljelle jää viimeinen ja ainoa eli säästöt.

Näiltä osin täällä erityisesti pääministeri ja myös valtiovarainministeri ovat käyttäneet niin monta puheenvuoroa, ettei ole syytä niihin enempää kajota, mutta yhteen asiaan haluan tässä yhteydessä kuitenkin vielä kajota: tuntikehyksen leikkaamiseen, mistä täällä on varsin paljon puhuttu.

Myönnän toki, että välttämättömyys näihin leikkauksiin on tullut tätä hallitusta vastaan tässä ja nyt ja tämä hallitus joutuu etsimään leikkauskohteita todella myös ikävistä ratkaisuista, mitä opetus- ja koulutoimen supistukset yleisestikin ottaen ovat. Mutta muistutan, että kun edellinen hallitus, valtiovarainministerinä silloin oli ministeri Louekoski, teki oman kehyspäätöksensä 15.2., siinä oli leikkauksia myös opetusministeriön pääluokkaan (Ed. Louekoski: Kyllä!), ja leikkauksien ajateltu sisältö piti sisälleen vaihtoehdot myös tuntikehyksien leikkaamiseksi. (Ed. Louekoski: Kyllä!)

Siinä tilanteessa, kun silloinen hallitus tällaista kaavailli, ei silloisen hallituksen käsityksen mukaan valtiontalouden alijäämä ollut tälle vuodelle suinkaan 16 miljardia markkaa. Te puhuitte silloin suurin piirtein plus miinus nolla-tilanteesta ja siitä huolimatta esititte leikkauksia

tuntikehykseen jo 15.2. Ei tämä ole mikään peruste eikä selkänoja sille, että tämä hallitus joutuu myös samoja keinoja käyttämään. Mutta halusin kohtuuden nimissä muistuttaa, että näin oli silloin. Ehkä ed. Louekoski kertoo näiltä osin vähän tarkemmin, mitkä olivat summat.

Ed. L u u k k a i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Finanssipolitiikan ja korkojen suhteesta olen täysin päinvastaista mieltä kuin ed. Hämäläinen esitti. Nykyisillä markkinoilla nimenomaan finanssipolitiikalla voidaan vaikuttaa korkoihin, sillä mitä kireämpi finanssipolitiikka on, sitä alemmat korot ovat. Tiukka finanssipolitiikka on merkki siitä, että hallituksella on vahva ote taloudesta, ja se johtaa siihen, että korot laskevat. Rahamarkkinat ovat hyvin herkäät, niin kuin nyt on nähty.

Talouden huono tila ei ole rahamarkkinoille ollut mikään uutinen. Kurjat talousluvut ovat olleet olleet kauan niiden tiedossa. Uutinen ei myöskään ole Ehrnroothin devalvaatiopuheet. Niitähän on nyt jo kuultu kuukausikaupalla. Mutta uutinen eilen oli hallituksen talouspoliittinen tiedonanto. Siinä paljastui hallituksen kyvyttömyys puuttua talouden rakenteisiin, ja siinä paljastui hallituksen jatkailu ja aikailu markan sitomiseksi ecuun. Siksi korot nousivat eilisestä rajusti, kuten täällä salissa jo seitsemän tuntia sitten kerroin, mitä moni kansanedustaja on sen jälkeen käyttänyt hyväkseen.

Ed. O. R e h n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Hämäläinen kyseli hallitusrintaman ja -ryhmien yhtenäisyyden perään. Itse en kysele SDP:n yhtenäisyyden perään, vaikka siihenkin saattaisi lievästi kiusausta esiintyä. En ole osaltani kaikessa samaa mieltä piirulleen keskustan kanssa, mutta tässä asiassa kylläkin ja voin vakuuttaa, että tämä koskee koko keskustan ryhmää. Ainoa epäily, mikä meillä ehkä on, liittyy siihen, onko hallituksen säästölinja riittävän rohkea.

Toiseksi puutun siihen, mitä ed. Hämäläinen totesi finanssipolitiikan yhteydestä korkotasoon. Hän väitti, että sillä ei ole yhteyttä korkotasoon. Jos kerran valtiontalouden nettorahoitustarve on vuosina 1991—1992 kaikkiaan 40 miljardia markkaa, kehottaisin ed. Hämäläistä tiedustelemaan ed. Louekoskelta, onko sillä mitään vaikutusta korkotasoon Suomen kansantaloudessa. Muutenkin ed. Louekoski voisi pitää ehkä oppitunnin vasemmistoyhteistyön hengessä koko vasemmalle laidalle eräistä kansantaloustieteen

peruskysymyksistä, sellaisen oppitunnin, joka elvyttäisi myös ed. Seppäsen tunnettua, mutta tänään aika piilevää kansantaloustieteen asiantuntemusta.

Ed. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Härmäläisen puheenvuorossa pahoiteltiin sitä, että tämä hallitus ei ole oikein toiminut, syytettiin toimettomuudesta. Minun mielestäni on kohtuutonta syyttää hallitusta toimettomuudesta, kun se on toiminut vasta noin kuukauden. Edellinen hallitus toimi vuosia tilanteessa, jossa talouden ja elinkeinoelämän elvytystoimet olisivat olleet välttämättömiä, mutta se ei ryhtynyt ajoissa elvytystoimiin todennäköisesti sen takia, että vaalit olivat tulossa.

Edellinen hallitus toimi korkeasuhdanteen aikana, jolloin rahaa oli runsaasti käytettävissä, mutta investoinnit kohdennettiin golfkenttiin ja ostospalatsiin, jotka ruokkivat edelleen kulutusta ja inflaatiota, kun investoinnit olisi tullut kohdentaa etupäässä teollisuuteen turvaamaan työpaikkoja.

Elvytystoimia varten on hallitus nyt antanut tiedonannon, mutta täällä ei haluta lähteä mukaan säästötalkoisiin. (Ed. Jaakonsaari: Säästö kyllä, mutta leikkaukset ei!) Halutaan sanoa kyllä sitä, että olemme valmiit säästötalkoisiin, mutta jos henkilökohtaisesti pitäisi jostain luopua, niin tällaista halukkuutta ei näköjään kuitenkaan löydy. Siis halutaan vain puhua, mutta todellisia tekoja ei kuitenkaan sitten haluta osoittaa.

Ed. L o u e k o s k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minulla on liian lyhyt pinna opettajaksi.

Ministeri Pekkarinen esitti kolme linjaa, miten tästä nykyisestä kurjuudesta nouseaan, veroja kiristämälläkö, velkaa lisäämällä vai säästämällä, ja minä olen hänen kanssaan samaa mieltä, että säästämällä. Meidän on säästettävä aina, sekä laman että korkeasuhdanteen aikana. Se virhe, mikä tehtiin edellisen hallituksen aikana, oli se, ettei säästetty tarpeeksi korkeasuhdanteen aikana, onneksi kuitenkin jonkin verran, paljon enemmän kuin mihin keskustaryhmä meitä yllytti. Nimittäin keskustaryhmä ei olisi säästänyt näin paljon kuin edellinen hallitus säästi, ja nyt olisi tilanne vielä kurjempi.

Kun edellinen hallitus helmikuussa vahvisti menokehukset 1992 vuodelle, minä joka puolella julkisuuteen yritin selvittää sitä, tosin huonolla menestyksellä, kun olen kai huono opettaja, että

kehys oli liian väljä. Herra puhemies ainakin muistaa, kun sitä yhdessäkin tolkutimme, ja se oli liian väljä siitä syystä, että se rakennettiin voimassa olevan lainsäädännön perusteella. Siitä syystä edellinen hallitus piti välttämättömänä saada aikaan säästölainsäädäntöä, ja sen on tämän nykyisenkin hallituksen edessä. Ilman säästölainsäädäntöä tätä kurssia ei voida muuttaa. Se, että korot ovat tänään hypänneet lähes prosenttiyksikön ylös, johtuu yksinkertaisesti siitä, että pankkimiehet ovat lukeneet nämä paperit. He ovat lukeneet tiedonannon, jossa on tavoitteita, ja he ovat lukeneet lisämenoarvion, jossa on käytännön toimenpiteitä. Tavoitteita on runsaasti, mutta käytännön toimenpiteitä ei paljon minkään vertaa. Tästä se johtuu.

Silloin kun raamit hyväksyttiin helmikuussa, valtiovarainministeriön arvion mukaan tämän vuoden lainanottotarve oli 13 miljardia, nyt se lienee 16 miljardin tietämillä. Sekin tuotiin julkisuuteen, vaikkei se ministeri Pekkarista liene tavoittanut.

Ed. H ä m ä l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen edelleen sitä mieltä, että finanssipolitiikan kanssa häärimisellä ei rahamarkkinoita sillä tavoin vakuuteta, että siitä välttämättä seuraisi suoraan koron aleneminen. Meillä on siitä hyviä esimerkkejä. Tämänpäiväinen koron nousu on yksi. Vaalien alla tapahtui raju korkojen nousu samaan aikaan, kun hallitus säästi vimmatusti. Sillä hetkellä kun ulkomaiset toimittajat tulivat kuuntelemaan niitä devalvaatiopekulaatioita ja raportoivat omiin kotimaihinsa, syntyi raju nousu heliborkoroissa.

Minä en muuten, ministeri Pekkarinen, puhunut lainanoton jatkuvasta lisäämisestä, mutta puhuin elvyttävästä politiikasta tämän kuristavan politiikan sijaan. Verotuksen kiristäminen ei ministeri Pekkarisen mielestä käy, mutta hallitushan on nyt alentanut veroja. Viittaan vain autoveroon, jonka vaikutus on paljon suurempi kuin mitä tässä annettiin ymmärtää.

Säästäminen on kaikkien protestanttien mielestä hyve. Suomalaiset erityisesti kunnioittavat säästämistä ja meidät saa aina isänmaalliseen hurmukseen puhumalla säästämisestä. Mutta on tapoja ja tapoja säästää. Täällä puhutaan nyt leikkaamisesta silloin, kun pitäisi puhua säästämisestä. Säästäminen on sitä, että luodaan uusia tapoja toteuttaa palveluita. Puututaan sellaisiin kustannusrakenteisiin, jotka ovat vinouttaneet meidän talouttamme. Se on oikeata säästämistä. Sen sijaan nyt puhutaan selvistä leikkaamisista.

Valtiovarainministeri Viinanen: Herra puhemies! Kunhan nyt ensin alkuun pääsen, niin kiristetään sitten loppua kohti puhetta.

Ehkä aluksi koroista on syytä todeta se, että niin kuin täällä on asiantuntevasti todettu, ne ovat varsin herkkiä reagoimaan. Ne reagoivat tänä päivänä lähinnä siitä syystä, että jälleen eilen devalvaatiospekulaatioita on harrastettu erittäin laajalla rintamalla, niin tämän talon ulkopuolella kuin tänään täälläkin. Olen tältä puhujakorokkeelta jo aikaisemmin asianomaisia puheenvuoron käyttäjiä pyrkinyt torumaan.

Se on vastuutonta puhetta tilanteessa, jossa meistä joka ikinen toivoo, että alhaiset markkinakorot säilyisivät. Olen senkin sanonut, että eivät ne näistä valtion taloustalkoista johdu eivätkä ne näistä keskusteluista, mitä hallituksen sisällä on käyty, säästöpäätöksistä taikka elvytyspaketeista yksinomaan johdu, mutta eivät ne ainakaan korkoja ole korottaneet.

Ed. Louekoski varsin hyvin tietää, kun hän peräsi niitä konkreettisia säästölakeja, konkreettisia toimia, että ei niitä näytännössä näissä neljässä viikossa ole pystytty aikaansaamaan, kun samaan hengenvetoon täällä on moitittu siitä, että neuvotteluja esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen kanssa ei ole käyty. Niitä tunnuslukuja on käyty, linjauksia on käyty ja käydään varmasti joka viikko. Se neuvotteluprosessikin vie oman aikansa, jotta löydetäisiin sellainen konsensus, jossa yhteisymmärrys vallitsee niistä leikkauskohteista, jotka nekin ovat säästöjä, ed. Hämäläinen, ihan varmasti ne ovat säästöjä valtiontaloutta ajatellen. (Ed. Hämäläinen: Ei välttämättä!) — Kyllä ne joka tapauksessa lyhyellä ja pitkälläkin tähtäimellä pääsääntöisesti ovat. Täällä on mustamaalattu ja kauhukuvia tuntekehyksien leikkaamisesta ihan tarpeeksi esitetty. Voidaan esittää vähän toisenlaisiakin näkemyksiä, mutta turha tätä keskustelua on siinä suhteessa pitkittää.

Täällä ei ole pankkeja puolustanut varmasti kukaan, minä teen senkin. Kun on sanottu, että pankit ovat tehneet mahtavia tuloksia viime vuonna, on syytä seurata vähän tarkemmin niitä taseita, miten ne tulokset ylipäänsä on tehty pankeille. Kovin monessa tapauksessa ne ovat järjestelyjä, joko omaisuuden myynnillä tai muilla järjestelyillä tehtyjä vähän kauniimpia tuloksia. Kyllä meidän pankkimaailma tänä päivänä on todella vakavassa kriisissä ja lähestyy sitä kriisiä erittäin nopeasti sen takia, että he joutuvat hoitamaan yritysten luottotappioita, joita kiistatta tulee tapahtumaan.

Minä ainakin kannan huolta pankkimaailmamme toimivuudesta. Samaan aikaan, kun niiltä edellytetään vakavaraisuutta, me olemme kiristäneet säädöksiä omista ja myöskin kansainvälisistä paineista johtuen. Näin ollen niiden vakavaraisuusongelma on todella vakava, varsinkin sen jälkeen, kun luottotappiovaraukset näyttävät ainakin lehtitietojen mukaan olevan varsin vaatimattomalla tasolla tässä tilanteessa, kun tiedämme, mitä tuleman pitää. Jos meillä pankkimaailma todelliseen kriisiin ajautuu, niin tämä kriisi tässä valtakunnassa tulee olemaan todella vakava, ennennäkemättömän kova kriisi, ja sen takia pitää kyllä tässäkin suhteessa pysyä jalat maassa.

Täällä on todettu valtiontaloudesta sama asia moneen kertaan. Olen todennut itse ja monet muutkin ministerit ovat todenneet, että kyllä 100 miljardin markan valtionvelka, joka alkaa olla realismia ensi vuoden lopulla, ilmeisesti hyvän lähellä sitä lukemaa ollaan, on todellinen murheenkryyni joka ikiselle, ei yksinomaan hallitukselle vaan tämänkin eduskunnan jäsenelle. Yhdessä meidän ratkaistava tuo ongelma on. Kun me pistämme kymmenkunta miljardia pyöreästi vuodessa pelkkinä korkokuluina eri rahoituslaitosten korkoihin, kyllä sille rahalle totisesti löytyisi parempaakin käyttöä. Niitä esityksiä on täällä varsin paljon riittänyt.

Imhettelen, että ed. Hämäläinen muistaakseni totesi, miksi emme ole panneet tilille niitä yrityksiä, jotka kasinopeleihin tai muihin huonoihin sijoituksiin ovat aikanaan sortuneet. Sen olisi voinut tehdä kyllä aikaisemminkin, sillä kasinopelit ainakin tämän hallituksen aikana ymmärtääkseni ovat olleet aika vähissä. Eikä sitä tule varmasti tapahtumaan pitkään aikaan. Tietysti ylikuumenemisen aikana ovat kasinopeliin sortuneet niin yksityiset ihmiset kuin yrityksetkin ja monet muutkin instituutiot. Se oli sitä aikaa, ja sitä laskua me maksamme valitettavasti nyt joka ikinen.

Mitä tulee yritysten investointeihin ulkomaille, siellä on varsin hyviäkin investointeja toteutettu, välttämättömiä investointeja, mutta kyllä rapatessa roiskuu, jos tätä sanontaa voisi käyttää. Siellä on surkeitakin investointeja, niin kuin tapahtuu kotimaan investoinneissa ihan yhtäläisiä yritysten toimesta. Eivät ne kaikki aivan kohdalleen osu. (Ed. Hämäläinen: Eivät ne kotiutavoittoja!) — Eivät ne kotiutakaan tällä hetkellä voittoja siitä syystä, että meidän pääomaverotuksemme on sellainen, että niitten ei kannata niitä kotiuttaa. Sen takia niin kuin

aikaisemmin, ed. Hämäläinen, olen kertonut, olemme pyrkimässä muutoksen pääomaverotuksen uudistamistyön yhteydessä, jossa on varsin kunnianhimoinen aikataulu. Sanoisin, että siinä pyritään haukkaamaan aika kova ja suuri kakku yhdellä kertaa saadaksemme verotusjärjestelmämme sellaiseksi, että osinkoja kannattaa Suomeen kotiuttaa. Tällä hetkellä se on järjetöntä, se on tyhmintä, mitä yritykset voisivat tehdä ainakin yrityksen rahoituksen kannalta.

Ed. Luukkainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen devalvaation vaarallisuudesta täysin samaa mieltä kuin ministeri Viinanen, mutta kuten aiemmin sanoin, nämä devalvaatiopuheet eivät ole mitään uutta markkinoilla. Ne ovat samoilta tahoilta tulleita ja samanlaisia puheita kuin aiemminkin. Utta sen sijaan on ollut juuri eilinen talouspoliittisen tiedonannon julkistaminen. Tämänpäiväiset koron nousut ovat juuri reaktioita tähän finanssipoliittiseen tiedonantoon, siihen, että finanssipoliittika ei ole tarpeeksi kireää tai tarpeeksi uskottavaa. Markkinat osoittivat koron nousulla sen, että ne eivät usko siihen, että tämä hallitus kykenisi ohjaamaan taloutta ja pitämään talouden kunnossa.

Ed. Rönholm (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suomen Pankilla on kautta aikojen ollut selkeä ja yksinkertainen näkemys asioista, ja se näkyy myös tässä salissa. Ministeri Viinaselle vain lyhyesti hänen murheitaan helpottaakseni sanoisin, että jokainen toimenpide, joka tehdään nopeasti, on parempi kuin säästetty toimenpide. Siis kun täällä on sanottu, että säästö on erityisen edullista ja protestanttisen moraalin mukaista, niin toimenpiteitten osalta säästäminen on vihoviimeinen virhe, ja toimenpiteitä nyt edellytetään. Nyt hallituksella on todella vähän aikaa. Ellei hallitus, voisiko sanoa, muutamien päivien aikana pysty asioita saamaan kuntoon, meidän tilanteemme romahdusmaisesti heikkenee.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämä hallitus on ihan kelvoton, mutta ei se niin kelvoton ole, että vain sen toimenpiteet vaikuttavat korkojen nousuun. Haluan muistuttaa, että tänä päivänä on julkistettu myös sellainen vahingonkorvausvaade, joka on esitetty pankille ja jonka suuruus on 600 miljoonaa markkaa, mikä perustuu keinotekoon, jota asianomainen pankki on harjoittanut.

Tänään parastaikaa kokoontuu tämän pankin hallintoneuvosto, ja siellä mahdollisesti erotetaan pankin pääjohtaja. Ainakin syytä olisi. Nimittäin on kymmenen miljoonaa osaketta myyty. Tämän päivän Helsingin Sanomat kysyy: Kuka oli myyjä? Minä vastaan, että myyjä oli Hannes Kulvik, ja tämä Hannes Kulvik ei ole tehnyt mitään sellaista, mihin hän olisi saanut rahaa Kansallispankin pääjohtajan siunauksella ja hänen myötävaikutuksellaan. Kyllä markkinat tämän tietävät.

Hallitus on täysin kelvoton, mutta kyllä myös sillä, miten yksityinen ja pankkisektori Suomessa toimii, on vaikutusta Suomen talouden toimintaan. Mielestäni tämä puoli asiassa on jäänyt liian vähälle huomiolle tässä keskustelussa. Toivoisin, että tervehdyttämistoimenpiteet ulottuisivat myös yksityisen sektorin puolelle ja moraali, joka siellä on päässyt rämettymään, pantaisiin kuntoon. Tässä mielessä siis parannuksen voisivat tehdä myös ne, jotka eivät tässä salissa ole edustettuina kuin muutamien edustajiensa kautta.

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eduskunta lieene hyvin yksimielinen siitä, että tilanne on huono. Nyt pitäisi katsella, miten sitä korjataan tästä eteenpäin. Kun korot ovat hypänneet lähes prosenttiyksikön, se johtuu minun käsitykseni mukaan siitä, minkä ed. Luukkainen täällä mainitsi, sekä niistä muista syistä, jotka on julkisuuteen tarjottu tämän parlamentaarisen keskustelun tuloksena. Tilanne on kerta kaikkiaan sekava, sanoisinko kurja.

Minulle tuli mieleen äsken kuunnellessani näitä puheenvuoroja eräs vanha juttu, jonka nyt tilanteen keventämiseksi kerron: Eräs nuori pastori oli saanut tehtäväksi pitää ensimmäisen saarnan kotiseurakunnassaan ja päätti kertoa helvetin kauhuista. Saarnan jälkeen hän kysyi vanhalta rovastilta, mitä setä tykkäsi saarnasta. Rovasti sanoi, että eihän helveti mikään häävi paikka ole, mutta mahtaakohan se noin kauhea olla. Täällä on tullut vähän saman kaltainen olo näitä puheita kuunnellessa.

Mihin hallitus on nyt syyllistynyt, on se, että se on jättänyt kertomatta, mitä se todella aikoo tehdä tässä tilanteessa. Siitä aiheutuu sekava tilanne eduskunnassa ja hyvin pitkälle se tilanne, mitä korkomarkkinoilla on tapahtunut. Mitä taas kasinopeleihin tulee, niin olen kuullut, että nykyisin pankkien notariaattiasastojen sijoitus-päälliköt pelailevat enemmänkin pajatsoa.

Ed. Turunen: Arvoisa puhemies! Nyt palataan taas vaihteeksi opetusasioiden piiriin. Kuulin hiljattain tarinan: Kun valitetaan, että on lama, niin eräs ajattelija sanoi, että lama hellittää, me emme hellitä. Kukaan ei ole ainakaan tässä salissa kiistänyt laman olemassaoloa eikä sitä, että julkisia menoja kasvattavat eduskunnan itsensä säätämät automaattilait. Meidän on säästettävä, ja menoja on leikattava. Termeistä ollaan tietysti eri mieltä, onko leikkaaminen säästämistä, säästäminen leikkaamista vai miten. Automaatit on purettava, ja kaikkien meidän on osallistuttava näihin talkoisiin. Nyt on vain niin, että myös lapset joutuvat osallistumaan säästötalkoisiin. Kaikenlaisia lääkkeitä on täällä esitetty ja parannusta odotetaan taloudelliseen tilaan. Suomen tämänhetkisestä tilasta muuan runoilija voisi sanoa: "Ken lääkkeestä ei parane, hän kaipaa leikkuuveistä, niin että visva ulos käy paiseista märkineistä, hän jotta jälleen terveenä vois kävellä ja seistä." Leikkuuveitsen viilloista ja viiltojen suunnasta olemme kuitenkin eri mieltä.

Hallitusohjelmassa sanotaan koulutuksesta, että suhdanteista riippumatta se painopisteala. Tänä päivänä tietysti ihmettelee, mitä painopiste tarkoittaa. Tarkoittaako se alaspäin painamista? Tosin tämä hallitus joutuu nyt toteuttamaan edellisen hallituksen päätöksiä eikä toimi omasta vapaasta tahdosta. Erään vaihtoehdon mukaisesti on päätetty leikata tuntikehyksestä eli koulujen kokonaistuntimäärästä, siitä tuntimäärästä, jonka puitteissa koulun työskentely pitäisi järjestää.

Mitä tämä käytännössä merkitsee? Tavallaan leikataan jo maksetusta hinnasta eli siitä hinnasta, joka maksettiin tasokurssien poistamisesta yläasteella. Tilanne tällä hetkellä on kuin talon myynnissä, jossa talon ostaja tulee muutaman vuoden kuluttua myyjän luo ja vaatii osan maksamastaan hinnasta takaisin. Näin tapahtuu yläasteilla ja nimenomaan suurilla yläasteilla. Kun tuntikehysjärjestelmään siirryttiin, ala-asteiden osalta kauppa oli jo tuolloin tappiollinen. Tuntikehysjärjestelmässä oppilaat hävisivät jo silloisessa kaupassa, kun vanha ryhmäjako poistui.

Tuntien määrään puuttuminen mielestäni on oppilaan oikeusturvaan puuttumista. Oikeusturvaan puuttumista on mm. oppimistapahtuman vaikeuttaminen. Oikeusturvaan puuttumista on mm. kielivalintamahdollisuuksien supistaminen. Oikeusturvaan puuttumista on myös oppilaiden ahtaminen pieniin ryhmähuoneisiin. Kouluthan

ovat korjanneet luokkatilojaan ja saaneet valmiiksi 16 oppilaan ryhmiä varten luokkahuoneita. Samoin uudet koulut on rakennettu tuntikehysjärjestelmän mukaisiksi. Nyt herää kysymys, onko investoitu turhaan ja kuinka paljon rahaa joudumme käyttämään muuttaessamme jälleen luokkatilat suurempien ryhmien mukaisiksi. Tämä pienryhmätilojen suurentaminen on vähän kuin mustalaisen takin paikkaamista. (Ed. Vähänäkki: Hölmöläisten!) — Tai hölmöläisten. Anteeksi, en halunnut olla rasisti. — Samoin hölmöläisen takin paikkaamista on se, kun joudutaan lakkauttamaan virkoja, jolloin joudutaan maksamaan erorahoja ja joudutaan menemään työttömyyskortistoon. Sekin maksaa, ja minä ainakin haluaisin saada selville, mikä näiden lakkautettavien virkojen ja työttömyyskasoihin joutuneiden ihmisten hinnaksi tulee.

Olen kuullut vihjattavan, että niinhän me ennenkin olimme suurissa luokissa. Nämä ovat mielestäni asiattomia vihjauksia siitä syystä, että tässä eduskunnassa on käsittäkseni yksi tai korkeintaan kaksi kansanedustajaa, joilla on kokemuksia peruskoulusta. (Välihuuto) — Onko ed. O. Rehnkin niin nuori? (Ed. O. Rehn: Kyllä!) — Siihen aikaan kun suurin osa meistä on käynyt koulua, me kävimme vanhaa oppikoulua, ja sen aikaisessa koulujärjestelmässä tosiaan luokat olivat suuret. Mutta jos opetusta häiritäisi, niin seurauksena saattoi olla potkut, mutta tänä päivänä ei voi antaa potkuja koulusta. Seurauksena saattoi olla myös jälki-istunto, eikä sitäkään saa tänä päivänä antaa. Silloin voitiin jopa rangaista huonosta käyttäytymisestä. Tänään sitä ei voida tehdä. Heti joku on valittamassa johonkin jostakin. Silloin todella oli yksinkertaiset kurinpitokeinot, voitiin jättää laiskalle tai arestiin. Tosin silloinen "laiska" nykyään on hienolla nimellä "tukiopetus". Jos tukiopetustakin nyt lopetetaan, niin ympyrän kehä saadaan umpeen ja kutsutaan sitä vaikka laiskaksi. Isät ja äidit tulevat kyllä kimppuun.

Tiedän, että isoissa kouluissa tuntikehys on ollut varsin riittämätön etenkin, jos on haluttu antaa oppilaille lisää valinnan mahdollisuuksia. Tiedän myös sen, että 1.8. tulee lukioille lisätuntikehystä ja niiden osalta 5 prosentin leikkaus tapahtuu tästä uudesta odotusarvosta. Tiedän senkin, että suurilla ala-asteilla ei ole yhtään ylituntia vanhan tuntikehysjärjestelmän aikana. Tiedän myös sen, että kunnat ovat tänä päivänä määränneet koulutoimen leikkaamaan kaiken mahdollisen ylimääräisen, mikä tarkoittaa myös oppilastarvikemenoja. Tilanne on todella vaikea.

Ehkä lukio sittenkin selviää helpoimmalla. Myös koulutoimi joutuu näin mukaan säästötalkoisiin, ja minulla on sellainen tunne, että se on pakko hyväksyä.

Mutta kunnalliseen itsehallintoon vedoten, herra valtiovarainministeri, vetoan, että 5 prosentin säästöoikeus — huomataksa säästöoikeus — olisi pitänyt antaa kunnille siitä syystä, että kunnat ovat varsin erilaisia ja koulut ovat erikoisia. Minusta tuntuu, että kunnat itse olisivat osanneet oivaltaa sen, että leikkauksia joudutaan säästötoimissa tekemään myös opetuksen tuntimääristä.

Miksi kuntien viisauteen ei ole luotettu? Minua ihmetyttää se, että viisauden oletetaan asuvan ministeriöiden virkamiesten korvien välissä tai Kaupunkiliitossa. Toisaalta mikä päättäjä Kaupunkiliitto on niissä asioissa, joista meidän pitäisi päättää? Kaiken lisäksi kun me luotamme siihen, että kunnilla on viisautta sen jälkeen, kun valtionosuusuudistus tapahtuu, niin miksi sitä ei voisi olla jo nyt? Jopa SDP uskoo, että jo ennen vuotta 1993 kunnissa tätä viisautta löytyy. Tosin SDP ei uskonut sitä ennen vaaleja, jolloin emme olisi ehkä näin vaikeassa tilanteessa, jos valtionosuusuudistus olisi edennyt.

Nyt opettajien virkoja jouduttaneen lakkautamaan ja tuntiopettajia ei tarvita. Oikeastaan ei ole mitään niin huonoa, ettei löydetäisi hyvää: Voidaan olettaa, että Etelä-Suomikin saa päteviä opettajia kouluihinsa — jos saa. Poikkeuskoulutuskin voitaneen lopettaa, kun ei opettajia tarvitse, ja siitäkin tulee säästöä.

Lakkautuslistalle joutaisivat mielestäni myös jotkut kouluissa olevat kuukausipalkkaiset ymmärtäjät. Vastuu kasvatuksesta voidaan siirtää jälleen opettajille ja ammatinvalinnanohjaus esimerkiksi työvoimatoimistolle. Palataan vanhaan ja annetaan siis tukiovetusta jälki-istunnoissa.

Kymmenennet luokat, joita tänä vuonna ei oikeusturvaan vedoten voida lopettaa, olisi syytä lopettaa ainakin vuoden kuluttua eikä pitää yllä sitä varten, että joku joukko vanhenisi seuraavaa koulua varten. Meillä on tyhjäkäyttöisiä kouluja. Muun muassa kansanopistoissa on oppilaspaikkoja, ja sielläkin voisi tuki vanhentua, varsinkin jos odottelee terveydenhuolto-oppilaitokseen pääsyä.

Miksi ei hallintobyrokraatiata koulutoimestakin voitaisi purkaa? Siellä on jos jonkinlaista päällikkövirkaileijaa, joiden opetustapahtumaan vaikuttava hyöty on kyseenalaista. Kouluissa on hyvin paljon toissijaisia tehtäviä, joihin käyte-

tään hinnoiteltuja tunteja. Niistä varmasti löytyy ne kahdetkymmenet, neljätkymmenet, kuudetkymmenet supistettavat tunnint, nimenomaan näistä toissijaisista tehtävistä.

Opettajien purnaus leikkaustoimia kohtaan on leimattu ammattikunnan oman edun tavoitteluksi. Sitä se muuten onkin, sillä opettajat ajattelevat työn mielekkyyttä, työn stressaavuutta ja perinteistä vastuuta kasvatustyön tuloksista. Vastuu on suuri silloin, kun tullaan esimerkiksi minulle sanomaan, että ennen annetaan vaikka lomakorvauksista kuin tuntikehyksestä. Tämä sanoma tulee vastuusta. Tyytyväinen opettaja ja kasvattaja kasvattaa tyytyväisiä kansalaisia tähän maahan ja tyytymätön tietysti tyytymättömiä. Ilmeisesti, kun täällä on niin paljon tyytymättömyyttä ollut, teillä on ollut tyytymättömiä opettajia.

Leikkaukset eivät voi eivätkä saa olla pysyviä, mutta minä toivon ja uskon, että nyt tehtävät säästöt panevat uudelleenarvioimaan, mikä on oppimistapahtumalle tärkeää ja mikä ei. Tämä on se hyvä asia, jonka haluan näistä säästötoimista ja leikkaustoimista kuitenkin loppujen lopuksi ajatella. Sanoo 30 vuotta asiaa kokenut.

Ed. Seppänen: Herra puhemies! Olen odottanut puheenvuoroa 20 tuntia. Olin täällä eilen, kun istunto alkoi, ja olin täällä eilen, kun istunto loppui kello 2.00, ja sitten minä tulin tänne kello 12 ja nyt olen ollut täällä, laskin, 20 tuntia, ja nyt kun puheenvuoroni on tullut, viimeinkin saisi puhua, niin yhtään ministeriä ei ole paikalla. On tämä nyt jotenkin erikoinen tilanne, että jos rauhassa odottaa täällä omaa puheenvuoroa 20 tunnin ajan, tänne tulee ministereitä, jotka terrorisoivat keskustelua pyytämällä puheenvuoron silloin tällöin. Sitten kun omalle kohdalle se puheenvuoro joskus tulee, yhden kerran tulee, ensimmäisen kerran tulee tässä keskustelussa, sitten täällä ei ole yhtään ministeriä paikalla. Eihän tässä voi antaa ohjeita niistä säästöistä, mitä pitäisi tehdä, eikä ylipääntään ottaa kantaa tähän tiedonantoon niin, että sanoma menisi perille. Sanoma menee perille hirvittävän huonosti muutenkin, mutta nyt se menee poikkeuksellisen huonosti, kun ei ole yhtään ministeriä koko salissa paikalla.

Tietysti tässä voitaisiin alustaa keskustelu Suomen markan sitomisesta Kreikan drakhmaan ja Portugalin escudoon ja irrottamisesta Yhdysvaltain dollarista ja Japanin jenistä ja käydä läpi tällaisista uudenlaista kultakantaan

siirtymistä, joka toisi mukaan tiettyjä kultakan-
nan ongelmia suomalaiseen rahapolitiikkaan.
Pitäisi käydä läpi rahapolitiikkaa eikä vain fi-
nanssipolitiikkaa. Mutta minä luovun omasta
puheenvuorostani tässä hallituspuolueiden edus-
tajien hyväksi, jotta he saisivat kertoa hallituk-
selle, niin kuin edellä ed. Turunen, että he eivät
ole tyytyväisiä mutta hyväksyvät kuitenkin sen,
mitä hallitus tekee. Ministereiden poissa ollessa
totean 20 tunnin odotuksen menneen hukkaan.
(Eduskunnasta: Nyt tuli ministeri!) — Selv!

Herra puhemies! Keskusta on tällä esittänyt
sen tuntuksia ajatuksia, että me olemme jotenkin
yhdessä velkaantuneet ja meidän pitäisi maksaa
nyt ne velat. Sehän on sama asia kuin sanoisi,
että unohtakaa meidän keskustan vaalilupauk-
semme. Me olemme nyt panemassa Suomea
eurokuntoon ja suoritamme sen toimenpiteen
eurotyöllömyyttä lisäämällä, suorittamalla eu-
roverollepänon eli panemalla palvelut liikevaih-
toverolle, säätämällä kiinteistöveron ja puhu-
malla vähemmän siitä, että siinä samassa yhte-
ydessä meille tulee myöskin eurovelkaantumisen.
Eihän se eurovelkaantuminen niin mahdot-
toman paha asia ole. Ed. O. Rehn kaipasi hyviä
talouspoliittisia oppeja. Minä voin sanoa sen,
että eihän velkaantuminen mikään erityisen iso
ongelma ole. Velkojaanhan ei nimittäin valtioiden
tarvitse koskaan maksaa takaisin, toisin
kuin yksityisten ihmisten pitää maksaa. Kyllä
me voimme velkaantua kaikessa rauhassa ilman,
että siitä tulee ongelmia. Yhdysvallat on voinut
velkaantua kaikessa rauhassa. Yhdysvallat on
maailman velallisin valtio, eikä sille ole aiheutu-
nut siitä mitään muuta kuin suuria velanhoito-
menoja. Tanska ja jotkut muut maat Euroopas-
sa ovat velkaantuneet meitä paljon enemmän, ja
ne pystyvät hoitamaan velkoja. Itse asiassa
Suomi on Länsi-Euroopan ja länsimaiden kaik-
kein vähiten velkaantuneita maita, mitä tulee
valtionvelkaan, ja jos otetaan huomioon saata-
vat, niin asia ei ole erityisen ongelmallinen meil-
le.

Kyllä minun mielestäni sen sijaan, että defla-
toidaan taloutta, taloutta pitää elvyttää, ja jos se
vaatii seuraavien kahden tai kolmen vuoden
aikana lisää velkaantumista, niin me voimme
ottaa sen velkaantumisen vastaan, huolehtia
velanhoitokuluista ja sen jälkeen lopettaa tämän
velkaantumisen tahti, kun tulee uudelleen nou-
susuhdanne.

Minä en tykkää näistä säästäjistä yhtään ja
säästämisesitysten tekijöistä. Nimittäin säästä-
jähän ovat kansantalouden syöpä. Säästäjissä ei

ole mitään positiivista eikä hyödyllistä kansanta-
loudelle. Me tarvitsemme velanottajia. Ed. O.
Rehn, velanottajat ovat kansantaloudessa paljon
hyödyllisempiä henkilöitä kuin säästäjät. Ilman
velanottajia, ilman investoijia, ilman niitä, jotka
käynnistävät taloudellista toimintaa, ei ole
mahdollista saada taloutta käyntiin.

Tässä hallituksen toimenpiteet ovat liikaa
painottuneet säästämisen puolelle ja jättävät
huomiotta sen, että investoinnit tässä maassa
ovat alentuneet 25 prosenttia, neljänneksellä.
Investointilama on myös yksi niitä syitä, minkä
takia maassa on suuria taloudellisia ongelmia
tällä hetkellä. Investointeja ei saada käyntiin
tutorahoitoksella näissä olosuhteissa, vaan sii-
hen vaaditaan velkaantumisrahoitusta. Me
voimme velkaantua, en koe sitä niin ongelmalli-
seksi asiaksi kuin keskusta täällä kokee, joka
luulee, että velat pitää maksaa takaisin, joka ei
tiedä, miten suuri ja siunauskallinen asia velalli-
set ovat kansantaloudelle.

Mitä tulee tämänhetkisen taloudelliseen on-
gelmaan myönnän, että suurin ongelma meillä
on avoimen sektorin eli vientiteollisuuden elvyt-
täminen, sillä sektorilla tapahtuvat ratkaisut. Jos
mietimme, mitä sillä alueella on tällä hetkellä
tapahtumassa, niin me toteamme, että vienti ei
vedä. Tuonti vetää liian hyvin. Tuonin kilpailu-
kyky kansantaloudessa on liian hyvä. Turismi
ulkomaille on liian halpaa suomalaisille. Ulko-
mainen turismi Suomeen on liian kallista. Sijoi-
tukset Suomesta ulkomaille ovat liian halpoja.
Meiltä viedään rahaa ulkomaisiin sijoituksiin
sen takia, että investoinnit kiinteään omaisuu-
teen ulkomaille ovat suomalaisille liian halpoja,
ja ulkomaisille ostajille sijoitukset Suomeen ovat
liian kalliita. Tällä valuuttakurssilla ei kenen-
kään kannata sijoittaa Suomeen.

Tulonsiirtoina ulkomaille maksettavat korot
ovat valtava tulonsiirto Suomen kansantalou-
desta ulkomaisille velanantajille. Tämä on vel-
kaantumisen ongelmallisempi puoli. Siis ulkomaille
menee tulonsiirtoina suomalaisesta kansantalou-
desta huomattava määrä velkaa. Tässä mielessä
me suoritamme kansantaloudessa koko ajan
tulonsiirtoa ulkomaisten lainanantajien hyväksi
näillä koroilla. Meidän on pidettävä korot kor-
kealla, koska muussa tapauksessa me emme saa
tätä ulkomaista velkaa. (Ed. O. Rehn: Koska
olemme liikaa velkaantuneita!) — Me emme ole
liikaa velkaantuneet tässä tilanteessa, vaan mei-
dän talouspolitiikkaamme ei luoteta ja meidän
velanhoitokustannuksemme ovat liian kalliita
ottaen huomioon, ettei maamme niin huonossa

kunnossa ole kuin Suomen keskusta antaa ymmärtää.

Lääke, mikä keskustalla tähän asiaan on, on massatyöttömyyden linja, eurotyöttömyyden luominen Suomeen. Se on väärä linja, emmekä usko, että vasemmalla ja työväenliikkeessä voimme koskaan hyväksyä sellaista linjaa. Pannaan sellaiset ihmiset, jotka ovat täysin syyttömiä tähän tilanteeseen, maksamaan nämä kustannukset. Keskusta harjoittaa tällä hetkellä sellaista säästöpolitiikkaa, että kustannukset tulevat juuri pienten ihmisten maksuun.

Keskusta haluaa, että me emme keskustelisi siitä, mitä puhuttiin vaalien alla, koska vaalilupauksissa tuli luvattua mm. sellaista perusturvan parannusta, joka nyt on kääntynyt perusturvan heikentämiseksi sillä tavalla, että perusturvan ansiota ei paranneta. Samanaikaisesti nostetaan sellaisia kuluja, jotka perusturvaan liittyvillä rahoilla on pakko asianomaisten maksaa, ja sillä tavalla syödään perusturvan ostovoimaa.

Tässä yhteydessä en malta olla puuttumatta siihen, että yksi ongelmallisimpia asioita on raha- ja valuuttakurssipolitiikka tällä hetkellä. Se on jätetty sosialidemokraattienkin toimesta kaiken tämän keskustelun ulkopuolelle. Tältä osin sosialidemokraatit ovat finanssipolitiikassa epäuskottavia, jos he eivät ole valmiita ottamaan keskusteluun mukaan myös raha- ja valuuttakurssipolitiikkaa.

Minusta tuntuu, että ratkaisu Suomen avoimen sektorin, vientiteollisuuden, ongelmiin on löydettävissä raha- ja valuuttakurssipolitiikan puolelta, ei liittämällä Suomen markka ecuun, koska se olisi kuin liittäisi Suomen markan kultakantaan. Se saisi aikaan kaikki ne kielteiset vaikutukset, joita 1920-luvun lopussa ja 1930-luvun alussa oli Suomen markan sitomisesta kultakantaan, ei toisi mitään niistä hyvistä puolia, jotka sellaiseen asiaan liittyivät. Eli sillä vakaudella, mikä saavutettaisiin ecukytkenällä, ei olisi elvyttäviä vaikutuksia Suomen kansantalouteen. Päinvastoin se olisi eurotyöttömyyden linja. Tämän takia minusta on kohtuutonta elättää ajatusta Suomen markan ecukytkenästä.

En ymmärrä, minkä takia, jos hallitus on sitä mieltä, että Suomen markka pitää kytkeä ecuun, se ei tuo tätä esitystä tänne saliin. Minä en ymmärrä sellaisia perusteluja, että ulkomaiset neuvottelut ja lisäselvitykset ovat asiassa jollakin tavalla vielä kesken. Mitäs se ulkomaille kuuluu, mihinkä me markkamme sidomme, ecuun vai pidämmekö sen nykyisessä valuuttakorissa?

Pääministeri Ahon puheessa oli huolestuttava

kohta tämä, että markan sitominen ecuun vaatii keskusteluja ulkomailla. Mitä ihmeen keskusteluja ulkomailla vaatii markan sitominen ecuun? Minä tulkitsin sen ehkä samalla tavalla kuin markkinatkin, että markan sitominen ecuun ei tapahtuisikaan tällä valuuttakurssilla, jos se vaatii keskusteluja ulkomailla. Tässä mielessä pääministeri omalla puheenvuorollaan on lisännyt levottomuutta markkinoilla, tai sitten hänen pitää kertoa meille, mitä se tarkoittaa, että on keskusteltava markan ecukytkennoista ulkomailla. Mielestäni se on kansallinen toimenpide.

Sitäkään minä en ymmärrä, millä tavalla tämä asia pitäisi pankkivaltuusmiesten päättää. Suomen Pankin pankkivaltuusmiehenä minulla on se käsitys, että jos hallitus haluaa ecukytken, niin se tekee siitä rahalain muutoksen ja tuo sen eduskunnan päätettäväksi. Haluaisin itse asiassa tänne niitä henkilöitä, jotka ecukytkenä ovat vaatineet, kertomaan meille, millä tavalla he aikovat esittää Suomen markan kytkemisen ecuun. Uutisissa oli tänä päivänä esitetty, että se tapahtuu ennen juhannusta. Onhan tämä nyt kummallinen asia, että julkisuudessa tiedetään paremmin kuin tietävät Suomen Pankin pankkivaltuusmiehet tai kansanedustajat, mitä tässä asiassa on menossa.

Siis jos täällä olisi ollut sellainen ministeri, joka on sitomassa Suomen markkaa ecuun, niin minä olisin toivonut, että hän kertoo, mitä selvittelyjä tässä vaaditaan ja millaisia keskusteluja ulkomailla tarvitaan. Toivon, että sisäministeri Pekkarinen, jos hänellä on tietoa tästä asiasta, kertoisi tämän, ja sillä tavalla voisimme viedä keskustelua eteenpäin huolimatta siitä, että 20 tunnin odottelun jälkeen ne ministerit, joiden toimialaan tällaiset kysymykset kuuluvat, eivät ole salissa.

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Seppänen vaatii elvytystä, sehän ei auta kuitenkaan siinä Suomen suurimmassa ongelmassa, jonka hän itsekin myönsi, eli vientin tyrehtymisessä. Meidän pitäisi saada vientiteollisuus kilpailukykyiseksi, ja siinä eivät elvytykset auta vaan täytyy kilpailukykyä kasvattaa. Yhtenä kilpailukykyyn kasvattajana varmasti on tutkimukseen ja tuotekehitykseen sijoittaminen, jota hallitus kuitenkin nyt lisää edes jonkin verran.

Minä en usko, että pelkkä velkojen ottokaan auttaa. Jonkun täytyy sitten jossakin säästää ne rahat, jotka voidaan velaksi ottaa, joten säästämistäkin jossakin tarvitaan, ja valtiotkin joutu-

vat ennemmin tai myöhemmin kuitenkin rajan eteen. Sellaisia maita kuin Puola tai vastaavia, joille täytyy sitten antaa velkoja anteeksi, ei kuitenkaan kovin paljon kunnioiteta maailmassa.

Ed. O. R e h n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni on syytä pohdiskella kysymystä elvytyksestä kansantaloutta velkaantuttamalla, mikä oli ed. Seppäsen peruslinja. On totta, että tällainen keynesiläisyys toimi ennen pääomamarkkinoiltaan ja muutenkin suljetussa säännellyssä taloudessa. Perusfilosofia oli se, että kun lama iski, niin silloin pumpattiin rahaa kysyntään ja investointeihin sen suuremmin velkaantumisesta välittämättä.

Mutta maailma muuttuu, Eskoni! Viimeinen tällainen kansallisvaltioon sidottu keynesiläinen kokeilu oli itse asiassa Mitterrandin Ranska vuosina 1982—83 eli sosialistinen Ranska Mitterrandin valtaan tultua. Sen seurauksena, kun elvytyslääkkeillä pyrittiin korjaamaan sikäläistä lamaa, oli ylikuumeneminen, velkaantuminen, korkojen nousu ja sitä seurannut suurtyöttömyyden uhka. Ei ihme, että Mitterrand ja hänen valtiovarainministerinsä katolinen ja sosialistinen ay-toimitsija Jacques Delors vetivät nopeasti hihnät kiinni ja ryhtyivät noudattamaan nyky aikaista avoimeen talouteen sopivaa, säästäväisyyteen nojaavaa ja teknologiaan painottuvaa talous- ja teollisuuspolitiikkaa.

Muuten tämä on itse asiassa sama ilmiö kaikissa niissä maissa, joissa sosialistiset puolueet ovat menestyneet, eli Ranskassa, Espanjassa ja Itävallassa, ja siinä mielessä tämä ehkä jonkinlaista oppia myös kaikille meille antaa, varsinkin myös vasemmiston suunnalla.

Ed. K o r v a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta ed. Seppäsen puheenvuoro oli ristiriitainen. Hän teki selvästi epäloogisia johtopäätöksiä. Hän totesi, että velkaantuminen ei ole Suomelle ongelma ja että säästämistä ei välttämättä tarvita. Kuitenkin hän valitteli puheenvuorossaan mm. sitä, että tulonsiirtoja velkaantumisen vuoksi tehdään jatkuvasti ulkomaille, ja näin tietysti asia on.

Totean tulonsiirroista ulkomaille sen, että kun Suomessa ei todellakaan ole viime aikoina ollut riittävää säästämisasetetta, se on johtanut siihen, että pääomia on haettu ulkomailta. Sattumalta on mukanani tilasto, joka osoittaa, miten meillä 1980-luvulla nimenomaan tämä kehitys on tapahtunut.

Meillä tuotantontekijäkorvaukset ulkomaille olivat vuonna 1980 suuruusluokkaa 2,5 miljardia markkaa ja viime vuonna ne olivat jo noin 14 miljardia markkaa. Kehitys on sellainen, että vaihtotaseen alijäämä viime vuonna oli noin 25 miljardia markkaa, mikä tietää sitä, että tuo summa joudutaan ottamaan nettomääräisesti uutta velkaa ja tänäkin vuonna arvion mukaan 20 miljardia markkaa, josta syntyy jatkuvasti lisää pääoman koronmaksu- ja myös kuoletuskustannuksia ulkomaille. Se on meidän tulevasta kehityksestämme koko ajan pois.

Ed. P y k ä l ä i n e n : Herra puhemies! Olen tällä hetkellä puhujalistalla numerolla 45, eli olemme kuunnelleet toisiamme enemmän tai vähemmän jo kaksi päivää. Systeemi on pyörinyt vanhojen sääntöjen mukaisesti ja turvallisesti kuten ennenkin. Hallituspuolueet ovat vannoneet hyvien, pakollisten ja oikeutettujen ratkaisujen nimeen. Oppositio on osin roolinsa pelisääntöjä kunnioittaen haukkunut ja kritisoinut hallituksen toimenpiteitä. Ministerit ovat vakuuttaneet erityisesti tiedotusvälineiden kannalta otolliseen aikaan epämieluisien toimien välttämättömyyttä ja tarmokkuuttaan asioiden tilan korjaamisessa. Vastauspuheenvuorot ovat toistaneet samoja teemoja.

Valitettavasti minusta tuntuu siltä, että me puhumme toistemme ohi, ja pelkään, ettei hallitus vilpittömästi kuuntele salista tulevia esityksiä, mistä osin kielii ministerien runsas poissaolokin, kuten nytkin saamme nähdä, ja myös se, että muutosesitykset on tehty ensin ja nyt vasta keskustellaan.

Satoja ihmisiä on käyttänyt kaksi kevätpäivää ja kohta kaksi yötäkin tietäen sisimmässään, että ajan olisi voinut käyttää toisinkin, ehkäpä paljon paremminkin. Kyseenalaistan tällaisen ajattelevien ihmisten ajan väärinkäytön. Luommeko me uutta poliittista kulttuuria sillä, jos pitkien puheenvuorojen ja keskustelujen ainoana lopputuloksena ja päätöksenä on huomenna jaa- tai enappia painamalla mukamas ilmaista kantansa hallituksen esityksiin ilman, että hallitus todella uudelleen ottaisi harkintaansa ja miettisi salissa esiin tulleita uusia säästöehdotuksia ja muita hallitusohjelman parannusehdotuksia? Ed. Paloheimo rusikoi eilen tehotonta hallintoa ja virkamiehiä haluten heidät niin sanotusti oikeisiin töihin. Minusta tuntuu siltä, että mekin joutaisimme niin sanotusti niihin oikeisiin töihin. Ollisimme todennäköisesti olleet yhteiskunnallisesti hyödyllisempiä näinä päivinä, jos olisimme osal-

listuneet vaikkapa talouden elvytystalkoisiin esimerkiksi ympäristön hyväksi muutenkin kuin hölkkäämällä.

En missään nimessä vastusta keskustelua sinänsä, päinvastoin. Tämä on oikea paikka pyrkiä vaikuttamaan puhumalla. Silloin, kun demokratia perustuu asioihin eikä viiteryhmän päätöksiin tai ryhmäpiiskurin komentoihin, voi keskustelu johtaa johonkin. Kun keskustelun päämäärä ei ole vastustajan nujertaminen tai suorituspisteiden ulosmittaaminen, voi jokin luovakin ajatus eksyä päätöksentekoa johdattamaan.

Peräänkuulutan sellaista uutta poliittista kulttuuria, joka mahdollistaa avoimen, asioista lähtevän ja ennen kaikkea hallituksen suunnitelmia ja päätöksiä edelleen kehittävän vuoropuhelun eduskunnan ja hallituksen välille. Mutta tämä keskustelu ei valitettavasti tunnu sitä mahdollistavan, ja se on todella murheellista.

Hyvä puhemies! Vihreiden ryhmäpuheenvuorossa eilen linjattiin viisi suurta haastetta. Ne olivat talouden ja ympäristön yhteensovittaminen, kansantalouden sopeuttaminen idänpäin jälkeiseen aikaan, julkishallinnon järjestyksen säilyttäminen, uuden sosiaalipolitiikan luominen ja uuden maatalouspolitiikan kehittäminen. Ne olisivat olleet todellisiin tuloksiin tähtäävälle keskustelulle epämääräisenä vellova lamavaikeointia tai pääministerin puheenvuoron makrotason yleistyksiä oleellisesti parempi jäsenöinti. Me esitimme kaikkiin näihin haasteisiin konkreettisia esimerkkejä ratkaisumahdollisuuksista. Toivon, että hallitus kaivaa ne äänestyksen jälkeen esille ja soveltaa niitä luovasti ja ennakkoluulottomasti.

Huolimatta siitä, että toistan jo sanottua, haluan lopuksi painottaa kolmea sekä käytännössä että periaatteellisella tasolla tuhoisaa säästöaietta.

Ensimmäisenä on koulujen tuntikehykseen puuttuminen, joka on erittäin lyhytnäköistä, tulevaisuuden tärkeimmän voimavaran näivettämistä. Se horjuttaa moniarvoisen koulutuksen mahdollisuuksia ja vaikeuttaa opettajien työtä sekä myös vähentää opettajien kasvatuustyötä ja heidän motivaatiotaan siinä. Valtiovallan juhlapuheissa on viime vuosina jatkuvasti kuultu koulutuksen olevan nyt valtion erityisessä suojeluksessa. Monet ovat uskoneet tähän, mutta nyt tältä uskolta viedään pohja pois.

Toinen käsittämätön säästöaietta on jo sovitun asuntotuotannon kasvun leikkaaminen ja perusparannusrahojen vähentäminen. Näin voi toimia

vain todellisesta tarpeesta ja suhdanteista täysin tietämätön talousnero. Kovanrahan asuntovarrastosta huolimatta maassa on edelleen asuntopula. Nuoret, nuoret perheet ja elämän kilpajuoksissa hävinneet ovat edelleen asuntopolitiikan heittopusseja. Heille kohtuuhintainen ja elämäntilanteen kannalta sopivan kokoinen asunto on yhä haave. Kaikki suhdannekäyrät ja urakkakilpailujen tulokset käytännön projekteissa osoittavat, että rakentamisen hinnat ovat nyt lähellä todellisia tuotantokustannuksia. Nyt olisi oikea hetki rakentaa asuntoja ja paljon. Samalla rahalla olisi mahdollista saada aikaan jopa 30 prosenttia enemmän neliöitä kuin vuosi sitten. Myös laman vaikutukset lievenisivät, kun suurempi osa kapasiteetista saataisiin taas käyttöön.

Kolmas säästökohde, johon haluan puuttua, on kehitysyhteistyömäärärahat. Se, että kohdemaiden poliittisten ongelmien ja hallinnointiresurssien puutteen vuoksi iso osa määrärahoista on jäänyt säästöön, ei oikeuta meitä luopumaan sitoumuksistamme ja lupauksistamme. Meidän osavastuumme maailmasta on huonoinakin aikoina ulotuttava sinne, missä asiat ovat meidän mittakaavassamme mitattuna tuhansin kerroin huonommin.

Ed. O. R e h n : Herra puhemies! Lähes jo kieltäydyin puheenvuorosta, koska ed. Seppänen päätti boikotoida keskustelua. Sillä on ainakin minuun lähes yhtä demoralisoiva vaikutus kuin ministerien poissaololla on ed. Seppäsen.

Kuten vasemmistoliitto omassa viimeviikkosisä kannanotossaan minäkin lainaan aluksi englantilaista lordia John Maynard Keynesiä. Kyllästyneenä pitkän aikavälin kansantaloudellisiin pohdiskeluihin Keynes nimittäin totesi aikoinaan: "Pitkällä tähtäyksellä olemme kaikki kuolleet." Keynesin kommentti kuvastaa taloustieteilijöille sängen yleistä ajattelutapaa, kyynistä suhtautumista pitkän sihdin ennusteiden sanomaan, mikä esimerkiksi ympäristökysymysten kohdalla usein valitettavasti ikävästi joudutaan kokemaan.

Mutta se, mikä ehkä on kaikista huolimatta kriittiselle tiedemiehelle sallittua, ei ole hyväksyttävää enää poliittisten päättäjien kohdalla. Kuvaamani lyhytjänteinen ajattelutapa nimittäin leimasi edellisen hallituksen talouspolitiikkaa. Kulutusjuhla ja kasinotalous sokaisivat sinipunaiset silmät niin, että nyt Suomi on menossa pahasti vuotavin venein Eurooppaan. Neuvostokaupan romahdus, jota en pane edellisen

en hallituksen syyksi, iski viimeisen niitin Suomen kansantalouden arkkuun.

On joka tapauksessa kysyttävä, mitä tästä välinpitämättömyydestä on seurannut: krooninen 20—25 miljardin vaihtotaseen vaje, Euroopan korkeimmat korot ja hinnat, kestämaton kustannustaso. Selkokielellä Suomi on jo pitkään elänyt yli varojensa. Seuraukset ovat kuin kansantaloustieteen oppikirjoista: konkurseja, ulosliputusta ja suurtyöttömyyttä. Edessä on kansallinen hätätila, kun työttömyys syksyllä nousee yli 200 000:n tai ehkä 300 000—400 000:een laskutavasta riippuen.

Suurin virhe tehtiin siinä, ettei kiistatta ennakoitavissa olevaa tilannetta tunnustettu, politiikka kun ei ole vain Sorsan sinisiin silmiin katsomista vaan myös kylmäpäistä, karikot ennalta ehkäisevää päätöksentekoa sekä vastuunkantoa näistä päätöksistä. Selkokielellä on myös todettava, että suurimman vastuun nykyisestä konkurssitilasta kantaa Suomen sosialidemokraattinen puolue. Ikävä kyllä, SDP ei ole ryhmäpuheenvuoronsa perusteella ottanut juuri mitään opikseen olkoonkin, että puolueen sisältä löytyy myös realistisia ja tervehenkisiä näkemyksiä.

Itsekritiikin tulva ei ed. Kalliomäen eilisessä luokkataisteluretoriikassa kuulijaa ainakaan hukuttanut. Jos SDP saisi päättää, sama löysä konkurssilinja jatkuisi niin kuin mitään ei olisi tapahtunut. SMP:nkin puheenvuoro oli siihen verrattuna raikasta ja tervejärkistä kuultavaa vihreistä puhumattakaan, jotka jopa esittivät konkreettisia säästötoimenpiteitä.

Sekä hallitusohjelmassa että tiedonannossa on nostettu esiin oikeat painopisteet tulevalle talouspolitiikalle. Pikalääkkeeksi tarjotaan ja tarvitaan nopeasti purevaa kriisiohjelmaa. Sen tärkein tavoite on vientiteollisuuden kilpailukyvyn palauttaminen, mikä onnistuu vain laske-malla kustannus- ja korkotaso kilpailijamaiden tasolle. Sen vuoksi hallituksen toimet yritysten työvoimakustannusten alentamiseksi ovat oikeita, samoin kaavailtu sisäinen devalvaatio muut-tamalla valuuttakurssia, sisäinen devalvaatio resurssien siirtämiseksi suljetulta sektorilta kil-pailulle avoimelle vientisektorille.

Keskusta lähtee siitä, että pitkävaikutteiset säästöpäätökset tehdään pysyviksi laajalla enem-mistöllä eduskunnassa, siis hallituksen ja opposi-tion yhteistyöllä. Toivon, että siihen löytyy val-miutta myös opposition suunnalla. Sikäli kuin oppositiosta löytyy tähän valmiutta, ei yksivuo-tisia säästölakeja edes tarvita. Riippumatta kui-tenkin opposition valmiudesta säästöpäätöksiin

kannatan säästölakien säätämisyjärjestyksen hel-pottamista, kuten olen itse asiassa parlamentaa-risen tasavallan kannattajana koko ajan tehnyt jo 70-luvun alusta lähtien.

Säästöpaketille tulee asettaa yksi keskeinen reunaehto: kansalaisten perusturvaa ei pidä hei-kentää. Päinvastoin hallitus pitääköön kiinni ohjelman sitoumuksesta perusturvauudistuksen käynnistämiseksi.

Nuorten kannalta erityisen tärkeää on opinto-tuen rakenteellinen uudistaminen ns. Kurrin mallin mukaisesti eli nostamalla opintorahan osuus 70 prosenttiin kansaneläkkeen tasosta. (Ed. Tennilä: Markkinakorko vai?) Hallitusoh-jelmaan on kirjattu tämän tavoitteen käynnistä-minen 1.7.1992 lähtien. Tämä on opiskelijoiden kannalta kaikkein keskeisin uudistus. (Ed. Ten-nilä: Se markkinakorkokin hyväksytään, niin-kö?) — Hyväksyn markkinakoron, jos samanai-kaisesti opintoraha yli kaksinkertaistetaan, niin kuin Kurrin mallin mukaisessa esityksessä tulisi tapahtumaan. — Tällä hetkellä opintorahan korottaminen tarjoaa kaikkein parhaan keinon opiskelijalle toimeentulon saamiseen. Sen jäl-keen, mielestäni, hänelle jää valinnanvapaus joko ottaa lainaa, tehdä työtä, vipata vanhemmilta tai elää kituuttaen tai tehdä kaikki nämä yhdessä. (Ed. Tennilä: Kaikki eivät voi lentää Englantiin opiskelemaan!) Tämä on yhtä kaikki parempi vaihtoehto kuin nykyinen voimassa oleva järjes-telmä.

Pidän myönteisenä hallituksen kädenojennus-ta ay-liikkeelle suuren vakautusratkaisun aikaan-saamiseksi. Suomalaisen duunarin, toimihenkil-ön ja viljelijän kannalta yhteisymmärryksellä rakennettu kaikkia realituloja koskeva ratkaisu olisi kiistatta paras ja oikeudenmukaisin. Sen ovat kansalaiset, siis palkansaajat, liittojen jä-senet, jo ymmärtäneet. Pitää kysyä, milloin ay-liikkeen johtajat seuraavat heidän perässään. (Ed. O. Ojala: Puhuuko edustaja palkansaajien nimissä?)

Ed. Kalliomäelle huomautan, vaikka hän ei ole täällä kuuntelemassa, että nykyinen hallitus näyttää pystyvän siihen, mihin SDP ei valtakau-dellaan pystynyt, eli maataloustulolain uudista-miseen vientituen nopeaksi supistamiseksi. Kes-kusta on nimittäin koko kansan puolue, joka ankkuroi politiikkansa suomalaisten ihmisten arkielämään kansallisista lähtökohdista, ei ly-hytnäköisistä ahtaista ryhmäeduista, niin kuin erääät muut puolueet näyttävät tekevän.

Kansantalouden konkurssissa ei ole kyse pel-kästään suhdanneongelmista, vaan syvästä ra-

kenteellisestä kriisistä, kuten tiedonannossakin todetaan. Suomalaisen teollisuuden ahdingosta ovat seuraavat tunnusluvut aika korutonta kertomaa: Teollisuustuotannon osuus bkt:sta laski viime vuosikymmenellä 28:sta 22 prosenttiin, viennin osuus 33:sta 23 prosenttiin ja työvoiman osuus 27:stä 22 prosenttiin koko työvoimasta. Kai sitäkin voi kutsua rakennemuutokseksi, jos poliittista tahtoa löytyy.

Suomen kansantalouden nostaminen pitkällä sihdillä kilpailukykyiseksi edellyttääkin perusteellisia rakenteellisia uudistuksia. Suomi tulee aikanaan lamasta ulos kovin eri näköisenä kuin se siihen syöksyi. Korporatiivisesta säännöstelytaloudesta on tehtävä eurooppalainen korkea teknologia- ja osaamistasoon nojaava markkinatalous. Vasta nykyinen hallitus tulee olemaan todellinen rakennemuutoshallitus. Sillä ei nimittäin ole mitään muuta vaihtoehtoa. (Ed. Halonen: Kyllä, väärään suuntaan!)

Kolme keskeistä linjanvetoa on tämän rakennemuutoksen lähtökohtina.

Ensinnäkin nyt tarvitaan kipeästi sellaista kansallista teknologiastrategiaa, jolla nostaa kansantalouden reaalista kilpailukykyä. Pidänkin myönteisenä tiedonannon linjausta laajentaa tutkimukseen ja teknologiaan suunnattavien resurssien myöntämisvaltuuksia, lisätä aikuis- koulutuksen määrärahoja sekä myöntää uusia Keran vakautuslainoja pk-yrityksille. Samaa linjaa jatkaen Suomen tutkimus- ja kehityspainosta on nostettava nykyisestä noin 1,5 prosentista 2,7 prosenttiin vuoteen 1997 mennessä, kuten valtion tiede- ja teknologianeuvosto on esittänyt.

Erityisesti on painotettava ympäristöteknologian ja muuten ympäristön kannalta sopuisuuden teknologian kehittämistä, jotta teemme myös ekologisen rakennemuutoksen. Pitäisinkin tärkeänä, että hallitus antaisi aika nopealla aikataululla erityisen sivistys- ja teknologiapoliittisen selonteon, jossa näitä asioita selkeästi linjattaisiin. Sivistyksessä nimittäin on pienen kansan voima erityisesti yhdyntävässä Euroopassa. (Ed. Tennilä: Niinhän säästö päätös näyttää! — Ed. Halonen: Tuntikehys!)

Toiseksi kilpailusäädösten voimistaminen on välttämätöntä sekä kuluttajan että koko kansantalouden kannalta. Efta-maiden menestystarina on tähän asti perustunut korporatismiin ja sen mukaiseen kaksijakoiseen duaalitalouteen. Eli nykyaikaisen kilpailulle alttiin vientisektorin vastapainoksi tavallaan iskunvaimentajana kansainvälisen talouden suhdannevaihteluissa Efta-

maissa on sängen raskas suljettu sektori, jota suojelevat erilaiset kartellisopimukset, jäykät työmarkkinat sekä monet kustannusautomaatit kuten valtionosuusjärjestelmä tai maatalouspolitiikka.

Mutta nyt nämä Eftan bileet ovat ohitse, mikä näkyy niiden liukuna kohti EY-jäsenyyttä. Korporatismilla sementöity suljettu sektori muodostaa liian raskaan taakan kansakunnan kyvyille houkutella suuria sijoituksia ja pysäyttää pääomien vienti ulkomaille. Pienen kansallisvaltion voima ei näytä riittävän kansainvälisen talouden uuden vaihteen edessä. Näin ollen kilpailulakien tiukentaminen ja EY:n kilpailusäädösten soveltaminen ovat keskeinen osa tämän vuosikymmenen suomalaista selviytymisstrategiaa.

Kolmantena ja viimeisenä kohtana rakennemuutoksessa hallituksen kannattaa Eurooppapolitiikassaan edelleen jatkaa valitsemaansa aktiivista linjaa myös talouspolitiikan uskottavuuden kannalta. Eta-ratkaisun jälkeen, kunhan se ensin syntyy, hallituksen tuleekin käynnistää laajamittainen selvitystyö EY-jäsenyyden edellytyksistä ja vaikutuksista sekä Suomen sisäisen kehityksen että myös turvallisuuspolitiikan näkökulmasta. Suomella pitää olla valmius ripeään päätöksentekoon EY-jäsenyyden hakemisesta siinä vaiheessa, kun Eta-ratkaisu on satamassa ja EY:n nyt käynnissä olevat konferenssit ovat päättyneet. Sitä tukee päätös Suomen markan ecukytkenästä, mikä tapahtukoon nopeassa tahdissa ja riittävillä oheistoimenpiteillä.

Herra puhemies! Lopulta on kyse siitä, nouseeko Suomi uudelleen teknologiselta ja teolliselta perustaltaan eurooppalaisten tai pohjoismaisten sivistysyhteiskuntien joukkoon vai jääkö se Euroopan viimeiseksi DDR:ksi, sosialidemokraattiseksi trabantiksi, paitsi henkisen ummetuneisuutensa myös kansantaloutensa rakenteen osalta.

Siitä riippuu myös se, jäävätkö nuoret suomalaiset maksamaan teidän eläkkeitänne tänne Suomenniemelle vai lähtevätkö he sankoin joukoin Eurooppaan, josta löytyy sekä elinvoimaisempi talous että vapaampi henkinen ilmapää. Nuorten ja kielitaitoisimpien suomalaisten aivo- vienti on, rakkaat ja arvoisat keski-ikäiset, lopulta paljon kohtalokkaampaa Suomen tulevaisuuden kannalta kuin kansainvälisiä strategioita hakevien yritysten ulosliputus.

Nyt onkin palautettava usko Suomeen. Se on tämän sinivihreän hallituksen ensimmäinen ja tärkein tehtävä, josta sen oikeutus myös kumpuaa, jos on kummutakseen.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Letkauksista ei pitäisi koskaan innostua, ei edes silloin, kun ne kohdistuvat suoraan nimeltä mainittuun puolueeseen. Mutta haluaisin kuitenkin antaa varoituksen sanan siitä, että kun kaikki ovat olleet yhtä mieltä maan taloudellisen tilan vaikeudesta, niin poltettujen siltojen taktiikka ei ole ehkä paras mahdollinen tapa koettaa päästä tästä ongelmasta eteenpäin.

Herra puhemies! Voin onnitella ed. Olli Rehniä siitä, että hän käyttää erinomaista retoriikkaa. Mutta jos haluaa olla uskottava, niiden sanojen takana pitäisi olla edes jossakin määrin sen sisällön, mitä ihmiset ovat odottaneet niillä olevan.

Sanalla perusturva odotetaan olevan jotakin myönteistä annettavaa ihmisille. Jos puhutaan siitä, että kysymys on koulutus- ja kulttuuriyhteiskunnasta, niin samassa hengenvedossa ei pitäisi puolustaa mm. tuntikehysten leikkaamista. Voi nimittäin käydä niin, että ihmiset kuitenkin uskovat pikemminkin sitä, mitä arkipäiväsään näkevät, kuin sen, mitä kultakurkkuisilta poliitikoilta täällä salissa kuulevat.

Herra puhemies! Haluan tuoda myös ed. Rehnille terveiset ihan tavallisesta kallioliaisesta koulusta, jossa vietettiin keväťjuhlaa. Sen paremmin opettajat kuin oppilaiden vanhemmat eivät olleet kovin ilahtuneita siitä keväťjuhlahalasta, jota tämä hallitus tarjoaa.

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa puhemies! Hallituksen talouspolitiikan käytännön toimia on odotettu eri tahoilla hyvin sekavin tuntein. On pidätelty epäuskoisina henkeä tai uskottu, että nyt meillä on hallitus, joka kykenee vihdoin ratkaisemaan Suomen ongelmat ja vuosikymmenten vääristymät. Nyt olemme saaneet eteemme uuden suunnan, nk. vaihtoehdon. Tätähän keskusta tarjosi jo vaalien alla, ja syötin nappasi kokoomus hyvin nopeasti hallitusneuvotteluissa. Mutta mihin tämä vaihtoehto meidät vie?

Paneudun omassa esityksessäni paljon puhuttuun koulutukseen, mutta erityisesti tutkimukseen liittyviin kysymyksiin. Voin omalta osaltani jo tässä vaiheessa yhtyä niihin käsityksiin, että hallituksen valitsema linja tässä suhteessa on lyhyesti sanottuna kestävä.

Kaiken voisi tietysti sivuuttaa viittaamalla esimerkiksi perusturvan kohtaloon. Kun perusturvaa ei voitukaan nostaa, vaikka niin oli luvattu, perusturvaa lasketaan. Näin on käymässä myös koulutukselle ja tutkimukselle huolimatta

siitä, että ne ovat jo hallitusohjelmankin perusteella painoalueita.

Hallitusohjelma on mitäänsanomaton ja epä-määräinen. Sen perusteella ei ole mahdollista arvioida, mikä on hallituksen todellinen linja tulevaisuutemme kannalta keskeisissä kysymyksissä kuten koulutuksessa, tutkimuksessa ja myös kulttuurin alalla. Olisi odottanut, että hallitus olisi päättäväisesti asettunut sille kannalle, että tiedon ja osaamisen kehittäminen, koulutuksen ja tutkimuksen lisääminen ja niiden laadun parantaminen ovat lyhyellä ja pitkällä tähtäyksellä välttämättömiä kansalaisten ja koko kansan henkiseen ja aineelliseen hyvinvointiin.

Tämä selkeys hallitusohjelmasta kuitenkin puuttuu. Yleinen maininta siitä, mihin useasti on viitattu, että hallituksen painopisteenä riippumatta taloudellisista suhdanteista on koulutus, tutkimus ja kulttuuri, olisi silti saattanut tarkoittaa jotakin konkreettista toimintaideaa. Nyt esillä olevat säästötoimet kuitenkin paljastavat, että koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä ei ole edes ajateltu.

Koulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen vuosia 1991—1996 koskeva kehittämissuunnitelma, jossa olisi mahdollisuus konkretisoida hallitusohjelman lupaus, on yhä valtioneuvoston vahvistusta vaille. Tämä suunnitelma ilmeisesti halutaan vesittää.

Minä totean ed. O. Rehnille sen, että hallituksella on todella tässä asiakirjassa tässä ja nyt mahdollista esittää tutkimusmyönteisyytensä sisällyttämällä tähän asiakirjaan selkeä päätös korkeakoulutuksen ja korkeakouluissa harjoitettavan tutkimuksen reaalisuudesta. Tässä mielessä uuden hallituksen taival on alkanut mielestäni todella huonosti.

Heikentynyt taloudellinen tilanne tietenkin pakottaa ratkaisuihin, joilla vaikeudet voitetaan. Tässä voidaan tarvita toimenpiteitä, jotka ovat kipeitäkin. Tästä voimme hallituksen kanssa olla yhtä mieltä. Tehtävät päätökset ja tulevat toimenpiteet on kuitenkin pohdittava ja toteutettava tulevaisuuden kehitysvaatimuksista lähtien, ei menneisyyden. Ei ole ajateltavissa, että kaikilla ainoastaan tehtäisiin supistuksia, koska tätä kautta ei synny kestävää kehityspotentiaalia pitemmälle tulevaisuuteen. Alamäessäkin on kyettävä näkemään, että aineellisten ja henkisten panosten lisäyksillä valittuihin kohteisiin päästään parempiin tuloksiin kuin sokeilla säästötoimilla.

Mielestäni hallitukselle pitäisi olla selvää, mistä tulevaisuutta luovat investointikohteet

löytyvät. Ne löytyvät koulutuksesta, tutkimuksesta, tieteestä, tekniikasta ja teknologiasta. Hallitusohjelman heikot myönteiset signaalit ovat kuitenkin selvässä ristiriidassa käytännön politiikkatoimenpiteiden kanssa. Ainoastaan Teknologian kehittämiskeskuksen resursseja esitetään lisättäväksi, muualta leikataan. Yksin toteutettuna tämä sinänsä perusteltu toimenpide jää sekin osoitukseksi hallituksen lyhytnäköisestä ajattelusta ja puutteellisesta kyvystä nähdä yhteiseen tulevaisuuteen.

Hallituksen aiheellisenä huolena on, millaisilla julkisilla toimenpiteillä kyetään kasvattamaan kansantalouden avointa sektoria siten, että yhteiskunnallinen kehittämistyö voisi jatkua taloudellisesti terveellä pohjalla. Korkea koulutustaso, tieto ja myös huippuosaaminen ovat tällöin parhaita kehitysedellytysten luoja. Tutkimustointa ja tutkijankoulutusta on myös kehitettävä laajalla rintamalla tuloksiin pääsemiseksi. Näiden asioiden ymmärryksen tulisi nyt näkyä niissä toimenpiteissä, jotka ovat talouden tervehdyttämiseksi tarpeen.

Ei ole tarpeen kiistellä siitä, onko koulutusjärjestelmässämme parannettavaa tai sen toiminnassa tehostamisen varaa. Totta kai on. Koulutuksen laaja-alainen kehittäminen on keskeinen yhteiskuntapolitiittinen tavoite, jota kaikki näemmä tukevat. Nyt hallitus ryhtyy tähän kehittämistyöhön leikkaamalla koulutusjärjestelmän parasta osaa, täällä paljon puhuttua tuntikehystä, sitä resurssia, jonka joustavuus on nimenomaan tarjonnut mahdollisuuksia sekä ulkoiseen että koulun sisäiseen kokeiluun ja uutta luovaan kehittämiseen.

Täällä on paljon puhuttu siitä, mitä tämä käytännössä merkitsee. Kerrattakoon nyt: suurempia luokkia, kielivalikoiman supistamista, opettajien heikentynyttä työllisyyttä ja monenlaisia muita käytännön ongelmia.

Minä ihmettelen tässä sitä, että kun meillä hallitus on menossa maassamme tällä hetkellä hyvin suureen koulutuksen rakenneuudistukseen, me olemme perustamassa tai luomassa uutta nuorisosaatteen koulutusta ja myös ammatikorkeakouluja, niin mistä hallitus aikoo näihin uutuuksiin ottaa varat, jos meillä jo joudutaan tähänastista tilannetta heikentämään. Säästökohdeet olisi todella pitänyt ja pitää etsiä muualta.

Korkeakoulujen resurssien taantumisuuhkaan liittyy joukko Suomen Akatemiaan kohdistuvia toimenpiteitä, jotka aloitettiin jo edellisen hallituksen aikana, mutta niistä virheistä nykyinen

hallitus ei näy mitään oppineen. Jo toteutetut ja lisämenoarvioesityksen sisältämät määräraha-leikkaukset merkitsevät akatemialle nollalinjaa jo ennen kuin muihin säästötoimiin on ryhdyttäkään. Hallituksen tavoite nollakasvusta on siis toteutunut, mutta täysin väärässä kohdassa. Tällä tavoin ei rakenneta Suomelle tulevaisuutta.

Arvoisa puhemies! Edellä sanomani perusteella en voi yhtyä hallituksen koulutus- ja tutkimuspolitiikan linjauksiin. En voi myöskään yhtyä moniin muihinkaan hallituksen esittämiin yksittäisiin toimenpide-ehdotuksiin. Esimerkkinä mainitsen vaikkapa sosiaali- ja terveystoimen investointien viivästyttämisen, josta erityisesti pääkaupunkiseudulla tulee olemaan tuhoisat seuraukset. Näin ollen yhdyin ed. Antti Kalliomäen ponteen korostaen, että hallituksen valitsemalla tiellä ei Suomen taloutta elvytetä eikä myöskään kestävästi paranneta.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. O. R e h n (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Luhtaselle ja ed. Haloselle kommenttina. Olen samaa mieltä ed. Luhtasen kanssa monista hänen esittämistään näkökohdista tutkimuksen ja teknologian kehittämisen osalta. Mutta pitää kysyä, miksi perusturvaa ja tutkimusta ei voida tällä hetkellä kehittää niin kuin ed. Luhtanen, ed. Halonen taikka minä haluaisimme sitä tehdä. Tämän perussyy löytyy todellakin talouspolitiikasta.

Kun on kysytty, mikä on keskustan vaihtoehto näiltä osin, haluan tuoda yhden näkökohdan esiin. Se on se, että keskustalla oli vaihtoehto jo joulukuussa 1988. Siteeraan pari lausetta keskustan työvaliokunnan kannanotosta: "Ilman uusia toimia vaihtotaseen alijäämä paisuu edelleen nopeaa vauhtia ja velkaannuttaa kansantaloutta riskirajoille saakka. Markkinakorot ovat edelleen korkeita ja noususuunnassa. Eräs oire epäterveestä kehityksestä on asuntojen hintojen holtiton nousu eritoten pääkaupunkiseudulla. Kun kaikki päätöksentekijät tietävät nykyisen tien päässä olevat ongelmat, on peräänkuuluttava riittävän aikaisin toteutettavia toimia uhkaavan talouskriisin purkamiseksi. Keskustan työvaliokunta 8 päivänä joulukuuta 1988."

Hyvät ystävät! Kun näin ei tehty, siitä johtuu

se, että reformipolitiikka tällä hetkellä on vaikeuksissa ja nyt olemme näissä hankalissa säästötoimenpiteissä.

Samalla haluan kiittää ed. Halosta äidillisistä nuhteista.

Ed. T y k k y l ä i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorossani ed. Luhtaselle totean, että lähiaikoina on päättymässä korkeakoulujen tutkimustoimintakausi, joten toivoisinkin, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin tämän asian korjaamiseksi.

Lisäksi totean, että ammattikorkeakoulujen ja nuorisosteiden kokeilut aloitetaan varsin niukoilla määrillä eli neljä kokeilukoulua aloittaa toimintansa. Nämä eivät vaikuta tähän säästöbudjettiin, ja toivoisinkin, että ammattikorkeakoulukokeiluja ja nuorisosteiden koulukokeiluja ei estettäisi, vaan niitä tulaisiin toteuttamaan niin kuin eduskunta on edellisellä kaudella edellyttänyt.

Ed. R i m m i: Arvoisa puhemies! Keskustellessamme täällä hallituksen talouspoliittisesta tiedonannosta samaan aikaan kymmenettuhant suomalaiset tuntevat turvattomuutta tämän talon ulkopuolella, (Ed. Skinnari: Sadattuhanne!) turvattomuutta ensinnäkin siitä, onko työpaikkaa mahdollisesti enää lähitulevaisuudessa. Ovathan viimeiset ennusteet kertoneet, että työttömyys on nousemassa hyvää vauhtia 400 000 ihmiseen.

Päivittäiset uutiset konkurseista ja suurista lomautuksista ovat suomalaista arkipäivää. Se on karua todellisuutta, mistä johtuen tuhansien ja taas tuhansien kansalaisten elämä on kääntynyt ylösalaisin. On enemmän kuin valitettavaa, on suorastaan kauhistuttavaa, että hallituksen ohjelmassa ei työttömyyden hoitoon ainakaan nopealla aikavälillä tunnu olevan riittävää valmiutta. Työllistäminen pitäisi ripeästi aloittaa sieltä, missä se nopeimmin ja tehokkaimmin tuottaa tulosta.

Tässä vaikeassa työllisyystilanteessa tulisi esimerkiksi rakennustoiminnan osalta tehdä todella radikaaleja toimenpiteitä. Niitä olisi esimerkiksi huomattava julkisen rakentamisen aloittaminen. Kunnilla on niin sanotusti jäissä olevia rakennushankkeita, samoin on tilanne valtion oman rakennustoiminnan kohdalla. Monet hankkeet ovat olleet pysäytettyinä ajalta, jolloin puhuttiin rakentamisen ylikuumenemisesta. Yhteiskunnallinen rakentaminen tuli liian kal-

liiksi. Työntekijöiden puolelta asiaa tarkasteltaessa on kiinnitetty huomiota mm. siihen, että kansantaloudellisesti olisi mitä mainioin aika ottaa nyt nämä rakennuskohteet töiden alle. Rakennusfirmoilla olisi valmiuksia.

Täällä eduskunnassa vieraili hiljattain Helsingin rakennusalan pääluottamusmiesten lähetystö, jossa oli myös mukana työnantajapuolen edustajia. Lähetystönkin viestissä korostui asuntotuotannon ja julkisen rakentamisen tämänhetkinen tarpeellisuus ja edullisuus. Kova kilpailu urakoista vaikuttaisi todella edullisten urakkarjojen syntyyn. Niin ikään pitäisi valtion rahoittama asuntotuotanto saada kiireesti nostetuksi 30 000 asunnon vuositasolle. Tätä kiireellisyyttä puoltaa työllisyysvaikutusten lisäksi myös hyvin vahvasti huutava vuokra-asuntopula. Tarve lähtee kansalaisten yhden perustarpeen tyydyttämisestä, asumisen oikeudesta.

Tässä taloudellisessa tilanteessa on todella käsittämätöntä, miksi ei julkiseen rakentamiseen nyt haluta osoittaa määrärahoja. Ei riitä selitykseksi se, että byrokratia on raskas ja rahoja ei löydy. Me voimme varmasti purkaa byrokratiaa, jos tätä kautta halutaan työllisyyttä kohentaa. Tässä taloudellisessa tilanteessa kannattaisi siis todella kaikki satsaukset laittaa liikkeelle työllisyyttä ylläpitävän rakennustoiminnan elvyttämiseen.

Kaiken lisäksi tiedetään se, miten suuret heijastusvaikutukset esimerkiksi rakennusalan työllistämällä on muualla. Hyvin pienenä ja suppeana esimerkkinä voisi kertoa, että Tampereen seudulla Huurre Oy, joka valmistaa kylmäkalusteita, joutui lomautuksiin, ja perusteena oli juuri se, että kun asuntotuotanto on lamassa, ei myöskään kylmäkalusteilla ole menekkiä.

On järjen vastaista, että maassa, jossa on rakentamista ja peruskorjaamista vaikka miten paljon, kannattaa pitää osaavia käsiä ja aivokapasiteettia käyttämättöminä ja maksaa samaan aikaan esimerkiksi rakennusalan työttömyyskasalle valtion osoittamana rahana 3 miljoonaa markkaa päivässä. Tämän lisäksi toinen 3 miljoonaa tulee työnantajien ja työntekijöiden vastuiden kautta. On totta kai hyvä asia, että on olemassa työttömyysturvajärjestelmä ja työttömät saavat tukea. Otin esimerkin vain siitä syystä, että on jotenkin todella kohtuutonta se, että me maksamme miljoonakaupalla rahaa siitä, että ei tehdä mitään, kun voitaisiin tuo raha käyttää paljon paremmin. 3 miljoonaa markkaa päivässä rakennusalan työttömyyskassalla on 162 miljoonaa markkaa vuodessa valtionosuuk-

sia, ja se on vain yhden ammattiliiton työttömyyskassalle.

Vai perustuuko työttömyyden ylläpitäminen ja tammoinen löysä rahanjako sitten esimerkiksi niihin ajatuksiin, kun ollaan nostamassa työttömyyskassojen omavastuusuutta ja samanaikaisesti pudottamassa työttömyysturvan ansiosidonnaisuutta. Julmalta, todella julmalta tuntuu linjaus, että turvaa leikattaisiin ja maksuja samanaikaisesti nostettaisiin. Se ei sovi, arvoisat ministerit, vaikka teidän penkkinne onkin täällä aivan tyhjänä. (Ed. Dromberg: Täällä on ministeri Rusanen paikalla!)

Sairausvakuutuslain mukaisia ansiosidonnaisia korvaustasoja ei tule näpelöidä kielteiseen suuntaan. Ed. Outi Ojala käytti täällä tästä asiasta hyvän puheenvuoron, enkä lähde sitä enää laajemmin käsittelemään. Totean vain, että ansiosidonnaisiin sosiaaliturvamaksuihin puuttuminen esimerkiksi 6 000 markan tuloluokassa vaikuttaisi jo kielteisesti.

Sitten puuttuisin sellaiseen asiaan kuin yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostamishdotukseen. Ovatkohan arvoisat ministerit mietineet, millaista työntekijäkuntaa kohtaan he ovat nyt karhunpalvelustaan esittämässä. Yksilöllisen varhaiseläke on ollut eläkemuoto, jolle ns. tavallinen kansalainen, tavallinen työntekijä ja toimihenkilö on voinut päästä täytettyään hyvinkin tiukat kriteerit, mm. pitkän työhistorian, heikentyneen työkyvyn sairauden ja kuluneisuuden.

Tämän päivän 55-vuotias työntekijä on lähes poikkeuksetta tehnyt vähintään 35 vuoden työhistorian. Katseltaessa aikaa 30—35 vuotta taaksepäin, jolloin nyt yksilölliselle varhaiseläkkeelle pyrkivät ovat työnsä aloittaneet, oli suomalainen työyhteisö aika tavalla erilainen kuin tänä päivänä, erilainen esimerkiksi työsuojelullisten määräysten osalta. Ei ollut tuntematon käsite, että esimerkiksi naiset joutuivat nostelemaan jopa 30—40 kilon taakkoja, eivätkä muutkaan työsuojelulliset normistot olleet kehittyneitä. Rasitavuudet ja kuormittavuus on peräisin pitkältä aikaväliltä. Onneksi tämän päivän työelämässä, ainakin teollisuuden piirissä, ovat nämä asiat työsuojelullisten normistojen mukaan hiukan parantuneet. Vielä tällaiset pitkän työhistorian tehneet ihmiset ovat tehneet työhistoriansa alkuaikoina pitkää viikkotyöaikaa. He eivät ole voineet nauttia kuin hyvin lyhyestä vuosilomasta. Äitiyslomat ovat olleet lyhyitä, hoitovapaista puhumattakaan. Tämän suuntaisen työhistorian läpikäyneitä halutaan nyt rokottaa. Rokotustoi-

met tulisi suunnata eläkelaitoksille ja puuttua perusteettomiin eläkehakemusten hylkäämisiin.

Esitys yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostamisesta tulee hyvin kummalliseen valoon, kun sitä tarkastelee esimerkiksi olemassa olevaa työllisyystilannetta vasten. Maassa on jo nyt parisataatuhatta työtöntä ja maaliskuun tilaston mukaan meillä oli näistä työttömistä 32 000 alle 25-vuotiaita. En ole tarkastanut tuoreempaa tilastoa. Määrä on varmasti vielä suurempi tänään. Tätä taustaa vasten halutaan ryhtyä toimenpiteisiin, joilla yksilölliselle varhaiseläkkeelle pääsyä vaikeutetaan ja samalla vaikeutetaan nuorten sijoittumista työelämään.

Tällaista vastuuttomuutta ei voi todellakaan mitenkään ymmärtää. Toivonkin, että hallitus keskuudessaan vielä vakavasti pohtii tämän asian ja luopuu yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostamisesta. Haluaisinkin esittää hallituksen edustajille, arvoisille ministereille, kysymyksen: Miksi tämä asia yleensä on edes esitetty?

Hallituksen säästötoimia on vaikea ymmärtää esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon sektoreilla. Ihan lyhyesti toteaisin, että valtiovalan toimenpiteistä johtuvat jo nekin säästötoimet, joihin kunnat ovat tänä vuonna joutuneet. Käytännössä leikkaukset ovat merkinneet hoitotason laskemista. Työntekijöiden voimavaroilla, niin fyysisillä kuin henkisiilläkin, on rajansa, ja tämä raja on tullut vastaan esimerkiksi suuremmissa kaupungeissa vanhushuollossa ja pitkäaikaissairaiden huollossa.

Sairastumiset ja loppuunpalamiset ovat tuttuja asioita henkilöstön keskuudessa, ja kun uusia henkilöstöresursseja ei säästötoimien johdosta saada, useimmiten tänä päivänä sairaaloissa ja vanhainkodeissa makaavien yhteiskuntamme rakentajien huolenpito jää todella puutteelliseksi. Toisena vaihtoehtona kunnat joutuvat pakon edessä nostamaan veroäyriään, kun valtio vetäytyy vastuistaan.

Talouden kuntoon saattamiseksi täällä on esitetty palkkojen jäädyttämistä. Totean, että tässä maassa on huomattavan paljon henkilöitä, joiden tulotaso varmaan voidaankin jäädyttää. Mutta mahtavatkohan esityksen tehneet tietää, että tässä maassa on yli puoli miljoonaa kansalaista, jotka elävät toimeentulominimin alapuolella? Tietävätkö arvoisat ministerit, että on tuhansittain pienipalkkaisia työntekijöitä, joiden palkat saattavat ovat 4 500—5 000 markkaan kuukaudessa ja tästä vielä verot pois? Onko näissä palkoissa varaa jäädyttää samaan aikaan, kun esimerkiksi liikevaihtoveroa korotellaan ja

esimerkiksi suunnitteilla oleva vuokrasäännöstelyn purkaminen osaltaan nostaisi elämisen hintaa?

Palkkojen jäädyttämistä on vaadittu mm. sillä perusteella, että maassamme palkkataso on liian korkea ja se on rasite teollisuutemme pärjäämiselle. Tänään yhden tilaston tarkistettuani totesin, että me emme ole suinkaan läheskään kaikin korkeimmin palkattua väkeä, vaan meidän edellämme palkkauksessa ovat esimerkiksi Norja, Tanska, Kanada, Sveitsi, USA, Ruotsi ja Saksan liittotasavalta. Mitä tulee palkkojen jäädyttämiseen, vasemmistoliitto on ehdottanut suurituloisten palkkojen jäädyttämistä. Sitä vastaan minullakaan ei mitään ole.

Kannattaisi varmasti myöskin pohdiskella esimerkiksi korkotason alentamista. Monien, vallankin työvoimavaltaisten yritysten ja lainapääomalla pystytettyjen pienten ja keskisuurten yritysten kaatumiset ovat suurelta osalta myöskin rahavaikeuksista ja nimenomaan korkeasta rahan hinnasta johtuvia. Monissa yrityksissä vuotuiset korot ovat suuremmat kuin palkanmaksuihin käytetyt rahat. Vaikka pankit valittavatkin huonoa kannattavuuttaan, ovat ne rahastaneet pientä ja keskisuurta teollisuutta ja meitä tavallisia palkansaajia ja käyttäneet rahansa kasinopeleihin.

Valtioneuvoston tiedonanto pitää sisällään monia asioita, joihin ammattiyhdistysliikkeen puolelta on kiinnitetty vakavaa huomiota. Pidän todella valitettavana ja varomattomana toimenpiteenä, jos ammattiyhdistysliikkeen esityksiin suhtaudutaan vähemmän vakavasti.

Sitten haluaisin todeta asian, johon ed. Sirkka-Liisa Anttila puuttui täällä eilisessä keskustelussa. On valitettavaa, että hän ei ole nyt paikalla, koska olisi kai ollut tarpeellista vähän selittää, mitä pekkaspäivät ja lomaltapaluuraha ovat. Hän näki pekkaspäivissä ja lomaltapaluruhoissa peikkoja. Tosin niitä peikkoja näki tänään hiukan myöskin ed. Pulliainen. Lomaltapaluruhat ja pekkaspäivät ovat työntekijöiden palkkaa, josta tietyissä vuoden tai kahden vuoden jaksoissa on sovittu, kuinka kulloinkin tulopoliittisia työehtosopimusratkaisuja on tehty. Ne ovat palkkaa, jotka on irrotettu tästä potista. Niille on aina laskettu tietty hinta. Tuo hinta on ollut pois varsinaisista penni- tai markkamääräistä palkankorotuksista. Ne eivät ole mitään ihmeellistä ylimääräistä lisää. Uhkailut ja haaveet puuttua näihin ovat samaa kuin suora palkan leikkaaminen. Toivoisin vakavasti, että tämän maan vaurautta ja hyvinvointia rakentavia, ta-

vallista tuottavaa työtä ja muuta työtä tekeviä ihmisiä ei tässäkään salissa nähtäisi yhteiskunnan vihollisina.

Hallitus tulee ymmärtääkseni tarvitsemaan myös kaikkien suomalaisten palkansaajajärjestöjen tukea. Yhteistyötä asioiden hoitamiseksi eduskuntatalon ulkopuolellakin tarvitaan, ja palkansaajajärjestöjen yhteistyökykyä ja tukea ei tule väheksyä nyt eikä tulevaisuudessa.

Ed. Heikkinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Dromberg (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi toi erittäin tärkeitä asioita esille. Haluaisin niistä kuitenkin muutamiaan puuttua.

Hän sanoi, että nyt on tavattoman huono työllisyystilanne rakennusosalalla. No, sehän pitää tietenkin paikkansa. Mutta kun hän edellytti sitten, että julkinen sektori satsaisi tällä hetkellä rakentamiseen, niin täytyy todella sanoa, että tällä hetkellä kunnat ovat erittäin huonossa taloudellisessa tilanteessa. Kaikki rakennusinvestoinnit on varmasti hyvin pitkälti pantu jäihin. Eli siltä puolelta ei ole varmaankaan odotettavissa minkäänlaista tukea. Ja kun me tiedämme, miten hillitöntä rakentaminen on ollut viime vuosina, on tullut jähallia, urheiluhallia ym., niin katsoisin, että nyt kyllä pitääkin miettiä, mikä todella on tärkeää tällä hetkellä.

Investoinnit lisäksi ovat suojatut tässä maassa muilta osin, mutta hyvin paljon on sitoutunut rahoja mm. kylpylärakentamiseen ja suuriin kauppakeskuksiin. Kun me tiedämme, että nyt on tapahtunut hidastumista näillä alueilla, on erittäin hyvä, että mietitään myöskin, mitkä investoinnit ovat tärkeitä. Sinne on todellakin mennyt myös kansantaloudesta huomattava kakku, ja eivät ne tuota sillä lailla kuin jonkin muun tyyppiset investoinnit. Meidän pitäisi todellakin investoida niihin kohteisiin, jotka edesauttavat vientiteollisuutta.

Ministeri Rusanen: Arvoisa puhemies! Ed. Rimmi esitti lukuisan määrän kysymyksiä, joihin kaikkiin en missään tapauksessa aio enkä pystykään vastaamaan.

Olen hänen kanssaan samaa mieltä siinä kysymyksessä, että nykyisessä suhdannetilanteessa kannattaisi rahaa käyttää rakennustoimintaan.

Yhdyn ed. Drombergiin siinä, että julkista rakentamista ei toki pitäisi nyt lisätä, koska julkisen talouden elvyttävä vaikutus ei enää työllisyyttä kohentaisi, kuten olemme jo useaan otteeseen keskustelun aikana kuulleet eri tahoilta, erityisesti pääministerin toistavan. Sen sijaan valtion tukeman asuntotuotannon tason pitämistä korkealla voitaisiin hyvin perustella. Siinä olen samaa mieltä huomioon ottaen nimenomaan rakennusalan heikkenevä työllisyystilanne.

Kun rakennusalan voimakas laskusuhdanne on alentanut myös kustannustasoa ja lisännyt myös kilpailua valtion rahoittamasta asuntotuotannosta, nyt olisi oiva tilaisuus hyödyntää tämä tilanne. Ympäristöministeriössä olemme käynnistäneet neuvottelut ja keskustelleet työministeriön kanssa selvittääksemme ne mahdollisuudet, joihin ed. Rimmikin viittasi, selvittääksemme mahdollisuudet hyödyntää esimerkiksi työllisyysvaroja asuntotuotantoon. Henkilökohtaisesti vain pelkään, että meillä on vastassa budjettityms. normit, jotka eivät salli näitä siirtoja ministeriöiden välillä. Teemme kuitenkin parhaamme ainakin niitten varojen suhteen, jotka liittyvät korjaustoimintaan ja perusparannukseen, jotta väljempi käyttö mahdollistuisi.

Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että valtiolla on tuskin mitään kustannuksiltaan yhtä halpaa ja työllisyyteen yhtä voimakkaasti vaikuttavaa keinoa kuin vapaarahoitteisten vuokratulojen korkotukeen ja perusparantamiseen satsaaminen. Siis en kannata julkisen talouden lisäämistä, mutta rahoituksen kohdentamista asuntotuotantoon joka tapauksessa.

Tällainen satsaaminen vuokratukeen maksaa itse itsensä, kuten kuulin tänään muun muassa ed. Myllerin asian todistavan. Se tuottaa moninkertaisesti itsensä takaisin verotuloina, liikevaihtoverotuloina, välillisinä rakentamiseen liittyvinä huonekalu- ym. teollisuuden tuottoina jne. Mutta saammeko me tällaista keskustelua käyntiin ja pystyykö ympäristöministeriö neuvottelut hoitamaan niin, että ymmärrys konsensuksesta eri ministeriöiden välillä aikaansaadaan, sen lähiviikot näyttävät. Pyrimme kuitenkin tähän. (Ed. Tuomioja: Erittäin hyvä puheenvuoro hallituksen iltakouluun!)

Ed. T i u r i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Rimmeri vastustaa palkkojen jädyyttämistä, silloin hän ilmeisesti hyväksyy sen, että osa saa hyvää palkkaa ja osa ei saa mitään palkkaa, kun joutuu työttömäksi. Meillä aivan selvästi palkkataso on liian korkea verrattuna

niihin tuotteisiin, mitä meillä osataan tehdä. Kun hän vertaa eri maita ja mainitsee, että palkkataso on samaa suuruusluokkaa tai korkeampi kuin Suomessa, niin kaikissa niissä maissa tuotteiden laatu ja tietomäärä on huomattavasti suurempi kuin suomalaisissa tuotteissa. Esimerkiksi Ruotsissa teollisuuden tuotanto miljoonaa asukasta kohti on noin 1,3 kertaa niin suuri kuin Suomessa johtuen siitä, että tuotteissa on tietoa ja taitoa enemmän. Jos meillä pystytään tekemään viisaampia tuotteita, niin voidaan maksaa näin hyviä palkkoja, mutta kun ei ilmeisesti pystytä, täytyy tyytyä pienempiin palkkoihin.

Meillä pitäisi sijoittaa enemmän tutkimukseen ja tuotekehitykseen, niin että tämä viisaus lisääntyisi ja tuotteiden tietotaso kasvaisi. Kaikkein järkevintä olisi tässä vaiheessa palkkojen jädyyttäminen tai jopa laskeminen, jolloin suuremmalle osalle suomalaisia riittäisi työtä, kun tuotteet olisivat kilpailukykyisempiä. Pitkällä tähtäyksellä tietenkin päästään hyvään palkkatasoon vain siten, että sijoitetaan riittävästi tutkimukseen, koulutukseen ja tuotekehitykseen.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Drombergin puheenvuoron jälkeen olisinkin juuri tiedustellut ministerin kantaa asiaan, mutta oli hyvä, että se kuultiin, ja voin kommentoida sitäkin välittömästi. On onni, että ministeri edustaa sentään edistysellisempää näkökulmaa kuin ed. Dromberg, mitä tulee mm. asuntotuotannon kehittämiseen tänä vaikeana aikana. Erityisesti minua huolestuttaa se, että ed. Dromberg yksiselitteisesti tyrmäsi kaikki julkisen sektorin rakentamiseen mahdollisesti kohdistettavat lisämäärärahat. Julkisella sektorilla varmasti on paljon perusparannettavaa, jota olisi järkevää tehdä tänä aikana, kun rakennuskustannukset ovat matalia. En tarkoita uusien hienojen palatsien tai linnojen rakentamista virastoille tai lääneille vaan nimenomaan järkevää peruskorjausta, jota kannattaisi nyt tehdä.

Ministeri Rusaselle toteaisin sen, että nyt on ehkä näkyvissä, että ministeri aikoo hieman antaa periksi näissä tavoitteissa. Olen ymmärtänyt, että ministeri olisi vahvasti vaatimassa lisää määrärahoja omalle toimialalleen. Nyt hän on kuitenkin tänään mm. tiedotusvälineissä ja täälläkin sanonut, että itse asiassa kyseessä onkin vain määrärahojen siirto ministeriöiden kesken. Jos olen ymmärtänyt väärin, toivon ministerin oikaisevan minua. Toivon todella, että ministeri kamppailee omalle toimialalleen runsaasti lisää määrärahoja, jotta tähän maahan voidaan ra-

kentaa lisää niin vapaarahoitteisia asuntoja kuin myös arava-asuntotuotantoa. (Ed. Dromberg: En puhunut asunnoista mitään!)

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Vastauksena tähän kysymykseen totean, että en toki ole antanut vielä periksi mistään, mutta kuten täällä on kuultu keskustelussa, niin jokaiselle ministeriölle annettiin nämä säästötavoitteet. Vaikka tiedänkin, että se on pussista toiseen siirtämistä, niin myös meidän ministeriömme teki tarvittavat leikkaukset. Lisäbudjetin suhteen tilanne johti siihen, että edellisen hallituksen asettamaa lisätavoitetta 1 500 arava-asunnon tuottamisesta ei onnistuttu vielä uuttamaan tähän budjettiin, vaan siellä on vain se 750. Mutta kun olen puhunut ministeriöiden välisestä rahan siirrosta, niin se tulee tämän päälle. Oma alueemme pyrittiin hoitamaan mahdollisimman hyvin, mutta jos neuvotteluissa ei päästä läpi, niin on keksittävä muita keinoja, joilla tähän tukalaan tilanteeseen helpotusta saadaan. Siitä on kysymys.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensiksi ed. Drombergille: En suinkaan tarkoita, että me rupeaisimme rakentamaan tai yllyttäisimme kuntia rakentamaan palatseja. Kunnissa on todella paljon muutakin rakentamista: on esimerkiksi kouluja, sairaaloita ja päiväkoteja, joita on jouduttu myös panttaamaan. Vaikka kunnilla on taloudellisia vaikeuksia, meidän pitäisi katsella ymmärtääkseni asiaa kokonaisvaltaisesti. Valtionkin pitäisi olla mukana silloin, jos koko kansantaloutta pitäisi elvyttää. Pitäisi rakentaa silloin, kun se on todella edullista.

Ed. Tiurille toteaisin, että en vastustanut palkkojen jäädyttämistä. Minähän kannatin isojen palkkojen jäädyttämistä, mutta kysyin, onko jotakin jäädytettävää palkkatasossa, joka on 4 500—5 000 markkaan.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kuuntelin ministeri Rusasen puheenvuoroa, niin tuli mieleen, että onkohan päivän kuluessa hallitus vaihtunut. Me päivällä keskustelimme juuri asuntotuotannosta ja siitä, miten siihen pitäisi tällä hetkellä antaa mahdollisuuksia ja laittaa rahaa nimenomaan vuokra-asuntotuotantoon. Pääministeri torjui tämän ajatuksen. Hän sanoi, että se on täysin väärin tässä ajankohdassa ja tässä tilanteessa. Valtiovarainministeri ainakin eilen puhui samaan suun-

taan. Nyt ministeri Rusanen edustaa aivan toisenlaista linjaa. Kun päivällä ihmettelin, onko hallituksella yleensä yhtenäistä talouspoliittista linjaa, pääministeri sanoi, että on ja asioista on keskusteltu. Nyt kuitenkin ministeri Rusanen puhuu aivan toisella tavalla kuin pääministeri täällä on puhunut. Epäilykseni siitä, että hallitus on lähtenyt tiedonantokeskusteluun suhteellisen kevyin eväin, vahvistuu vain.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Valitan, etten ole voinut koko keskustelun ajan kuunnella niitä puheenvuoroja, mitä muut ministerikollegat ja edustajat ovat käyttäneet. Totean kuitenkin sen, että en usko, että me olemme täysin erimielisiä tästä asiasta. Kuten tässäkin keskustelussa nähtiin, niin minä vastustin ja ed. Dromberg vastusti julkista rakentamista, johon kuuluu myös koulut. Me emme kannata sellaista. Julkisen talouden elvyttäminen ei ole enää näissä olosuhteissa tarpeen. Mutta jos rahaa voidaan asuntotuotantoon käyttää, niin tuskinpa pääministeri tai valtiovarainministerikään on näin jyrkkää tuomiota antanut. Haluan ainakin ensiksi tarkistaa heidän puheenvuoronsa, ennen kuin ryhdyn enempiä kiistelemään.

Ed. M y l l e r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä se vain niin on, että valtiovarainministerit ovat hyvin tiukkoja antamaan rahaa esimerkiksi asuntotuotantoon asuntorahaston kautta. Voin kokemuksesta sanoa — en tietenkään ministeriltä pallilta — toimineeni sillä tavalla, että huolimatta siitä, että valtiovarainministeri ei ole aina samaa mieltä siitä, mikä on järkevää asuntopoliittisesti, tavoitteita on mahdollisuus viedä eteenpäin. Meillä ei esimerkiksi tässä laajuudessa olisi asuntorahastoa eikä myöskään olisi mahdollista rakentaa omakotiaravia tämän vuoden aikana, jos valtiovarainministerin mielipide pelkästään olisi ratkaissut. Tästä syystä kannustan asuntoministeriä taistelemaan asiansa puolesta, tukijoita ei tule puuttumaan.

Pienempi asia, jonka haluan ottaa tässä yhteydessä esille asuntopuolelta ja joka ei ole pieni niille ihmisille, jotka joutuvat sen uhriksi, on ns. kahden asunnon loukkuun jääminen. Voisi ajatella, että sellaiset perheet ja sellaiset kotitaloudet, jotka ovat ilman omaa syytään tällaisessa tilanteessa, voisivat esimerkiksi asuntorahaston kautta saada saman tyypistä suhdannelainaa käyttöönsä kuin Kehitysaluerahasto antaa yrityksille.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! En tiedä, onko vielä oikea aika ed. Myllerin kysymykseen ryhtyä vastausta etsimään. Totean kuitenkin, että oikeusministeriössä työryhmä tutkii henkilökohtaisen konkurssin mahdollisuutta, johon liittyy tietenkin tämän tyyppinenkin mahdollisuus. Se on selvitettävä. Asiassa on paljon sellaisia kysymyksiä, jotka eivät ihan satu niihin raameihin, joista ed. Myller puhui, eli ns. henkilökohtaiseen tragediaan. Olen samaa mieltä siitä, että jokin järjestelmä tarvitaan esimerkiksi pankkienkin kehittämänä. Se kuuluu jo tietyllä tavalla niiden imagon säilyttämiseen niin, että ne laina-aikoja pitentämällä ja joustavin järjestelyin huolehtivat niistä, jotka ovat tuskin aina edes ihan omasta halustaankaan joutuneet vaikeuksiin. Joukkoon mahtuu kyllä paljon muunkinlaista seikkailijaa, joten tätä ei voi ihan yleistäen ratkaisuna pitää.

Ed. K a u p p i n e n : Arvoisa puhemies! Tiedonanto on selitys nykytilanteeseen johtaneista syistä ja tämän hetken tilanteesta. Tiedonannon antama vaikutelma on kuitenkin mielestäni varsin ruusuinen todellisuuteen nähden. Nyt on aika nähdä karut tosiasiat. Se ei ole lamatunnelman lietsomista, vaan tosiasioiden tunnustamista. Silloin päästään uskottavuuden paranemiseen ja luodaan pohja tuleville jäntevillä toimenpiteille.

Ihmetystä herättää se, että edellisessä hallituksessa olleet ja nykyisessä hallituspuolueessa vielä mukana olevat eivät oikein tiedä, ovatko oppositiossa vai hallituksessa. Kahdella pallilla ei voi istua samanaikaisesti, tai se on ainakin vaikeaa. Voidaan vain ihmetellä, mitkä ovat tarkoituksellisesti tällaisessa menettelyssä.

Tosiasia on, että taloudellinen tilanne on syntynyt edellisen hallituksen aikana. Syyllisyyden enempi kaivelu on hedelmätöntä. Nyt tarvitaan toimintaa tilanteen korjaamiseksi. Suomen kansa tietää ja ymmärtää, että olemme vakavassa kansantalouden ja valtiontalouden kriisissä. Meillä on kansallinen taloudellinen hätätila. Sen korjaaminen onnistuu vain oikealla peittelemättömällä tiedottamisella tosiasioista. Valveunille ei voida rakentaa mitään kestävää tulosta. Kiipeätkin päätökset hyväksytään kansan keskuudessa, kunhan perusteet tiedetään. Kansalaiset jopa odottavat todellisia toimia tilanteen korjaamiseksi, mitä tuolla maakunnassa liikkeessä on kuullut näistä asioista, ja korjaamista odotetaan jopa pikaisessa tahdissa.

Nyt tarvitaan todellista talvisotahenkeä. Vel-

jeä ei jätetä, eli taloudellinen tervehdyttäminen on suoritettava sosiaalisesti oikeudenmukaisesti niukkuutta jakaen. (Ed. Rinne: Talvisota oli eri asia, silloin uhattiin tätä maata, mutta nyt hyväosaiset ovat rohmunneet kaiken!) — Kuka rohmuaa mitään.

Uuden poliittisen kulttuurin luomista (Välihuutoja) ei ole ainoastaan ministerien hallinto-neuvostoista luopuminen.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Ei saa häiritä puhujaa!

P u h u j a : Siihen tarvitaan myös hallituksen ja eduskunnan asettautumista eri intressipiirien yläpuolelle periaatteella: yksityinen etu väistyköön yleisen edun tieltä. Päätösten lähtökohtana tulee olla Suomen kansan etu eikä eri etujärjestöjen etu. Vain siten eduskunta ja hallitus voivat saavuttaa luottamuksen kansalaisten silmissä.

Korkean markan politiikka on johtanut vientituotteidemme kilpailukyvyn keinotekoiseen heikkenemiseen runsaalla 30 prosentilla. Tuotteemme ovat siis ulkomaalaisille sen verran liian kalliita. Toisaalta ulkomainen tuonti on meille saman verran keinotekoisesti liian halpaa. Tämä on omiaan suurentamaan vaihtotasevajettamme yhä edelleen. Vientimme mahdollisuudet ovat romahtaneet katastrofaalisesti, sanoisin. Jos vielä USA:n suojatulli puunjalostustuotteille Eurooppaan poistuu, voimme vain todeta puunjalostustuotteidemme viennin loppuvan varsin nopeassa tahdissa. Joka toinen vientimarkkamme on silloin tipotiessään.

Tällä perusteella devalvaatiopaine on kova. Puheet devalvaatiosta eivät lisää korkotasoa. Kansainvälisesti tilanteemme osataan laskea eri tunnuslukuista vähintäänkin yhtä hyvin kuin keskimäärin tässä salissa olevat parhaimmankaan asiantuntijat tällä hetkellä. Devalvaatiota jarruttavana tekijänä lienee ollut se, miten vientiteollisuutemme saama devalvaatiohyöty mitataan pois. Ehdotukseni sen ongelman korjaamiseksi on vientiteollisuudelle asetettava liikevaihtoveroperusteinen sosiaaliturvamaksujärjestelmä.

Arvoisa herra puhemies! Koko yhteiskuntamme toiminnan perusta on tuottavan työn tuoma hyvinvointi työpaikkoineen ja verotuloineen, joilla yhteiskunnan keskeiset palvelut tuotetaan. Tuotantoelämä ja yrittäjyys ovat yhteiskuntamme peruspilareita. Nyt meillä on yli 200 000 työtöntä ihmillisen hädän keskellä. Nämä kaikki ovat tulleet yksityiseltä sektorilta. Tuhan-

sia yrityksiä on joutunut konkurssiin, ja liuta on kyseessä olevan uhan alla edelleenkin. Verotulot laskevat, ja yhteiskunnan sosiaalivastuut lisääntyvät.

Tuotantoelämän nopea jaloilleen saattaminen ja iskukuntoon hiominen Eta-ratkaisun kynnyksellä on välttämätöntä. Ensisijaista on sijoittaa työllistäviin ja vientipotentiaalia omaaviin tuotantokohteisiin. Niiden toimintaedellytyksiä on parannettava voimakkaasti monin eri tavoin. Mainitsen niistä vain muutamia.

1) Työllistämisen verotuksesta on luovuttava. Toisin sanoen monien palkkaperusteisten rasitteiden poisto työllistävilta yrityksiltä on ensisijaista. Se voidaan toteuttaa sosiaali- ym. maksujen uusjaolla, jolloin pitkälle automatisoidut tuotantolaitokset osallistuvat vastuuseen esimerkiksi liikevaihtoperusteisiin maksuihin.

2) Yrittämiseen liittyvä lainsäädäntö on saatava yksinkertaiseksi ja pitkäjänteiseksi nykyisen tempoilevan lainsäädännön sijasta.

3) Yritystoiminnan verottamista on kevennettävä kansainväliselle tasolle ja suosittava oman pääoman luomista yrityksiin.

4) Palkankorotuspaineet tulevina vuosina tulee hoitaa palkansaajien verotusta keventämällä oikeudenmukaisesti. Tämä parantaa kansainvälistä kilpailukykyämme. Viimemainittu johtaa tietysti yhteiskunnan verotulojen väheneemiseen.

Muistettava on, että meidän hallintokoneistomme on ylimitoitettu. Se riittäisi jopa 50 miljoonan ihmisen kaitsemiseen meidän 5 miljoonan suomalaisen sijasta. Siis byrokratiamme on noin kymmenkertainen tarpeeseemme nähden. En minä usko, että me suomalaiset niin jukuripäisiä olemme, että me tarvitsemme niin paljon tätä koneistoa.

Arvoisa puhemies! Suomalaisten hallintomalli on, riippuen laskutavasta, 10—15-portainen. Siinä on ainakin puolet liikaa. Kunnallista ja valtionhallintoa on voimakkaasti kevennettävä. 5 prosentin vauhti neljän vuoden kuluessa, yhtä kuin 1,25 prosenttia vuosivauhtina, vähentämässä on aivan riittämätöntä ja suorastaan naurettavaa.

Keskusvirastot ovat tuottaneet eräiden lähteiden mukaan noin 50 000 A4-kokoista sivua eristeisiä sitovia ohjeita ja määräyksiä, joista osa on jopa lainvastaisia. Osa on puolestaan järjenvastaisia käytännön toimien kannalta toteuttajapäässä. Ohjeiden noudattamisen valvontaan tarvitaan tuhatmäärin kallispalkkaisia virkamiehiä, joiden palkkaus maksetaan meidän kaikkien

suomalaisten maksamilla veromarkoilla. Keskusvirastot onkin kylmästi lakkautettava turhanpäiväisinä tämän alkaneen neljän vuoden kuluessa.

Lääninhallituksetkin ovat nykyisenä tiedonkulun aikakautena vain yksi turha byrokratian porras. Kunnat voisivat toimia jopa suoraan ministeriöidenkin alaisuudessa. Turha asioiden hoidon pallottelu loppuisi, ja toiminta olisi suoraivaisempaa, ja vastuuhenkilöt olisivat helposti määrättävissä ja löydettävissä tilanteen niin vaatiessa.

Kuntien hallinnossa pitäisi myös yhdistää valtuusto, lautakunnat ja hallitus järkeväksi vastuuta kantavaksi kokonaisuudeksi. Viipaloinnilla on jouduttu tilanteeseen, jossa kokonaisnäkemys ja vastuu puuttuvat lähes joka tasolla. Kukaan ei vastaa mistään. Tämä on demokratian nimissä pitkälle vietyä anarkiaa oikeastaan. Luottamuspaikkojen runsaus ei saa olla itsetarkeisuus.

Arvoisa puhemies! Miksi byrokratian purku Suomessa on niin vaikeaa? Mielestäni syynä ei voi olla virkamiesten rikkumaton irtisanomisuoja. Suomalaisilla on oltava tässäkin suhteessa tasavertaisuus yksityisellä sektorilla palveleviin nähden. Nyt työttömyys kohdistuu vain yksityiseltä sektorilta poistettuihin suomalaisiin. Nykyaikana ei ole perusteltua syytä jättää virkamiehiä saman mahdollisuuden ulkopuolelle. Meillä on lukematon määrä yhteiskunnallisia jäännevirkoja, joissa tehtävät ovat ajaneet viran ohi jo aikapäiviä sitten.

Eduskunnalla ja hallituksella on korkea aika ottaa ohjat käsiinsä. Suomalaisilla on oikeus odottaa sitä. Byrokratia on saatava kuriin nopeasti opilla millä hyvänsä. Me emme saa käyttää vastuuttomasti yksittäisten kansalaistemme verorahoja, koska niillähän byrokratian kulut katetaan, ei millään muulla.

Verotuskäytäntö on osoittautunut myöskin suorastaan karvojen halkomiseksi ja raskaaksi ja osin toimimattomaksi prosessiksi. Meidän pitäisi pyrkiä nopeasti suoraan prosenttipidätykseen palkkatuloista. Sosiaaliset tulonsiirrot on toteutettava suorina tukina ja asuntolainojen suhteen korkotukena. Byrokratia vähenisi ja olisi ihmisille yksinkertaisempaa. Verohallinnosta vapautuisi tuhansia työpaikkoja käytettäväksi tuotantolliseen työhön.

Terveyden- ja sosiaalihuollon säästöissä ei näytä virkamiesten mielessä olevan muuta mahdollisuutta kuin lopettaa jokin tarpeellinen palvelutoiminta, tästä esimerkkinä mm. HYKSin

ilmoitus siitä, että huumeyksikkö täytyisi lopettaa. Ei tarvita kylläkään kovin suurta älykkyyttä lopettaa jokin palvelun osa-alue. Sen sijaan tuottaa nykyiset ja jopa paremmatkin palvelut vaatii jo ajatusponnisteluja kustannusrakenteesta, materiaalin käytöstä, hallinnosta jne. Väitän, että tällä sektorilla löytyisi paljon säästömahdollisuuksia, kunhan vain nystyröitä hierotaan.

Vanhoilliset rutiinitoiminnot esimerkiksi terveydenhuollossa on harkittava uudelleen ja toteutettava mm. näidenkin alojen henkinen uudistus koulutusta unohtamatta. Edellytyksenä on virkamieskunnan edistysellinen ajattelu unohtaen muutosvastarinta ja omat henkilökohtaiset edut. Virkamiehemme pystyvät henkiseen kasvuun, kunhan siihen vain annetaan heille mahdollisuus. Meidän on hylättävä pikaisesti periaatte: mikään ei muuttua saa.

Arvoisa puhemies! Nyt tarvitaan myös muita rohkeita toimintoja. Mainitsen vain muutamia niistä:

1) Investointien aloitusajankohtia on siirrettävä niiltä osin, kuin ne eivät uhkaa välttämättömiä peruspalveluja. Tulevaisuutta ajatellen liikenteellisten investointien siirto ei liene kovin järkevää. On kuitenkin terveellistä miettiä uuden tyyppisiä rahoitusmahdollisuuksia hankkeiden toteuttamiseksi.

2) Lomarahan poistaminen perusteettomana nykyolosuhteissa on harkittava. Toimin nimittäin itse pääluottamusmiehenä niihin aikoihin, kun lomarahaa eli entinen lomatapaluuraha tuli markkinoillemme. Sehän toteutettiin silloin sitä varten, että Ruotsiin muutto lomien jälkeen työpaikoilta oli niin voimakasta, että työntekijöitä piti jollakin tavalla houkutella takaisin. (Ed. Gustafsson: Nimenomaan metallialalla vielä, metallilakon seurauksena!) Nyt ei ole kyse enää tämän laatuista toiminnoista. Tätä ongelmaa ei ole enää ollut aikoihin, eli se on tavallaan näissä olosuhteissa katteeton raha.

3) Arvonlisäverojärjestelmään siirtyminen on tärkeää. Ulkopuolelle on kuitenkin jätettävä ihmisen peruselämiseen liittyvät tarvikkeet ja asunnot, ruokaa unohtamatta.

4) Ylimääräisen työllisyysveron periminen virkamiehiltä ja suurituloisilta, kunnes talous ja vientimme on kunnossa.

5) Ilmainen oikeusapu on rajoitettava alimpaan oikeusasteeseen.

6) Yksilön vastuun kasvattaminen on tärkeää. Tämä antaisi mahdollisuuden kansalaisten aktiiviseen osallistumiseen henkilökohtaiseen vastuuseen ja johtaa järkevään omien asioiden hoitoon

ja sitä kautta yhteiskunnallisen selkärangan paranemiseen.

Arvoisa puhemies! Nyt tarvitaan todella rohkeita päätöksiä, kuten ed. Laivoranta jo aiemmin totesi. Toiset tekevät, mitä osaavat, toiset tekevät, mitä tahtovat. Nyt tältä hallitukselta ja eduskunnalta tarvitaan tekemisen tahtoa.

Ed. Skinnari: Herra puhemies! Elinkeinoelämä ja nykyinen Ahon hallitus väittävät Suomen olevan taloudellisessa hädässä. Hätä koettelee elinkeinoelämää nyt sananmukaisesti kovin "kourin", ja tästä kärsii koko Suomen kansa.

Suomen on ajanut ahdinkoon pääasiassa elinkeinoelämä. Työnantajataho- ja muu elinkeinoelämä on ylivelkaantunut ulkomaille. Nyt jo lähes 300 miljardin markan ulkomaisesta velasta valtion osuus on vain noin 20 miljardia. Valtion velkamäärä on viime vuosina vähentynyt muutamalla miljardilla. Elinkeinoelämän korkomenot ulkomaille ovat todellakin huolestuttavan suuret. Mutta mitä auttaa elinkeinoelämän korkomenoja, jos koululaisilta viedään ruoka- ja kulkutusti, lapsiperheitten asemaa vaikeutetaan, vammaisten vaikeuksien annetaan kasvaa, eläketurvaa ei paranneta, työttömien toimeentuloon aiotaan puuttua jne., kuten hallituksen toimenpiteitä kuullessa on saatu tietää?

Suomen rahoitustase on tällä hetkellä noin 1 700 miljardia markkaa. Tästä summasta kotimaisten saamisten osuus on lähes 1 500 miljardia. Suurimmat rahaliikenteen ohjailijat ovat liikepankit noin 400 miljardilla, vakuutuslaitosten osuus on noin 150 miljardia. Julkisten ja yksityisten yritysten osuus saamisista on yli 300 miljardia. Kun valtion budjetti on noin 160 miljardia ja kuntien ja kuntainliittojen menot noin 140 miljardia, päästään oikeisiin mittasuhteisiin. Sen, mitä valtio ja kunnat ovat nyt säästämässä, liikepankkien johtajat huonompina päivinä voivat tehdä virheenä. Parhailaan on Kansallis-Osake-Pankin hallintoneuvoston kokous, jossa näitä asioita selvitetään — vain yksi pieni esimerkki.

Suomalaisen yhtiöitten nettosijoitukset ulkomaille oleviin tytä- ja osakkuusyhtiöihin vuonna 90 olivat yhteensä noin 13 miljardia markkaa. Vastaavat yhteissummat ovat vuonna 1986 3,6, 1987 3,7, 1988 7,9 ja 1989 12,8 miljardia markkaa. Nämä luvut on muistettava, kun puhutaan palkkojen jäädyttämisestä. Palkkasumma on tällä hetkellä 237 miljardia markkaa. Nämä luvut on myös hyvä nähdä siinä valossa, kun

täällä yksityiskohtaisesti käydään läpi valtion menoja, terveyskeskus- ja muiden maksujen käyttöönottoa, maksujen korotuksia, verohelpotusten lykkäämistä sekä muita valtion ja kuntien talouteen liittyviä kysymyksiä. Nämä ovat näpertelyä siihen nähden, millä tavoin miljardeja käytetään elinkeinoelämässä. Tapaus Kouri on vain pieni osoitus siitä, millaista miljardisotaa käydään elinkeinoelämän piirissä.

Millä tavoin valtio ja erityisesti palkansaajat ovat osallistuneet elinkeinoelämän elvyttämiseen? Siitäkin tässäkin keskustelussa on hyvin paljon ollut kysymys. Yhtenä esimerkkinä ovat työeläkerahastot, jotka luotiin 60-luvun alusta lähtien. Suomen työeläkejärjestelmä rakentuu sille periaatteelle, että takaisineläkoron nostaminen eli rahastojen tuottovaatimuksen nostaminen ei lisää eläkkeiden rahastointia eikä työnantajien kokonaiskustannuksia. Tämä johtuu siitä, että rahastoja hyvitetään vain 5 prosentin korolla ja laskuperustekorona sekä 5 prosentin koron erotusta vastaava korkotuotto käytetään juoksevien eläkkeiden rahoitukseen. Tästä johtuen erityisesti nopean inflaation aikana rahastojen reaaliarvo on syöty.

Jos takaisineläkoron olisi ollut markkina-korkojen tasolla, laskennallisesti arvioiden työeläkerahastojen kokonaismäärä olisi nyt lähes 30 miljardia markkaa suurempi. Tällä hetkellä työeläkerahastojen arvo on 112 miljardia markkaa, kun sen pitäisi olla lähes 150 miljardia markkaa. Tämä etu on mennyt elinkeinoelämälle.

Elinkeinoelämää ei ole tuettu yksistään palkan osaksi kuuluvilla työeläkerahoilla. Yksistään 80-luvulla lapsiperheiden ja lasten kannalta merkittävän lapsilisämaksun poistamisella on tuettu elinkeinoelämää. Jos lapsilisämaksu olisi säilytetty 25 prosentin tuottona palkkasummas- ta, vuosina 80—90 tästä olisi kertynyt lähes 36 miljardia markkaa. Lapset ja lapsiperheet ovat näin luopuessaan työnantajan maksamasta lapsilisämaksusta tukeneet elinkeinoelämää noin 35 miljardilla markalla kymmenessä vuodessa. Tästä yksityisen sektorin osuus on kaksi kolmasosaa.

Myös sairaus- ja kansaneläkevakuutusmaksujen alennuksilla on tuettu elinkeinoelämää noin 2,5 miljardilla markalla 80-luvulla.

Suomen ennusmerkit tulevassa Euroopassa eivät näytä hyviltä. Yhdessä noin 60 000 työttömyyseläkeläisen kanssa Suomen työttömyys on jo nyt EY-maiden tasoa. Toinen Suomelle ominainen kehityspiirre on työikäisen väestön vanheneminen. Suuret ikäluokat ovat nyt noin 45

vuoden iässä, ja heidän työkuuntoisena pitämisenä on erittäin tärkeää. On huomattava, että Suomi on vasta viime vuosina päässyt sosiaaliturvan, työsuojelun ja työelämän demokratian pohjoismaiseen tasoon. Kasvanut itsemurhien määrä ja mielenterveysongelmat mm. työpai-koilla osoittavat kansamme vaurastumisen hin- nan. Tämän vuoksi olisi tärkeää, että meillä panostettaisiin työterveyshuoltoon ja yleensä perusterveydenhuoltoon eikä sen tasoa laskettaisi tai sitä tehtäisi maksulliseksi niin, että ne, joilla ei ole varaa, joutuisivat tästä kärsimään. Meidän on pystyttävä pitämään työikäinen väestö työkuuntoisena niin, että me todellakin pärjäämme Euroopassa.

Vaikka elinkeinoelämälle vietäisiin päivittäin junalasteittain lisää rahaa, se ei moniakaan tämän hetken ongelmia ratkaise. Suurimmat ongelmat, siinä yhdyen ed. Tiuriin, ovat työnantajien ja muiden elinkeinoelämän johtajien korvien välissä. Sama ongelma näyttää olevan ainakin suurimmalla osalla nykyisen hallituksen ministereitä.

Suomalainen tuote ei mene Keski-Euroopassa kaupaksi. Tämä on perusongelma. Nyt olisi panostettava koulutukseen ja teknologian kehittämiseen, mutta jos katsotaan lisäbudjettia, tähän ei juurikaan ole panostettu. Työntekijöitä ei pitäisi irtisanoa ja lomauttaa, vaan heitä pitäisi kouluttaa. Tähän pitäisi myös lisää panostaa rahaa.

Kun Suomessa on ollut viennissä suuri osuus Neuvostoliiton-viennillä, meillä on ollut suurin piirtein saman tyypinen ongelma kuin ns. pienillä Sev-mailla eli Tshekkoslovakialla, Unkarilla, Puolalla ja Bulgarialla, joiden ei ole tarvinnut kehittyä teollisuusmaina. Neuvostoliittoon ja muihin Itä-Euroopan maihin meni kaupaksi huonompikin tavara. Lisättiin vain kaupan määrää 10 prosentilla ja hintaa saman verran ja taas tehtiin kauppa. Tämä ongelmahan nyt kyseisillä mailla on, ja Suomen ongelmaa korostavat vielä monopolit ja kartellit. Tämä on ollut monissa firmoissa tuotekehittelyä tai sen puutetta vielä 1980-luvullakin.

Eftan ja EY-maiden välinen kauppa osoittaa Suomen olevan siinäkin listassa häntäpäässä. Ainoastaan Islannilla on vähäisempi kauppa EY-maiden kanssa, eli kun me naureskelemme Baltian maiden ja Itä-Euroopan suuntaan, ainoastaan Islanti on Euroopassa Suomen ja Itä-Euroopan välissä.

Jos suomalaisen yrityselämän johtaminen vielä monessa kohdin muistuttaa itäeurooppa-

laista tasoa, niin ovat elinkeinoelämän organisaatiotkin. Tässä me tulemme myös palkka-asioihin. Elinkeinoelämässä ja sitä tukevissa työnantaja- yms. organisaatioissa on johtaja-johtaja-johtaja-johtaja-järjestelmiä. Suuren johtajien määrän lisäksi niille ovat ominaisia kansainvälisestikin älyttömän korkeat palkat. En tiedä todellakaan, mistä kaikesta näille johtajille maksetaan. Näitäkään johtajia ja heidän yrityksiään ei auta se, vaikka valtio säästäisi tässä tilanteessa kuinka, vaan päinvastoin meidän pitäisi nyt henkilöstöä kouluttaa, saada heille kielitaitoa ja muutenkin valmistautua uudelleen Eurooppaan.

Kun on kuunnellut keskustelua, ranskalaisin viivoin voisi todeta ammattiyhdistysliikkeen näpit irti -termein, mistä kaikesta nyt hallituksen pitäisi tosiaankin pitää näppinsä irti. Se koskee palkkoja, eläkkeitä, lapsilisiä, sairausturvaa, työttömyysturvaa, vammaisten erilaisia tukimuotoja, koululaisten ruokailua, koululaisten kuljetuksia, tuntikeyhksiä. (Ed. Tiuri: Mitään ei jää jäljelle!) — Hyvin paljon jää jäljelle.

Huomenna kello 12 palkansaajajärjestöjen puheenjohtajien kanssa sosiaali- ja terveysvaliokunnalla on neuvottelu niistä asioista, jotka tämän valiokunnan toimialaan kuuluvat, ja tämä neuvottelutarjous on tullut nimenomaan puheenjohtajien itsensä taholta.

Se, mihin hallituksen minusta nyt pitäisi keskittyä ainakin yhtenä tärkeänä asiana — jossa-kin vaiheessa oli yksi ministerikin paikalla eli asuntonministeri — olisi edes se, että rakennettaisiin asuntoja niin, että me pääsisimme siihen tavoitteeseen, jonka valtioneuvosto asetti 1985, että asunnottomuus Suomesta on poistettava. Meillä on edelleen noin 17 000 asunnotonta, ja piilevä asunnottomuus on erityisesti niiden nuorten keskuudessa, jotka joutuvat asumaan vanhempiensa luona. Siihen hallituksen ideaan myös yhdyin, että keskusvirastoja pitäisi lakkauttaa. Tsaarinaikaisesta järjestelmästä meidän todellakin pitäisi päästä eroon, siirtää virkoja sinne, missä on Suomen kansaakin enemmän, eikä pitää kaikkia toimintoja yksistään Helsingissä tai lähimaastossa.

Arvoisa puhemies! Hallituksen toimesta, vaikka kukaan ei ole uskaltanut olla paikalla, olen kaiken yhteenvedonomaaisesti pukeutunut runon muotoon, ja esitän tämän yhteenvedon lopuksi.

Valtion vähiiä rahoja haluaa joka taho. Missä on linjasi, pääministeri Aho?

Suomen rahoitustase 1 700 miljardia on, josta elinkeinoelämän osuus suunnaton.

Ei hallitukselta rahaa koululaisille, vammaisille, sairaille, työttömille ja eläkeläisille riitä. Ei tästä politiikasta kukaan kiitä.

Työnantajat lainailivat ulkomailta satoja miljardeja rahaa. Tekivät hyvääkin, nyt vain pahaa.

On rakennettu valheellinen ansa, että ulkomaille olisi velkaa valtio ja kansa.

Ei nyt tarvita irtisanomisia ja lomautusta vaan johtajien ja koko henkilöstön koulutusta.

Ellei itäeurooppalaista tasoa Suomessa nosteta, ei tuotteitamme osteta.

Vika on työnantajien ja hallituksen korvien välissä. On kohta koko kansa nälissä.

Jos hallitus pystyisi olemaan edes tunnin nero, sen ainoa järkevä teko olisi ero,

sillä tietäähän sen myös Esko Aho, että raakalaishallitus on jo nyt pahasti laho.

Ed. K o r v a : Herra puhemies! Uutena kansanedustajana on saanut seurata kaksi päivää tiedonantokeskustelua, ja päällimmäiseksi ainakin tähän mennessä on jäänyt, että kaikesta huolimatta, kun tarkasti kuuntelee, myös uusia näkemyksiä ja jonkin verran jopa uusia ajatuksia tulee. Vaikka kukaan ei tunnustakaan, että ne meihin kehenkään vaikuttaisivat, veikkaanpa, että kaikki ovat tässä salissa kuitenkin vaikutukselle alttiita.

Keskustelu on aika selvästi osoittanut myös sen, että yksimielisiä olemme todella siitä, että Suomen kansantalous on syvässä kriisissä, ja se oli hallituksen tiedonannon lähtökohta. Toki lukuina voidaan tämä asia vielä kertaalleen todeta, että kun Suomen ulkomainen nettovelka on kaksinkertaistunut kolmessa vuodessa, kun vaihtotaseen alijäämä oli viime vuonna 25 miljardia markkaa ja kun se kuluvana vuonnakin on samaa suuruusluokkaa, kun valtion budjetin alijäämä näinä kahtena vuotena, tänä ja ensi vuonna, tulee olemaan noin 40 miljardia markkaa, on täysin selvä, ettei näistä luvuista voida olla eri mieltä.

Kuntakentästä käsin asian on itse asiassa aavistanut jo aikaisemminkin. Jo viime vuonna useissa kunnissa tehtiin ankaria säästöbudjetteja, mutta siitä huolimatta tänä vuonna kunnissa erehdyttiin tekemään budjetit liian suurten tulojen varaan. Sen vuoksi siellä tehdään tällä hetkellä noin 3 miljardin markan lisäleikkauksia budjetteihin. Selkein tilannetta kuvaava luku sittenkin on normaali-ihmiselle työttömyys. Työttömiä on 200 000, ja siitä varmasti kaikki aidosti kantavat huolta, vaikkakin tämä huoli on eri puheenvuoroissa hyvin eri tavalla tullut ilmi.

Käyty keskustelu siis selkeästi osoittaa, että sairaus tunnistetaan sekä hallituksessa että oppositiossa. Siltä tuntuu vain, että hoidosta ei ole päästy kovinkaan hyvin samalle aaltopituudelle.

Perussy kaikkiin vaikeuksiin on suomalaisen elinkeinoelämän kilpailukyyn menetys 80-luvulla. Yksikkökustannuksin laskettu tuottavuus suhteessa läntisiin kilpailijamaihimme on laskeutunut vajaassa kymmenessä vuodessa noin 10 prosenttiyksikköä. Tämä on seurausta osin siitä, että kansakunnan varat on ohjattu liiaksi julkiselle sektorille, jolloin sekä kotimaassa että ulkomailla entistä kovempaan kilpailuun joutuva yritystoiminta ei omaa riittäviä toimintaedellytyksiä. Kilpailukyyn puute on Suomessa syvästi rakenteellinen ongelma, joka paranee vain puutumalla syitä aiheuttaviin perusrakenteisiin. Kun kansantalouden liialliset menot maksetaan taasen toisella puolella tuloina, on syytä ottaa esille myös se, miten yhteinen kansantulokakku jakaantuu.

Viime vuodelta on saatavissa ensimmäisiä ennakkotuloksia siitä, mikä oli meidän kansantulomme kokonaismäärä viime vuonna. Se on ennakoarvioiden mukaan noin 430 miljardia markkaa. Siitä palkkojen osuus on 53,9 prosenttia. Palkkoihin sidotut sosiaalivakuutusmaksut ovat tarkalleen ottaen 13,9 prosenttia. Siis palkkasidonnainen kansantulo-osuus Suomessa oli viime vuonna yhteensä 67,8 prosenttia. Omaisuus- ja yrittäjätulojen osuus kansantulokakusta on 17,4 prosenttia. Loppusiivu jää välillisten verojen tilille, se on noin 14,8 prosenttia, ja tämä välillisten verojen osuus lasketaan miinustettuna tukipalkkioiden määrällä.

Näiden lukujen esittämisen jälkeen lieene helpompi ymmärtää, että ratkaisevin tekijä kustannuksissamme ovat palkat ja niihin sidotut menot. Tämä summa oli vuonna 1990 yhteensä 291 miljardia markkaa. Siis 1 prosenttiyksikön palkankorotus, joka ei perustu vastaavaan kansantulon kasvuun eikä tuottavuuden kasvuun, syö kilpailukykyä noin 2,9 miljardia markkaa. Tämä tietenkin sillä edellytyksellä, että kilpailijamaisamme ei ole menetelty yhtä holtittomasti palkankorotusten suhteen.

Tässä mielessä kuluvalle vuodelle tehdyt tulosopimukset ovat hyvin tuhoisia suomalaiselle kilpailukyvyllle. Suomessahan ovat perinteisesti sekä ammattiyhdistysliike että myöskin työnantajapuoli hyväksyneet tulosopimusten pohjaksi sen, että palkkoja ei koroteta kansantulon eikä tuottavuuden nousua suuremmilla luvuilla. Sopimukset, jotka nyt ovat voimassa, perustuvat

kuitenkin vuoden 1990 osalta bruttokansantuotteen 2,5 prosentin kasvuolettamukseen, tämän vuoden osalta 0,5 prosentin kasvuolettamukseen. Todellisuudessa bruttokansantuotteen kasvu viime vuonna oli noin -0,5 prosenttia, ei siis ollut kasvua, vaan mentiin alaspäin. Tänä vuonna kansantulo ja bruttokansantuote tulee laskemaan vähintään 2,5 prosenttia, mutta todennäköisemmin 3 prosenttia.

Bruttokansantuotteen kasvun arviointivirhe, joka sisältyy nykyisten tulosopimusten pohjaolettamuksiin, on siis peräti noin 6 prosenttiyksikköä. Ylimääräinen kansantalouteen suunnattu kustannuslataus viime ja tänä vuonna on siis yhteensä noin 17 miljardia markkaa, jota lievittää vain se, minkä tuottavuus on alentanut yksikkökustannuksia ja sitä kautta tuottanut ansaitun palkankorotuksen. Meillä on siis voimassa työehtosopimukset, jotka pitävät sisälleen noin 6 prosenttiyksikön luokkaa olevan kansantulon arviointivirheen. Silti laajalti varsinkin vasemmistossa ollaan sitä mieltä, että meillä ei ole tarvetta korjata näitä perusvirheitä.

Kansantalouden ja kilpailukyyn elvyttämiseksi helpoin keino luonnollisesti olisi poistaa liikaa maksetut tuloerät. Tähän ei kuitenkaan Suomessa olla valmiita, eikä siten ole realistista edes esittää palkkojen alennusta. Varsinkaan ammattiyhdistysliikkeen johto ei näytä tunnustavan tätä realismia, vaikka voidaan selvästi väittää, että tämän realismin tunnustaminen myös palkanansaitsijakentälle olisi selkeästi helpoin tie päästä tästä ahdingosta. Toinen mutta paljon hitaampi ja ihmisten kannalta haitallisempi keino tilanteen parantamiseksi on palkka- ja kansantalouden muun kustannuskehityksen pitäminen tiukoin sopimuksin useiden vuosien ajan kilpailijamaitamme pienempinä. Tätähän myös hallitus toimenpiteillään näyttää valmistelevan, koska muunlaisia keinoja ei näytä olevan löydettävissä. Näyttää valitettavasti siltä, että tervehdyttämistalkoissa ollaan joutumassa juuri tälle vaikeammalle tielle.

Tällä tiellä hallituksen esitys, joka tiedonannossa pääpiirteissään esitellään, on selkeästi oikean suuntainen, mutta kun näitä lukuja tutkii ja kuta enemmän niitä tutkii, niin voi sanoa vanhan klassisen sanonnan mukaan, että esitys ei valitettavasti ole riittävä. Kun tältä pohjalta miettii myös suhtautumista esillä olevaan ja esille tulevaan säästölakiin, ei voi olla näillä rehellisillä perusteilla mitään muuta mieltä kuin sitä, että säästölaki on pakko hyväksyä.

Tässä taloudellisessa tilanteessa ehkä kannat-

taisi ottaa perspektiiviä myös pitemmällä aikajaksolla kuin kahden vuoden päähän Suomen tilanteen kohentamiseksi. Se tarkastelu tuo eteemme ennen kaikkea kysymyksen myös siitä, miten Suomessa niin julkisella kuin myös yksityisellä työmarkkinasektorilla kyetään vastaamaan niistä eläkesitoumuksista ja eläkevastuista, joihin suomalaisella lainsäädännöllä on sitouduttu. Yksin kuntakentästä on esitettävissä sellainen tosiasia, että kuntakentän eläkevastuiden vajuus on 170 miljardia markkaa.

Herra puhemies! Näiden perustelujen jälkeen pidän perusteltuna, että tämä tiedonanto kirjataan eduskunnalle hallituksen toimenpiteinä ja esityksinä tiedoksi, ja olen kyllä valmis tukemaan näitä toimenpiteitä, vaikkakin niissä on myös yksittäisin toimenpiteinä hankalia kohtia. Mutta hankalat kohdat on hyväksyttävä, jotta saisimme perustekijät korjattua ja pääsisimme selvemmin kasvu-uralle uudelleen.

Ed. Vuoristo: Herra puhemies! Sallittaneen, että luen tämän lyhyen puheenvuoron eduskunnan pöytäkirjaan.

Kansalaisten näkökulmasta ehkä kaikkein tärkein yhteiskunnallinen tehtävä tällä hetkellä on luottamuksen palauttaminen jokapäiväisen elämän asioissa eli siis arkisissa asioissa. Ihmisten pitää pystyä rakentamaan oma elämänsä sinä uskossa, että elämisen perusta pitää. Eivät ihmiset ole poliittisesta pelistä kiinnostuneita vaan siitä, että oma elämä on kunnossa. Tämän hallituksen alkutoimet eivät tässä mielessä todellakaan lupaa hyvää. Tiedonanto talouselämän tervehdyttämiseksi on varmasti hyvässä tarkoituksessa annettu, mutta se huokuu ilmiselvästi hallituksen omaakin sisäistä epäuskoa, että sillä saataisiin talouden syöksykierteiset asiat hallintaan.

Hallituksessa vallitsee epäluottamus mielestäni, kun olen kuunnellut, ja ehkä kyräily eri tahojen ja eri ministerien kesken, mikä jäytää hallituksen toimintaa sisältäpäin. Muuten en voi asioitten erittelyn epävarmuutta ymmärtää. Epävarmuus yritetään tosin peittää retoriikkaan, mutta sellaisen aika on nyt ohi, eikä se ole uskottavaa. Jos hallitus ei itsekään usko leikkaus- tai säästötoimiensa mahdollisuuksiin, kuka sitten uskoo? Hallitus itse on sisällään uskottavuuskriisissä, ja tätä kriisiä ehkä olisi oikeinkin kiehtovaa analysoida.

Tiedonanto kyllä tähtää talouselämän rakenteisiin, mikä on ihan oikein, mutta siitä puuttuu kunnan rakenneanalyysi ehkä juuri sen seurauk-

sena, ettei aitoa yhteisymmärrystä, konsensusta, hallituksen piiristä löydy. Siksi joudutaan menemään ikään kuin kylmiltään erilaisiin keinoihin turvautumalla kritiikittömästi mm. Teollisuuden Keskusliiton tai muitten keinovalikoimiin eräänlaisena ulkopuolisena sesam-ratkaisuna.

Rakenteitakin tärkeämpi on päätösten sisältö eli ihmiset. Jos ihmisille tulee tunto, että he ovat tärkeitä ja että heihin itseensä satsataan, talouselämän elvytyskin voi onnistua. Mutta jos ihmisissä vahvistuu tunto, että he ovat tarpeettomia, numeroita työttömyystilastoissa, vieraantuneisuus koko poliittiseen järjestelmään syvenee. Sen seurauksena ihmiset alkavat kyräillä toisiaan, pitää toisiaan kilpailijoina jne. aivan samalla tavalla kuin ministerit konsanaan. Sellainen yhteiskunta ei ole meidän sosialidemokraattien hyvän ja yhteisvastuullisen yhteiskunnan malli.

Herra puhemies! Tämä hallitus ei totisesti ansaitse luottamusta. Saattaakin käydä niin, että hallitus ajautuu piakkoinkin ylipääsemättömiin sekä sisäisiin että ulkoisiin vaikeuksiin toimisaan. Ehkä yhteisen hyvän nimissä sitten pyydetään sosialidemokraatteja apuun, mutta se olkoon sen ajan asia. Sosialidemokraatteja totisesti tarvitaan vielä. Eikö totta, herra puhemies?

Ed. Siuruainen: Herra puhemies! Suomen kansantalouden synkkä lama ja suoranainen kriisi johtuu monista samanaikaisista tekijöistä. Jo usean vuoden ajan hallitsematon kehitys on kasannut aineksia, jotka karuudessaan paljastuivat tämän vuoden alkupuolella syväksi lamaksi. Suomi on elänyt yli varojen, ulkomaisen velka on kasvanut, bruttokansantuotteen kasvu on kääntynyt negatiiviseksi, kustannustaso on noussut, ja korot ovat korkeat. Työttömyys on kohonnut ennätyslukemiin. Pitkän nousukauden luisto tökkäsi karuun ja nihkeään alastuloon. Suomen taantuma on monien rakenteiden syvälinen kriisi, ei pelkkä suhdannetilanne, josta päästään nopeasti nousuun.

Pääministeri Ahon talouspoliittinen tiedonanto on edeltäneen sinipunahallituksen eräänlainen perunkirjoitus. Jäämistössä ei ole juuri jaettavaa, enemmänkin on ympärillä pyöriviä velkojia. Tiedonannon tilannekuvaus ja tunnustukset ennakoivat kovaa säästökuuria, supistuksia ja resurssien uudelleen ohjaamista. Toimenpiteet ovat välttämättömiä talouden elvyttämiseksi ja kilpailukyyn parantamiseksi. Niihin olisi pitänyt ryhtyä jo vuosia sitten, jolloin muutostarpeista alkoi näkyä selviä merkkejä.

Olipa Suomessa nyt millainen hallitus tahan-

sa, talouselämän yleisten pelisääntöjen perusteella jouduttaisiin tekemään suurin piirtein samantapaisia tervehdyttämistoimenpiteitä. Painotukset jossakin määrin saattaisivat poiketa toisistaan: Velkoja on maksettava, tuotantoa ja yritystoimintaa on elvytettävä, rakenteita on uudistettava, kustannuksia purettava ja Suomen talous on sopeutettava entistä avoimempaan terveeseen kilpailuun perustuvaan kansainväliseen talouteen. Säädellyistä ja suojatuista sekä osin tuetuista talousmuodoista siirrytään vähitellen entistä avoimempaan terveeseen kilpailuun.

Arvoisa puhemies! On onneton sattuma, että Suomen talouden kriisiin on niin monia samanaikaisia vaikeasti hallittavia syitä. Suomen talouden ja rahamarkkinoiden avautuminen ajoittui ylikuumentuneen noususuhdanteen loppuvaiheeseen. Neuvostoliiton sekavat olot ja pyrkimys markkinatalouteen romahduttivat idänkaupan. Tärkeissä ostajamaissamme Ruotsissa ja Isossa-Britanniassa yhtä lailla vallitsee syvä lama. Myös Euroopan muilla markkinoilla kysyntä on hiljentynyt. Samanaikaisesti pohjoinen kansantaloutemme on joutunut tullinalennusten ja kansainvälisten muutospainoiden alle, mikä on herättänyt epäluuloa ja epätietoisuutta myös Suomen talouselämässä.

Kansainvälinen toimintaympäristömme on suuresti muuttunut ja on entistä vaikeammin hallittavissa. Suurin syy Suomen lamaan on kotoisen talouspolitiikan taitamaton hoito. Kustannustasoa ovat nostaneet ylisuuret palkankorotukset ja oletetun vielä syntymättömän hyvinvoinnin ulosmittaaminen. Työaika on maailman lyhimpiä ja tuottavuus ei suinkaan ole korkeimpia. Kustannusten nousu on heikentänyt yritysten ja viennin kilpailukyvyä. Konkursit, irtisanomiset ja lomautukset lisäävät yhä jyrkästi työttömyyttä. Heikentynyt talous ei pysty enää ylläpitämään paisunutta hyvinvointivaltion aikana luotua julkista sektoria ja talouden vanhentuneita rakenteita.

Yritystoiminnan onkin nopeasti saatava happea. Elvyttämisen tulee sekä viedä yritykset laman yli että turvata työpaikat ja kilpailuasema tulevan nousukauden alussa. Konkurssien myötä menetetään muutoin huomattavat kehittämisspanokset, eikä uuden yritystoiminnan käynnistäminen silloin ole riittävän nopeaa. Julkisen sektorin menoja on supistettava, byrokratiaa on purettava ja kehityspanokset on ohjattava tuotettavaan toimintaan. Esimerkkinä voisoin mainita suomalaisen lupabyrokratian ja sen valvonnan, joka vie kohtuuttomasti työvoimaa. Kansalais-

ten kohdalla sitä voisi yksinkertaistaa passi-ajokortti-aseenkantolupa -linjalle. Maatalouden ylituotanto on kohtuullisen ajan sisällä purettava, mutta tavalla, joka turvaa päätoimisten perheviljelmien ja asutusrakenteen säilymisen maan eri puolilla.

Suomen onkin arvioitava nyt vahvuutensa kansainvälisessä työnjaossa. Vahvuihin aloihin on panostettava, osaamista on lisättävä ja kansainvälistymistä edistettävä. Kehittämisen painopisteinä tulee olla ainakin seuraavat osa-alueet: työtä luova ja kannattava yritystoiminta, myös valtiojohtoinen, tutkimuksen ja koulutuksen sekä tuotekehittelyn edistäminen, sosiaalisen oikeudenmukaisuuden lisääminen ja parantaminen ja maan eri osien resurssien monipuolinen hyödyntäminen. Pääministeri Ahon hallitusohjelma pyrkii mainittuihin päämääriin, mutta työtä on kosolti tarjolla.

Näilläkin tärkeimmillä painopistealoilla taloudellinen tilanne vaatii tilapäisiä leikkauksia. Keskusteluissa tänäkin iltana on moneen kertaan tullut esille aiheellisesti koulujen tuntikehyksen leikkaaminen, joka kouluelämän kannalta on hyvin vaikea asia, mutta tilanne pakottaa tähän säästämisen kohtaan osaltaan.

Toisaalta on syytä muistaa, että uudistaminen ei aina vaadi varoja. Rakenteiden uudistaminen pikemminkin saattaa tuottaa myös säästöjä. Ahon hallituksella onkin suuri tehtävä kehittää maan aluehallintoa ja rakennetta taloutta edistävällä mutta voimavaroja säästävällä tavalla. Aikeet lisätä kuntien ja maakuntien omaa päättämätöntä sekä mahdollisuutta kansainvälistyä omien vahvuksiensa puitteissa antavat uusia mahdollisuuksia maan eri osien kehitykselle.

Suomessa on kerta kaikkiaan päästävä irti holhousmentaliteetista, turhasta ruikuttamisesta, epäuskon luomisesta ja valmiin avun odottamisesta. Ammattiyhdistysliikkeenkin on syytä tunnustaa, että barrikadin kahden puolen ajattelu on auttamattomasti ohi. Hyvä tulos syntyy vain työnantajan ja työntekijän yhteisponnistuksella ja kaiken luovuuden vapauttamisella hyvällä yhteistyöllä. Yritystoiminta edellyttää nykyistä joustavampia palkka- ja työaikaneuvotteluja.

Arvoisa puhemies! Ahon hallituksen talouspoliittinen tiedonanto ja lisäbudjetti aloittavat Suomen talouden tervehdyttämisen. Toimenpiteitä joudutaan vielä jyrkentämään kukaties tuntuvaastikin ja jatkamaan. Koko Suomi joutuu etsimään tulevaisuuttaan uudelta pohjalta. Toimenpiteet eivät ole vain taloudellisia, vaan myös asenteellisia ja koulutuksellisia. Kansainvälisty-

misen paineet terveellä tavalla lisäävät kilpailua, purkavat kartelleja ja avaavat tuottajien ja kuluttajien silmiä keskittymään myös Suomessa menestymisen kannalta entistä olennaisempiin asioihin.

Talouden korjaaminen ei saa kaatua pikkunäppäryyksiin, vaan kyse on suurista peruslinjoista ja harkituista uudistuksista. Tinkimisen ja uudistamisen talkoisiin tarvitaan nyt yritykset ja koko kansa. Hallituksen tiedonanto soveltuu tässä hyvin lähtökohdaksi, mutta se ei todennäköisesti riitä kaikkeen siihen, mitä talouden tervehdyttäminen Suomessa nyt vaatii.

Ed. V ä h ä n ä k k i : Arvoisa herra puhemies! Ed. Vuoristo pyysi kainosti lupaa saada lukea lyhyehkön puheensa. Minä pyydän saada lukea pitkäkhön puheeni. Tämä on minulle historiallinen tapahtuma sen vuoksi, että yli neljä vuotta kestäneenä eduskunta-aikanani en ole aikaisemmin kirjoittanut puheita. Kirjoitan vain vapuksi ja itsenäisyyspäiväksi puheeni, mutta nyt tein poikkeuksen laiskuuttani, koska kuulin, että ryhmämme mahdollisesti painattaa tämän keskustelun puheenvuorot, ja olisi noloa, jos sen olisin pöytäkirjasta joutunut ottamaan, koska suullinen puhe ei ole koskaan sama kuin kirjoitettu.

Herra puhemies! Ensimmäinen väliotsikko tässä kirjoitetussa puheessa on "Kokonaisnäkemys puuttuu". (Ed. Tiuri: Puheestako?) Mutta olen halunnut hieman sitä otsikkoa elävöittää panemalla ajatusviivan jälkeen Suomen kansan sananlaskuaarteistosta seuraavan: "Joka on vähässä väärä, se on paljossa petollinen."

Valtioneuvoston talouspoliittisesta tiedonannosta puuttuu kokonaisnäkemys siitä, miten kansantalouden eri sektorit ja sen alasektorit liittyvät toisiinsa. Osa tiedonannosta on keskustalais-kokoomuslaista ohjelmajulistusta, osa taas sisältää lauseita ja virkkeitä, jotka sinänsä kansantaloudellisessa mielessä pitävät paikkansa. Lauseiden ja virkkeiden muodostama kokonaisuus on kuitenkin vahvasti ristiriitainen.

Kansantaloudellisella puolella siitä löytyy runsaasti arvosteltavaa. Tiedonannosta saa sen vaikutelman, että hallitus on hankkinut käyttöönsä suuren joukon erilaisia erittäin hyviäkin asiantuntijalausuntoja, jotka jokin poropeukalo on koonnut epäloogiseksi ja hajanaiseksi yhdistelmäksi. Tiedonannon sillisalaatti tai kompostimuoto voisikin olla hyväksyttävissä, jos sen tavoitteena olisi esittää monia alustavia vaihtoehtoisia teitä saavuttaa kansantaloudelle hallituk-

sen asettamat päämäärät. Eli siis kukin noukkoon siitä vain itselleen sopivat väylät, niin kokoomuslainen kuin kepulainenkin.

Tiedonannon tarkoituksena lienee kuitenkin julkistaa, mitä hallitus on tähän mennessä kansantalouden osalta saavuttanut ja mitä se kuvittelee tulevaisuudessa saavuttavansa. Tätä taustaa vasten havaitsemme, ettei kepun koko viime eduskuntakauden toittottamaa vaihtoehtoa ole olemassa. On vain heinäkasa, josta jokainen voi suupieleensä hamuta sopivimman korren, jos löytää.

Seuraava väliotsikko on "Hallitus ei ole tois- taiseksi saanut mitään aikaan". Siinä on taas sananlaskuotsikko myös: "Kun on oma ruoska ja toisen hevonen, kyllä matka luistaa."

Muutamat tiedonannon ilmaiset ovat porvarihallituksen taktisia fraaseja, poliittisen pelin henkeen vuosien varrella vakiintuneita. Ne ovat usein kissanhännännostoja, jotka toki ovat ymmärrettäviä. Niinpä tiedonannossa sanotaan, että lainojen korot ovat nyttemmin madaltuneet, koska uuteen hallitukseen muka luotetaan vanhaa enemmän. Todellisuudessa korot madaltuivat, koska taloudelliset lait näin määräävät. Kun kansalaiset ottavat lainaa aikansa korkealla korolla, jopa ylivelkaantumiseensa saakka ja kun inflaatio laskee nostaen reaalikorkoja, on selvää, ettei rahalle ennen pitkää ole ylikysyntää. Tähän tosiasiaan ei porvarihallitus ole vaikuttanut penninkään vertaa. Korjaan silti: Kielteiseen suuntaan vaikutti tosiaan kepun edustajien toikarointi devalvaatiopuheillaan. Ne veivät mukanaan kansainvälisten rahamarkkinoiden luottamuksen.

Tiedonannossa väitetään myös, että yksityinen kulutus ja yritysten investoinnit olisivat kasvaneet yli kansantalouden kasvumahdollisuuksien. Tässä tiedonanto on oikeassa. Yritysten investoinnit reaalityouteen ovat samoin ymmärrettäviä, joskaan eivät toivottavia, nousukaudella. Yritysten on toki helpompaa investoida nousukaudella, mutta se ei ole kansantalouden kannalta edullista. Investointien ohjaaminen on valtiolliselta taholta, siis oli Holkerin hallituksenkin taholta, hankalaa, koska yritykset tekevät päätöksiään oleellisesti nopeammin ja lyhyemmän aikavälin muutoksia tarkastellen kuin julkinen valta.

Tiedonannon opportunistiset piirteet, joista edellä toin esiin muutaman esimerkin, ovat toki myös anteeksi annettavia. Sen sijaan tiedonannossa on paljon sellaista, missä anteeksi antaminen on vaikeampaa.

Seuraava väliotsikko on ”Talouspolitiikassa uudelleenharkinnan aika” Vaihtoehtoinen otsikko kuuluu ”Tolkkua pitää olla tervan myyjällä, että panee talojen välillä tapin kiinni.”

Meillä Suomessa on julkinen valta kautta aikojen ymmärtänyt aivan väärin, että markkinatalouden lait ja niiden mukainen markkinamekanismi tarkoittavat, että julkisen vallan tulee toimissaan erilaisten suhdanteiden aikana heilua samalla tavalla kuin yksityissektorin yritysten. Julkisen sektorin kasvu heikkeni menneellä nousukaudella jonkin verran, mutta ei niin paljon kuin olisi ollut toivottavaa. Tähän erittäin oleelliseen asiaan ei hallitus tiedonannossaan kiinnittä huomiota. Päinvastoin hallitus on toimimassa sen suuntaisesti, ettei julkinen sektori voi pienentyä seuraavallakaan nousukaudella. Muun muassa ollaan voimakkaasti vähentämässä järkeviä investointeja tie- ja satamarakentamiseen eikä asuntorakentamiseenkaan panosteta riittävän paljon.

Ulkomaankaupan edellytykset ovat muuttuneet, mutta tähänkään ei kiinnitetä riittävää huomiota. Idänkaupan tie ei ehkä ole kuljettu loppuun, mutta se on roimasti kaventunut. Toisaalta Eurooppa yhdentyy voimakkaasti, mutta siihen ei tiedonannossa varauduta kuin nimeksi. Näiden tosiasioiden väistäminen on tyhmää niin kansantaloudellisesti, yhteiskunnallisesti kuin poliittisestikin. Siitä, että hallitus töpeksii poliittisesti, en ole murheellinen, pikemminkin päinvastoin, mutta kahdesta ensin mainitusta seikasta meidän kaikkien pitäisi kantaa surua.

Väliotsikko: ”Hyvinvointi ei ole itsestäänselvyys” ja vaihtoehto-otsikko: ”Toivo köyhän elättää, pelko rikkaan tappaa”.

Suomen kansantalous on toisen maailmansodan jälkeen rakentunut metsäteollisuuden ja idänkaupan varaan. Samaan aikaan kuin idänkauppa on romahtanut, Euroopan yhdentymisen altistaa metsäteollisuuden uudennaiselle uhkaavalle todellisuudelle. Kilpailukykyämme säilyttämiseksi olisi meidän hallituksemme nostettava samanlainen hälytysääni niin yksityiselle kuin julkisellekin sektorille, jollaisen Ranskan sosialistinen presidentti François Mitterrand on nostattanut omassa maassaan. Tätä ei porvarihallitus meillä huomaa, vaikka sen monet ministerit liikkuvat ympäriinsä markkinatalouden ja vapaan kilpailun kauppapuina.

Hyvinvointimme on siis paljolti seissyt idän ja metsän varassa. Kuitenkaan emme voi toimia tämän päivän todellisuudessa niin kuin eilisessä, koska todellisuudet ovat ratkaisevasti erilaisia.

Hyvinvoinnin kasvua ei enää voi pitää automaattisena suunnittelun lähtökohtana. Hyvinvoinnin säilyttäminen nykyisellä tasolla ei ole itsestäänselvyys. Suomenkin kansantalouden on otettava huomioon, että laiturin, johon se on kiinnittynyt, on lähtenyt liikkeelle.

Seuraava väliotsikko on ”Varoituksen sanoja hallitukselle” ja vaihtoehtoisesti: ”Yhdessä yrittää pitää, kyllä erikseen aina kerkiää”.

Jos hallitus takertuu maailmassa tapahtuneista muutoksista huolimatta vain sodanjälkeisen talouspolitiikan jatkamiseen, se etääntyy kauaksi kansalaisten elintärkeiden etujen huomioon ottamisesta. Kansalaiset nimittäin haluavat säilyttää ja jopa tasaisesti kasvattaa viime vuosikymmeninä saavuttamaansa hyvinvointia. Kasvuvuosikymmenet eivät saa jäädä meidän viimeisiksemme.

Hyvinvoinnin ylläpitäminen vaatii tarkoituksenmukaista talouspolitiikkaa. Kansalaiset, äänestäjät, arvostavat niitä puolueita, jotka nyt kykenevät ohjaamaan Suomen läpi hyvinvointiaan uhkaavien karikoiden. Esitetyn tiedonannon pohjalla ei kepulais-kokoomuslainen hallitus siihen pysty. Satamavahdiksi asetettu pääministeri Ahon hallitus hukuttaa taannoisen kepun kohdalla saavuttamansa kansansuosion markkinoiden syökseviin aaltoihin, ellei se itse sitä pian huomaa.

Oppositiolta yhteistyöhaluja penäävä hallitus ei voi vaatia, että ainakaan sosialidemokraattinen oppositio jättäisi kansan edun valvomatta. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmien olisi siis muistettava, että eduskuntaoppositiion kosminen tiedonannon taakse ei onnistu sen paremmin kuin luonnistui ay-liikkeenkään kosminen.

Eduskuntavaalin tuloksesta huolimatta kansan pääosan muodostavat eläkeläiset, palkansaajat ja opiskelijat. Nämä tahot haluavat peruspalvelujen turvaamista ja oikeudenmukaista vastuunjakoja sen ohella, että ne haluavat hyvinvointimme kasvua ja Suomen pärjäämistä yhdyntävässä Euroopassa.

Väliotsikko: ”Rakennemuutos hoidettava loppuun”, ja vaihtoehto-otsikko: ”Virkaa vaille herra, kärsää vaille sika”

Edellinen hallitus aloitti jo rakennemuutoksen toteuttamisen, jonka lähtökohtana oli Suomen Euroopan todellisuudessa tapahtuneen muutoksen toteuttaminen. Lähtökohdat tässä asiassa eivät ole muuttuneet. Suljettuja toimialoja on edelleen harkiten avattava kotimaiselle ja kansainväliselle kilpailulle, koska kilpailukykyinen kansantalous vaatii kokonaisvaltaista kil-

pailua. Rakennemuutos aiheuttaa paitsi suljetun sektorin osittaista avaamista, myös julkisen hallinnon osittaista purkamista, jonka Holkerin hallitus jo aloitti. Säästämistä ei pidä kohdistaa elintärkeiden peruspalvelujen, kuten sosiaali-, terveys- ja koulutuspalvelujen, tasoon eikä määrään, vaan itse varsinaiseen hallintoon, turhaan paperien kääntämiseen, tarpeettomiin tarkastuksiin ym.

Tätä linjaa ei suinkaan toteuta keskustan taholta esiin kaivettu ajatus maakuntaitsehallinnon suunnittelusta ja kokeilusta. Keskusta on todennut, ettei maakuntaitsehallinnon toteuttaminen lisää kustannuksia siitä, mitä nyt jo maksetaan laaja-alaisen kuntainliittojen ym. maakuntahallintoon mukaan kaavailtujen toimintojen kustannuksina. Tämä ei kuitenkaan riitä. Suoritettavien hallintouudistusten pitää aikaansaada säästöjä kokonaiskustannuksissa semminkin, kun en missään tapauksessa usko siihen, että maakuntaitsehallinto edes pysyttäisi ao. kustannuksia samoina kuin hajautettu hallinto tähän saakka.

Lopuksi vaihtoehto-otsikko: "Aina vaimo itsensä elättää, jos on terve, ja kun on sairas, ei se paljon syökään".

Arvoisa puhemies! Yhdysvallat nousi 1930-luvulla suurista lamavuosistaan julkisen sektorin vetoavulla. Vanha keino on yhä edelleen usein parempi vaihtoehto kuin pussillinen uusia, kunhan keinot todella valitaan vastaavanlaisen tilanteen mukaan eikä entisten omien toimintamallien mukaan, niin kuin hallituksen talouspoliittinen tiedonanto meille nyt tuputtaa.

Julkisen sektorin olisi tällä hetkellä todella investoitava kansakunnan infrastruktuuriin, vaikka se nyt ahdinon hetkellä merkitsisikin valtion ja kuntienkin velkataakan lisääntymistä. Hallituksen ehdottama infrastruktuurin säästämisen ei nimittäin ole todellista säästämistä. Se on ainoastaan julkisten investointien siirtämistä. Investoinnit tulevat nimittäin väistämättä vastaan seuraavalla nousukaudella. Ne voitaisiin nyt laman aikana tehdä edullisemmin. Jos julkisen sektori lähtee investoimaan moottori- ym. teihin, rautateihin, satamiin, lentokenttiin, opetustoimen rakennuksiin ja asuntorakennuksiin vasta nousukaudella, on kovana kilpailijana työvoimasta, rahasta ja tarvikkeista yksityinen sektori, joka usein vielä tässä kilpailussa tapaa viedä voiton.

Sosiaalitoimen puolella olisi nyt syytä keskittyä jo luvun leiviskän kunnolliseen hoitamiseen. Ennen lupauksia uusista sitoumuksista olisi

syytä kunnialla täyttää vanhat lupaukset. Niinpä tällä hetkellä ei ole aika toteuttaa keskustan halajamaa perusturvauudistusta. Sen sijaan olisi syytä laman aikana perehtyä perusturvaproblematiikkaan ja tutkia, olisiko sittenkin parempi perusturvan sijasta kasvattaa kansalaisten hyvinvointia palkkatulojen ja työeläkkeiden kautta.

Työttömien työllistämisen pitää olla valtiollisen ensisijaisia tehtäviä erityisesti laman aikana. Jos työllistäminen tehdään nyt tarkoituksenmukaisella tavalla, voidaan nyt julkisin varoin työllistettävien työpanos vapauttaa yksityiselle sektorille seuraavalla nousukaudella. Muutama vuosi sitten korkeasuhdanteen aikana pääsimme havaitsemaan hyvin, ettei julkisen sektorin työllistämistehtävä ollut raskas niillä alueilla ja niillä aloilla, joilla työntekijöiden koulutus ja työkokemus oli yksityissektorille hyvin soveltuva. Ei ole julkisen sektorin eikä yhteiskunnan edun mukaista voimistaa taloudellisia suhdanteita vaan nimenomaan työllistää silloin, kun samalla työvoimalla ei ole yksityissektorilla käyttöä.

Jos kortit pelataan nyt oikein, ensi vuonna voi todella koittaa nousukausi, kuten on ennustettu. Jos tulevalla nousukaudella ymmärretään pidättäytyä sellaisista sitoumuksista mm. hallinnon laajentamisen alueella, joista ei pystytä suoriutumaan kansantalouden suhdannetilanteesta riippumatta, voitaisiin nyt lamakaudella infrastruktuurin rakentamiseen otettua lainaa maksaa nopeasti pois.

Valitettavasti pääministeri Esko Ahon hallituksen talouspoliittinen tiedonanto ei sisällä mitään niitä aineksia järkevästi järjesteltyinä, joilla maamme talous saataisiin kuntoon. Tiedonanto muistuttaa aikanaan varusmiehenä noin kerran viikossa saamaani ruokalajia, jota kutsuttiin "viikkokatsaukseksi". Se oli vuoka eli laatikkoruoka, jonka ainesosina olivat viikon aikana aikaisemmista, hyvinkin hyvistä aterioista kertyneet tähteet. Lihapullat, läskisoosit, kalakeitot ja jopa pannukakut oli sekoitettu epämääräiseksi mössöksi, johon kukaan tuskin haarukallaan kajosi.

Yhdyn toveri, edustaja Antti Kalliomäen tässä asiassa tekemään esitykseen ja totean lopuksi, että kyllä saa, kun tahtoo, kyllä voi, jos viitsii.

Ed. D r o m b e r g (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Vähänäkki toi oikein kohtaan joulupukin lahjalistan esiin näissä investointihankkeissa, mitkä hän luetteli, joita julkisen sektorin pitäisi tehdä tänä aikana, kun työt-

tömyys on lisääntymässä. Se lista on kyllä niin vakuuttava, että haluaisin tietää, mistä ne kaikki rahat saadaan, kun hyvin järkevästi on hallitus kuitenkin antanut meille kaikille tiedoksi, että valtiontalouden kasvu tulee olemaan 0 ja kunnallistaloudenkin 1,5 prosenttia. Nyt kysyisin vielä kerran, mikäli saa esittää kysymyksen vastauspuheenvuorossa: Mistä sosialidemokraatit ottavat ne rahat, joilla nuo investoinnit pannaan täytöntöön? Siinä oli korea lista hyvinkin tärkeitä hankkeita.

Peruspalveluihin sikäli uskon, että hallitus tulee pyrkimään siihen, että peruspalvelut säilytetään, mutta on monen tyyppisiä tapoja myös järjestää peruspalveluja. Me emme ole alkuunkaan käyttäneet niitä mahdollisuuksia yksityispuolen mukaan tulossa, joita olisi varmaan taloudellisista syistäkin järkevää ottaa tulevaisuudessa käyttöömme. Tässä tapauksessa tarvitaan ainoastaan hyvää mielikuvitusta ja niiden ihmisten kokemusta, jotka toimivat näiden palveluiden piirissä. Sieltä löytyy kyllä hyviä ideoita taloudellisestikin järkevästi toteuttaa niitä.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tämän vastauksen otsikko voisi olla "arvoitus ei auta pulasta" ja vaihtoehtoinen otsikko "Vanha konsti on huonompi kuin pussilinen uusia". Ed. Vähänäkki esittää, että pitäisi elvyttää. Sitähän se tarkoittaa, että julkinen valta ryhtyy rakentelemaan kaikenlaista. Kyllä varmaan ihan hyvä olisi, jos me olisimme varmoja siitä, että nousukausi taas tulee, mutta nousukausi ei ole varma Suomessa, kun meillä vientiteollisuus ei kerta kaikkiaan pysty vetämään eikä ole kunnolla kilpailukykyinen, kun Eurooppaan ollaan menossa. Me tarvitsemme nyt välttämättä semmoisia toimia, joilla saadaan vientiteollisuus vauhtiin, ja ne ovat vähän toisenlaisia kuin ed. Vähänäkki esitti.

Ed. Vähänäkki (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä pyydän, että ed. Dromberg pyytää kenties huomenna vaikka pöytäkirjatoimistosta tämän puheeni kokonaisuudessaan. Sen luettuaan hän ei olisi esittänyt noita kommentteja, mitä hän täällä nyt esitti. Meillä ei valtiona ole suhteellisesti ottaen eikä muutenkaan liikaa lainaa. Meillä on hyvä maine velanmaksajana, ja me saamme vuorenvarmasti riittävästi lainaa.

Ed. Tiurille toteaisin, että hän ja monet muut ovat usein täällä todenneet, että kapitalismiin liittyy nousu- ja laskukausia. Uskallan nyt olet-

taa kuitenkin, että täällä ylöspäin mennään, varsinkin jos minun ja monien muiden sosialidemokraattien esittämiä ohjeita noudatetaan, mitä kyllä epäilen, että Ahon porvarihallitus ei tee.

Ed. Lindqvist: Arvoisa herra puhemies! Hallituksen talouspoliittinen tiedonanto on varsin karua kuultavaa. On kuitenkin hyvä, että maassa on hallitus, joka kertoo suoraan kansalle vuosikymmenien pahimman laman olevan tosi-asian. Edellinen sinipunahallitushan vakuutti aivan kalkkiviivoille asti valtakunnassa olevan kaikki hyvin. (Ed. Gustafsson: Niin kuin olikin!) SDP ei tosin ole vielä kukaan herännyt tästä ruusuksen unestaan päätellen SDP:n edustajien puheenvuoroista. 200 000 työtöntä ja yhä taantuva taloudellinen tilanne on sinipunan ja sosialidemokraattisen valtiovarainministerin jättämä perintö uudelle hallitukselle ja eduskunnalle. Toverit ovat jääneet vuosikymmenten takaisin juokshautoihin eivätkä havainnoi yhteiskunnassa tapahtuneita muutoksia.

Palkansaajana ja ikäni ay-liikkeeseen kuuluneena en voi ymmärtää, etteivät sosialidemokraatit ay-liikkeessä tunne solidaarisuutta työttömiä, lomautettuja ja irtisanomisuhan alla eläviä kansalaisia kohtaan. Onko niin, että vain niin kauan, kuin palkansaaja on työllistetty ja maksaa ay-liikkeelle jäsenmaksunsa, hänestä ollaan kiinnostuneita. Mutta kun hän on työtön eikä maksa, vaan hänelle maksetaan, on kiinnostus ja yhteisvastuullisuus hävinnyt. Työpaikoilla löytyy paljon enemmän ymmärrystä työttömiä ja lomautettuja kohtaan kuin SDP:n edustajilla tässä salissa.

Nyt tarvitaan yhteisvastuullisuutta myös oppositiossa olevilta tovereilta, jotta taloudellinen taantuma saadaan katkaistua ja yritystointa elvytettyä, jotta työllisyys paranisi, taloudellinen tilanne kohenisi ja pääsisimme toteuttamaan myös tärkeitä, mm. perusturvaan ja koulutukseen liittyviä uudistuksia.

Niukkuutta jaettaessa punnitaan ne arvot ja asenteet, joilla suomalaista yhteiskuntaa kehitetään tulevina vuosina. Taloudellisessa ahdingosakin, ja juuri siinä, on erityisen tärkeää, että koulutus ja tutkimus saavat riittävät voimavarat, sillä juuri niiden avulla selviydymme entistä paremmin tänä voimakkaan kansainvälistymisen aikana.

Henkilökohtaisesti en voi hyväksyä ainakaan juustohöylällä tehtävää tuntikehyksen kaventamista, sillä perusopetuksen puolella mm. suuret

yläasteet ovat erityisissä vaikeuksissa, mikäli tuntikehystä vähennetään 5 prosenttia, samoin taide- ja käsiteollisuusoppilaitokset, joissa käytetään kunkin eri alueen huippuja tuntiopettajina. Pelkään, että juuri näistä tingitään 10 prosentin tuntikehysten vähennyksen jälkeen. Silloin voidaan puhua jo melkoisesta opetuksen tason laskemisesta. Toivon, että työllisyyskoulutukseen osoitetaan merkittävästi lisää varoja, sillä ei meillä ole varaa makuuttaa ihmisiä kotona työttömyysrahoilla, vaan ohjataan mahdollisimman paljon varoja koulutuksen puolelle. Näin meillä on monipuolista, motivoitunutta työvoimaa, kun nousukausi joskus alkaa. Toivon mukaan mahdollisimman pian. (Ed. Aittoniemi: Kyllä se alkaa!)

Hallituksen säästötoimissa erityisen tärkeänä ja hyvänä pidän sitä, että opposition päinvastaisista väitteistä huolimatta ei perusturvaan puututa eikä todella pienituloisten kansalaisten elinolosuhteita heikennetä. Hallituksen tuleekin käynnistää ohjelmansa mukaiset perusturvaan liittyvät uudistukset heti, kun taloudellinen tilanne saadaan hallintaan.

Arvoisa puhemies! Jotta mm. koulutukseen ja perusturvaan liittyvät uudistukset ja satsaukset on mahdollista toteuttaa, esitän joitakin säästökohteita.

On purettava moninkertaista valtion ja kuntien hallintoa ja byrokratiaa. Tällä toimenpiteellä saavutetaan miljardien markkojen säästöjä, ja uskon, että palvelut vain paranevat, kun holhous ja virastovirkuttelu vähenee.

Toinen tärkeä ja iso asia on Suomessa vallitseva tiemania. Tällä tarkoitan sitä, että meillä on useilla paikkakunnilla varsin toimiva tieverkosto, joka on kuitenkin jopa vaarallisen heikossa kunnossa, koska usein tiemäärärahat menevät vain uusien suurten valtateiden rakentamiseen. On selvää, että täytyy olla valtakunnallinen toimiva tieverkosto, mutta meillä tehdään moninkertaisia rinnakkain ja lomittain olevia, aivan turhia tieyhteyksiä. Ruuhka-alueilla tämä on myös merkittävää tonttimaan haaskausta ja usein näillä uusilla väylillä pilataan laajalta alueelta elinympäristö. Toivon, että kaikki suuret tiehankkeet arvioidaan uudelleen ja rakennetaan vain ne, jotka koetaan todella alueellisesti tärkeiksi. Ohjataan osa tiemäärärahoista entisen tieverkon parantamiseen, rakennetaan niihin kiihdytyskaistoja, ohituspaikkoja ja alikulku-tunneleita liikenneturvallisuuden parantamiseksi ja liikenteen sujumiseksi, ja osa säästöohjelmaan. Näissä suurissa tiehankkeissa on kysymys

aina sadoista miljoonista markoista, joten niistä kertyy nopeasti miljardisäästöjä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Olen kuluttanut varsin suuren ajan viimeisen kahden päivän aikana kuunnellessani edustajatovereitteni puheenvuoroja eri poliittisista ryhmistä ja sitä, mitä mieltä he ovat maan taloudellisesta tilanteesta ja hallituksen siitä tekemistä johtopäätöksistä.

Näyttää siltä, että poliittiset ryhmät ovat varsin yksimielisiä ainoastaan siitä, että maassa vallitsee taloudellisesti heikko tilanne. Mutta erimielisyyttä ilmenee jo siinä analyysissä, mistä tilanne johtuu. Tämä ei sinänsä liene mitenkään ihmeteltävää, koska myös sinänsä ammattitaitoisina itseään pitävien kansantalousmiesten ja -naisten joukossa näyttää olevan kaksi kupunkuntaa, jotka kiistelevät siitä, kummat ovat tärkeämpiä, sisä- vai ulkosyntyiset syyt.

Joka tapauksessa uskon, että tässä salissa ollaan valmiita kumpienkin syiden poistamiseen, kunhan keinot ovat todella tehokkaita. Olen myöskin itse valmis siinä kuin muutkin parantamaan esimerkiksi maamme kansainvälisessä kaupassa olevaa kilpailuasema, mutta ainoastaan kahdella ehdolla: Ensinnäkin, että ehdotetut keinot todella vaikuttavat tehokkaasti, ja toiseksi, ettei näillä keinoilla ole yhteiskuntapoliittisesti liian kova hinta.

Kansantalous ei suinkaan ole poliittisesti haju-ton, mauton ja väritön asia. Päinvastoin, nyt käydyn keskustelun pohjalta näyttää siltä, että sillä on hyvin voimakas poliittinen ominaissävynsä. Monien hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroissa on mielestäni kuultanut, kansantaloudellista huolestuneisuutta syvemminkin, vastenmielisyys sinänsä eräitä hyvinvointiyhteiskunnan rakentamiseen liittyviä seikkoja kohtaan ja nimenomaan siihen, että kansalaisten taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien pitäisi olla yhtä lailla suojattu niin yhteiskunnan hyvinä kuin huonoinakin aikoina. Aivan niin kuin joskus terveydenhuollossa saa sanoa, että ei lääke ole välttämättä silloin tehokas, kun se maistuu pahalta, niin yhtä lailla voi sanoa, että säästötoimien tehokkuutta ei takaa se, että ne tekevät yhteiskunnallisesti kipeää.

Sosialidemokraatit eivät suinkaan ole kiistä-

mässä vastuutaan yhteiskunnan asioiden hoidossa, niin kuin monien keskustapuoluelaisten kansanedustajien puheista voisi päätellä. Me sosialidemokraatit olemme varsin pitkämuistisia. Me olemme olleet hallituksessa useimpien täällä eduskunnassa edustettuina olevien puolueiden kanssa, vasemmalta oikealle. Siinä mielessä meillä on kokemuksia eri poliittisista puolueista niin hallituksessa kuin oppositiossa. Mielestämme se on hyvä lähtökohta myöskin tulevaisuutta silmälläpitäen. Hallitusten kokoonpanot todennäköisesti muuttuvat, eikä ole missään mielessä aiheellista polttaa siltoja vain siltojen polttamisen ilon lyhytaikaisessa onnessa. Tämän pitäisi olla myös hallituksen muistissa.

Arvoisa puhemies! Olen kuitenkin aika tavalta eri mieltä nyt istuvan hallituksen lääkkeistä kansantalouden parantamiseksi. Ensinnäkin tuntuu siltä, että runsaskätinen ja osittain summittainen rahan kaataminen yrityspiireille ei ole näyttänyt tuovan maan hallitukselle kiitosta lahjan saajien puolelta, eikä se minua huolestuta. Paljon pahempaa on, että se ei myöskään tuo toivottua kansantaloudellista tulosta. Yrittäminen on tahtomista, ja sitä tahtomista pitäisi nyt saada aikaan. Mutta sitä tahtomista ei mielestäni saada aikaan rahan syyttämisellä.

Omalta puoleltani neuvaisin, että hallitus koettaisi saada aikaan paremmat välit ammattiyhdistysliikkeeseen päin. Se voisi tuoda hallitukselle arvokasta tietoa suomalaisesta yrityselämästä ihan toisesta näkökulmasta. Suomalainen työmies ja -nainen on ahkera ja tunnollinen. Hänen työllään on rakennettu suomalainen hyvinvointi. Kansainvälisesti vertaillen maamme ammattiyhdistysliike on lisäksi ollut poikkeuksellisen avarakatseinen yhteiskunnan rakentaja. Suomalainen sosiaalipolitiikan historia tietää kertoa tapauksen toisensa jälkeen siitä, kuinka työväenliike on rakentanut turvallista huomenta ei pelkästään itselleen ja perheelleen vaan koko kansalle. Sen vuoksi, arvoisa puhemies, en voi käsittää sitä vihamielisyyttä — niin sanoisin suoraan — joka vallitsee täällä niitä ihmisiä kohtaan, jotka palkkapenneistään säästään, työehtosopimus työehtosopimukselta, ovat rakentaneet eläkepolitiikkaa, työttömyysturvaa, sairausvakuutusta, lapsilisiä, päivähoitoa ja asuntopolitiikkaa ihan viime vuosiin saakka.

Suomalainen yritysmaailma on toki maksanut ja maksaa oman osuutensa. Mutta on hyvä muistaa, että työnantajat, se yritysmaailma, on vaihtanut maksunsa nimenomaan palkkapenneihin. Kuitenkin valtaosan kaikista näistä hy-

vinvointiyhteiskunnan kustannuksista on maksanut ja maksaa suomalainen palkansaaja joko suorina sosiaalivakuutus- ym. maksuina taikka verotuksen välityksellä. Suomalaiselle yritysmaailmalle ovat ehdottomana etuna moniin muihin kilpailijamaihin nähden olleet juuri ne kaikki hyvinvointiyhteiskunnan palveluedut, joiden avulla se on saanut monipuolisesti koulutetun, aikaisempaa terveemmän, hyvän ja motivoituneen työntekijäkunnan. Tässä suhteessa tästä rikkaudesta kannattaisi pitää kiinni.

Arvoisa puhemies! On tietysti niin, että kussakin hallituksessa jokaisella ministerillä on oma sektorinsa, ja jotenkin on sellainen tuntu, että valtiovarainministerit ovat vähän kaikissa hallituksissa samanlaisesta puusta rakennettuja, ainakin jonkin aikaa toimittuaan. Ehkä se kuuluu heidän tehtävänsä ja vastuuseensa. Kuitenkin säästämistä sinänsä julkisen hallinnon eri sektoreilla ei pitäisi jättää valtiovarainministerin yksinoikeudeksi tai velvollisuudeksi. Tuntuu siltä, että se tavallinen arki, johon säästäminen on kohdistettava, varmastikin näkyy parhaiten juuri sektoriministereiden omalla työpöydällä. He näkevät sen lähempää. Tämän vuoksi haluaisin pari sanaa kaikesta huolimatta kohdistaa Ahon hallituksen joillekin ministereille.

Ensinnäkin ministeri Rusasta haluaisin onnitella siitä, että hän on tajunnut sen, että asuntopolitiikan ja toisaalta rakennusalan työttömyyden hoidon voisi yhdistää yhteiskunnallisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Olen aivan varma, että siitä huolimatta, että sosialidemokraatit ovat siirtyneet oppositioon, me aivan niin kuin monet muutkin oppositiossa olevat kansanedustajat olemme valmiit tukemaan esimerkiksi aravarakentamista juuri nyt, kun se olisi edullista sekä asuntopolitiittisista että työllisyyspolitiittisista tavoitteista lähtien. Tässä mielessä ei järkevän politiikan esteenä toki ole se, että ollaan oppositiossa. Toivotan vain kunnollista taistelutahtoa ja hyviä hauslihuksia välienselvittelyyn hallituksessa, koska oppositio ei voi yksin ministeriä tästä tilanteesta pelastaa.

Mitä tulee eräisiin muihin sektoreihin, joita tunnen paremmin, niin sosiaali- ja terveystalouden puolella myönnän suoraan, että ministeri Kuuskosken tulo tämän sektorin haltijaksi on herättänyt varmaan monissa sosialidemokraateissakin toiveita, toiveita siitä, että hän todella ottaa vilpittömästi, uudistushaluisesti tämän sektorin haltuunsa. (Ed. Rinne: Ei ole herättänyt!) Mutta kun hallituksen tiedonannon nyt on lukenut, niin huomaa olleensa tässä suhteessa

hieman sinisilmäinen. — Mutta, ed. Rinne, yhteiskunnallinen sinisilmäisyys tässä suhteessa mielestäni on sellainen luonnonvara, josta kannattaa pitää kiinni. — Haluaisin vieläkin toivoa, että ministeri Kuuskoski voisi sen jälkeen, kun hän on vähän asiaa edelleen miettinyt, katsoa, millä tavalla hänen aikaisempaan perusturva-imagoonsa soveltuvat nämä hallituksen toimenpiteet, jotka nyt on painettu tähän lehtiseen.

Otan vain pari esimerkkiä voidakseni kunnioittaa tätä aikarajaa. Ensimmäinen koskee työeläkkeitä. On tietysti ennenkin käytetty keino, että työnantajan vuokutusmaksuja suhdanteista riippuen vähän sorvaillaan, mutta nyt tehdyt muutokset ovat mielestäni varsin huolestuttavia ja myös esitetyt puheet jatkosta entistä huolestuttavampia. Mielestäni hyvin huolestuttavalla tavalla nyt ollaan romuttamassa työeläkkeiden pohjaa. Toisaalta olisin kysynyt, minkä takia ei ole jo tässä vaiheessa otettu huomioon sitä, että varojen puuttuminen saattaa olla aika pian tulevaisuudessa käsillä, ottaen vielä huomioon suurten ikäluokkien siirtymisen eläkeikään jne.

Tai ehkä ne onkin jo otettu huomioon. Samassa painetussa paperissahan meille kerrotaan, että pitäisi myös siirtyä korotettuihin eläkeikiin. Voin onnitella hallitusta siitä, että he ovat huumanneet sen, että varsinainen yleisen eläkeiän korottaminen ei sinänsä auta tilannetta, koska varsinainen eläkkeelle siirtymisikä on niin paljon kirjattua ikärajaa alempi. Se on tällä hetkellä tietääkseni 58 vuotta, jos ei ole siitä vielä alentunut. Tämän vuoksi on tietysti ollut asiallista huomata, että yksilöllinen varhaiseläkejärjestelmä on se, millä voidaan käydään käsiksi todelliseen eläkkeelle siirtymiseen. Silloin on hyvä muistaa, että yksilöllisessä varhaiseläkkeessä on edellytykset, millä päästä eläkkeelle. Sitä on usein kutsuttu hieman yksinkertaistaen pikkutyökyvyttömyyseläkkeeksi. Näyttää siltä, että sen ikärajan korottaminen tarkoittaa hallituksen kantana sitä, että huonossa kunnossa olevia ihmisiä halutaan pitää, ei nyt ehkä työelämässä, mutta ainakin eläkkeiden ulkopuolella.

Olen täysin samaa mieltä siitä, että osa-aikaisen eläkkeellä olemisen ja työelämässä olon yhdistämisen on kaikki syy mennä eteenpäin. Tämä on hyvä ehdotus.

Toinen asia vielä liittyen työeläkkeisiin on tietysti se, että voihan olla, että hallitus ja työnantajat ovat huolissaan siitä, että työeläkkeiden takaisinlainaus, joka on taannut halpaa rahaa tähän asti suomalaisille yrittäjille, ei ehkä enää tulevaisuudessa näin toimi, jos EY-säännökset

katsovat sen kotimaisten yritysten luvattomaksi tukemiseksi. Mutta jos on kysymys eurooppalaistumisesta suomalaisen sosiaaliturvan kustannuksella, niin silloin on mielestäni varoitukselle sanan paikka.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä toinen esimerkki. Täällä on varsin avarakatseisesti, näin varmasti ainakin puhujat ovat uskoneet, haluttu tuoda esille se, että palveluja voidaan parantaa hyvinvointiyhteiskunnassa ottamalla myös yksityinen sektori mukaan ja tarjoamalla näin tehokkaita, halvempia ja parempia palveluja. Ed. Dromberg viimeksi toi tämän seikan esiin. Haluaisin kysyä: Mihin tutkimuksiin tällaiset kannat perustuvat, mihin kansantaloudellisiin tai sosiaalipoliittisiin tutkimuksiin nämä perustuvat?

Ne tiedossani olevat tutkimukset, jotka tätä aluetta ovat selvittäneet, kertovat esimerkiksi Englannista ja USA:sta, joissa on huomattavasti suuremmat markkinat, että nimenomaan terveydenhuollon puolella tällaista kustannushyötyä ei ole saatavissa. Syystä taikka toisesta markkinat toimivat siten, että nimenomaan yhteiskunnallista pitkäjänteistä suunnittelua pidetään myös taloudellisesti kestäväenä periaatteena. Sen vuoksi niillä, jotka haikailevat yksityisen sektorin puoleen palvelujärjestelmän tehostajana, olisi ehkä hyvä syy tutustua tämänhetkiseen todellisuuteen. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta, poiketen muista Pohjoismaista, on huomattavasti enemmän käyttänyt ns. kolmatta sektoria eli kansalaisjärjestöjen toimintaa, joka on sekä tehokasta, monivivahteista että myös toimii voittoa tavoittelematta. Se on aivan eri asia kuin naisten palauttamisyritys hellan ääreen. Se on ammattitaidon yhdistämistä keveämpään organisaatioon, ja sille varmasti myös sosialidemokraatit antavat tukensa, jos yhteiskunta kantaa oman vastuunsa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Halonen ”kyynelehti” puhujakorokkeella siitä, että työntekijäpuolta on moitittu liiallisista vaatimuksista sillä tavalla, että ne olisivat syntipukkeina. Jos ollaan rehellisiä, on todettava, että eräillä alueilla eräinä aikoina ja vielä viime aikoinakin Suomessa eräät ammattiväen osat ovat onnistuneet hoitamaan palkka-asiansa sillä tavalla, että sillä varmasti on merkitystä nykyiseen kilpailutilanteeseen. Tietysti alueet Suomessa, Suomen työntekijäväestössä, ovat surkeilla palkoilla. Tietty ammattiväki on kiskonut palkkansa ja etunsa niin korkealle, että

se rasittaa merkittävästi kustannustasoa ja myös vientiä, siitä ei päästä mihinkään.

Haluan todeta, kun ed. Halonen mainitsi, että kyllä täällä sanan säilät ovat varmasti lennelleet suuntaan sun toiseen, että ei täällä mikään ole saanut niin paljon siipensä kuin maatalousyrittäjät sosialidemokraattien puolelta. Neljän vuoden ajan, mitä minä olen täällä kuunnellut ja nyt viides on menossa, minäkin olen arvostellut maataloustuottajia harrastusviljelijöistä ja eräistä lieveilmiöistä, jotka nauttivat muihin tarkoituksiin tarkoitettuja tukiaisia maatalouden yhteydessä. Mutta yleisesti ottaen maatalousväki on rehelliä, yrittävää, työteliäistä väkeä, tämän olen myöskin tuonut esille. Tarkoitin tällä sitä, että kyllähän täällä sanan säilällä on isketty suuntaan ja toiseen, ja varmasti aihetta on vähän joka suunnassa, esimerkiksi maataloudessa, niin kuin sosialidemokraatit sanovat, mutta aihetta on myös eräiden ammattiryhmien osalta, jotka ovat kiskoneet etujaan suomalaisessa yhteiskunnassa niin korkealle, että niiden aiheuttamaa tilannetta nautitaan nyt osittain. Katselin Nokia Datan tapahtumaa äsken. Saattaa olla sielläkin yksi asia.

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maatalouspolitiikasta on tänään kyllä keskusteltu aika lailla. Omalta puoleltani olen vakuuttanut, että sen 12 vuoden aikana, jonka olen ollut eduskunnassa, joskus on kyllä tuntunut siltä, että maatalouden uudistamisen pahin este ovat ne kansanedustajat, jotka minä olen kuvitellut valittavan tänne nimenomaan maanviljelijöitten edustajana. Toki on niin, että jonkin eturyhmän edustajana oleminen voi myös sitoa liian traditionaalisiiin ratkaisuihin. Minä toivoisin, että maatalouspuolella saataisiin nyt ratkaisu aikaan.

Pahoittelen vain sitä, että jos keskustapuolueen edustajat, niin kuin he ovat tuneet esille, ovat nyt valmiita sellaisiin muutosehdotuksiin, joita me olemme yrittäneet sekä heidän kanssaan hallituksessa että kokoomuksen kanssa hallituksessa, niin minä pidän heitä kyllä aika tavalla syyllisinä siihen, että he ovat pantanneet sellaista tietoa ja tahtoa näin kauan, joka kuitenkin olisi kaikille ollut hyödyllinen.

Me emme ole vastustaneet koskaan maatalouden puolella tehtäviä uudistuksia, joten ed. Ait-

toniemelle haluaisin sanoa sen, että ei tässä kukaan maanviljelijää vastaan ole, vaan heitä sidotaan byrokraattisesti aivan mahdolltomaan systeemiin.

Siitä olemme aivan varmasti samaa mieltä, että avainryhmät myös palkansaajien puolella ovat pitäneet puolensa taistelussa eduista, mutta toisaalta ei niitten avainryhmien asemalla ole myöskään tätä suomalaisen yhteiskunnan hyvinvointia rakennettu. Siitä ovat monet hyvin palikatut ammattiryhmät, myös akateemisiet, olleet erittäin hyvänä esimerkkinä.

Ed. Kalliomäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä on syytä SMP:n ryhmän puheenjohtajaa muistuttaa siitä, että sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa nimettiin kyllä yksi hyvin pieni väestöryhmä maatalouden ongelmien pääsyylliseksi. Jos terotatte muistianne, niin se ryhmä oli poliitikot, me. Siinä myös sanottiin selkeästi, että poliitikkojen tehtävä on korjata virheensä eli muuttaa maataloustulolakeja perusteisiin saakka ulottuen, ja kerrottiin myös suoraan, että syy ei ole talonpojan, joka on reaaliajassa elävä tavallinen, järkevä suomalainen, joka tuottaa, jos tuottamisesta maksetaan, ja tuottaa niin paljon kuin pystyy tuottamaan. Se on täysin selvää. Maataloustulolaki mahdollistaa tämän ja oikeastaan kehottaa siihen.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti, kun ed. Aittoniemi malttamattomasti huutaa metallin liukumista. Ed. Aittoniemi haluaa esiintyä kaikkien alojen maisterina. Mitä metallin liukumiin tulee, niin minulla on sen tyyppinen yleiskäsitys, että vain pieni huippuosa metallin jäsenistä saa huippupalkkaa, ja ne ovat kaivosmiehiä ja huippumetalliammattityöntekijöitä. Metallityöväen keskiansiot ovat varsin kohtuullisia, ja mikä olennaista, ne ovat perustuneet sen tyyppisiin liukumakehityksiin, joista työnantaja on katsonut olevan kohtuullista maksaa: korkeasta ammattitaidosta ja kiivaalla työvauhdilla tehdyistä töistä.

Ed. Suhola: Rouva puhemies! Tässä hallituksen talouspoliittiseen tiedonantoon liittyvässä keskustelussa on taas kerran paljastunut se, että ahneuden voittaa ainoastaan kateus. Säästäminen tarkoittaa sitä, että sinä tingit ja minä saan pitää sen, mikä minun on. Eniten antakoon jokin kasvoton yhteiskunta tai ainakin

pankki. Luomaan päästyämme me olemme luoneet yhteiskunnan, jossa kukaan ei luota keneenkään, jossa kukaan ei luovu mistään ilman käskyä ja lain pakkoa, jossa hyvin menestyvät ja kauan elävät ne, jotka nokkelimmin vetävät välistä. Poliittikkaan me olemme luoneet pelisääntöjä, joiden mukaan voin pyörittää pyhät päätökseni, jos se nostaa minun profiiliani. Enkä näin tehdessäni tiedä, kummasta on enemmän kyse: pelkuruudesta vai kosiskelusta.

Todellisten vaihtoehtojen tarjoamisen sijaan tyydyn pikkuihkeään potkiskeluun, jos olen lentänyt toiveineni pitkin kalliota, sillä periaatteeni on: jos en saa minä, et saa sinäkään.

Yhteisvastuun ajatus, ajatus siitä, että vaihtaisin vaatimisen jakamiseen, on kauhistuttavan vieras. Yhtä vieras on ajatus siitä, että yhdessä etsisimme todellisia vaihtoehtoja pintapolitikoinnin sijaan. Sen nämäkin päivät ja yöt ovat osoittaneet, niin kuin senkin, että vain lain määräyksestä teen jotain.

Sitoutuminen epämiellyttäviin ratkaisuihin kysyy aina uskallusta. Niin nytkin. Olemme hyvin yksimielisiä siitä, että kulutusjuhlan valomerkki on annettu, mutta hyvin erimielisiä siitä, miten tästä krapulasta selviämme, ja äärimmäisen epärealistisia sen suhteen, mistä on tingittävä. Peräti mahdolltomalta tuntuu ajatus, että aivan kaikkien on luovuttava jostakin, koska säästämisenhän on sen toisen tehtävä. Mutta näiden taloustalkoiden tiukka paikka on se, että sen toisen teko ei enää riitä. Konkurssi ei ole vain työnantajan ongelma. Se koskee kipeästi myös työntekijää, joka menettää työnsä.

Onko jo siis tullut aika uudelleen arvioida, miten työntekijä osaltaan voi sitoutua taloustalkoihin, joilla turvataan huomisen työ? Ehkä ammattiyhdistysliikkeen on nyt myös kysyttävä uusia rohkeita kysymyksiä, kysyttävä, voinko ehkä tinkiä työsuhteen ehdoistani, jotta sinä saisit pitää työsi. Eikö juuri tällaisessa toiminnassa solidaarisuuden periaate komeimmin toteutuisi? Ja kysymällä, miten voin osaltani olla luomassa uskoa, jolla lamasta selvittää, osoitan oman haluni luoda huomisen Suomea.

Tässä konkurssissa mikään ei ole niin pyhää, että se olisi koskematon, edes koulu, niin kipeästi kuin olemmekin tietoisia siitä, että pienen valtion voima on vain sivistyksessä, että meidän mahdollisuutemme juosta itsemme selviytyjien maailmankartalle on pitää huoli siitä, että meillä on tiedollisia ja taidollisia valmiuksia. Vaikka tämän kaiken tiedämme, meidän on silti vedettävä koulu näihin talkoihin mukaan.

Koulunkin on säästettävä ja vielä tavalla, jossa kirjojen kierrätys ja voinapista luopuminen ei riitä.

Erityisen epäoikeudenmukaiselta tuntuvalta tavalla opetusministeriön hallinnon alaa koskee se, että kasvun rajoittamisen sijaan sen on karsittava jo olemassa olevia resursseja, ja tähän saa aina saavutettujen etujen koskemattomuuteen uskovien kansan hakemaan haulikon, lataamaan, ampumaan ja huutamaan "ei". Vastustus on ymmärrettävää, jos kohta ankaraan muutosvastustukseen sisältyy aina myös itsesuojelua ja elämän pelkoa.

Rouva puhemies! Ongelmamme eivät ratkea sillä, että taannumme juupas — eipäs-mittelyyn, otamme käyttöön tämän "en minä mutta pojat" -periaatteen. Se ei laukea silläkään, että jämähdämme poteroihin asemasotaan vannomaan viivytyspolitiikan nimiin. Realiteetti on se, että jotakin on tehtävä. Jos minä en suostu supistamaan koulun tuntekehystä, minun on pystyttävä nyt osoittamaan, mihin ne säästöt kohdennetaan, sillä vaihtoehto ei ole se, että ei säästetä ollenkaan tai säästetään siitä toisesta pääloukasta.

Me olemme tässä kaulaamme myöten vaikeuksissa. Ratkaisustamme riippuu, nostammeko nokan nousuun vai sukellammeko syvemmälle. Nyt ei ole taktisen jarrutuspolitiikan eikä ay-profiilin nostamisen paikka. On tunnustettava, että vain syvät leikkaukset auttavat ja että viivytely tulee kalliiksi.

Koulun kohdalla viivytely paitsi tulee kalliiksi se myös kohtalokkaalla tavalla entisestään heikentää arjen toimintaedellytyksiä. Kesken lukuvuotta tulevat muutokset vain kärjistävät ongelmia.

Tilanteessa, jossa ei ole hyviä vaihtoehtoja, on valittava huonoista vähiten huono. Olkoon se sitä uutta ajattelua, jota näissä taloustalkoissa tarvitsemme. Syytely ei ole uutta ajattelua. Nyt ei ole aika etsiä sitä, joka on tehnyt eniten virheitä. On aika miettiä, miten me voisimme yhdessä tehdä vähiten virheitä.

Samalla kun opetuksen hallinnonalallakin olemme pakotettuja karsimaan olemassa olevia, voisimme ehkä myös miettiä, kuinka silti voimme luoda uutta, sellaista uutta, jonka luominen ei vaadikaan aineellisia resursseja. Onko se mahdollista, kysyy kansa, jolle kehitys on pitkään merkinnyt vain lisää liksaa ja vähemmän työtä tai ainakin enemmän lomaa.

Opettajat ovat nyt nousseet kysymään, miten kehität sisältöjä, kun säästöpäätökset vetävät

mattoa alta, kun ryhmäkoot suurenevat ja järjestyshäiriöt kasvavat. Mutta eikö näin kysyvä ole nostanut kätensä pystyyn. Tuntikehyksen supistamisesta ei saa tulla tekosyy, joka estää meitä kehittämästä opetuksen sisältöjä, kysymästä, paljonko sittenkin on mahdollista, jos vain tahdon. Sille, joka uskalttaa etsiä luovia ratkaisumalleja, tuntikehykset ja opetussuunnitelmat ovat tähänkin asti merkinneet vain raameja, joiden sisällä liikkuminen on paljolti kiinni opettajan luovuudesta ja uskalluksesta. Totta kai pienessä ryhmässä kaikki on helpompaa, niin myös kurinpito ja oppiminen. Mutta johtaako jatkuvan pienentymisen idea lopulta siihen, että hyvä on vain kahden tai kolmen ihmisen ryhmä tai peräti yksityisopetus? Onko tässä ajatuksessa samaa sairautta kuin jatkuvan kasvun ideassa?

Tänä egoismin ja narsismin aikana koulu- luokka on erinomainen paikka opetella sosiaalisia taitoja ja erilaisuuden sietoa, sillä elämä ei kerta kaikkiaan ole kiva kymmenen hengen pikku ryhmä. Vain opettelemalla pettymyksen sietoa voin säilyttää toimintakykyni tiukassakin paikassa. Nyt meillä on paikka opettaa ja opetella pettymyksen sietoa, näyttää, että se voi olla myös kasvun paikka. Jos me emme opeta nuorille taitoja selviytyä vastoinkäymisistä, me teemme karhunpalveluksen omalle tulevaisuudellemme. Me kasvatamme kansaa, jossa koko ihminen on pelkkää pullajalkaa. Suojatun helppouden tossuihin tottuneet eivät kestä todellisuuden kovia kenkiä.

Muutos pelottaa, tilapäinenkin muutos. Siitä- hän koulun tuntikehyksen supistamisessa on kyse, kriisiajan ratkaisusta, ei pysyvästä voimavarojen viemisestä. Siksi paniikkireagoinnin syihin syvennyttäessä olisikin pohdittava, mille pohjalle opetuksemme on rakennettu, missä ovat meidän koulumme todelliset voimavarat, ovatko ne rakenteissa vai ovatko ne sisällöissä. Olisiko mahdollista, että tarvitsemme tämän laman, tarvitsemme nämä leikkaukset, jotta viimeinkin ymmärrämme pysähtyä kysymään, mikä on oleellista? Onko esimerkiksi koulutuksessa oleellista se, että ihminen tietää avaruudesta kaiken mutta itsestään ei mitään? Onko oleellista se, että osaa ranskaa ja espanjaa mutta ymmärtämättömyyttään hakkaa kaverinsa perjantaisykkeessä? Mitä me teemme ihmisillä, jotka ottavat neliöjuuret taskulaskimesta ja punajuuret purkista mutta eivät tiedä, miten ne ovat sinne joutuneet? Mitä teemme ihmisillä, joiden yhteiskunnalle asettamilla odotuksilla ei ole äärtä eikä laitaa? Mitä me teemme, kun yksilön vastuusta on

tulossa ehtyvä luonnonvara? Teemmekö uuden lain, jossa kansalaiselle luodaan oikeus hallituksen taholta käsin tulla pestyksi, pyyhityksi ja peitettyksi illalla vuoteeseen?

Jos jotakin nyt on luotava, niin omavastuusuus tähän elämään. Omavastuuta voi ja sitä pitää opetella myös koulussa, ja se on mahdollista, jos koulu onnistuu tärkeimmässä tehtävässään, siinä, että se synnyttää halun tietää. Olisiko tässä laman notkossa säästötalkoissa myös opetuksen sisältöjen kyseenalaistamisen paikka? Sisältöjen uudistaminenhan ei maksa mitään muuta kuin ajattelun vaivan. Tilapäisistä supistuksista ei saa tulla tekosyy, joka estää kehittämästä koulua olemassa olevista resursseista. Kriisin näkemisessä mahdollisuutena on kyse vastuusta, mutta vastuunkantajat vain alkavat olla jo kohta etsintäkuulutettujen listalla. Jos me emme löydä omavastuuta, luomme Suomesta sosiaalipummien luvatus maan, jossa vain tyhmat tekevät työtä.

Rouva puhemies! Säästötalkoissa meillä on mahdollisuus opetella omavastuuta ja pettymyksen sietoa. Vastustus ei koskaan vaadi suurta taitoa, suurempaa vaatii muutokseen mukaantulo. Niinpä säästötalkoissa voi olla myös sivistystalkoiden alku, sillä sivistyksellä sittenkin on kovin vähän tekemistä materian kanssa. Tänä- nään, kun epäonnistuminen pelottaa, voisimme näyttää mallia, kuinka jopa epäonnistuneesta talouspolitiikasta voidaan selviytyä, jos ei kaihdeta ajattelun ja itsensä likoon laittamisen vai- vaa. Tämä lama voi olla meidän mahdollisuutemme löytää jo muitakin arvoja kuin materialismin.

Jos kasvu luo hyvinvointia, miksi sitten kulusjuhlaa viettäneellä suomalaisella on paha olla, niin kuin Evan raportti äskettäin totesi? Nyt on aika tunnustaa, että itsessämme, ajattelussamme ja kyvyssämme ottaa käyttöön myönteiset voimavaramme ovat ne ihmeet, joita liian kauan olemme talouskasvusta hakenneet.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Suholan puheenvuorossa oli paljon mielenkiintoisia ja varmaan hyvin koskettaviaakin ajatuksienjuoksua ja näkökulmia. Sitä oli miellyttäväkin kuunnella, mutta täytyy sanoa, että minä vastaan samalla tyyli- jillä kuin edustaja vähän puheli.

Minulla on kaksi poikaa peruskoulun ala- asteella, ja seuraan heidän opiskeluaan ja kou- lunkäyntiään niin tarkasti, kuin se nyt kansan- edustajaisältä on mahdollista. Olen joutunut

hyvin likeltä seuraamaan kohtuullisen ison luokan ja erityisopetuksen tilaa tamperelaisessa koulussa. En minä kovin paljon näe sivistystalokaita siinä, että me kaikkein pienimmiltä lapsilta viemme mahdollisuuden oppia levollisessa ja hyvässä työskentelyilmapiirissä. Ei siitä, edustaja, hyvä olo lapsilla eikä vanhemmilla lisäännä, kun vanhemmat joutuvat opetustyön tekemään kotona, kun tilanne luokassa on niin levoton, että siellä eivät kerta kaikkiaan lapset opi eivätkä viihdy.

Tältä osin en minä näe, että tavallaan retorilla, sinällään osin viehättävälläkin filosofisella pohdiskelulla ja ääneen ajattelulla, jota edustaja harjoitti, todellisten sivistystalokoitien kanssa oli juurikaan tekemistä. Suoraan sanoen olin vähän pettynyt edustajan johtopäätöksiin.

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Keskustelun aikana monet ministerit, monet hallituspuolueiden edustajat ovat puhuneet — yllätys, yllätys — jälleen uudesta poliittisesta kulttuurista. Siitä puhuttiin viime vaalikaudella hyvin paljon, ja jos heti alkuun harrastaa itsekritiikkiä, voi todeta, että edellinen hallitus uudessa poliittisessa kulttuurissaan epäonnistui ainakin osittain. Erityisesti epäonnistuminen koski osittain sitä ylimielisyyttä, jolla käsiteltiin kansalaisilta tulevaa palautetta, sitä palautetta, jonka tulisi olla kuitenkin politiikan tekemisen lähtökohtana.

Se uusi poliittinen kulttuuri, jota tämä hallitus edustaa, on mielestäni kuitenkin vielä huomattavasti heikompi. Kun tämä hallitus tiedonannossaan toteaa, että ”määrätietoisella ja laajaan yhteistyöhön nojaavalla talouspolitiikalla tasapainottomuudet ovat kuitenkin korjattavissa ja kehityksen suunta muutettavissa myönteiseksi”, tämä yhteistyöhön nojautuminen ei ikävä kyllä näy käytännön toimenpiteissä. Mielestäni se yhteistyön käsi, jota esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeelle on tarjottu, on hyvin kaksinaamainen. Tästä ryhmäpuheenvuorossamme todettiin aivan oikein.

Kun edellistä hallitusta ja erityisesti sen valtiovarainministeriä syytettiin esimerkiksi siitä, että hän tarjosi ammattiyhdistysliikkeelle yhtä aikaa keppiä ja porkkanaa, tilanne on muuttunut. Nyt ei nimittäin enää tarjota porkkanaa, tarjotaan pelkkää keppiä.

Tilanne on myös muuttunut siltä osin, että kun edellinen puhuja, ed. Suhola, puhui kateudesta, viime vaalikaudella kansalaiset olivat kateellisia siitä, että naapuri sai enemmän lisää

kuin hän itse. Nyt kadehditaan sitä, että itseltä viedään enemmän kuin naapurilta. Kuitenkin tällainen kehitys on mielestäni kehitystä huonompaan suuntaan, ja pelkkä muutos entiseen, ns. vaihtoehto, tässä mielessä ei lupaa kansalaisille myöskään jatkossa hyvää.

Eräs uuden poliittisen kulttuurin muoto toivottavasti on hallitus — oppositio-aseman muutos viimekertaiseen. Viimeksi keskusta erityisesti esitti oppositiosta käsin pelkkää kritiikkiä ilman vaihtoehtoa ja totesi erilaisten vaihtoehtojen etsimisen kuuluvan hallitukselle. Sosialidemokraatit eivät tule syöllistymään vastaavan kaltaiseen pelkkään kritiikkiin perustuvaan oppositiopolitiikkaan. Niissä kysymyksissä, joissa asetamme kyseenalaisiksi hallituksen esitykset, olemme valmiit esittämään omat vaihtoehdot.

Mutta tässä emme ole valmiit taas tyytymään siihen kiristykseen, jota hallitus oppositiota kohtaan noudattaa esimerkiksi tiedonannon viimeisessä kappaleessa. Siinä nimittäin selkeästi jo uhataan, mihin toimenpiteisiin ryhdytään, mikäli oppositio ei tule hyväksymään hallituksen säästölakeja. Siinä kerrotaan, että harkinnanvaraisia menoja entisestään karsitaan, veroja kiristetään ja valtion velkaantumista lisätään. Sen jälkeen todetaan, että ”hallitus toivoo, että eduskunta harkitsee myös tätä valintatilannetta, ennen kuin se määrittelee kantansa säästölakien tarpeeseen”. Mielestäni oppositiolla on oltava ja on oikeus esittää oma kokonaisvaltainen vaihtoehtonsa, ei pelkästään vastausta hallituksen esittämiin huonoihin vaihtoehtoihin.

Kun keskusta julisti ennen vaaleja olevansa vaihtoehto, niin nyt se ilmoittaa, ettei vaihtoehtoja ole olemassakaan. On vain yksi, heidän esittämänsä linjaus. Toisaalta keskusta jälkivissastelee todeten, että he eivät tienneet ennen vaaleja esimerkiksi olemassa olevaa taloudellista tilannetta, että se olisi tullut yllätyksenä ja sen perusteella heillä on erityinen oikeus vetää kaikki keskeiset vaalilupauksensa takaisin. Mielestäni tällaiseen poliittiseen epärehellisyyteen millään poliittisella puolueella ei muutenkin politiikan vastaisessa ilmapiirissä olisi varaa.

Keskusta ei myöskään ole kovin rehellinen syyttäessään nykyistä oppositiota vaihtoehtotomuudesta. Keskusta esitti aina yleensä lisää menoja ja vaati niitäkin säästövaroja, joita edellinen hallitus aikaansai, jaettavaksi välittömästi takaisin kansalaisille. Esimerkiksi valtiovarainministeri Liikasta rökitettiin siitä, että hän on pidättänyt kansalaisilta ylimääräisinä veromark-

koina noin 7—8 miljardia markkaa. Keskustan talouspoliittisen opin mukaisesti ne olisi välittömästi tullut palauttaa kansalaisille. Silloin oli turha puhua siitä, että nekin varat ovat hyvä lisä silloin, kun ajaudumme huonompaan taloudelliseen tilanteeseen, jossa nyt olemme.

Kun tiedonannossa puhutaan alustavista linjauksista, on syytä kysyä, mitä alustavia linjauksia eduskunnalta tässä vaiheessa kysytään, kun samanaikaisesti yritetään viedä muutaman päivän sisällä esimerkiksi erittäin iso keskeinen säästöesitys koulujen tuntikehyksen osalta läpi. Mielestäni tässä vaiheessa nimenomaan olisi pitänyt kysyä eduskunnalta alustavia suurempia linjauksia eikä tulla yhtä aikaa tänne esittämään yksityiskohtaisia säästöesityksiä. Nämä alustavat linjaukset olisi pitänyt kysyä muutama viikko sitten. Silloin olisi tullut ottaa kantaa siihen, hyväksyykö eduskunta ne hallituksen keskeiset kehukset, joita esimerkiksi ensi vuoden budjetille on asetettu. Silloin olisimme voineet puhua talouspolitiikan suurista linjoista, emme vain pääluokkien sisäisistä erittäin hankalista valintavaihtoehtoista, joissa on hyvin helppo esittää, että jos ette tätä hyväksy, niin toinen vaihtoehto on vielä inhottavampi kansalaisten kannalta.

Sitoutuminen edellisen hallituksen budjettikehykseen on sinänsä ihmeellistä, kun erityisesti keskusta arvosteli edellisen hallituksen talouspolitiikkaa. On outoa, että se ottaa oman talouspolitiikkansa lähtökohdaksi olemassa olevan hyväksytyyn budjettikehykseen ainoastaan tiukentamalla sitä mutta ei tekemällä siihen uusia painoksia eri hallinnonalojen välillä.

Kun puhutaan sisäisestä liikkumavarasta, tämä liikkumavara ei käytännössä ole kovin suuri. Oppositioilla on halu puuttua suurempiin talouden suuntiin, ei pelkästään askaroida yksittäisten menokohtien sisällä. Kun tämä tiedonanto toteaa, että etsitään todellisia vaihtoehtoja, niin tässä yhteydessä olisi ollut toivottavaa, että niitä suurten linjausten vaihtoehtoja olisi myös eduskunnalle esitetty.

Tämän hallituksen työskentelyn alku on ollut hyvin erikoinen. Ministerit ovat, kuten täällä on jo todettu, yksi toisensa jälkeen käyneet toteamassa, etteivät oikeastaan kannata hallituksen talouspoliittista linjaa ja että heidät on ylikävelty hallituksessa. Tällä hetkellä, kun kuukausi on uutta hallitusta saatu katsella, lieene yli puolet hallituksen ministereistä jo tullut ylikävelyiksi omien ministeritovereidensa toimesta.

On myös ihmeellistä, että tässä tiedonannossa todetaan hyvin selkeästi, että ”menojen karsin-

taa ei suoriteta kansalaisten nykyisen vähimmäisturvan, kuten sairausvakuutuksen ja työttömyysturvan vähimmäistason, kotihoidon tuen, pelkkää kansaneläkettä saavien eläkeläisten ja lapsilisien osalta”. Tämän jälkeen hallitus käy eduskunnassa keskenään kinastelua siitä, tuleeko esimerkiksi lapsilisiin puuttua, kun se on on yksiselitteisesti todennut tiedonannossa, että sitoutuu linjaan, jossa niihin ei puututa. Mielestäni tällainen keskustelu tulisi käydä valmiiksi hallituksen keskuudessa eikä tulla käymään sitä eduskuntaan ainakaan siten, että tiedonannossa on toinen linjaus kuin sitten käytännön politiikassa.

Epäloogisuutta tässä tiedonannossa on myös säästökohteiden osalta. Kun tiedonannossa todetaan, että menojen lisäysten osalta siellä on vain sellaisia, jotka on lainsäädännöllä kiinnilyöty, ja toisaalta siellä on esitetty tulopuolelle vain tulokehityksen arvaamattoman voimakkaasta heikkenemisestä johtuvia muutoksia, kuinka tähän logiikkaan sopii esimerkiksi autoveron alennus, joka vie satoja miljoonia markkoja valtion varoja, niitä varoja, jotka olisi voitu suunnata esimerkiksi opetussektorille tai sosiaali- ja terveyssektorille?

Samalla tavalla osittain epälooginen on esimerkiksi tasausvero. Se tulee lisäämään tuontia, vähentämään sikäli kotimaista työllisyyttä ja ikävä kyllä ei välttämättä tule yhtään vähentämään vientiteollisuutemme kustannuspaineita, koska tasausveron aleneminen nähtävästi tulee jäämään tukkuportaaseen, koska tukkuporras on se, joka vientiteollisuuden tarvitsemia raaka-aineita maahan tuo, eivät suoraan siis kyseiset yritykset.

Kun vajaa kuukausi sitten ammattiyhdistysliikkeelle esitettiin ne vaihtoehdot, joita keskusta markkinoi ennen vaaleja, ay-liike hyvin nopeasti ryhtyi haikailemaan, myös porvarilliset ammattiyhdistysjohtajat, vanhaa hyvää hallitusta, kuten keskustalaiset viime vaalikaudella termiä käyttivät. Tätä vanhaa hyvää hallitusta haikailaan tänä päivänä hyvin monissa kansalaispiireissä. Ne koululaiset, jotka kävivät eduskuntatalon edessä kertomassa omia näkemyksiään, eivät voi myöskään ymmärtää, että olisivat jollain tavalla syösseet kansantalouden nykyiseen tilaan ja että heistä tulisi tämän tilan maksumiehiä.

Hyvinvointivaltion puolustaminen, jota sosialidemokraatit täällä tekevät, on ikävä kyllä asetettu joidenkin hallituspuolueiden edustajien silmissä arveluttavaksi, jonkinlaiseksi sosialide-

mokraattisen holhousvaltion puolustamiseksi, mitä se ei missään tapauksessa ole. Me aiomme puolustaa sitä hyvinvointia, joka rakentamiseen ovat osallistuneet ne henkilöt, joiden sairauspäivärahoista, työttömyyspäivärahoista ollaan tänä päivänä viemässä heille kuuluva osa pois.

Tämä hallituksen talouspoliittinen linja ei olekaan pelkkää talouspolitiikkaa, se on myös aatteellista, ideologista, hyökkäystä työväenliikettä, erityisesti ammattiyhdistysliikettä, kohtaan. Me olemme valmiit aatteelliseen keskusteluun, mutta emme ole valmiit sitä tekemään siten, että käymme kansalaisia vastaan samanlaisesti psykologista sodankäyntiä toteamalla, että nyt teidän on pakko säästää, siihen ei ole vaihtoehtoja.

Ed. Kuittinen: Arvoisa puhemies! Pian kaksi kuukautta istunut eduskunta on saanut valtioneuvoston talouspoliittisen tiedonannon, jota on nyt jo toista, kohta kolmatta vuorokautta puitu. On ollut hyvä asia, että pääministeri Ahon hallitus on ripeästi kartoittanut talouden todellisen tilanteen ja avoimesti sekä rohkeasti tunnustaa tosiasiat. Se myös yhteistyöhakuisesti haluaa keskustella koko eduskunnan, myös opposition, kanssa suunnitelluista vaihtoehtoista. (Ed. Jaakonsaari: Ei ole tullut keskustelutarjouksia!) Tämä on mielestäni eräs merkki poliittisesta tervehtymisestä. Eduskunnassa meistä itsestämme riippuu jatko. Osaammeko keskustella avoimesti, yhteistyöhakuisesti ja rakentavasti? (Ed. Jaakonsaari: Ei ole yhtään yhteistyötarjousta tullut vielä!) Sitä meiltä odotetaan, samoin sitä, että osaamme tehdä kaukonäköisiä päätöksiä kansakuntamme puolesta.

Talouspoliittisen tiedonannon tiedot kokonaistuotannon supistamisesta, valtiontalouden alijäämästä ja kansantalouden velkaantumisesta ovat synkemmät kuin meille aiemmin ilmoitetut. Tieto siitä, että vaikka valtion menojen reaalin kasvu saataisiinkin pysähtymään, valtiontalouden alijäämä on syvä, on hyvin huolestuttava. Tämä on haaste, jonka korjaamiseen on jokaisen vastuullisen kansalaisen ja eduskunnan jäsenen yksituumaisesti osallistuttava. Nykymeno ei voi jatkua. Tilanne on muutoin kestävä. Vaikkei päätökset on tehtävä ja vastuuta ei saa pakoilla. Tämän ovat myös kansalaiset ymmärtäneet ja haluavat, että toimenpiteet ovat riittävän nopeat ja voimakkaat nykymenon korjaamiseksi.

Laman syihin en puutu, vaan suuntaan eteenpäin.

Valtioneuvosto on myös tuonut esille toimenpiteitä teollisuuden toimintaedellytysten vahvistamiseksi. Yksityisen työnantajan sosiaaliturvamaksujen alentaminen ja yritysten tervehdyttämiseksi suunnatut toimenpiteet ovat niitä, jotka olisi tullut tehdä jo muutamia vuosia sitten. Ellei niiden voima pure riittävästi, uusia lääkkeitä on löydettävä. Työttömyyden poistaminen ja tuotavan työnteon lisääminen ovat kansakunnallemme elintärkeitä. On tärkeää, että myös laman aikana kohtuullista julkista rakentamista jatketaan työllisyyden turvaamiseksi. Mutta myös tuotantoelämän on tunnettava vastuunsa teollisuuden piristyspaketin tuloksellisesta toteuttamisesta. Lääkkeen toteutumista on seurattava ja siitä tiedotettava. Tämä on hyvin tärkeää. Tuoto ei saa johtaa esimerkiksi hierarkioiden lisäämiseen tai yksipuoliseen johdon palkkojen korotuksiin.

Talouden nopea tervehdyttäminen on myös välttämätön perusturvan edelleenkehittämisen mahdollistamiseksi. Kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe, indeksien tarkistus, tasokorotukset ja opintotuen kehittäminen odottavat toteuttamista ja siihen tarvittavan rahoituksen järjestämistä.

Taloustalkoisiin on osallistunut, ed. Sirkka-Liisa Anttilan puheenvuoroon viitaten, maatalousväki hyvin suuressa määrin. Tätä haluan korostaa. Samoin ed. Aapo Saari käytti laajan ja hyvän puheenvuoron maatalouden osallistumisesta taloustalkoisiin ja nykytilasta yksittäisen viljelijän kohdalla.

Mainitsen vielä yhden esimerkin, velvoitekesannonnin, joka tuntuu kohtuuttomalta alueilla, missä peltopinta-alat ovat jo muutoinkin pienet. Tällaisia pakkopäätöksiä ei enää tule tehdä varsinkaan alueilla, missä tulotaso on jo muutoinkin heikko. Muistettava on myös se, että maatalouden omavaraisuus ja sen alueellisesti tasainen harjoittaminen on itsenäisen maamme elinehto.

Toimenpiteet julkisten menojen kasvun tyrehtyttämiseksi ovat välttämättömiä silloin, kun vaihtoehtona olisi valtion lainanoton ja ylivelkaantumisen jatkuminen. Kaikkien on tasavertaisesti osallistuttava taloustalkoisiin. Työntekijöillä on tähän suurempi valmius kuin työntekijäjärjestöjen johtohenkilöillä. Valmiutta on väliaikaisiin toimiin ja tilanteen uudelleentarkasteluun esimerkiksi määräajan jälkeen.

Julkisen hallinnon purkaminen, byrokratian, päällekkäisyyden, "ihmisen turhan luukuttamisen" vähentyminen ovat oikeita toimenpiteitä.

Julkisen hallinnon rakenteiden jonkin asteinen muuttaminen on myös tarpeen.

Täällä on käytetty myös hyvin voimakkaita puheenvuoroja väliportaan hallinnon purkamisesta. Olen samaa mieltä, että kaikkialla on syytä tehtävien ja väen määrän tarkistamiseen. Mutta samalla, kun monia turhia tehtäviä poistetaan, jää mielestäni esimerkiksi lääninhallituksiin monia tärkeitä tehtäviä, joiden hoitamisesta on huolehdittava mm. palvelujen tasaisuuden, laadun ja alueellisen koordinoinnin turvaamiseksi.

Sen sijaan oikea toimenpide ei ole perusturvaan ja peruspalveluihin liittyvien toimintojen vähentäminen. Useissa yhteyksissä onkin hyvin selkeästi tullut esille, että hallituksen ehdoton peruslähtökohta on ollut, että kansalaisten perusturvaan ei kajota. Viimeksi tänään ministeri Kuuskoski selosti laajasti tämän alueen linjausta ja kehittämisasioita. Jätän ne kertaamatta, mutta haluan todeta, että niihin lämpimästi yhdyin. Ne ovat linjauksia ja asioita, joiden kautta ja joiden avulla tulee sosiaali- ja terveydenhuoltoa kehittää.

Lainsäädäntöä tulee kehittää siihen suuntaan, että kunnilla itsellään on mahdollisuus perusturvan ja -palveluiden riittävään tuottamiseen ja toisaalta julkisen hallinnon ei-elintärkeiden menojen leikkaamiseen. Tämä on avain onnistuneeseen julkisen sektorin tervehdyttämiseen. Kuitenkin olen sitä mieltä, että palvelujen tasa-arvoisesta ja kattavasta saatavuudesta tulee valtion edelleen myös pitää huolta.

Nyt kysytäänkin eduskunnalta viisautta lisätä kuntien ja maakuntien itsehallintoa niin, että edelliset seikat toteutuvat. Samoin viisautta tarvitaan siinä, että ”kympin” säästöistä ei koidu ”satasen” lisämenoa. Päätöksenteon tulee olla lähellä niitä, jotka näkevät palvelujen tarpeen selkeimmin — eivät vain keskivertolukuihin. Myös kuntatasolla säästötoimista on keskusteltava työntekijöiden kanssa. Järjestöjen tulee myös miettiä, onko niiden välillä riittävästi solidaarisuutta.

Olen sitä mieltä, että julkisen sektorin toimintojen sisältöä ja palveluorganisaatioiden johtamisjärjestelmiä kehittämällä sekä työntekijöiden päätöksentekovaltaa ja vastuuta lisäämällä voidaan samoilla voimavaroilla monissa paikoissa antaa jopa nykyistä parempia ja tuloksekkaampia palveluja ja, mikä myös tärkeää, nykyistä tyytyväisemmällä henkilöstöllä. Jatkuvasta koulutuksesta tulee kuitenkin huolehtia.

Tuottavan työn lisäämiseen lääkkeenä on myös työelämän tutkimus- ja kehittämistyö.

Varhaiseläkkeelle siirtymiskeskustelusta tuleeekin siirtyä työkykyä ylläpitävien keinojen aktiiviseen, ratkaisukeskeiseen etsimiseen. Tulee tutkia, mitkä tekijät ovat tunnusmerkilliset niillä työpaikoilla, työolosuhteissa ja työntekijöissä, joissa jaksaminen, työn mielekkyys, työn ilo ja tuottavuus ovat korkeimmillaan. Erikoisesti tänä aikana tarvitaan tällaista tutkimusta.

Odotan myös selontekoa tasa-arvolain toteutumisesta. Huolestunut olen siitä, että yhdyntävä Eurooppa -keskustelun yhteydessä ei naisten aseman muuttamista ole riittävästi tuotu esille. Perustelen tätä huolenaihetta mm. seuraavasti: Totuushan on, että suomalainen nainen käy eurooppalaisia sisariaan enemmän kokopäiväisesti työssä. Hän myös osallistuu vapaaehtoisuuteen suomalaisten miehiä enemmän. Suomalainen nainen ei ole myöskään miehistä riippuvainen eurooppalaisiin sisariin verrattuna, mutta hän riippuvainen hyvinvointiyhteiskunnasta, samoin julkinen sektori yhä enemmän naistyövoimasta.

Arvoisa puhemies! Kun tiedämme, että valtiontalouden tila heikkenee vielä tuntuvasti, vaikka menojen kasvu hidastuu, on muistettava, että kovimmin tämä tuntuu niissä ihmisissä ja niillä alueilla, jotka jo vakaassa taloudellisessa tilanteessa ovat olleet heikoimmilla. Siksi hallitusohjelman aluepoliittiset tukitoimenpiteet on erityisesti nyt otettava käyttöön.

Yrityselämässä menestyksen avaimia ovat vahvuuksien ja mahdollisuuksien tunnistaminen ja käyttöönotto, riittävä tahtotila ja kaikkien työskentely samaan suuntaan. Valtiontalouden hoidossa ei ole varaa leikitellä, vaan sen hoitamisen vaatii järkeä ja samaa yksituumaista tahtotilaa, samaa neuvokkuutta ja vahvuutta kuin meillä oli nostaessamme maamme laman kourista hyvinvointivaltioksi. Nyt suuntana on kulusjuhlasta vapaa, korkeilla eettisillä arvoilla toimiva kansalaisten tekemä hyvinvointiyhteiskunta. Se onnistuu yhteistyöllä.

Ed. H a c k l i n : Arvoisa puhemies! Valtion-euvoston talouspoliittisen tiedonannon sisältö paljastaa päähallituspuolue keskustan vaaleissa kovasti mainostaman vaihtoehdon. Talouden tervehdyttämiseen tarvittavat toimet kohdistuvat eri yhteiskuntaryhmiin täysin epäoikeudenmukaisesti. Lama aiotaan maksattaa palkansaajilla, eläkeläisillä, koululaisilla, lapsiperheillä ja työttömällä. Teollisuudelle suunnattu tuki, johon tarvittavat rahat näiden ryhmien pussista otetaan, ei takaa tuotannon jatkumista eikä luo

uusia työpaikkoja. Rahat menevät talouden ylikuumenemisen aikana tehtyjen virheiden paikkaamiseen ja laskujen maksamiseen, työttömyys kasvaa.

Talouselämän suuryritysten vastuu tulevaisuudesta on ollut olematon. Hyvänä aikana ei ole varauduttu huonoon suhdanteeseen ja nyt vastuu sysätään valtiolle ja nykyinen hallitus sysää sen palkansaajille, joiden tulevaa ja jo ansaittua palkkaa aiotaan leikata puuttumalla ansiosidonnaiseen sosiaaliturvaan, joka siis on osa työntekijän omalla työllä ansaittua ja sopimuksessa sovittua palkkaa. Nyt työssä olevien keski-ikäisten ja nuorempien eläkkeet esimerkiksi ovat tulilinjalla.

Keskustapuolue ei ole erityisesti profiloitunut palkansaajapuolueena, vaan maanviljelijäpuolueena eikä ehkä tähän tunne kiinnostusta. Hallituksessa on kuitenkin toisena päävastuullisena puolueena kokoomus, joka on erityisesti korostanut palkansaajapuolueen luonnetta. Tämä kokoomuksen palkansaajapuolueisuus on tämän tiedonannon myötä kyllä osoittautunut kuplaksi, joka on nyt puhjennut.

Ahon hallituksessa korostuvat, sanoisin kristallisoituvat, oikeistolaiset asenteet ja ajatukset. Oikeistopuolueet toimivat viiteryhmänä toisilleen, ja se näkyy korostuneena palkansaajavastaisuutena, sosiaalisen omantunnon ja tasa-arvonäkökohtien puuttumisena hallituksen näkemyksistä ja teoista. Viikossa uusi hallitus jakoi kansan kahtia.

Arvoisa puhemies! Tässä tiedonantokeskustelussa on käynyt selvästi ilmi, että hallitus on jo valmiiksi sisäisesti rikkiäinen. Täällä on jo viitattu siihen, miten ministerit näyttävät vuoron perään kävelevän toistensa yli tai syyttävän siitä toisiaan, eikä uusi hallitus näytä saavan eduskuntaryhmiltäänkään tukea esittämilleen asioille. Näin on varsinkin koulutusta koskevien leikkaussuunnitelmien kohdalla. Kaikista hallitusta edustavista eduskuntaryhmistä on kuulunut selvempiä tai vähemmän selviä vastustavia kantoja, kun puhutaan tuntikehyksen leikkaamisesta.

Opetusministeriö on ainoa hallinnonala, jossa säästövaatimus leikkaa jo olemassa olevaa toimintaa. Muut alat säästävät suunnitellusta kasvusta. Koulutus on myös ainoa, joka esityksen mukaan aikoo säästää jo 1.8.1991, muut alat vasta ensi vuoden alusta, eikä tätä säästämisen aiennusta mitenkään ole luvattu korvata. Nykyinen hallitus yrittää päästä palkkahästä syyttämällä koulutuksen säästöä edellisen hallituksen raamipäätöstä. Opetusministeri Uosukainen

tuntuu muutenkin ottavan vaaditun säästöohjelman ylhäältä annettuna päätöksenä, johon ei voi vaikuttaa.

Nykyinen päähallituspuolue keskusta vastusti kyseistä raamipäätöstä hyvin hanakasti vaalikentillä ja vaati vaihtoehtoa. Olisi luullut, että vaihtoehto on myönteinen eli raamia olisi väljennetty. Nyt on kuitenkin käynyt ilmi, että tuon raamipäätöksen lisäksi halutaan koulupuolelta säästää vielä 550 miljoonaa. Kyseinen raamipäätös jätti vaihtoehtomahdollisuuden uudelle hallitukselle ja uudelle eduskunnalle. Näiden käsiä ei tässä raamipäätöksessä sidottu.

Nyt olemme sen vaihtoehdon saaneet. Tuntikehystä, opetuksen laatuun oleellisesti vaikuttavaa tekijää, aiotaan leikata 5 prosenttia yleiskoulun puolella ja 10 prosenttia ammatillisella puolella. Myös kansalais- ja työväenopistojen ja kansanopistojen tunnit ovat leikkuulaudalla, lisäksi monet opintososiaaliset edut, esimerkiksi koulukyyditys ja ruokailu. Eli kaikki se, mitä viime vuosina on koulutuksen kehittämiseksi tehty, sivalletaan tällä säästöpäätöksellä pois. Tämä on sitäkin merkillisempää, kun viime vuosien kehitystyö on pääosin tehty yksituumaisesti. Surullisinta on tietenkin se, että tällä tavoin mitoitettu ja suunniteltu säästö iskee siihen pienimpään oppilaaseen, erityisesti sellaiseen, joka tarvitsisi eniten pientä ryhmää, tukea ja huomioita oppimisessa edistyäkseen.

Opetuksen sisältöjen uudistamisesta voidaan puhua juhlatyylillä, kuten esimerkiksi ed. Suhola teki, mutta sitä sisältöjen uudistamista ei voi toteuttaa juhlatyylillä isossa ryhmässä, 36 oppilaan murrosikäisessä ryhmässä taikka samanlaisessa pienten lasten ryhmässä. Siinä kyllä sisältöjen uudistaminen opettajaparalta helposti unohtuu, kun kaikki voimavarat menevät siihen, että lapset ja nuoret ylipäättään pysyvät siellä luokassa.

Ammatillisen koulutuksen sorto mielestäni tällä säästötoimenpiteellä myös jatkuu. Leikkaushan on ammatilliselle puolelle suunniteltu puolta suuremmaksi kuin yleiskoulun puolelle. Muutenkin ammatillisen koulutuksen asema on yleiskoulua huonompi. Tuntikehys ei siellä ole lailla suojattu kuten yleiskoulun puolella ja on sen vuoksi helpommin leikattavissa. Ehkä hallitus on myös ajatellut, että kun ammatillinen koulutus sai tuntikehyksen viimeksi, vasta vuosi sitten, niin vähemmällä murinoilla siitä luovuttai-siin.

Minusta on kyllä surullista, että ammatilliselle puolelle hyökätään vielä suuremmin kuin muu-

hun koulutukseen. Ammatillisessa koulutuksessa on erilaisia oppilaita. Oppilasaines on hyvin heterogeeninen. Se on koko ikäluokan koulu, niin kuin myös peruskoulu, ja tarvitsee pienet ryhmät opetuksen ja ammattiin kasvattamisen onnistumiseksi. Lisäksi ammatillista koulutusta on rasitettu jo käyttökustannusten ennakoiden pienentymisellä alle todellisten kustannusten, ja valtionapujen loppusuoritusten viive kunnallisille ammattikouluille on 100 miljoonan luokkaa. Kunnat ja kuntainliitot ovat ihmeessä näiden kustannusten kanssa. Tällä 10 prosentin tuntikehyksen leikkauksella ei mielestäni ole perusteita.

Ammatillisten koulujen oppilasmäärä on esimerkiksi viime vuonna kasvanut 8 000 oppilaalla. Tulevaisuus tarvitsee tekijänsä. Lamankin aikana on koulutettava nuoria ja aikuisia ammattiin eikä ole tarkoituksenmukaista leikata koulutuksen, ei yleiskoulutuksen eikä ammatillisen koulutuksen, voimavaroja.

Tuntikehyksen leikkaamisen lupailtu määräaikaisuus ei paljon lohduta. Kokemuksesta tiedämme, että poikkeustilanne jatkuu helposti, kun pää on saatu auki. Sitä paitsi epätasa-arvoa on sekin, että jotkut ikäluokat saisivat huomoman koulutuksen kuin toiset.

Erityisesti haluan todeta, että leikkauksen aiheuttamat seuraukset näkyvät erityisesti asutuskunnissa ja suurissa kouluissa. Rauhattomuus lisääntyy, opetus vaikeutuu. Tulevaisuudessa maksetaan näiden koulutukseen kohdistuvien leikkausten vuoksi.

Kun säästää pitää ja säästämisen vaihtoehtoja haetaan, ihmettelen mm. sitä, että kukaan ei ole maininnut koulutuskentän rakenteeseen sisältyviä säästömahdollisuuksia. Meillä on tässä Suomenmaassa satoja hyvin pieniä kouluyksiköjä, joiden yksikkökustannukset ovat huikeat. Mitä säästöä saavutettaisiin, jos nostettaisiin sitä oppilasmäärää, jolla koulu voi toimia?

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraatit eivät hyväksy Ahon hallituksen epäoikeudenmukaista talouspoliittista linjaa, ja tämän hyväksymättömyyden me tulemme osoittamaan tulevassa äänestyksessä.

Mitä tuntikehyksen leikkaamiseen tulee, kun leikkaamista koskevat lait eduskuntaan tulevat, tulemme vastustamaan tuntikehysten leikkaamista. Tällä käytettyjen puheenvuorojen perusteella olen päättellyt, että vastustamiselle löytyy kyllä runsaasti kannatusta myöskin muista ryhmistä. Tällä tavalla koulut saanevat hengähdysaikaa ja voidaan tarkemmin punnita, miten koulutukseen kohdistuvat säästöt toteutetaan

eikä hutkaista siitä, mistä se näyttää helpoimalta mutta aiheuttaa suurinta vahinkoa.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Hallitus antamalla talouspoliittisen tiedonannon eduskunnalle osoittaa haluavansa kunnioittaa ja korostavansa parlamentarismia ja eduskunnan asemaa. Se on oikein. Mikä hallitus viimeksi on tuonut heti aluksi omasta aloitteestaan luottamuksensa eduskunnan punnittavaksi? Tämä on myös parhaillaan käsiteltävänä olevan valtiosääntöuudistuksen linjan mukaista.

Tiedonanto listaa hallituksen tarpeellisia toimia taloutemme syöksykierteen oikaisemiseksi. Laman yhtä puolta, työttömyyttä, saneerauksia ja konkurssia, on täällä käsitelty jo useaan otteeseen ja perusteellisesti. Siksi haluankin puuttua toiseen 80-luvun lopun epäonnistuneeseen talouspolitiikan seuraukseen. Tuloksena on arvatunkin kaikkien aikojen velkaantunein nuori sukupolvi.

Rahamarkkinoiden hallitsematon vapauttaminen vaikutti osaltaan asuntojen hintojen maailmanennätysnouseen. Korkeat korot ovat tehneet rumaa jälkeä paitsi yritysten myös nuorten perheiden tilipussissa. Kaikista kotitalouksien veloista 25—40-vuotiailla on Tilastokeskuksen mukaan tällä hetkellä 40 prosenttia, kun näiden osuus kaikista kotitalouksista on 20 prosenttia. Siksi asunovelkaisen näkökulmasta hallituksen valitsema talouspolitiikan linja on oikea. Korot on saatava nopeasti alas, ja siihen ainoa keino on uskottava talouden tervehdyttäminen. Julkisten menojen paisuttaminen edelleen ja valtion lisävelkaantuminen eivät ole nuorten asunovelkaisten intressissä. Molemmat toimet heijastuisivat edelleen kielteisesti vaihtotaseen vajeeseen. Tällöin korot eivät varmasti voisi pysyvästi laskea. Korkojen laskeminen jos mikä olisi suoraa tukea erityisesti lapsiperheille ja nuorille asunovelkaisille. Pelkkien asuntolainojen keskimääräinen lainapääoman määrä on 170 000 markkaa. Vain yhden prosentin lasku korkotasossa tarkoittaa silloin 1 700 markkaa puhtaana käteen.

Arvoisa puhemies! Haluaisin tässä yhteydessä puuttua vähän laajemminkin sukupolvien välisen tulonjakokuilun repeämiseen Suomessa. Monet viime vuosien toimet ovat lisänneet juuri sukupolvien välistä eriarvoisuutta. Nuorten elintasoa ovat laskeneet opintolainojen korkojen nousu ja myös asuntolainojen korkovähennyskoikeuden reaalin puolittuminen sitten 80-luvun alun.

Huonosti ajoitettu lähdeverouudistus on korottanut antolainauksen korkoja. Sekin on valitettavasti merkinnyt tulonsiirtoa velallisilta nuorilta tallettavalle vanhemmalle ikäluokalle. Niin sanotut suuret ikäluokat ovat puolestaan hyötäneet aikaisemmista korkeista korkovähennyksistä. Samoin heidän asuntovelkansa inflaatio 70-luvulla kuoletti varsin tehokkaasti. Mistähän syystä vilkkaimmin ja vähimmin äänin ovat läpi eduskunnassakin juuri menneet nuorten asemaan puuttumiset?

Olisi syytä tarkastella myös ns. vahvan markan politiikan vaikutuksia eri elämäntilanteissa olevien ihmisten talouteen. Ilman suurempaakin selvitystä on selvää, että vahva markka suosii keski-ikäisiä, hyvätulaisia, velkansa jo pois maksaneita. Heidän kulutuksestaan huomattava osa menee kalliiden kestokulutushyödykkeiden hankkimiseen. Heillä on myös varaa matkustella ulkomailla, mikä kalliin markan vuoksi onkin ollut viime vuosina ennennäkemättömän edullista. Saksalaisia autoja kerran kahdessa vuodessa vaihtelevat nauttivat vahvan markan tuomasta ylellisyysubventiosta. Samalla he surutta kasvattavat vaihtotaseen vajetta. Lasku kaatuu taas korkeiden korkojen muodossa velallisten maksettavaksi, siis tässäkin tapauksessa nuorempien ja heikompi-palkkaisten tappioksi.

En kannata devalvaatiota missään nimessä sen kansantaloudelle huonojen vaikutusten vuoksi. Sen spekulointi nostaa edelleen korkoja. Silti on mielestäni tarpeen katsoa tätäkin asiaa hyötyjen ja maksajien näkökulmasta. Talous on saatava kuntoon siten, että toimet edistävät sukupolvien eliarvoisuuden kaventamista. Koron alentaminen on siinä a ja o.

Hallitus esittää ohjelmassaan myös muita tärkeitä toimia etenkin asuntopolitiikan uudistamiseksi. Nuorten ensiasunnon hankintaa on helpotettava turvaamalla kohtuukorkoiset ja pitkäaikaiset lainat. Paitsi yritykset myös velkaantuneet nuoret olisivat halpakorkeiden vakauttamislainojen tarpeessa. Lisäksi tietysti painopistettä on siirrettävä vuokra-asuntojen tarjonnan edistämiseen.

Toinen tältä kannalta tärkeä kohta hallituksen ohjelmassa on lupaus opintotukijärjestelmän uudistamisesta ns. Kurrin ehdottaman mallin suuntaisesti ensi vuonna. Tämänhän myös pääministeri Aho täällä eilen vahvisti. Lainan osuuden pudottaminen minimiin on ainoa oikea suunta ja ensimmäinen askel myös kuulutettuun perusturvauudistukseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen aivan oikein

synkäksi kuvaamassa taloustilanteessa suomalaisten yhteisvastuu ja korjaustoimien oikeudenmukaisuus ovat ehdoton edellytys onnistumiselle. Kun selonteossa todetaan, että reaaliensiot todellakaan eivät lähivuosina voi nousta, kysytään nimenomaan tässä kohdin solidaarisuutta. Nuoret ja naiset ovat jo valmiiksi tilanteessa, jossa ainakaan heidän kulutuksellaan vaihtotaseen vajetta ei kasvateta.

Olisikin ensimmäiseksi tarkasteltava ylimmissä palkkaluokissa olevien mahdollisuutta tasoittaa tuloeroja. Tämä on perusteltua myös siksi, että he ovat eniten hyötäneet sekä viime vuosien palkankorotuksista että suurituloisia suosineesta veropolitiikasta. Yksi uusi keino saada suurituloisimmat mukaan vakautukseen on ikä- tai palvelulisäjärjestelmän muuttaminen. Palvelulisien myötä tulevat palkankorotukset ovat ylemmissä palkkaluokissa todella tuntuja. Nuoria tämä puolestaan sortaa. Kun menot ovat suurimmillaan, ovat tulot pienimmillään. Suurten ikäluokkien solidaarisuutta nuorempia ja pienempiä ikäluokkia kohtaan voisi testata jättämällä peruspalkat rauhaan, mutta puuttumalla ikälisäkorotuksiin. Meillä on puhuttu paljon yritysten ulosliputuksesta. Todellinen vaara on se, että myös nuoret liputtavat ulos tästä maasta, jos taloustilannetta ei saada korjattua.

Täällä on puhuttu jo pitkään perusturvan järjestämisestä paitsi opiskelijoille myös vanhuk-sille sekä lasta kotona hoitaville. Varat tähän löytyvät mielestäni etenkin byrokratian purkamisesta. Siirtyminen yhdeltä luukulta myönnettävään sosiaaliturvaan vähentäisi turhaa paperin pyörittystä ja ihmisten alistamista.

Rahaa saataisiin myös puuttumalla suurimpiin eläkkeisiin. Jopa monien kymmenientuhansien kuukausieläkkeet ovat mielettömiä ja oikeustajun vastaisia samaan aikaan, kun toiset saavat tulla toimeen noin 2 000 markalla. Ehdotankin hallituksen säästötoimenpiteeksi eläkekaton asettamista.

Arvoisa puhemies! Harmittelen sitä, ettei hallitus tiedonannossaan puutu kovinkaan paljon talouden ja ympäristön yhteensovittamisen tarpeisiin. Tällä hetkellä ajankohtaisin asia on lamasta ulospääseminen, rakennemuutos, joka tukee talouden avointa sektoria. Pitemmällä tähtäimellä a ja o on kuitenkin ekologinen rakennemuutos. Esimerkiksi verotuksen painopiste on siirrettävä sellaisiin ympäristöveroihin, jotka ohjaavat tuotantoa ja kulutusta luonnonmukaisiin valintoihin ja kestäväan kehitykseen. Päätökset päästömaksuista ja ympäristöveroista

olisi tehtävä pikaisesti, jotta yritykset ja kunnat voisivat ottaa asian huomioon investoinneissaan. Ympäristöveroilla kerätyt varat tulee käyttää korvaamaan nykyistä työntekeä rasittavaa verotusta. Se myös rohkaisisi pienyritysten toimintaa.

Hallitus aikoo alentaa työnantajan TEL-maksua, mikä ehdottomasti helpottaa pienyrityksien asemaa. Saman vaikuttavat erityisesti heikoimmilla alueilla Kehitysaluerahaston myöntämät suhdannelainat. Sosiaaliturvamaksujen perimisjärjestelmä tulee kokonaan uudistaa niin, että se perustuu palkkojen sijasta esimerkiksi liikevaihtoon.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies, hyvät ystävät! Uskallan käyttää tätä ilmaisua, kun ministeri Uosukainenkin paljon isommalle ryhmälle käytti tätä. Melkeinpä sanoisin: Hyvät ystävät, toverit!

Käydyssä keskustelussa on jäänyt huomiotta mielestäni hyvin mielenkiintoinen kohta. Tämä hallituksen tiedonanto pohjautuu hyvin olennaisilta osiltaan valtiovarainministeriön talouspolitiikan linjaohjelmaan, joka julkaistiin 20.3.1991. Tässä VVM:n ohjelmajulistuksessa esitettiin käytännöllisesti katsoen lähes ne kaikki esitykset, jotka nyt on kirjattu tähän Ahon tiedonantoon. Mutta mielenkiintoista on se, mitä tästä VVM:n esityksestä ei ole otettu mukaan. Ahon tiedonannosta puuttuu mm. puolustusmateriaalihankintojen lykkääminen. Myös puuttuu VVM:n esitys maataloustulolain uudistamisesta.

Kun on seurannut ministerien vastuunpakolua tässä kahden päivän aikana käydyssä keskustelussa, niin melkein olisi tuntunut reilumalta, että olisi ollut VVM:n virkamieshallitus, joka olisi toteuttanut sitä ohjelmaa, jonka VVM:n virkamiehet ovat kirjoittaneet. Silti mielelläni heristäisin jonkinlaista varoituksen sormea siitä, että VVM on kyllä osoittanut viimeisten kuukausien aikana melkoista osamattomuutta, kun ei edes kahden kuukauden aikavälillä ole kyetty ennakoimaan Suomen kansantalouden ja lähiympäristön muutoksia.

Arvoisa puhemies! Tässä tiedonannossa korostetaan useampaan kertaan, että se olisi mukamas sosiaalisesti tehty. Kuitenkin ryhmänä työttömät, sairaat, lapsiperheet ja koululaiset ovat aina heikommassa asemassa kuin terveet työssä käyvät. Miksei hallitus kohdista toimenpiteitään todella parempituloisiin tulonsaajiin esimerkiksi yli 15 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevien kyseisen rajan ylittävien tulojen erityisverotuk-

sella tai leikkaamalla esimerkiksi yli 20 000 markkaa kuukaudessa ansaitsevilta veroilla kaiken rajan ylittävän lisätulon kokonaan pois tänä ja ensi vuonna? Pääministeri Aho on puhunut koppavasti oikeudenmukaisista lääkkeistä. Teot ovat toista.

Hallitus on myös päätenyt esittämään liikevaihtoveron korotusta. Olisin sitä mieltä, että parempi vaihtoehto olisi ollut sinällään epämuksava ulkomaanmatkoille laitettava erityisvero. Tämä ei kohdistuisi välttämättömään peruskulutukseen niin kuin liikevaihtoveron korotus. Lisäksi liikevaihtoveroa on kuitenkin alennettava Eta-sopimuksen tullessa voimaan. Veron kohdistaminen ulkomaanmatkailuun saattaisi lisätä myös kysyntää kotimaan ahdingossa oleviin hotelli- ja ravintolapalveluihin. Tämä olisi sitä elvyttämistä, jota kohtuudella myös Ahon hallitukselta odottaisi.

Hallitus on syyttämässä rahaa pk-yrityksille niiden toimintaedellytysten parantamiseksi. Kuitenkaan nykyisessä verkostotaloudessa, jossa sekä suurten että keskisuurten yritysten ympärille on rakentunut alihankkijoiden, osatoimittajien, systeemit toimittajien jne. verkostot, ei rahan syyttäminen verkoston epäitsenäisille osille ei välttämättä saa muuta aikaan kuin rahan hukkaa. Paljon viisaampia olisivat toimenpiteet, joilla luotaisiin aitoa kysyntää näille yksiköille.

Erityisesti pitäisin tärkeänä idänkaupan elvyttämistä tehokkailla luottojärjestelyillä. Keskustelussa täällä on puhuttu paljon myös rakennustoiminnan elvyttämisestä. En enää toista niitä näkökohtia.

Yleisesti ottaen todella ihmetyttää, miten kokoomus on voinut niellä tällaisen paperin, se kun on rakennettu niin, että maatalouteen ei puututa ollenkaan samassa suhteessa kuin muihin ns. palkansaajaryhmiin. Edes näennäisesti olisi voitu siirtää osa maanviljelijäyrittäjien eläkkeiden valtionosuudesta viljelijöiden itsensä kannettavaksi, mutta ei edes sitäkään. Kaikki toimenpiteet kohdistuvat, elleivät työssä oleviin palkansaajiin, niin sitten työttömiin tai sairaisiin palkansaajiin.

Arvoisa puhemies! Laajasti on tiedossa, että Suomessa on käynnistymässä merkittävä nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulukokeilu. Suurin osa kokeiluluvan lukuvuodesta 1991—1992 alkaen saaneista kouluista näyttää oma-aloitteisesti lykkäävän kokeilun aloittamista lukuvuoteen 1992—1993. Kokeilun alkamisen lykkääminen on julkisuudessa liitetty opetustoimen säästöhankkeisiin. Tämä olisi mielestäni

peräti onnetonta, sillä kokeilusta saatava säästö olisi korkeintaan 1 prosentin luokkaa opetustoiminnalle asetetuista säästötavoitteista. Kun kokeilu vuonna 1992, johon säästötoimet ensisijaisesti kohdistuvat, näyttää vain muutamaa poikkeusta lukuunottamatta käynnistyvän vasta elokuussa, kokeilujen kustannusvaikutukset jäisivät tätäkin pienemmiksi. Kokeilujen lykkäämisellä ei näin ollen olisi mitään tekemistä säästötoimien kanssa. Koska tämän täytyy olla myös ajatusta markkinoivien tiedossa, niin kysymyksessä onkin muista syistä käynnistetty kokeilujen sabotointipyrkimys. Peruskoulun jälkeisen koulujärjestelmän kehittämisen kannalta kokeilujen lykkääminen aina vuoteen 1993 merkitsisi vakavaa taka-askelta, valtavan paikallisen ja alueellisen kehittämistyön mitätöintiä sekä myös ilman muuta epävarmuutta siitä, aloitetaanko hanke milloinkaan.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Gustafsson puuttui puolustusmäärärahoihin, joista myös pääministeri Aho selittävässä mielessä käyttänyt tänä iltana puheenvuoron. Suomen puolustusvoimien kehittämiseen käytettävä määräraha verrattuna bruttokansantuotteeseen on varsin kohtuullinen, jos ajatellaan kansainvälistä tasoa. Lähden siitä, että puolustusvoimiin Suomen olosuhteissa vähennykset pitää kohdistaa viimeisenä, koska mahdollinen kriisitilanne ei odottele, milloin pääministeri Ahon talouspoliittinen suunnitelma tulee saatettua loppusuoralle ja taloudellinen tilanne vakautettua. Puolustusvoimista on aina Suomen olosuhteissa pidettävä huolta. Näen, että ed. Gustafssonin sormella osoittaminen puolustusvoimien suuntaan on täysin tarpeetonta. Sen sijaan muilta osin, maatalouden osalta jne., pidän ed. Gustafssonin puheenvuoroa varsin asiallisena ja maltillisena.

Ed. Rossi: Rouva puhemies! Tähänastista talouspoliittista keskustelua eduskunnassa on leimannut pelkistetty mustavalkoisuus. Hallitus näkee toimenpiteensä lähestulkoon ainoina oikeina, ja oppositio ilmoittaa hyvinvointiyhteiskunnan murenevan käsiin. Onneksi epäilijöitä ja päinvastaisiakin mielipiteitä on ilmaantunut.

Vanhakantaisen hallitus- ja oppositiopolitiikan mukaan jokainen pysyy ruodussaan eikä näiden kahden parlamentarismien peruspilarin välille synny älyllistä keskustelua. Ja jos syntyykin, siihen ei ainakaan kukaan halua uskoa.

Tervehdytä siinä sitten samalla myös kansalaisten silmissä politiikkaa.

Tärkeintä talouspoliittisen tiedonannon keskustelussa on kuitenkin se, että talouden tämän hetken tilanteesta saadaan yhdenmukainen analyysi. Hallituksella ei ole mitään tarvetta ylidramatisoida yhä edelleen synkkeneviä talouden näkymiä, vaan esille tuodut faktat on syytä noteerata jokaisessa portaassa. Kokonaistuotannon supistuessa 2,5 prosenttia, viennin, erityisesti itäviennin, romahtaessa ja samalla myös investointien laskiessa on työttömyys kääntymässä jyrkkään nousuun. Parhaimmat tai pitäisikö sanoa pahimmat ennustavat ensi talveksi jo 400 000 työttömän rajan rikkoutumista.

Kyllä nyt on puhuttava kansallisesta hädästä eikä verrattava tilannettamme Oecd-maiden vielä huonompaan työllisyystilanteeseen. Valitettavasti kansallisen hätätilarintaman kokoaminen on ollut mahdotonta sosialidemokraattisen puolueen ilmoittauduttua välittömästi vaalien jälkeen oppositioon. Olisi ehkä syytä havaita, että oppositiossa oleminen ei välttämättä tuo lisää ääniä seuraavissa vaaleissa. Suomalaiset eivät näet ole milloinkaan pitäneet käpykaartilaisista. (Ed. Rinne: Kyllä käpykaartilaisuus on viimeinen sana sosialidemokraateista!)

Tämän hetken taloutemme ongelmat ovat kaksijakoisia: kansainvälisestä lamasta johtuvia, mikä näkyy erityisesti viennin nopeana romahduksena, ja sisäisen kustannustason mukanaan tuomasta kilpailukyyn heikkenemisestä. Nopeilla elvyttävillä toimilla ei kuitenkaan saada aikaan kovin paljon, sillä taloutemme rakenteet ovat vääristyneet. Pääpaino tuleeikin keskittämään talouden perusteiden tervehdyttämiseen. Tärkeintä on kustannus-, hinta- ja palkkatason jäädyttäminen, jotta pärjäämme tulevaisuudessa kansainvälisessä kilpailussa. Nykyisellään valitettavasti vain suomalaisten on varaa elää Suomessa.

Holkerin hallituksen valtiovarainministeri ed. Louekoski uskalsi todeta tiistaina, että Kallion tulopoliittisen kokonaisratkaisun jatkaminen nollatasolla on mahdollista ja jotta SDP voi olla mukana noissa taloustalkoissa, se edellyttää säästöjen koskevan kaikkia ryhmiä läpi yhteiskunnan. Näin juuri tulee ollakin, ja tähän myös hallitus pyrkii, vaikka monet vielä toimittajiakin kyynisemmät oppositiopolitiikot pyrkivät väittämään kaikkea muuta.

Tulkoon nyt vielä kerran todettua, että taloustalkoissamme ei saa olla vapaamatkustajia, vaan kaikkien on kannettava oma vastuunsa.

Paras keino parantaa kansainvälistä kilpailukykyämme olisi laskea palkkatasoamme esimerkiksi 5 prosentilla kautta linjan. Näin vaikutukset kohdistuisivat työlliseen väestöön ja saisimme samalla aikaan todella merkittäviä säästöjä. Toki myös valtion verotulot vähenisivät, mutta se on pienempi paha. Kun otamme huomioon progressiivisen verojärjestelmämme, ei 5 prosentin palkanlasku olisi ollenkaan dramaattinen vaikutuksiltaan. Yhtenä vaihtoehtona oleva liikevaihtoveron korotus on jo huomattavasti epäsosiaalisempi keino talouden tasapainottamisessa, ja tällä lisätään jo muutoinkin korkeaa kustannustasoamme.

Tämän kaltaiset toimet edellyttäisivät luonnollisesti laajaa yhteiskunnallista konsensusta, jossa olisivat mukana myös kaikki ammatti- ja etujärjestöt. Siksi onkin toivottavaa joka tapauksessa, että hallituksen ja ammattiyhdistysliikkeen sekä etujärjestöjen välille syntyy luottamuksellinen suhde ja ymmärrys sekä nykyisestä tilanteesta että tavoitteista. Kukin voi nostaa omaa profiiliaan osoittamalla olevansa luotettava ja vastuullinen kumppani.

Kaiken kaikkiaan viimeistään nyt on varmaan selvinnyt terveen talouden äärettömän tärkeä merkitys hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa. Markka syntyy vain työllä. Mutta työn tekemisen ohellakin koko suomalaista yhteiskuntaa on uskallettava tarkastella kiikkottomasti ja etsittävä samalla kaikilta osin tehokkuutta ja säästöjä. Valtionhallinnon päällekkäisyydestä on päästävä eroon tällä vuosikymmenellä. Jotenkin vaikeaa on ymmärtää, mihin me tarvitsemme ministeriöiden lisäksi keskushallituksia ja monenlaista kontrolloivaa ja valvovaa viranomaistoimintaa.

Valtion byrokratian purkamisen ohella myös kunnissa on saatava uudenlainen vaihe päälle. Paikallisten valtuustojen on uskallettava ottaa valta itselleen kuntaansa koskevilla päätöksillä, ja valtion on samalla lopetettava moninainen pakkoholhoaminen. Esimerkiksi ns. vapaakuntakokeilut ovat olleet suorastaan hirteishumorisia, koska niissä ei ole päästy kunnolla askelta pidemmälle. Valtio on estänyt omilla rajoituksillaan todellisen kunnallisen itsehallinnon toteuttamisen, ja samalla valtionosuusjärjestelmä on pitänyt huolen siitä, että kuntien viranhaltijajoukko on kasvanut lähes estottomasti. Onneksi kunnissa on vedetty hätäjarrua päälle ja lähdetty purkamaan syntynyttä yliorganisointia. Tämä kylläkin vain taloudellisen pakon edessä.

Tänään julkistetun ensimmäisen maassamme

ilmestyneen kunnallistalouden barometrin mukaan lähes kaikki maamme kunnat ilmoittavat pystyvänsä säästämään, vaikka valtaenemmistö katsookin taloudellisten mahdollisuuksiensa heikkenevän ensi vuonna. Kunnallisjohtajat arvioivat kuntiensä menojen kasvavan nykyisestä tasosta ainakin terveydenhuollossa, sosiaalihuollossa, kuntainliittomenoissa ja myös henkilöstökuluissa. Ainoa kuntien menosupistus on löytymässä investoinneista, joista valtaenemmistö eli 63 prosenttia kunnista aikoo karsia. Se tietysti näkyy taas rakennustoiminnan hiljenemisenä ja alan työttömyyden kasvuna. Samalla kuntien veroäyrin hintapaineet kasvavat koko ajan. Lähes joka toisella kunnalla veroäyrin hinta saattaa olla ensi vuonna jo 18 penniä tai enemmän. Näin siis kunnallisjohtajat tänään julkistetussa kunnallistalouden suhdannebarometrissä, jonka on tilannut Suomen Yrittäjien Keskusliitto Kuopion yliopistolta. Barometri on koko maan kattava.

Tästä kaikesta on pystyttävä tekemään oikeat johtopäätökset myös eduskunnassa ja lopetettava samalla uusien velvoitteiden ja kustannusten kaataminen kuntien hartioille. Meidän on tunnettava kokonaisvastuuta.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan talouspolitiikan umpikujan avaaminen voi olla eduskunnalle liian vaatelia tehtävä. Se panee tietysti väkisin miettimään hallituksen ja myös Suomen Pankin käytettävissä olevia keinoja, koska ajlehtimallakaan näistä ongelmista ei selvitä. Koska elämme nyt suurten eurooppalaisten integraatioratkaisujen aikaa, edellyttää se meiltä yhä tarkempaa talouden kehitystä. Eurooppaa emme pelkää muodossa emmekä toisessa, mutta rampana ei ole hyvä kulkea Brysseliin.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On mielenkiintoista kuulla, mitä uusilla edustajilla on sanottavaa. Minua hämmästytti edustajan tapa nostaa politiikan arvostusta, kun hän totesi, että sosialidemokraatit olivat käpykaartilaisia, kun eivät lähteneet hallitusneuvotteluihin mukaan. Totean vain sen, että me kärsimme vaaleissa verrattain suuren vaalitappion ja olemme tätä yhteistä isänmaata lähes yhtäjaksoisesti 25 vuotta palvelleet ja katsoimme, että nimenomaan kansalta saatu verrattain pieni tuki antoi meille oikeuden jäädä oppositioon.

Mutta vaistosin rivien välistä, että ed. Rossi näki hyvin tarpeelliseksi sen, että sosialidemokraattien poliittista kokemusta ja vaikutusvaltaa

tarvittaisiin yhteiskunnan asioiden hoitamisessa. Olen ed. Rossin kanssa samaa mieltä siitä, että erittäin laajaa vakautusratkaisua tämä yhteiskunta tarvitsee. Mutta on turha haikailla ammattiyhdistysliikettä mukaan ohjelmalla, jossa tulevaisuuden eläketurvaa heikennetään, työttömyysturvan ansiosidonnaista osuutta alennetaan jne. Tämän tyyppiset haikailut ovat ihan turhanpäiväisiä. Sen verran poliittista viisautta luulisi kansanedustajilla olevan.

Ed. von Bell (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rossi oli toinen keskustalainen demokraatti, joka puhui sosialidemokraateista käpykaartilaisina. Muistelen vaalien aikaan vaalikenttiä kiertäessäni, kuinka keskusta esitti itsensä vaihtoehtona ja vaaleja hallitusvaaleina ja vaati veret pysäyttävää vaalivoittoa ja sai sen. Nyt se on arvostelemassa sitten sitä, että tällainen hallitusratkaisu syntyi maahan kuin syntyi.

Toinen asia, johon haluaisin puuttua, on kuntien talous, josta ed. Rossi puhui. Yleensä näissä keskusteluissa unohdetaan se asia, että myös kunnilla on osavastuu taloutensa hoitamisesta. On helppo vedota siihen, että kun ei kaikkea saada valtiolta, niin huonosti menee. Myös kunnat voivat talouttaan hoitaa hyvin tai huonosti. Koska itse olen maakunnasta, joka on voimakkaasti keskustalainen, lähes yksipuoluejärjestelmä siellä vallitsee, niin olen todennut, että mitä voimakkaampi keskustalainen kunta, sen korkeampi veroäyri, sen heikommin hoidettu talous.

Ed. Rossi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunta ja, uskonpa, suomalaiset olisivat halunneet nähdä sen tilanteen, kun myös sosialidemokraatit olisivat osallistuneet edes hallitusneuvotteluihin. Tuskinpa ne äänestäjät, jotka äänestivät sosialidemokraattista puoluetta, halusivat, että SDP vetäytyy välittömästi pois hallitusneuvotteluista ennen kuin ne edes alkatakaan.

Toisaalta jos tänä päivänä esimerkiksi, kun puhutaan eläketurvasta, eräs suuri liikepankki olisi vapauttanut pääjohtajansa tehtävistään, niin voi vain kuvitella, millaista ansiosidonnaista eläkettä hänelle olisi maksettu sen jälkeen. Tästä on ollut kysymys, onko nykyinen tilanne riistäytynyt käsistä, ei siitä, että maksetaan pienituloisille heidän tarvitsemaansa eläkettä ja työttömyysturvaa.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. von Bell yksinkertaisti puheenvuorossaan asioita kyllä aika huomattavasti, kun sanoi, että nimenomaan keskustalaisissa kunnissa veroäyri hinnoit ovat kaikkein korkeimpia ja se johtuu siitä, että keskustalla on suuri kannatus, tämä johtuu siitä. Tämä varmasti pitää aika pitkälti paikkansa, mutta on kerrottava se, että kyllä keskustalaiset ovat kuitenkin kaikkein heikoimpien ihmisten puolestapuhujia. Sitähän tämä todistaa.

Ed. Björkenheim: Arvoisa puhemies! Hallitus on joutunut aloittamaan toimintansa onnettomien tähtien alla. Ennen eduskuntavaaleja meillä kaikilla oli aivan eri käsitys valtiontaloudesta kuin miksi se osoittautui vaalien jälkeen. Valtiontalouden tilanne vaatii hallitukselta sellaisia toimenpiteitä, jotka aiheuttavat pettymystä ja negatiivisia reaktioita kaikissa kansalaispiireissä ja joka puolella Suomea.

Esillä oleva talouden tervehdyttämishjelma on syntynyt kovalla kiireellä. On ollut pakko ottaa ehdotukseen kaikki sellaiset säästökohteet, joihin on mahdollista puuttua lyhyellä varoitusajalla. Hallitus on toiminut ripeästi ja vastuullisesti.

Eräs nopea keino palauttaa Suomen kilpailukyky lyhyellä tähtämellä olisi tietysti devalvaatio. Tiedostamme sen huonot puolet. Kaikki riippuu nyt siitä, kelpaako säästöohjelma vai pitääkö tarttua toisiin keinoihin. Devalvaatio ei korjaa rakenteellisia muutoksia, ja sitäkin tervehdyttäminen edellyttää.

Hallitus esittää selkeän ehdotuksen menojen leikkaamiseksi. Siitä nyt keskustelomme. Raken-tavia vastaehdotuksia otetaan kyllä vastaan.

Hallitus huomauttaa, että valtion menot 1980-luvulla kasvoivat keskimäärin 3,5 prosenttia, kun kuntien menot samanaikaisesti kasvoivat 4 prosenttia. Syy ei ole yksiselitteisesti kunnissa. Kunnille on viime vuosina lisätty lakisääteisiä tehtäviä runsaasti. Kun valtion menojen reaali-kasvu tänä vuonna on 9,5 prosenttia säästötoimistakin huolimatta, kuntien parin prosentin säästö ei paljoa auta julkista sektoria kokonaisuutena.

Kunnissa kuitenkin lain mukaan tapahtuvaa byrokratiaa on pakko muuttaa. Mitä sanotte siitä, että yksinkertainen kaavamuutos käy rakennuslautakunnassa, kaavalautakunnassa, terveyslautakunnassa, palolautakunnassa, ympäristölautakunnassa, kunnanhallituksessa, -valtuus-tossa ja sitten sen vielä hyväksyy lääninhallitus,

sama paperi. (Ed. Rinne: Mikä olisi ehdotus?) — Rakennuslautakunta voisi sen hyväksyä.

Hallitus kiinnittää huomiota siihen, että valtion menojen suuri kasvu johtuu mm. asuntolainajärjestelmän muutoksesta, työttömyyden lisääntymisestä, valtionosuuksien kasvusta, takuusuorituksesta Kansaneläkelaitokseen ja eräiden tukien kuten maatalouden vientituen lisätarpeesta.

Minua kiinnostaa kokonaisuuden lisäksi tietysti erityisesti, mitä säästöohjelma merkitsee nimenomaan maaseudun kannalta. Suurimmat leikkaukset on kohdistettu mielestäni maaseudulle tavalla tai toisella. Totuuden nimessä on myös myönnettävä, että suuri lisämenokohta on juuri maatalousmomentilla. Vientituki, joka perustuu voimassa olevaan maataloustulolakiin, vaatii tässä tilanteessa ja tänä vuonna lisämäärärahoja, valitettavasti valtiontalouden kannalta suuria. Kuitenkin tiedän, että moni viljelijä ei ole voinut myydä yhtään viljaa viime syksyn sadosta, koska markkinat eivät ole vetäneet. He eivät toisin sanoen ole saaneet viime vuoden työstään palkkaa tähän päivään mennessä.

Vientituki saa sapon kiehumään oppositiolla ja miksei kaikesta päätellen myös hallituspuolueiden sisällä. Aika monessa puheenvuorossa on tähän asiaan puututtu. Vientituki vaatii lisää määrärahoja samalla, kun maatalouden rakenteen muuttamiseen tarkoitettuja määrärahoja leikataan. Näin siis maatalous osallistuu säästämiseen, vaikka rahaa pitäisi nyt kiireesti kohdistaa maatalouden kehittämiseen, sukupolvenvaihdoksen nopeuttamiseen ja uusinwestointeihin.

Kohtalokasta on maatalouden tulevaisuuden kannalta myös suunnitelma korottaa maatilalainojen korkoja 1,5 prosenttia. Nuorten viljelijäin taloudellinen tilanne on jo muuten enemmän kuin vaikea. Havaittavissa on jo ollut muutaman vuoden ajan, että nuoret eivät usko enää tulevaisuuteen maataloudessa. Maatalouskoulujen oppilasmäärät ovat romahtaneet. Maaseudun kannalta on tärkeää, että nuorilla ihmisillä säilyy mahdollisuudet saada toimeentulonsa myös maataloudesta.

Korkojen korotuksen vaihtaminen esimerkiksi korotettuun lannoiteveroon tai alennettuun kesannointipalkkioon joissakin tapauksissa voisi ehkä tulla kysymykseen. Varmaan maatalousministerille on kaikkia mahdollisia malleja esitetty ja vaihtoehtoista vielä keskustellaan.

Vientitukeen ja kehittämiseen tarvittavien määrärahojen epäsuhte on tosiasia. Vaikeus on

siinä, että perinteisen viljelyn liian rajut leikkaukset toisivat mukanaan konkurssiaallon, työttömyyttä ja henkilökohtaisia katastrofeja. Kun puhumme maataloudesta, täytyy aina myös muistaa, että puhumme ihmisistä. (Ed. Rinne: Kyllä ne muutkin työttömät ovat ihmisiä!)

Vaihtoehtoisten viljelymenetelmien ja -kasvien edistäminen on yksi vaihtoehto. Kun ensi kerralla käsittelemme velvoitekesannointilakia, täytyy lähestyä ongelmaa siitä näkökulmasta, että kaikki, mikä ei ole kielletty, on sallittu. Koska energiateollisuus esimerkiksi rupeaa hyödyntämään pellon kautta saatavia kotimaisia vaihtoehtoja tai massateollisuus?

Maaseutua koskettavat tietysti muidenkin hallintoalojen supistukset. Opetusministeriön säästöt vaativat asennemuutosta ja uudenlaista motivaatiota sekä oppilailta, opettajilta että päättäjiltä. Tämä on askel taaksepäin, mutta mielestäni sen vaikutuksia on ylidramatisoitu. Olen todennut, että maaseutukouluissa on valmiudet omalta osaltaan suoriutua supistuksista huolimatta.

Liikenneministeriön supistukset tulevat tuntumaan maaseudulla, koska teiden rakentamista kehittämismäärärahoja siellä odotetaan. Hyvän tieverkoston aikaansaaminen on mielestäni tehokasta aluepolitiikkaa. Toivottavasti aika pian on mahdollista korottaa tiemäärärahoja, koska niiden tarve maakunnissa on suuri. VR:n kehittämistään ei saa jäädyttää kovin pitkäksi aikaa. Jo ympäristönäkökohdista katsottuna rautatieverkoston kehittäminen on kannatettavaa.

Säästöohjelma sisältää hyvin paljon ikäviä ratkaisuja kuten liikevaihtoveron korottaminen. Tilanne on kuitenkin sellainen, että helppoja ratkaisuja ei ole. Parhaaseen tulokseen olisi mielestäni päästy, jos verokevennysten siirtäminen tai jopa peruuttaminen olisi kelvannut kaikille osapuolille. Tämä olisi ollut ehdottomasti sosiaalisesti oikeudenmukaisin ja hallinnollisesti helpoin ratkaisu. Saa nähdä, ettemme kuitenkin vielä joudu kiristämään verotusta kaikista toimenpiteistä huolimatta. Emme ole vielä nähneet, mihin työttömyysprosentti nousee.

Hallitus sitoutuu pitämään huolen säästötoimien oikeudenmukaisesta kohdentamisesta eri kansalaispiirien kesken. Menojen karsintaa ei suoriteta kansalaisten vähimmäisturvan kuten sairausvakuutuksen ja työttömyysturvan vähimmäistason, kotihoidon tuen, pelkkää kansaneläkettä saavien ja lapsilisien osalta. Sen sijaan on paikallaan käydä läpi sairausvakuutus- ja työt-

tömyyskorvauslainsäädäntöämme. Mikä on korvaustaso, jonka ylläpitoon ei yhteiskunnan tuen tarvitse ulottua? Paikallaan on myös keskustella ylisuurista eläkkeistä suhteessa kansaneläkkeiden matalaan tasoon. Osa-aikajärjestelmää on kehitettävä järkevänä vaihtoehtona.

Hallituksen mukaan voidaan vielä keskustella eri vaihtoehtoista. Vaihtoehtojen pitää nyt olla konkreettisia. Tällaisia mielestäni ei ole vielä esitetty. Hallituksen ehdotus on tässä tilanteessa oikean suuntainen toimenpide, joka pitäisi hyväksyä. Mutta kun syksyllä laaditaan seuraavan vuoden budjettia, on meillä varmaan kauaskantoisemmat rakenteelliset ehdotukset, jotka karsivat menoja pysyvästi pitkällä tähtäimellä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan puhemies Suominen.

Ed. Jokiniemi: Herra puhemies! Eduskunnan saama talouspoliittinen tiedonanto tulee jäämään aikakirjoihin monesta syystä. Ensinnäkin siksi, että tiedonanto on laadittu poikkeuksellisen synkkien tulevaisuudenkuvien edessä. Historia tuskin tuntee vastaavia tilanteita. Toiseksi tiedonanto on konkreettinen osoitus siitä, miten vaikeissakin oloissa toimiin on tartuttava, ja samalla se on viesti siitä, että uuden hallituksen ote tiukkenee määrätietoisesti. Kolmanneksi en malta olla muistuttamatta, että ennen vaaleja jotkut väittivät keskustan vain puhuvan muutoksista ilman, että sillä on todellisia toimia ja vaihtoehtoja. Vanhoihin kaavoihin kangistuneet, silloiset omahyväiset arvostelijat eivät ole kuitenkaan pystyneet esittämään omaa järkevää talousohjelmaa. Suhdanneloukku, taantuma, lama ja muut synkät sanat ovat tyypillisiä tälle ajalle. Niitä käytetään surutta ja säästelemättä ja suorastaan uusia uhan termejä keksien.

Tiedämme, että markkinataloudelle on aina ollut ominaista aaltoliike, on pitempiä ja syvempiä syklejä, joissa on talouselämämme keikkuu. Tämän lisäksi tiedämme myös, että meillä Suomessa on talouden venettä keikutettu liikaa ja täysin tarpeettomasti tai sitten ymmärtämättömyyttä.

Nykyisestä taantumasta tai lamasta tuli tarpeettoman syvä, mikä on pitkälti talouspoliittisten virhearviointien syytä. Pitkästä nousukaudesta meillä ei osattu siirtyä hitaampaan ja vakaampaan kasvuun ilman tällaista suurtyöttömyyttä ja konkurssiaaltoa. Toisaalta taloutem-

me kasvun oli pakko hidastua jo senkin takia, että Suomelle tärkeissä vientimaissa on jo pari vuotta eletty syvää laskukautta. Nyt meillä on edessä velanmaksun ja talouden rakenteen korjaamisen kivulias aika.

Taantumana jälkeen tulee taas parempia aikoja, ja me voimme itse varsin keskeisesti vaikuttaa siihen, kuinka lähellä paremmat ajat ovat ja kuinka hyvin osaamme valmistautua niihin. Näiden aikojen talouspoliittisen keskustelun yksi ominaispiirre on se, että eniten julkisuutta saa se, joka kehtaa kaikkein synkimmin ja karkeimmin sanakääntein luonnehtia taloutemme tilaa. Tosi-asiat on tietysti hyväksyttävä, mutta yliampuva pelottelu ei auta meitä vähääkään.

Odotuksilla on aina huomattavan suuri vaikutus talouden suhdannevaihteluihin. Viime vuosikymmenen lopun nousu voimistui ja pitkittyi osin juuri virheellisten odotusten takia. Samaa tapaan nykyinen taantuma voi muodostua tarpeettoman syväksi liiallisen pessimismin takia.

Kun kansainvälisen talouden ennakkoidaan kääntyvän ainakin loivaan nousuun jo tämän vuoden lopulla, Suomen on osattava hyödyntää tämä käänne. Uuden hallituksen talouspoliittisissa linjauksissa tämä näkyykin selvästi. Yritystoimintaa ja varsinkin vientisektoria on jo aikaisemmin päätetty tukea mm. välillisiä työvoimakustannuksia alentamalla. Elvytyspaketin tuoma tukihan on yhteensä noin 7 miljardia markkaa. On kuitenkin muistettava, että meillä tuotantoa ja vientiä ei harjoita sen paremmin hallitus kuin eduskuntakaan. Käänne parempaan edellyttää ehdottomasti myös sitä, että usko laman jälkeiseen elämään vahvistuu nimenomaan yrityssektorilla.

Olen vakuuttunut, että olemme yhtä mieltä vakaan ja suhteellisen matalan korkotason edullisuudesta koko taloudellemme. Suomalaisissa markkinakoroissa ei valitettavasti kuitenkaan ole ollut minkäänlaista vakautta kolmeen vuoteen, ja korkotasomme on ollut kohtuuttoman korkea. Tämä on ollut yksi keskeisiä syitä yritysten kannattavuuden heikkenemiseen ja mikä valitettavinta, monien kotitalouksien korko- ja velkakierteeseen.

Myös rahapolitiikan virhearviot ja väärin ajoitetut toimet — esimerkiksi lähdevero ajettiin voimaan tämän vuoden alusta, jolloin Suomen Pankin peruskoron ja markkinakorkojen välinen kuilu oli 6 prosenttiyksikköä — ovat maksaneet maamme taloudelle todella paljon.

Nyt hallitus on tehnyt konkreettisen esityksen

maan talouden kuntoon saattamiseksi. Käytännön toimenpiteet ovat useimmiten epämiellyttäviä ja tietävät myös saavutettuihin etuihin puutumista. Talouselämän asiantuntijat ovat moineen otteeseen viestittäneet, että talousremontin viivyttely tulee Suomelle kalliiksi. Hallituksen tahto pyrkiä nopeasti talouden elvytystoimiin on tuonut jo jonkin verran korkeaa korkotasoa alaspäin. Talouspolitiikalta vaaditaan lisää konkreettisia tekoja, jotta voisimme uskoa korkokohityksen vakauteen. Itse asiassa korkojen kimpoaminen pilviin on varsin herkässä. Tänä päivänä olemme kuulleet myös siitä puheenvuoroja, miten lyhytaikaisten päiväkkorkojen korot ovat hypänneet, ja olemme taittaneet peistä siitä, johtuuko se ulkomaisista arvioinneista. Yhtä hyvin se voi johtua myös siitä, että etujärjestöt eivät halua tinkiä omistaan millään muotoa. Se voidaan estää vain uskottavalla ja yhden suuntaisella talouspolitiikalla, joka viime vaiheessa testataan ensi vuoden budjetin laadinnan yhteydessä.

Talouspolitiikan takataskussa on vielä markan sitominen ecuun. Kuten tiedämme, Ruotsissa ja Norjassa ecukytkenästä on saatu varsin myönteisiä vaikutuksia sekä raha- että pörssi-markkinoilla. Nyt Suomen on vakaasti harkittava ecusidosta, jolla ei ole mitään sellaisia riskejä, joita emme voisi väistää. Toisaalta eculiiton myönteisiä puolia ei pidä missään vaiheessa liioitella. Jos talouspolitiikka on järkevää ja uskottavaa, ei markan arvon sitominen ecuun tuo mitään lisäarvoa. Jos taas raha- ja muu talouspolitiikka on menossa niin sanotusti päin seiniä, ei ecukytkenä sitä voi pelastaa.

Herra puhemies! Talouspoliittinen tiedonanto on otettava vastaan kaikella myönteisyydellä. Se sisältää tavoitteita ja konkreettisia toimia. Ne ovat tienviittoja valitettavasti varsin kiviselle ja kaidalle polulle. Polku on kuitenkin se, joka vie kansantaloutemme ja suomalaiset takaisin parempiin aikoihin, sellaisiin taloussuhdanteisiin, joita meillä oli nelisen vuotta sitten. Kaikille suomalaisille paremmat ajat edellinen hallitus onnistui kuitenkin, sanottakoon nyt demarive-toisella, talouspolitiikallaan tarvelemään.

Jos nyt haluamme yhdessä kehittää suomalaista hyvinvointia, tärkeintä on, että kipeistäkin mutta ehdottomasti välttämättömistä säästötoimista päästään yhteisymmärrykseen kaikkien osapuolten ja tahojen kanssa. Vain sitä kautta voimme olla rakentamassa suomalaisen hyvinvoinnin kasvua kestäväälle pohjalle ilman halpahintaisia kikkakonsteja.

Ed. von Bell (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu alkaa olla juupas — eipäs-tasolla. Keskustalainen edustaja menee puhujakorokkeelle ja väittää, että kukaan ei ole esittänyt vaihtoehtoja hallituksen esittämälle talouspoliittiselle tiedonannolle. Sekä ammattiyhdistysliike että sosialidemokraattinen puolue tässä salissa ovat esittäneet monia vaihtoehtoja tälle esitetylle ohjelmalle. Ne ovat vain toisenlaisia. Ne eivät lähde niistä lähtökohdista, joista tämä ohjelma lähtee.

Ohjelma, jota puhuja mainitsi vaihtoehdoksi, ohjelma, joka on, jos oikein olen ymmärtänyt, jo ennen hallituksen muodostamista valtiovarainministeriön virkamiesten laatima talousohjelma, on keskustalan vaihtoehto. Vielä kuvaavaa on se, että hallitusohjelmassa mainitaan ainoana ryhmänä, että hallitus turvaa viljelijöitten tulotason. Nyt keskustalainen kohta nousee salissa ja sanoo, että taas sosialidemokraatit puhuvat viljelijöitä vastaan. Tämä ei ole viljelijöitä vastaan. Se on aivan oikein, että heidän tulotasonsa turvataan, mutta olisi toki kohtuullista, että muittenkin tulotaso turvattaisiin, olisi mainittu ohjelmassa, että myös palkansaajien tulotaso turvataan. Silloin voitaisiin katsoa, että tämä hallitus ei ole etujärjestö.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. von Bellille haluan vastata talouspoliittisesta ohjelmasta, että en usko, että pelkästään sosialidemokraattinen talousohjelma siinä mielessä, että maatalouden tukemisesta luovutaan, pelastaa meidän valtakuntamme. Maatalouden koko tulo on ainoastaan 3 prosenttia meidän bruttokansantulostamme, enkä jaksa uskoa, että tämän maan talous tulee kuntoon, vaikka meillä koko maatalouden harjoittaminen lopetettaisiin tässä valtakunnassa. Tämä minusta on äärimmäistä yksinkertaistamista, kuten puoluesihteerin Ulpu Iivari mainitsi mm. äskettäin esitetyssä televisioesityksessä.

Ed. von Bell (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En ole kuullut tässä salissa ainakaan sosialidemokraattien esittävän sellaista, että maataloudesta luovutaan. On esitetty, että maatalous osallistuu niin kuin muutkin yhteiskunnassa säästötalkoisiin. Tasapuolisuutta on peräänkuulutettu. Tämä on, jos käytän puhujan monta kertaa käyttämää sanontaa ”yksinkertaistaminen”, juuri pitkälle menevää yksinkertaistamista.

Ed. A. Ojala: Arvoisa puhemies! Ahon hallitus lähtee uuteen poliittiseen kulttuuriin säästöpäätöksillä, kuten oikein tässä taloudellisessa tilanteessa onkin. Valitettavaa vain on, että hallituksen tiedonanto ei sisällä olennaista uutta tietoa talouden tilasta. Myös väitetyt neuvottelut ay-liikkeen kanssa ovat oleellisesti epäonnistuneet. On saatettu kuunnella, mutta onko kuultu ja ymmärretty, mitä on sanottu? Palkansaajien rahoja tuntuu laitettavan reippaasti uusjakoon.

Säästäminen kohdistuu siihen väestöosaan, joka ei voi pitää eikä kykene pitämään huolta omista eduistaan, esimerkkinä iskeminen puolustuskyyttömiin lapsiin. Koulujen pitää ryhtyä erittäin rajiin säästötoimiin, kuten talouspoliittisesta tiedonannosta voimme lukea.

Viime yön mielenkiintoisin kannanotto tuli ministeri Kanervalta, joka totesi, että "henkisen kasvun laittaminen säästöliekille on sellainen vääräys, jota ei voi markkinoida". Hän lupasi myös etsiä vaihtoehtoja tuntikehyksen leikkaamiselle. Odotan mielenkiinnolla tulosta.

Opetusministeri Uosukaisen toiminta aiheuttaa hämmennystä, sillä ilmeisesti hän on hyväksyessään rajun säästöohjelman omalle hallinnonalalleen pyrkinyt saamaan sulkia hattuunsa. Muuten ei voi ymmärtää hänen tänään päivällä ilmoittamaansa anteeksipyyntöä. Hyvin liikuttavasti hän kykeni esittämään, ettei hyväksy näitä toimenpiteitä, mutta kuitenkin hän on hyväksynyt hallituksen ohjelman ja tiedonannon.

Hallitus ei ole antanut muutenkaan vakuuttavaa kuvaa omasta hengestänsä ja toimistaan, kun yksi ministeri toisensa jälkeen vakuuttaa olevansa hyvin eri mieltä kuin hallitusohjelma.

Täällä on jo useissa puheenvuoroissa puututtu tiedonannon moniin epäkohtiin, joihin myös minä olin aikonut puuttua. Mutta koska kello on jälleen kerran yli puolen yön, aion lyhentää puheenvuoroani oleellisesti ja puutun vain omasta mielestäni yhteen pahimmista epäkohdista eli tuntikehyksen leikkaamiseen. Eilenhän kävimme jo hyvin pitkän keskustelun asian johdosta ja olemme sitä myös tänään jatkaneet. Haluan kuitenkin tuoda oman osuuteni juuri tähän keskusteluun, koska 25 vuotta koululla työtä tehneenä tiedän, mistä puhun.

Hallitusohjelmassa todetaan aivan oikein: "Kansakunnan voima ja mahdollisuus menestymiseen on sivistyksessä. Hallituksen painopisteenä riippumatta taloudellisista suhdanteista on koulutus, tutkimus ja kulttuuri." Hyvin kauniita sanoja, mutta mielestäni saadussa tiedonannossa ei tätä painopistettä kyllä oikein näy.

Opetusministeri Uosukainen on julkisesti jo ehtinyt ilmoittaa, että hallitusohjelma ja säästöohjelma ovat ristiriidassa keskenään. Hän tuntuu tietävän tekevänsä väärän päätöksen, mutta yrittää sitten selittää sen oikeaksi. Asia on kyllä niin, ettei musta muutu valkoiseksi minkään näköisillä selityksillä.

Täälläkin on paljon puhuttu tuntikehyksen vaikutuksesta opettajan virkoihin. Se on vakava kysymys, sillä opetushallinnon alalla heikennetään nimenomaan olemassa olevaa tilannetta. Muuallahan karsinta tuntuu virkojen osalta kohdentuvan tuleviin virkoihin.

Haluan kuitenkin tuoda esille vähemmän puhutun näkökulman eli lapsien aseman tässä säästökarusellissa.

Säästötoimiin kuuluvan tuntikehyksen eli opetustuntien määrän voimakas supistaminen kasvattaa opetusryhmien kokoja. Tämä aiheuttaa hyvin monenlaisia ongelmia. Yksin koulujen tilat ovat liian pieniä suurempaa oppilasmäärää kohden.

Yksi käytännön esimerkki omasta kotikaupungistani Tampereelta. Tesoman yläasteella kehyksen leikkaus aiheuttaa erittäin nurinkurisen tilanteen, sillä muutama vuosi sitten remontin yhteydessä osa luokista mitoitettiin pieniksi, koska opetusryhmätkin ovat pieniä. Tilaa tarvittiin, ja näin kaksi isoa luokkaa sai muuttua kolmeksi luokkatilaksi. Isoja luokkia säilytettiin vain muutama. Tilanne tällä hetkellä on se, että pieniin luokkiin ei yksinkertaisesti mahdu enempää oppilaita. Pitääkö nyt jälleen repiä siniä, jotta saamme isoja luokkia, vai miten isot opetusryhmät aiotaan saada mahtumaan pieniin luokkahuoneisiin? Mikäli joudutaan käyttämään väliaikaisia tiloja, opetus kärsii, sillä ahtaissa tiloissa oppilaat ovat rauhattomia ja järjestyshäiriöt lisääntyvät.

Opettajien mahdollisuudet yksilöllisen opetuksen antamiseen ovat olemattomat, eikä juuri joitakin vuosia sitten käyttöön otettu toisen opettajan läsnäolo luokassa lasten apuopettajana tule enää kysymykseen. Täten niiden lasten asema, joille oppiminen on vaikeaa ja vaivalloista, tulee entisestään huononemaan.

Erityisopetuksen osuus on jo nyt kärsinyt resurssien puutteesta. Käytännön esimerkki jälleen Tampereelta. Tuntikehyksen leikkaaminen poistaa kuusi erityisopettajan virkaa Tampereen kaupungista. Parempi tulevaisuus tulee siis näillä näkymin olemaan varmasti kovinkin kaukana, mutta tähän kysymykseen tulemme varmaan palaamaan tarkemmin vielä myöhemmin.

Julkisuudessa esillä olleiden tietojen mukaan on suunniteltu myös peruskoulun kymppiluokan poistamista. Ne lukuisat oppilaat, jotka tässä maassa ovat tälle luokalle hakeneet, ovat niitä oppilaita, joiden valmiudet siirtyä keskiasteen koulutukseen ovat erittäin vaikeat. Opiskelun motivaatio on yleensä hukassa ja yhdeksannen luokan todistuksen arvosanat ovat niin kehnot, että jatko-opintoihin ei ole mahdollisuuksia. Myös ristiriidat oman itsensä kanssa ovat siihen aikaan aika suuret. Ollaanko nyt aivan varmoja siitä, että tämän luokan lopettamisella säästyviä varoja ei tarvita tulevaisuudessa työttömyyden, sosiaaliturvan tai kenties jopa vankeinhoidon alueella?

Mielestäni tässä on kysymys enemmänkin hölmöläisten tilkkutäistä, jossa yritetään toisesta päästä leikata ja joudutaan sitten toiseen päähän lisäämään, eli siirretään vastuuta muille viranomaisille ja tuleville vuosille. Näin vaikeudet tulevat toisen lainsäädännön selvittettäväksi.

Koulumaailmaa on täälläkin jo syytetty siitä, että kun säästötoimet kohdistuvat sen osa-alueisiin, halukkuutta säästämiseen ei löydy. Väitehan on perätön. Tiedän, että useissa kunnissa on jouduttu säästökohteita etsimään ja karsimaan jo nyt oppilaille tärkeistä kohteista kuten kerho- tunteista. Koululla on ilman muuta valmiutta säästöpäätöksiin, mutta huomattavasti eri näkökulmasta kuin ministeriö esittää.

Eilen valtiovarainministeri Viinanen peräsi vaihtoehtoisia säästökohteita. Opettajat ovat niitä miettineet. Muun muassa kalusto- ja koulutarvikehankinnoista olisi valmiutta tinkiä. Näistä saataisiin myös pitempiaikaisia säästöjä aikaiseksi. Sen lisäksi oppikirjoissa on suuri säästämisen mahdollisuus, kunhan kirjat valmistetaan kierrätystä kestäviksi. Lukemattomia muita säästökohteita koulumaailmasta varmaan kyetään löytämään, jos annetaan mahdollisuuksia koulujen itsensä päättää, mistä säästetään. Mutta näihin konkreettisiin kysymyksiin palaamme varmasti vielä tämän kevään kuluessa.

Tuntuu vähän sitä, että nyt ei olekaan kenties kysymys ihan pelkästään tämänhetkisestä säästämistä, vaan tämä on alkua nimenomaan julkisen sektorin supistamiselle. Ehkä koulutoimi on alkuna syksyllä ja muut sektorit tulevat hyvin vahvasti perässä.

Ministeri Viinanen alkupuheenvuorossa eilen todettiin, että palvelut ovat maksuttomia vain todellisessa taloudellisessa ahdingossa oleville. Tämä tarkoittanee, että lapsilisiä ei koroteta, terveyskeskusmaksu on tulossa jälleen kerran

esille jne. Miten on muuten perusturvan laita, jota eilen niin kovasti vakuutettiin suojeltavan?

Arvoisa puhemies! Olen puhunut pitkään säästötoimien vaikutuksista käytännön työhön. Mielestäni liian usein unohdetaan päätöksiä tehtäessä kuunnella perustason työntekijää, jolla varmasti olisi tärkeää kerrottavaa ja erinomaisia parannusehdotuksia.

Me sosialidemokraatit emme voi olla hyväksymässä tehtyä esitystä koulujen tuntikehysten leikkaamisesta. Kun hallitus tuo lakiesityksen tästä eduskuntaan, tulen toimimaan parhaan kykeni mukaan, jotta me oppositiosta kykenemme estämään kouluja kohtaavan tuntikehysten leikkaamisen.

Hallitus ei mielestäni näillä säästötoimilla ansaitse eduskunnan luottamusta.

Ed. Kalli: Herra puhemies! Hallituksen talouspoliittisen selonteon sanoma on, että Suomen kansantalous on pahasti järkkynyt. Jo pitkään jatkunut kotimaisen kustannustason aivan liian nopea kohoaminen ja kansainvälisen kilpailukyvyyn tuntuva huononeminen ovat johtaneet vaihtotasealijäämään ja ulkomaisen velan kasvuun. Ulkomaankaupan ja sen kilpailukyvyyn parantamiseksi tarvitaan siis nopeasti kustannustasoa leikkaavia toimenpiteitä.

Julkinen talous ja nimenomaan valtiontalous on ajautunut pahaan epätasapainoon. Valtion budjettialijäämä uhkaa jo kuluvana vuonna nousta yli 15 miljardiin markkaan ja ensi vuonna jopa lähes 30 miljardiin markkaan, ellei tehokkaita toimivia säästötoimia hyvin nopeasti löydetä. Tähän on syynä julkisten menojen nopea kasvu kuluvana vuonna. Kehitykseen vaikuttaa tietenkin myös valtion verotulojen kasvun nopea hidastuminen taloudellisen taantumana myötä.

Vientiteollisuuden sekä tuonnin kanssa kilpaillevan kotimarkkinateollisuuden kustannustason nousun pysäyttämiseen tähtääviä toimenpiteitä on nopeasti saatava aikaan kansantalouden ulkoisen tasapainon palauttamiseksi. Edes nimellisiin palkankorotuksiin ei siis näillä näkymin ole varaa. On myös selvää, että kasvava työttömyys edelleen nopeasti vauhdittuu, mikäli työvoimakustannukset edelleen nousevat ja yritysten toimintaedellytykset nykyisestäänkin heikenevät.

Myös kuntien talouskehitys on viime vuosina jatkuvasti heikentynyt. Menojen kasvu on ollut huolestuttavan nopeaa, ja kun taantumana myötä

verotulojen kasvu on nopeasti hidastunut, on kuntasektori joutumassa myös kovan hevoskuuriin. Menojen kasvun hidastamiseksi olisi nopeasti uudistettava kuntien talouden ohjausjärjestelmiä niin, että olemassa olevaa normistoa puretaan ja mahdollistetaan nykyistä parempi kunnallinen itsehallinto. Tavoitteena on oltava, että kuntien menojen määrä ei lähivuosina saa kasvaa eikä myöskään valtion voida hyväksyä siirtävän omaa kustannusosuuttaan kuntien kannettavaksi.

Valtionosuusuudistuksen, jolla on tarkoitus järjesträä valtion ja kuntien välistä tulonjakoa, valmistelu on jälleen käynnissä. Uudistusta ja sen voimaan saattamista on tervehdittävä ilolla, sillä tuohan se kunnille toivottavasti todellista päätösvaltaa siitä, miten kuntien tarjoamat palvelut parhaiten paikalliset olosuhteet huomioon ottaen kuntalaisille annetaan. Lisäksi se toteutuksessaan tulee vapauttamaan niin kuntien kuin valtion tasollakin henkilöstön kapasiteettia muiden tehtävien hoitoon. Tosiasiahan on, että erilaisten valtionosuusselvitysten parissa eri tahoilla työskentelee tuhansittain ammattitaitoista työntekijäkuntaa, jonka työpanos varmasti voitaisiin käyttää julkisen sektorin hyväksi paljon mielekkäämmällä ja tehokkaammalla tavalla.

Kaksi asiaa valtionosuusuudistuksessa kuitenkin askarruttaa.

Ensimmäinen ja tärkein on se, että valtionosuusperusteiden lähtötason tulee olla sen kaltainen, että se turvaa vähintäänkin nykyisen suuruisen valtionosuuspotin kunnalle. Suoritetujen koelaskentojen mukaan näin ei kuitenkaan ole. Esimerkkinä voin mainita erään pienehkön kunnan, jonka valtionosuuden menetys vuositasonlla olisi nykyisten laskentaperusteiden mukaan noin 2,2 miljoonaa markkaa, mikä merkitsisi äyrin hintaan runsaan pennin korotusta.

Toisena esimerkkinä voisin mainita paljon julkisuudessaakin esillä olleen kirjastotoimen valtionosuuden, joka pääsääntöisesti alentaisi kirjastotoimen valtionosuuden noin puoleen nykyisestäään. Erikoisinta koelaskentatuloksia selailtaessa on se, että hyvin useasti valtionosuuden suurimmat menetykset kohdistuvat juuri maamme pienimpiin, vanhusvoittoisiin ja väestötappioita poteviin kuntiin, joiden talous jo tälläkin hetkellä on erittäin heikko.

Toinen huolestuttava seikka on jo aiemmin mainittu normisto ja sen purkaminen. Valtionosuusuudistuksen eräs päätaavoite romuttuu täysin, mikäli kunnan eri toimintoja säätelevää normistoa ei pureta kaikilta osiltaan. Onhan selvää,

että kuntien päättävältä taloudellisissa asioissa ei muutu miksikään, jos erilaiset lait, asetukset sekä keskusvirastojen ohjeet säilyvät, vaikkakin valtionosuus tulisi kunnille yksinomaan laskennallisin perustein. Tällaisissa tapauksissa, mitä en suinkaan toivo, näennäinen kunnallinen itsehallinto jatkuisi, kuten on tapahtunut vuosikymmeniä.

Korkeat korot ovat pitkään pahentaneet yritystoiminnan toimintaedellytyksiä. Kiristyvistä rahoituksesta johtuen monet yritykset ovat ajautuneet konkurssiin. Tämä edelleen syventää lamaa ja lisää samalla työttömyyttä. Vaaralliseksi käyneen taloudellisen syöksykierteen oikaisemiseksi hallituksen tehtävänä on luottamuksen palauttaminen raha- ja finanssipolitiikkaan. Ainoastaan tämä tekisi koron laskun jatkossakin mahdolliseksi. Tällaisen luottamuksen luominen edellyttää siis nopeita ja rivakoita toimia, joihin hallituksen on tartuttava.

Suomessa pantiin viime vuonna vireille 3 600 konkurssia. Konkurssissa menetetään aina sekä suoraan että välillisesti huomattavia taloudellisia arvoja, usein myös korvaamatonta erityisosaa. Yritykset ajautuvat konkurssiin usein tilapäisen rahoituskriisin seurauksena siitä huolimatta, että yrityksen liikeidea ja perustoiminnat ovat elinvoimaisia. Huonona jatkuva markkinatilanne sekä sietämättömän korkea reaalkorko uhkaavat siis kärjistä pienten ja keski suurten yritysten kriisiä edelleen, ellei talouspolitiikan suuntaa pystytä nopeasti muuttamaan.

Yksistään uhkaamassa olevan yritysten kriisitilanteen aiheuttamien heijastusvaikutusten hoitaminen tulee koko yhteiskunnan kannalta kallimmaksi kuin kriisin välttäminen. Talouspolitiikan kovien, suoraan rahana mitattavien päätösten ohella hyvin keskeistä pienten ja keski suurten yritysten kriisitilanteen laukaisemisessa on odotusten muuttaminen myönteisemmiksi ja tulevaisuuteen uskoviksi. Valtiovallan tulee päätöksillään siis palauttaa yrittäjän luottamus siihen, että henkilökohtaisen taloudellisen riskin ottaminen on edelleen mielekästä Suomessa. Meidän suomalaisten on hyväksyttävä realiteetit ja niiden vaatimat ratkaisut. Valittelulla ja epäuskolla ei ainakaan voida parantaa maamme kehnosti hoidettua taloutta.

Herra puhemies! On luotettava parempaan tulevaisuuteen ja työskenneltävä sen hyväksi aidolta suomalaiselta pohjalta. Meidän on uskottava, että tulevaisuudessa on jälleen nousukausi, joka yhdessä omien tervehdyttämistoihimme kanssa nostaa meidät tästä lamasta.

Ed. Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Ensin toivomus arvoisalle puhemiehelle: Emme-hän ole palaamassa vanhaan huonoon aikaan, jolloin eduskunta käy tärkeitä poliittisia keskusteluja elämälle vieraaseen yöaikaan? Viime vaalikaudella oli jo tavaksi muodostunut se, että eduskunta ei käy näitä yökeskusteluja. Minusta tämä on huono merkki uudesta eduskunnasta.

Arvoisa puhemies! Suomessa on nyt oikeistohallitus ja sen huomaa. Hallituksen talouspoliittinen linja on käynyt selvästi ilmi. Se on ”palkat alas, köyhät kyykkyy” -linja. Hallitus on toimintu ripeästi paperilla. Oli selvästi näkyvissä, että hallituksen riipeys ensimmäisenä toimintakuukautena synnytti paperia. Osittain tämä riipeys pystyi rauhoittamaan markkinoita, ja korkotaso tilapäisesti aleni. Mutta kun noista suunnitelmista ei tullut tekoja, niin korot reagoivat siihen välittömästi. Todelliseen testiin uusi oikeistohallitus joutuu kuitenkin vasta siinä vaiheessa, kun julkisen talouden säästöt täytyy yksilöidä viimeistään elokuun budjettiriihessä. 4 miljardin säästötavoite ensi vuodelle on perusteltu, mikäli säästöt tehdään toiminnoista, joissa on väljyyttä, ja eri säästöryhmiä kohdellaan tasapuolisesti.

On mahdotonta uskoa tällä hetkellä, että hallitus pystyy tuohon 4 miljardin säästötavoitteeseen. Saattaa olla, että säästötavoitteelle käy samoin kuin tämän vuoden ensimmäisessä lisämenoarviossa. Porvarihallitus kykeni puristamaan vaivaisen 200 miljoonan säästön. Kaikki muu lisämenoarviossa oleva säästö on sinipunahallituksen aikaansaannosta. Jos hallitus olisi ollut tosissaan säästöpuheissaan, sen olisi täytynt jo lisämenoarviossa ottaa pahimmat paiseet hallintaan. Maatalouden vientitukea ja muita rahoja olisi pitänyt supistaa eikä lisätä sadoilla miljoonilla, kuten nyt tapahtuu.

Uuden oikeistohallituksen ensi päivään antamat lupaukset säästää jo tämän vuoden valtion menoissa kuivuvat näin ollen kokoon ja meillä on nyt käsiteltävänä lisämenoarvio, joka lisää valtion menoja nettomääräisesti jopa 4,5 miljardia markkaa. Siinäpä siis ensimmäinen näyttö porvarihallituksen kyvystä tervehdyttää julkista taloutta.

Arvoisa puhemies! Keskustelussa on käynyt selvästi ilmi Suomen kansantalouden keskeiset ongelmat: bruttokansantuotteen supistuminen, suuri vaihtotaseen alijäämä sekä työttömyyden kasvu. Tästä analyysistä ovat kaikki samaa mieltä. Nyt poliittinen tahto ja taito testataan, miten ongelmia ryhdytään ratkaisemaan.

Kun sosialidemokraatit lähtevät ratkaise-

maan talouskriisiä, meillä on kaikkein päällimmäisenä huolenamme työllisyys. Tämä on asia, jonka hoitamisesta ei voi säästää. Suomen kansantalous kärsii ja edelleen kärsii edellisestä joukkotyöttömyydestä. On vastuutonta joukkotyöttömyyden kautta ratkaista talousongelmia ja siten kasata talousongelmat tulevaisuuteen. Sekä lyhyen että pitemmän aikavälin talousstrategiat on mietittävä pitäen mielessä se tosiasia, että me tarvitsemme vielä koko sitä työvoimaa, joka nyt tilapäisesti jää työttömäksi. Siksi työttömyysuhan alaisille ja työttömille on tarjottava aktiivisesti eri aikuiskoulutusvaihtoehtoja eikä koulutusvaroista saisi nyt säästää. On meneteltävä täysin päinvastoin.

Vaikka valtiontalouden alijäämät ovat kasvussa ja velanottoa joudutaan lisäämään ripeässä tahdissa, valtiontalouden tila on edelleen kohtuullisen hyvä. Valtiontalous mahdollistaa valikoivan eli sellaisen elvytyksen, joka ei pysyvästi lisää valtion menoja. Siksi, kuten täällä on monista demareiden puheenvuoroista käynyt ilmi, sosialidemokraattien mielestä nyt on oikea aika lisätä aravavuokra-asuntojen tuotantoa. Arava-asuntotuotannon lisääminen sekä tämän vuoden lopulla että ensi vuonna on perusteltavissa myös sillä, että rakennuskustannukset ovat alentuneet sekä nimellisesti että reaalisesti 80-luvun loppuvuosista. Rakennusalan työllisyydelle tuotannon lisäys olisi tietenkin toivottu piristys. Tätä me tarkoitamme elvyttämisellä tässä ja nyt. Se ei pysyvästi lisää valtion menoja, mutta se tässä suhdannetilanteessa sekä auttaa työllisyyttä että lisää asuntoja, mikä erinomaisen tärkeä tavoite.

Koulutusedellytysten parantaminen sekä asuntotuotannon lisääminen ovat toimia, joilla lyhyellä aikavälillä ja nopeasti hidastetaan työttömyyden kasvua ja tehdään työttömyysaika mielekkäämmäksi. Tämä ei kuitenkaan riitä, vaan talouden perusteisiin on puututtava tavalla, joka johtaa uusien pysyvien työpaikkojen syntyyn maassamme.

Porvarihallituksen alkutoimet viittaavat siihen, ettei talouden perusrakenteisiin ole tulossa korjausta. Siihen ovat jo markkinatkin reagoineet. Sekä lisämenoarvio että elinkeinoelämän tukipaketti ovat sarja temppuja, joilla yritetään sammuttaa palopesäkkeitä, muttei puututa itse palon syihin. Porvarihallitus ei ole lisäämässä kilpailua vapauttamalla tuontia, porvarihallitus ei kiirehdi kuntien menoja koskevan valtionosuusuudistuksen toteuttamista, porvarihallitus ei puutu ruoan hintaa nostavaan maataloustulo-

lakiin jne. Tosin pari ministeriä on varovaisesti vihaillut maataloustulolain uusimisesta, mutta epäselväksi on jäänyt, mihin lain kohtiin hallituksella on rohkeutta ja yksimielisyyttä puuttua. Käsittääkseni hallituksen avustajakaarti on vankasti MTK-painotteinen, joten on aivan selvää, ettei hallituksella ole kykyä tehdä valtion menoja säästävää maatalouslakiuudistusta.

Talouden perusrakenteisiin tarrautuvan politiikan sijasta hallitus on onnistunut jo alkumetreillä sukkuloimaan siten, että edellytykset pitkänteiseen talous- ja tulopolitiikkaan ovat huonontuneet. Kuitenkin juuri nyt olisi tarvittu eri tahojen yksituumaisuutta ja luottamusta hallituksen tasapuolisuuteen, jotta Suomen kustannustasoa saataisiin pysyvästi alennettua.

Harri Holkerin hallitusta syytettiin ylimielisyydestä ja vaalilupausten pettämisestä. En ole nähnyt yhtä ylimielistä ja röyhkeää suhtautumista esimerkiksi palkansaajajärjestöihin kuin Esko Ahon hallitus on edustanut. Mutta siitä voi ehkä olla varma, että hallitus tulee toteuttamaan vaalilupauksensa. Sehän lupasikin vain verta, hikeä ja kyyneleitä.

Ed. T y k k y l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Viime eduskunta käsitteli hyvin seikkaperäisesti koulupoliittisen selonteon luodaten aikaa, jotka jatkuu Suomessa koulutuksen alalla tulevaisuudessa. Selonteossa korostettiin koulutuksen merkitystä mm. yksilön kannalta sekä samalla kiinnitettiin huomiota asiaan kansantalouden kannalta. Suomen kansainvälistyminen on merkittävä asia, joka edellyttää meiltä korkealaatuista ja pitkälle koulutettua työvoimaa. Tämän johdosta koulutuksen tasosta on pidettävä edelleenkin jatkuvaa huolta.

Valtioneuvoston selonteossa otettiin silloin kantaa myös koulutusmenoihin, jotka merkitsivät 6–7 miljardin lisäystä 1990-luvun loppuun saakka. Eduskunta piti silloin tärkeänä, että laskusuhdanteen aikana ei koulutusmenoista saisi säästää entisestään. Nyt ollaan tilanteessa, että istuva hallitus on puuttumassa koulutusmenoihin ja vähentämässä koulutukseen suunnattuja taloudellisia voimavaroja.

Koulumenojen supistaminen uusiin määräraha-kehityksiin edellyttää suunniteltujen uudistushankkeiden lykkäämistä, koulutoimen menojen kasvun leikkaamista sekä lisäksi ilmaisipalvelujen vähentämistä. Nykyisen hallituksen mielestä koulutoimen määrärahan supistamistarve on niin suuri, että koulujen opetustuntien määrää sääteleviä tuntekhyssäännöksiä on muutettava.

Koulutyövuosi alkaa 1.8., mistä johtuu, että vuoden 1992 säästötoimet aloitetaan jo elokuussa 1991.

En aio kerrata niitä prosenttilukuja, joita on todettu aikaisemmin ja jotka koskevat lähinnä koulutoimen karsimiseen liittyen sekä peruskoulua että myös ammatillisia oppilaitoksia.

Puutun sen sijaan kansalais- ja työväenopiston toimintaan, jota aiotaan säädellä siten, että opetustuntien kokonaismäärä tulee olemaan 90 prosenttia lukuvuonna 1989–1990 toteutettujen opetustuntien määrästä.

Säästöohjelmaan kuuluu useita opintososiaalisten etuuksien vähennyksiä. Esimerkiksi lukioiden, ammatillisten oppilaitosten ja iltaopiskelijoiden oikeus maksuttomiin kouluaterioihin otetaan pois. Lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten oppilaiden valtionosuuteen oikeuttavien maksuttomien koulumatkojen vähimmäisrajaa tullaan myös muuttamaan nykyisestä 5 kilometristä 10 kilometriin.

Peruskoulun lisäopetuksen kymmenennen luokan muodostamisen perusteita esitetään muutettavaksi siten, että lisäopetusluokka voidaan muodostaa, jos opetukseen osallistuu vähintään kymmenen sellaista oppilasta, joita ei ole sijoitettu lukioon tai ammatilliseen koulutukseen.

Säästötoimenpiteet on suunniteltu siten, että säästö kohdistuu sekä valtion että kuntien talouteen. Lukuvuosien 1991, 1992 ja 1993 säästötoimenpiteiden toteuttamiseen tarvittavat lainmuutosesitykset tullaan antamaan eduskunnalle välittömästi.

Esitettyjen toimenpiteiden valtiontaloudellinen vaikutus on lähes 800 miljoonaa markkaa vuodessa. Mikäli vastaava säästö katettaisiin oppilasmaksuilla, aiheutuisi tästä noin 1 200 markan kustannukset jokaista peruskoulun, lukion ja ammatillisen oppilaitoksen oppilasta kohti vuodessa. Pelkästään lukion ja ammatillisten oppilaitosten oppilaisiin kohdistettuna maksu olisi 4 000 markkaa vuodessa.

Arvoisa puhemies! Koulutuksen kehittämisessä ollaan menossa taaksepäin. Entinen oppositio arvosteli hallituksen toimenpiteitä suomalaisen koulutuspolitiikan kehittämiseksi. Aikaisempi hallitus kuitenkin kehitti suomalaista koulutuspolitiikkaa merkittävästi ja antoi tasa-arvoiset lähtökohdat useille opiskelijoille aina esikoulusta yliopistotasolle saakka.

Opintotuessakin edettiin osittain. Tällä hetkellä on todettava, että opintotukijärjestelmää yritetään parantaa, mutta sen sijaan opintolai-

nojen korkoja samalla korotetaan. On valitettavaa, että nykyinen hallitus ei näe sitä, että koulutuspolitiikka ja sen kehittäminen Suomessa on tärkein peruspilari. Meillä on suomalainen koulutusjärjestelmä, joka avaa tien kaikille opiskelijoille sekä täällä Suomessa että myöskin muualla maailmassa.

Herra puhemies! Opposition edustajana en voi ymmärtää hallituksen koulutukseen suunnattuja supistusesityksiä, kun hallitusohjelmassakin koulutus on nimetty painopistealueeksi. Opposition puolella koulutusta halutaan kehittää. Tämän mukaisesti hallituksen säästötoimenpiteet haluamme tyrmätä. Emme voi hyväksyä hallituksen suunnitelmia säästötoimenpiteistä, jotka käytännössä johtavat koulutustasomme laskuun ja koulukohtaisten kehittämistoimien karsimiseen. Esitän hallitukselle, että se tässäkin asiassa suorittaisi itsetutkiskelua.

Ed. M. L a u k k a n e n : Herra puhemies, arvoisat Suomen kansan edustajat! ”Tosiasioden tunnustaminen on ulkopoliittikan onnistumisen kulmakivi”, tapasi presidentti J. K. Paasikivi sanoa aikanaan. Tosiasioden tunnustaminen on viisauden alkua myös talouspolitiikassa. Minua on tavattoman suuresti hämmästyttänyt se tapa, jolla edellisen hallituksen johtava talouspuolue, sosialidemokraatit, on ottanut tämän päivän talousongelmat tässä maassa vastaan. Puheenvuorot ovat ikään kuin sosialidemokraateilla ei olisi osaa eikä arpaa niihin jättäjäismäisiin talousongelmiin, joiden keskellä me tänä päivänä kuitenkin todellisuudessa olemme.

Siinä määrin minua ehkä myös entisenä toimittajana kiinnostivat viime vuosien keskustelut tässä salissa, että kaivoin esiin eräitä edellisen vaalikauden keskeisiä talouspoliittisia puheenvuoroja ja ennusteita. Erinomaisen mielenkiintoisena koin talousneuvoston sihteeristön raportin, joka esiteltiin talousneuvostolle, siis myöskin hallitukselle, 28.3.1989. Sihteeristö raportoi, mitä tapahtuisi, jos muutosta talouspolitiikkaan ei tehdä vuoden 1989 aikana sanoen mm. seuraavaa: ”Inflaatio kiihtyy ja vaihtotaseen alijäämä syvenee muutamassa vuodessa 5 prosenttiin kansantuotteesta. Korkotaso nousee merkittävästi. Korkea korko supistaa tuotannollisia investointeja ja johtaa asuntovelkaiset kotitaloudet likviditeettikriisiin. Yritysten ja kotitalouksien konkurssit lisääntyvät. Viennin kasvu pysähtyy. Alkuvaiheessa työttömyys voi säilyä alhaisena, mutta myöhemmin korkosopeutuksen seurauksena työttömyys kohoaa jyrkästi.

Tuotannon kasvu pysähtyy ja laskee jonkin verran.” Siis näin noin kaksi vuotta sitten.

Saman suuntaisia taloustilanteen hyvinkin nopean heikkenemisen ennusteita saatiin myös Elinkeinoelämän Tutkimuslaitokselta Etlalta ja Pellervon talous- ja tutkimuslaitokselta, mutta Työväen taloudellisen tutkimuslaitoksen ennusteet olivat pikemminkin yhtä kuin tuolloisen hallituksen talouspolitiikka.

Minusta tuntuu, että kun vertailee näiden eri taloustutkimuslaitosten roolia suomalaisessa yhteiskunnassa käytävässä keskustelussa, voidaan tehdä sellainen johtopäätös, että siinä missä Etlä edustaa hyvin matalaa profiilia osallistumatta juuri lainkaan tutkimustulostensa tulkinasta käytävään keskusteluun, TTT on aktiivinen ja poleeminen osallistuja, useimmiten jopa siinä määrin, että sen uskottavuus tutkimuslaitoksena kärsii. (Ed. Jaakonsaari: Eikö se ole hyvä?) — Ei siinä mielessä, jos tutkimuslaitoksella on myös tietynlaista tutkimuslaitokselle kuuluvaa kunnianhimoa toimia objektiivisena tutkijana. (Ed. Jaakonsaari: Siis se ei osallistu keskusteluun?) — Se on hyvä, että osallistutaan keskusteluun, mutta ei niin että tehdään politiikkaa. (Ed. Jaakonsaari: Ahaa, eikö Pellervon tutkimuslaitos tee politiikkaa?) — Pellervon tutkimuslaitos tyytyy vain tekemään tutkimuksia ja jättää johtopäätökset meidän muiden tehtäväksi.

Erityisesti Pekka Korpisen vuosikausia jatkunut erityiskohtelu erityisesti Yleisradion uutis- ja ajankohtaislähetyksissä on johtanut siihen, että häntä pidetäänkin puolivirallisena talousviisana kaikissa mahdollisissa kysymyksissä, vaikka hänen ajatuksiaan tuntuu ohjaavan enemmän SDP:n puoluetoimikunnan jäsenyys kuin tutkimuslaitokselle sopiva tieteellinen kunnianhimo. (Ed. Jaakonsaari: Miten on sen keskustan Pentti Kourin kanssa?) — Pentti Kourilla ei ole mitään tekemistä keskustapuolueen eikä myöskään tutkimuslaitoksen kanssa. (Ed. Jaakonsaari: Hän on keskustan talousasiantuntija!)

Riippumattomuutta kaipaisi myös nykyistä enemmän valtiovarainministeriön virkamieskunnalta. Budjettipäällikkö Raimo Sailakselle erityisesti lähettäisin terveisiä, jos tältä paikalta lähetetyt terveiset nyky-Suomessa ylipäättään menevät perille, että maan valtiovarainministeri on nykyisin Iiro Viinanen eikä Erkki Liikanen ja että pääministerinä on Esko Aho eikä Harri Holkeri.

Mutta Harri Hermanni Holkerin arviota Suomen taloustilanteesta syyskuussa vuonna

1990, siis noin yhdeksän kuukautta sitten, kannattaa lainata. Hän arvioi 6 päivänä syyskuuta todella tilannetta näin: "Talouden peruselementit ovat kunnossa. Työttömyys on painettu alas. Markka on vakaa ja vahva. Kun ottaa huomioon, mitä maailmalla tapahtuu, on aivan pikku fiilausta puhua siitä, onko Suomessa joka yksityiskohta tehty viimeisimmän päälle. Hallituksella on loppukuukausinaan sadonkorjuun aika. Hallitus ei enää laadi suuria uudistus suunnitelmia. Se odottaa satoa laariin."

No, me nyt sitten tänä päivänä tiedämme, minkälaista satoa sinne hallituksen laariin tuli. Holkeri oli erityisen oikeassa sanoessaan, että olemassaolon oikeutuksen hallitus lunastaa vain toiminnallaan ja työkyvyllään. Esimerkit lähi-menneytydestä kuvaavat järkyttävällä tavalla sitä, miten etäällä edellinen hallitus oli todellisuudesta. Se puhui mieluummin Suomesta Euroopan Japanina, vaikka todellisuus kulki jo toisaalla. Samaa haikailua on ollut nähtävissä myös vaalien jälkeen, vaikka Suomen sijaluku neljäntenä maailman elintasokilpailussa on seurausta vain 30 prosentin markan yliarvostuksesta.

Silloinen oppositiopuolue, Suomen keskusta, vaati ärhäkkäästi, uskoakseni vähintäänkin samalla ärhäkkyydellä, millä sosialidemokraatit nyt käyvät hallituksen kimppuun, muutosta talouspolitiikkaan. Sitä ei tehty. Tuolloin vedottiin vain ulkoiisiin kriiseihin tietäen tavattoman hyvin, että me olisimme todella voineet tulla hyvin hallitusti vahvan ylijäämätalouden ja korkeasuhtanteen ajasta tähän varmasti tiedettyyn, odotettuun ja ennustettuun lamaan. Silloinen hallitus oli äärimmäisen ylimielinen oppositiota kohtaan, ja toivon todella sydämeistäni, että istuva hallitus ei tule siihen koskaan syyllistymään, vaikka istuukin koko vaalikauden.

Rahamarkkinoiden vapauttaminen olisi vaahtunut muutama vuosi sitten huomattavaa poliittista jälkihoitoa, säästämistä, yrittämistä ja ylläpitämistä kannustavia toimia olisi pitänyt luoda jo silloin. (Ed. Kasurinen: Eikö muka olisi pitänyt vapauttaa?) — Se vapautus, joka tehtiin, tapahtui kerta kaikkiaan väärään aikaan. — Mutta kun se tehtiin väärään aikaan, tehtiin vielä toinen virhe jättämällä pois jälkihoito. Se on olennainen kysymys, ja jälkihoito olisi voitu tehdä tässä talossa. Olisimme säästyneet ainakin asuntomarkkinoiden kaaosmaisesta hintabuumista, jonka laskuja maksavat kymmenettuhannet suomalaiset vielä vuosikausia eteenpäin.

Viime vuosien tapahtumien viisaus tulisi olla

siinä, että kansantaloutta emme kerta kaikkiaan voi rakentaa puhaltamalla ilmapalloa. Se on pokahtanut nyt puhki. Kasinotalouden ilmapallon sijaan me olisimme tarvinneet kansantalouden kivijalan rakentamista, jossa olisi pidetty huoli erityisesti tuotannollisista investoinneista ja työpaikoista. Siksi hallituksen tehtävä numero yksi on puolustaa työpaikkoja, ja siksi tätä tavoitetta vasten suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen taholta, ed. Rinne, käytetyt puheenvuorot ovat mielestäni käsittämättömiä.

On äärimmäisen valitettavaa, että hallituksen kansantalouden näkökulmasta tekemät täysin välttämättömät säästöhankkeet on tyrmätty niin perusteellisesti ay-liikkeen ja erityisesti sos.dem.-johtoisen SAK:n piirissä. Nämä puheenvuorot osoittavat SAK:n olevan ensi sijassa kiinnostunut kansantaloudesta vain tulonjakomielessä, ei sen laajassa merkityksessä. Siksi odottaisinkin vakavaa ja vilpittöntä tukea työllisyyttä edistävälle talouspolitiikalle, koska maan työttömyys-tilannehan tänä päivänä on äärimmäisen vaikea ja sellaisenaan heijastelee erityisen epäonnistuneen talouspolitiikan seuraamuksia.

Esimerkiksi Kymen läänin työvoimapiirin alueella uusimman katsauksen mukaan kulu-neen kevään työllisyystilanne on huonompi kuin koskaan piirin historiassa. Työttömien työntekijöiden määrä on ollut koko kevään yli 14 000 hengen tasolla, jonka varmasti myös ed. Kasurinen on pannut läänin kansanedustajana merkille. Viime vuonna vastaavana ajankohtana oli alle 8 000 työtöntä. (Ed. Kasurinen: Oli ainakin parempi hallitus!) — No, tänä päivänä me maksamme viimeisten vuosien virheitä, ja niistä kertovat myös nämä työttömyysluvut.

Lomautettujen määrä on ennätysluokkaa, avoimia työpaikkoja on kolmanneksen vähemmän ja kesätöitä varsinkin koululaisten ja nuorten on lähes mahdotonta saada. Siksi uuden hallituksen talouspolitiikan tulee keskittyä nimenomaan työllisyyden puolustamiseen. Ammattiyhdistysliikkeen itsekäs omien etujen ajamiseen tähtäävä tulopolitiikka lisää väijäämättä työttömyyttä, ja siksi kaikin mahdollisin keinoin tulee lisätä keskeisen vientiteollisuuden kilpailukykyä sen sijaan, että sitä vähentämällä lisätään työttömyyttä ja välillisesti vaikutetaan teollisuuden pakoon Suomesta ulkomaille. Siksi elinkeinoelämän tukipaketti oli välttämätön, minkä olisin erityisesti halunnut ed. Skinnarille, joka nyt ei ole täällä paikalla, vielä todeta, kun hän ankarasti arvosteli elinkeinoelämälle suunnattavaa tukea.

Lauri Ihalainen on julkisuudessa esittänyt lausuntoja, joiden mukaan ay-liike on valmis hallituksen kanssa yhteistyöhön riippumatta siitä, mitä puolueita hallituksessa on. Tänä päivänä ei näytä siltä. Kun Ihalainen sanoo, että meidän vastuumme palkansaajista on kasvanut, hän unohtaa sen tosiseikan, että parasta vastuuta palkansaajista on panna maan talous kuntoon, taistella täällä olevista työpaikoista. (Ed. Jaakonsaari: Maatalous vai maan talous!) — Maan talous ja myös maatalous, kumpikin täytyy panna kuntoon.

Työllisyyspolitiikan osalta odotan hallitukselta selvää pesäeron tekoa edellisen hallituksen linjaan. Toivon vakavasti, että tämä hallitus ei edistä työvoiman liikkuvuutta, vaan pyrkii tekemään sellaista politiikkaa, jolla synnytetään työpaikkoja sinne, missä työtä tarvitsevat ihmiset asuvat ja haluavat asua, kuten Kotkaan, ed. Kasurinen, ja myös Imatralle. (Ed. Rinne: Ei se ole mikään syrjäseutu!) — Mutta vakavia rakennemuutoksen uhreja ja sen takia sellaiset erilliset toimet kuten hallituksen päätös Imatran seudun määräämisestä erityistukialueeksi ovat äärimmäisen tärkeitä avauksia työvoimapolitiikan aiempaa parempaa hoitamiseen. — Työvoiman liikkuvuutta edistävästä politiikasta, hallitsemattomasta rakennemuutoksesta, meidän on kerta kaikkiaan päästävä eroon. Siksi meitä Kymen läänin edustajia tässä salissa, ed. Kasurinen, on aikaisemman 14 edustajan sijasta vain 13.

Elinkeinoelämän rakennemuutosta on tehtävä hallitusti niin, että se ei jätä ja sylje ihmisiä heitteille. Postipankin sisällä tehdyt ratkaisut ovat esimerkiksi äärimmäisestä välinpitämättömyydestä: Mitä toimipaikkojen lakkauttamisen jälkeen ihmisille tapahtuu? Jos Kouvolassa lakkautetaan kirjaamokeskus, se ei tarkoita ilman muuta sitä, että kaikki työttömäksi jäävät ihmiset kykenevät muuttamaan Tampereelle tai Helsinkiin. Se on kohtuutonta.

Sitten hallituskumppaneille oikealla, jos heitä nyt olisi ketään paikalla, sanoisin, (Ed. Rinne: Ei, kyllä te olette enemmän oikealla!) erityisesti ryhmänjohtaja Sasille. — Niin, oikeiston edustajat puhuvat tuolta toiselta korokkeelta tavannoaisesti. (Ed. Rinne: Taisi tulla vika koroke!) — Ei kun tulin tähän siksi, että erityisesti näkisin ed. Rinteen silmiin. — Olisin odottanut ed. Sasin puhetta selkeämpää viestiä siitä, että kokoomus haluaa istua enemmistöhallituksessa. Tiettyyn rajaan saakka ymmärrän hyvin kokoomuksen ongelman sopeutua sinipunahallituksen ajasta nykyiseen keskusta — oikeisto-hallituspohjaan,

kohdistuuhan täällä esitetty talouspoliittinen kritiikki myös kokoomukseen, joka itse on keskeisesti vastuussa edellisen hallituksen talouspoliittisista virheistä. Mutta kuten ministeri Viinanen täällä sanoi, on joko oltava hallituksessa tai sitten ei. Minusta se on hyvin selvä viesti.

Suomi on saatava kuntoon, jotta voimme osallistua eurooppalaiseen yhteistyöhön vahvana talousmaana. Nykytilassa me tulemme olemaan kaikella varmuudella huutolaispoikia, on sitten yhteistyömuodon nimi Eta tai EY. Osallistumisen eurooppalaiseen yhteistyöhön on tapahduttava kulttuurisesti, taloudellisesti ja poliittisesti itsenäisenä ja vahvana kansakuntana.

Muutama kommentti täällä käytyyn keskusteluun.

Käytyjen vaalien olisi pitänyt osoittaa se tosiasia, että ruuan hinta ei ole suomalaisten suurin murhe. Kauppiaiden kovan metelin myötä maahamme tuotiin pihvitomaatteja, jotka kaikesta huolimatta olivat kalliimpia kuin suomalaiset tomaatit. Tänä aikan aikaisemmin esittelin ranskalaista jogurttipurkkia, joka on selvästi kalliimpi kuin suomalainen. (Ed. Kasurinen: Eikö suomalainen tukkuporras ole syyppä pihvitomaattien hintaan?) — No, joka tapauksessa kuluttajalle on kalliimpi. — Tai mitä sanotte kurkkupurkista, jonka hinta on 13,40 ja kurkkujen poisoton jälkeen 12,60? Kurkkujen arvo on alle markan. Rajojen avaamisella me emme ratkaise ruuan hintaa vaan johdonmukaisella vakaalla talouspolitiikalla, jonka myötä saamme maamme korkean kustannus- ja hintatason eurooppalaiselle tasolle. Maatalouspolitiikka tarvitsee todellista muutosta, ja ylituotannon purkamista tulee jatkaa siten, että huolehditaan todella nuoren viljelijäväestön tulevaisuuden mahdollisuuksista. (Ed. Rinne: Eikö lisää maatalousvientiä?) — Ei yhtään lisää sitä, vaan entinenkin puretaan pois.

On paljon puhuttu myös tuntikehyksien supistamisesta. Joku sanoi, että viime vuosien koulujen kehittämistyö pyyhkäistään kerralla pois. Mielestäni me olemme kehittäneet kouluja paljon enemmän; ei säästösuunnitelma kykene kaikkia niitä saavutuksia pois pyyhkimään. Kouvolan lyseossa 1960-luvulla meillä oli samassa luokassa 45 oppilasta, eikä tämän pahempia häiriköitä sieltä tullut. Tämä kysymys on huomattavasti monisäikeisempi.

Lopuksi, herra puhemies, haluan vain todeta, että viime vaaleissa nähtiin myös, miten politiikan huono arvostus ja uskottavuuden puute ovat Suomessa kasvussa. Poliitiikan ja meidän

poliitikkojen on syytä katsoa myös peiliin. Syy voi löytyä myös sieltä. Sanojen ja tekojen ristiriita koitui edellisen hallituksen tuhoksi. Poliitikan olisi kyettävä uudistumaan myös sisäisesti, ja maailma ei, erityisesti edustajat Rinne, Jaakonsaari ja Kasurinen, ole niin mustavalkoinen, kuten te haluatte sen osoittaa olevan. Ratkaisu ei löydy myöskään siitä, että edellisen hallituksen valtiovarainministeri syytti edellisellä vaalikaudella silloista oppositiota sätimisestä ja väärin lukujen esittämisestä. Kun kuuntelin häntä ja teitä muita demareita, takinkäänös näyttää olevan täydellinen. Tämäkään ei lisää politiikan uskottavuutta. Suomi tarvitsee eduskunnan, jossa on siis aitoa tahtoa etsiä ratkaisuja tämän päivän ongelmiin.

Ed. A. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laukkaselle toteaisin, että kun hän sanoi, että 45 oppilasta oli hänen luokassaan, kun hän kävi koulua, niin siitä ilmeisesti on jokunen vuosi aikaa ja tilanne oli silloin hieman erilainen. Oppilaat tänä päivänä ovat pikkuisen ehkä vielä levottomampia kuin Laukkanen oli aikanaan.

Ed. M e t s ä m ä k i: Arvoisa puhemies! Ed. M. Laukkanen peräänkuulutti ammattiyhdistysliikkeen vastuuta nykytilanteessa. Ei pitäisi heitellä kiviä, kun asuu itse lasitalossa. Samanlaista vastuuta, yhteisten asioiden hoitamista, voitaisiin myös perätä MTK:lta eli siltä järjestöltä, joka on läheisesti nykyisen hallituksen talouspolitiikan takana. Mitä vastuuta se on, että ylläpidetään puun myyntikieltoja ja muita tällaisia voimassa tällaisessa tilanteessa? Ei sekään suurta vastuuta maan taloudesta osoita.

Arvoisa puhemies! Eduskuntavaaleissa kepu sai selvän vaalivoiton markkinoimalla kampanjassaan täysin häikäilemättömästi ja jopa hieman totuuden vierestäkin puhuen uutta poliittista vaihtoehtoa. Jo hallitusohjelma antoi aika selvän kuvan siitä, ettei kepun harjoittamalla vulgääripropagandalla edellistä hallitusta ja sen politiikkaa vastaan ollut katetta. Nyt käsiteltävänä oleva talouspoliittinen tiedonanto vain vahvistaa tämän asian.

Kepun vaihtoehto on osoittautumassa suuren luokan bluffiksi. Sekä hallitusohjelma että tiedonanto ovat pitkälti jo edellisen hallituksen toteamien tosiasioiden kertaamista. Oireellista asiassa on vielä se, ettei hallitus ole esittänyt mitään todella kouriintuntuvia ratkaisuesityksiä laman voittamiseksi.

Pääministeri Aho totesi talouspoliittisen tiedonannon esittelypuheessaan, että syyt Suomen talouden suistumiseen raiteiltaan ovat pääosin itse aiheutettuja. Samasta asiasta totesi valtiovarainministeriön ylijohtaja Sixten Korkman 27 päivänä kuluva kuuta Demarille antamassaan lausunnossa, että "idänviennin romahtaminen on suurin yksittäinen syy Suomen talousongelmien kärjistymiseen". Näiden kahden näkemyksen erot selvinnevät sillä, että pääministeri Aho puhui keplaispolitiikkona ja ylijohtaja Korkman talouspolitiikan asiantuntijana.

Uutta pääministeri Ahon porvarihallitusohjelmassa ja tiedonannossa on se, että talouspoliittiset linjaukset erehdyttävästi muistuttavat STK:n ja MTK:n kannanottoja. Uutta on myös se, että talouden ja elinkeinoelämän elvytyksen maksumiehiksi on löydetty, kuinkas muuten, palkansaajat, eläkeläiset, lapsiperheet ja koulunuriso. Sieltähän sitä otettavaa ilmeisesti löytyy.

Hallituksen elinkeinoelämälle suuntaama tukipaketti on pääsääntöisesti saanut kiitosta osakseen, vaikkakin tuen kohteeksi päässeet ovat pitäneet sitä liian pienenä. Tukipaketti pitää kuitenkin sisällään monia sellaisia elementtejä, jotka maksumiehiksi joutuvien palkansaajien kannalta ovat enemmänkin kuin arveluttavia. Puutun tässä erääseen keskeiseen kohtaan.

Tukipaketin tärkeä osa on työeläkemaksujen alentaminen 2,5 prosenttiyksiköllä. Tämä toimenpide vaarantaa koko ansiosidonnaisen työeläkejärjestelmämme tulevaisuuden. Työeläkejärjestelmämme lyhyestä iästä johtuen on rahoitintiaaste meillä vielä huomattavan alhainen. Toinen keskeinen syy rahastointiasteen alhaisuuteen on se tosiasia, että työeläkemaksuja on meillä usein käytetty osana keskitettyjä tuloratkaisuja, jolloin niitä manipuloimalla on saatu lisää liikkumavaraa palkankorotuksia varten. Työeläkealan ammattilaiset ovat jo pidemmän aikaa varoittaneet edessä olevasta katastrofista, mikäli työeläkemaksuja ja sitä kautta rahastointiastetta ei nosteta sille tasolle, että niillä yhdessä voidaan vastata myös tulevaisuuden eläkevastuista.

Jo nykyisillään voimassa olevilla eläkemaksuilla on odotettavissa vaikeuksia, kun työeläkejärjestelmä 2000-luvun alussa on kaikilta osin voimassa. Mikäli hallitus vielä tietoisesti lähtee alentamaan maksuja nykyisestä tasostaan, merkitsee se sitä, ettei meillä koskaan tulla pääsemään 60 prosentin työeläkkeisiin, koska järjestelmällä ei yksinkertaisesti tule olemaan siihen varaa. Tämä jos mikään on palkansaajaväestön

pettämistä. Mikäli ansiosidonnaista työeläkejärjestelmää lähdetään määrätietoisesti romuttamaan, hankkivat parempiosaiset lisäläketurvan yksityisten vakuutuslaitosten kautta. Näin lisätään edelleen eriarvoisuutta yhteiskunnassa ja heikennetään entisestään pienten työeläkkeiden varaan joutuvien toimeentulomahdollisuuksia.

Oman mielenkiintoisen lisänsä työeläkemaksujen alentamiseen tuo se seikka, että se näyttää koskevan myös maatalousyrittäjien työeläkemaksuja. Mikäli näin on, lisääntyisi valtionosuus maatalousyrittäjien eläkemaksuista nykyisestä 80,7 prosentista 83,2 prosenttiin. Markoissa sama olisi 1 825 miljoonasta 1 879 miljoonaan, eli valtion menot kasvaisivat 54 miljoonalla. Tämä kertoo omaa karua kieltään siitä, minkälaisiin järjettömyyksiin nykyisenlainen maatalouden tukipolitiikka johtaa, vaikka se tässä tapauksessa tapahtuukin sosiaalipolitiikan varjolla.

Keskeisenä säästökohteena hallitus esittää peruskoulun, lukion ja ammattikoulujen tuntekehysten leikkaamista. Tämä toimenpide on mielestäni täysin käsittämätön ja vastoin hallituksen omaa ohjelmaa, jossa painotetaan koulutuksen merkitystä. Esko Ahon porvarihallitus tulee näillä säästötoimillaan romuttamaan sen myönteisen kehityksen, minkä edelliset hallitukset ovat koulumaailmassa saaneet aikaan.

Olen tänä keväänä ottanut vastaan, niin kuin moni varmasti muukin edustajatovereista, useita lukiolais- ja koululaisryhmiä eduskunnassa. Joka kerta keskeisenä huolenaiheena on ollut hallituksen säästötoimet. Useamman kerran olen saanut kuulla niin oppilaiden kuin opettajienkin suusta, kuinka suuri merkitys laajemmalla valintamahdollisuudella ja resurssien lisäämisellä on ollut koulutyön mielekkyyden ja viihtyvyyden lisääntymiselle.

Demari-lehdessä 27 päivänä tätä kuuta antamassaan haastattelussa painotti uusi opetusministeri Riitta Uosukainen koulutuksen merkitystä erityisesti juuri laman aikana. Hallituksen esityksiä ja ministerin kannanottoja tutkaillessa tuntuu todella merkilliseltä, kuinka asioista vastaavan ministerin näkemykset ja hallituksen käytännön toimenpiteet voivat olla niin kaukana toisistaan.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin tehdä arvoisalle opetusministerille ehdotuksen vaihtoehtoiseksi säästötoimenpiteeksi, kun niitä täällä on myöskin pyydetty. Se saattaisi auttaa hallitusta luopumaan ehdottamastaan tuntekehysten leikkaamisesta. Vaihtoehtoisena säästö-

toimenpiteenä ministeriö voisi tutkia oppituntien pituuden lyhentämistä nykyisestä 45 minuutista 40 minuuttiin. Tällä toimenpiteellä olisi huomattava säästövaikutus. Se lisäisi jonkin verran opettajien opetusvelvollisuutta kuitenkin niin, ettei heidän kokonaistyöaikansa lisääntyisi. Samalla sillä olisi myös positiivinen vaikutus ainakin täällä Etelä-Suomessa jatkuvaan opettajapulaan.

Ed. K o r k e a o j a : Herra puhemies! Ahon sinivihreän hallituksen talouspoliittista tiedonantoa voidaan pitää alkuinventaariona uuden hallituksen toiminnan käynnistyessä. Hallitus on tiedonannollaan halunnut dokumentoida, panna mustaa valkoiselle siitä, millaisen kansantalouden tilan vallitessa ja millaisten valtiontalouden edellytysten puitteissa se aloittaa työnsä. Alkuinventaario on samalla kertaa edellisen, sinipunahallituksen tilinpäätös, sen toiminnan päästötodistus. Tämä inventaario on synkkää luettavaa.

Todistus, jonka edellinen hallitus työstään saa, on ainakin taloudenhoidosta annettavan arvosanan osalta improbatur, hylätty. Kaikki kansantalouden keskeiset mittarit ovat ylittäneet hälytysrajat. Kokonaistuotanto on kääntynyt jyrkkään laskuun, työttömyys lisääntyy, lisääntyy mitä ilmeisimmin nopeammin ja tulee suuremmaksi, mitä hallitus arvioi. Valtiontalouden tila heikkenee nopeasti, ja vaihtotaseen vaje säilyy suurena, mikä merkitsee velkaantumisen kasvua entisestään.

Hallituksen analyysi siitä, missä ollaan ja miksi tilanne on päässyt muodostumaan sellaiseksi kuin se on, on kattava ja oikeaan osunut. Hallitus nimeää talouden ylikuumenemisen laman synnyn perussyiksi. Tiedonantoon sisältyvä toteamus, jonka mukaan "taantumien siemenet kylvettiin jo korkeasuhdanteen aikana, kun kotimainen kysyntä — kulutus ja investoinnit — usean vuoden ajan ylitti kansantalouden tuotannon kasvumahdollisuudet", on täysin oikeaan osuva, (Ed. Aittoniemi: Pitää paikkansa!) — Aivan niin.

Lisätekijöinä laman syntyyn ovat vaikuttaneet ulkoiset syyt. Vaikka Neuvostoliiton-kaupan romahtamisella on kiistaton vaikutus taloutemme tilan heikkenemiseen, ei edellistä hallitusta voi vapauttaa vastuusta kokonaan tänäkään tekijän osalta. On nimittäin niin, että jos yritysjohtaja ei kykene näkemään toimintaympäristössä tapahtuvaa muutosta, ei hän ole tehäviensä tasalla. Kun edellinen hallitus ei reagoi-

nut nähtävissä olleeseen Neuvostoliiton-kaupan muutokseen, ei sitä voida vapauttaa vastuusta talouskehityksen yllättävästä heikkenemisestä tämän tekijän osalta.

Tiedonannon toinen osa, talouspoliittinen linjanveto, määrittelee hallituksen tavoitteet kansantalouden ja valtiontalouden tervehdyttämiseksi. Hallitus on oikeassa, kun se toteaa avoimen sektorin suppeuden ja kilpailukyyn heikkouden kansantaloutemme keskeisimmäksi ongelmaksi ja asettaa tuotannollisen toiminnan edellytysten parantamisen tärkeimmäksi tavoitteekseen. Kun hallitus vielä lupaa pysäyttää julkisen talouden kasvun, voidaan sen todeta olevan oikean polun päässä. Haluan korostaa, että juuri nämä kaksi keskeistä aluetta, avoimen sektorin kilpailukyyn palauttaminen ja julkisen sektorin kasvun pysäyttäminen, ovat keskeisimmät lääkkeet, keskeisimmät toiminta-alueet, joilla talous saadaan kuntoon. On tärkeää, että hallitus on oivaltanut nämä tosiasiat, on löytänyt oikean polun pään kansantalouden tervehdyttämiseksi.

Hallituksen kyky punnitaan kuitenkin vasta siinä, kuinka se pystyy esittämään ja viemään läpi konkreettisia toimenpiteitä. Ottaen huomioon sen tosiseikan, että kansantaloutemme lama on syvempi kuin koskaan sotien jälkeisenä aikana, se on ehkä syvempi kuin koskaan itsenäisyytemme aikana, ovat ne talouden tervehdyttämis-toimenpiteet, joita tähän mennessä on esitetty, riittämättömiä, joskin, se on todettava, oikeita.

Julkisten menojen kasvun pysäyttäminen merkitsee todella suurta muutosta nykytilanteeseen verrattuna. Valtion menot kasvavat tänä vuonna reaalisesti 9,5 prosenttia samaan aikaan, kun tuotanto alenee 2,5 prosenttia. Epäsuhta on poikkeuksellisen suuri. Edellistä hallitusta ja eduskuntaa, joka budjetin on hyväksynyt, voidaan pitää perustellusti vastuuttomina tyhjän päälle rakennetun talousarvion laatimisen vuoksi.

Kun julkisen talouden menot eivät tulevana vuosina voi kasvaa, on tärkeää saada aikaan rakenteellisia muutoksia. On tärkeää lisätä joustavuutta, jotta tuottavuuden kohoamisen avulla voidaan siitä huolimatta turvata riittävän palvelutason säilyminen.

Kun täällä on monissa puheenvuoroissa arvioitu, osallistuuko maatalous millään tavalla taloustalkoisiin, ja on epäilty, mikä maatalouden tilanne tällä hetkellä on, mikä maatalouden rooli on, on syytä todeta, että maatalouden harjoittajien tulot alenevat tänä vuonna dramaattisesti

markkinoimismaksujen ja tuotannon supistamisvelvoitteiden johdosta. On nimittäin niin, että esimerkiksi 15 prosentin kesannoimispakko merkitsee viljelijöille 15 prosentin bruttotulojen alenemista. Ja kun menot säilyvät ennallaan, niitä ei voida leikata, merkitsee se myös 15 prosentin nettotulojen alenemista. Koska kustannukset tiloilla säilyvät ja lisääntyvät lisääntyvien markkinoimismaksujen ja mm. lannoiteveron muodossa, on nettotulojen aleneminen huomattavasti suurempi kuin äsken mainittu 15 prosenttia.

On tehtävä vielä eräs huomautus. Täällä on kovin paljon murehdittu sitä, että poikkeuksellisen suuren viljasadon aiheuttama markkinointi on ylivoimaisen kova asia Suomen kansantaloudelle. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita. On selvää, että ilman lisäkustannuksia syntynyt tuotanto, silloin kun sen myyntihinta ylittää käsittelystä ja myynnistä aiheutuvat lisäkustannukset, lisää kansallista hyvinvointia. Se ei ole siis kansantalouden näkökulmasta mikään onnettomuus.

On myös huomattava, että viljelijöitä lukuun ottamatta kaikki muut elintarvikeketjuun osallistuvat tahot saavat myös vientiin menevästä tuotannon osasta täyden palkan. Tämä koskee niin elintarviketeollisuuden työntekijöitä kuin kuljetusten piirissä toimivia kymmeniätuhansia ihmisiä. Vaikka olen sitä mieltä ilman muuta, että meidän pitää supistaa vientiin menevää tuotannon osaa mahdollisimman nopeasti, on huomattava, että supistukset tulevat vähentämään varsin merkittävästi myös elintarviketeollisuuden ja mm. kuljetusalan työpaikkoja ja aiheuttamaan tässä tilanteessa, jossa työttömyys muutenkin on korkea, monenlaisia ongelmia.

Niin kuin sanoin ja niin kuin täällä hallituksen taholta on todettu, avoimen sektorin kilpailukyyn parantaminen on kuitenkin kaikkein tärkein asia taloutemme tervehdyttämisessä. Kilpailukykyä voimme parantaa vain alentamalla kustannustasoa suhteessa muihin maihin. (Ed. Lahti-Nuuttila: Eikö puun hintaakin voisi alentaa?) — Palaan siihen.

Mikä on tärkein kustannustasoon vaikuttava tekijä? Työvoimakustannusten osuus on noin 80 prosenttia tavaroiden ja palvelusten tuotanto-kustannuksista. Teollisuustuotteiden tuotanto-kustannuksista työvoimakustannusten osuus on noin 60 prosenttia. Kun avoimen sektorin kilpailukyyn palauttaminen on tärkein asia ja kilpailukyyn tärkein tekijä on työvoimakustannusten taso, ei taloutemme tasapainoa voida saavuttaa

puuttumatta palkka- ja muihin työvoimakustannuksiin. Kun tämä puolestaan edellyttää ammattiyhdistysliikkeen myötävaikutusta, on hallituksen jatkettava neuvotteluja etujärjestöjen kanssa laajan talouspoliittisen ratkaisun aikaansaamiseksi.

Jos kykenisimme, sanon tässä: jos, sopimaan palkkojen ja muiden tulojen, mm. maataloustulon ja kantorahojen, alentamisesta 15 prosentilla, mikä tarkoittaisi astumista takaisin päin ehkä parin vuoden verran, piristyi tuotannollinen toiminta nopeasti. Seurauksena olisi myös markkinakorkojen tuntuva aleneminen. On päivän selvää, että tällaisen toimenpiteen seurauksena markkinakorot reagoisivat pysyvästi alaspäin, mikä omalta osaltaan lieventäisi reaaliansiotason alenemisen mukanaan tuomia kansalaisten ongelmia. Tässä yhteydessä on syytä todeta, että se ansiotaso, mistä tällä hetkellä nautimme, on rakennettu kansantalouden velkaantumisen varaan eikä ole todellisella pohjalla.

Kun seurauksena edellä mainittujen tekijöiden yhteisvaikutuksesta olisi työttömyyden kasvun taittuminen, olisi edellä hahmoteltu kustannusten alentamistratkaisu hyvin solidaarinen. Se toimisi siihen suuntaan, mitä pidän tärkeänä, että työllisyyden kautta, tuottavan työn kautta kansantalouden muutkin osat toimisivat kunolla, niin kuin muun muassa ed. Rinne on puheenvuorossaan korostanut. Myös palkkojen aleneminen julkisella sektorilla antaisi sille aikaa sopeutumiseen niihin välttämättömiin supistuksiin, joita joka tapauksessa on pakko tehdä. On nimittäin niin, että tällainen taaksepäin astuminen merkitsisi sitä, että mm. paljon täällä puhutusta tuntekhyksen leikkaamisesta voitaisiin luopua.

Tämäntapaisia ajatuksia on pidetty aikaisemmin, ehkä pidetään tänäkin päivänä, epärealistisina. Kansantaloutemme tilanne on kuitenkin nyt niin vakava, että ilman syvälle vaikuttavia toimenpiteitä emme selviä. Vientiteollisuus on esittänyt laman voittamiskeinoksi devalvaatiota arvatenkin siksi, ettei sillä taholla uskota laajojen piirien myötävaikutusta edellyttävän, kustannusten radikaaliin leikkaamiseen tähtäävän tulopoliittisen ratkaisun syntymiseen. Monille pienille yrityksille devalvaatio olisi kohtalokas, ja palkansaajien kannalta se olisi erittäin huono ratkaisu. Devalvaatioon ajautumisen estämiseksi pitää kaikin tavoin toimia.

Herra puhemies! Hallitus on tehnyt oikean analyysin kansantaloutemme tilasta. Se on vii-

Suomi käännetään nousuun. Tämän tien kulke-
miseksi tarvittavien riittävän tehokkaiden toimenpiteiden aikaansaaminen edellyttää laajojen kansalaispiirien yhteisymmärrystä. Toivon, että oppositiolta ja etujärjestöiltä riittää viisautta ottaa vastaan hallituksen tekemä yhteistyötarjous.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En tiedä, pääsinkö ed. Korkeaojan puheesta oikeaan käsitykseen, kun hän sanoi, että ei ole yhteiskunnan kannalta epäedullista, jos maataloudesta saatavat tulot ovat hie-

man suuremmat kuin menot.
Tuli mieleeni, että ehkä hän tarkoitti sitä, että jos maanviljelijöille maksetaan sanotaan nyt 2,5 markkaa viljakilosta, mikä ei tietysti pidä paikkaansa, ja siitä saadaan ulkomailla 50 penniä, niin tietenkään ei velkaannuta ulkomaille lainkaan, koska raha jää vellomaan täällä yhteiskunnassa. Se ei aiheuta ulkomaille tapahtuvaa velkaantumista.

Samalla tavalla meillä voisi olla työttömiä vaikka 300 000, ja heille maksetaan työttömyyskorvaus, eihän siinäkään tapauksessa velkaannuta ulkomaihin nähden vaan raha jää myös vellomaan yhteiskunnassa.

Jos ed. Korkeaoja tarkoitti tämän tyyppistä systeemiä, hän keksi aikamoisen jipon, joka muistuttaa vähän erästä laskuesimerkkiä Ojalan laskuopista. Mutta saattaa olla tässä aamuyön väsymyksen tunteina, että dementian vaivaamat aivot eivät ihan toimineet ed. Korkeaojan näkemysten mukaan. Mutta sellaisenaan tämä oli kyllä hyvä esimerkki. Eivät työttömäkään ole yhteiskunnalle millään tavoin velkaannuttavia. Se raha, 105 tai 135 markkaa, jää yhteiskuntaan eikä velkaannuta ulkomaille lainkaan.

Ed. T. R o o s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korkeaoja mielestäni hyvin maltillisessa puheessaan moitti edellistä eduskuntaa, lähinnä sen hallituspuolueiden eduskuntaryhmiä, tyhjän päälle rakentamisesta. En vain tiedä tarkalleen, minkä päälle edellisen eduskunnan keskusta rakensi, esittihän se miljarditolkulla lisäyksiä tämän vuoden budjettiin. Jos ne esitykset olisivat menneet läpi ja tulleet hyväksytyiksi, niin tarvittaisiin nyt juustohöylä jo molempiin käsiin.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemelle totean, että aivan ilmeisesti aamuyön hetki on johtanut sii-

hen, että kaikki ei mennyt perille. En tarkoittanut muuta kuin sitä, että kun ilman lisäkustannuksia hyvien säiden vaikutuksesta sato kasvaa ja tällä sadolla on arvo, niin kun se myydään ulkomaille vaikka halvallakin hinnalla, se ei ole kansantaloudellinen tappio vaan se on meidän kaikkien etu.

Ed. R i n n e : Herra puhemies! Edustajatoveri Korkea-ajan esimerkki oli aika mykistävää. Minäkin olen kaikenlaisia työllisyysmalleja keksinyt, mutta en minä näin pitkälle päässyt kehitystyössäni, että tappiollinen vienti on voittoa ja samoin tuottamaton olotila eli kuluttava työttömyys sekin olisi kohtalaisen positiivinen asia. Se on aika hurjaa kaiken kaikkiaan.

Yöistuntoja on vähän arvosteltu. Minusta se on ihan terveellistä ja suorastaan hyvä. Kansanedustajan on varsin hyvä tietää myös se, että tuhannet, ehkä kymmenentuhannet ihmiset joutuvat tekemään työtöitä tässä maassa. Se on varsin terveellistä.

Minä näin vaalitaistelun loppumetreillä sellaisen profetaattilaisen näyn, jossa Harri Hermannin ensimmäinen ja toistaiseksi viimeinen kabinetti seisoi ylimielisenä korokkeellaan. Yhtäkkiä suuresta väenjoukosta lensi selkään kultainen talikko, se sama talikko, jolla maatalous on sotien jälkeen karhunnut veronmaksajien varoja pelkästään vientitukeen 70 miljardia markkaa. Talikon piikit upposivat kahvaa myöten pöykeydessään patsastelevan hallituksen selkään. Tämän jälkeen näin pussihousuisen ja ratsupaikeilla varustetun isännän talonsa portailla. Molskihousuinen renki norkoili pihan perillä. Vellikello ei soinut kutsuna ruokapöytään. Nyt tämä näky on minulle valjennut, ja se on selvinnyt sillä tavalla, että isäntä on tietysti kepu ja renki on kokoomuspuolue.

Me elämme nyt sellaista aikaa, että kansallinen kokoomuspuolue on ainut palkansaajia puolustava voima maan hallituksessa, ainut palkollisten turva. Siinä on uskomattoman pitkälle päästy, väittäisin melkein päätäpeysäkillä.

Hallituksen ohjelmasta. Siinä on yksi paha puute. Siitä puuttuu kuvitus. Siinä ei ole silakaksi väitettyä kilohailia eikä Thatcheriksi väitettyä Kuuskoskea. Minä rokottelen keskusta-maalaisliittoa raskain sydämin, vaikkei varmasti kukaan sitä usko. Lapsuudesta oli sen aikaisista isäntämiehistä hyvin myönteiset kokemukset. Omistamattomat mukulat saivat ravustaa, kalastaa isäntien rannoilla. He olivat todellisia liberaaleja.

Nyt sitten, kun seuraa keskustapuolueen politiikantekokulttuuria sen kaikessa kaksinaamaisuudessa, se on ollut suorastaan traumaattinen kokemus. Joitakin yksilöitä ja persoonia on aina tietysti erilaisia kaikissa ryhmissä, mutta kepun poliittinen kulttuuri on täysin erilainen kuin esimerkiksi kokoomuspuolueen. Kokoomuspuolueen teot ja puheet ovat linjassa. Se on suora. Kepu on kettu, ja se on varsin vastenmielinen kokemus, mutta se on tietysti helppo näillä palkoilla kestää, ei siinä mitään.

Meillä on nyt sosiaalipuolueen esittelijäministerinä ministeri Kuuskoski. Minä en luota häneen yhtään hiukkaa. Minä en luota sen takia, että hänhän lähti kokoomuksesta kepuun. Se oli luonnollinen valinta, enkä puhu mielelläni siunatussa tilassa olevasta naisesta tällä tavalla, mutta koska hän ilmeisesti on silloin poissa, kun terveyskeskusmaksuja ja muita korotellaan, asioista voi aina puhua ja pitää politiikassa puhua. Hän jos kuka esiintyy inhimillisyyden puolestapuhujana, mutta teot ovat kuin Thatcherin. Näitä ihmisiä on varottava kaikkein eniten. Ei pidä kuunnella suuta vaan katsoa, mitä kädet tekevät.

Edustajatoveri Halonen toivoi, että minulla olisi enemmän ymmärtämystä nimenomaan sosiaaliministeriin päin, siis hyväuskoisuutta. Mutta paljon juuri tällaisen sosialidemokraattisen hyväuskoisuuden seurauksena on ajauduttu aika ikäviin tilanteisiin.

Meillä on nyt täysmusta porvarihallitus, jonka ohjelma on pyöreä kuin lutikan peräpää ja yhtä musta, ja sen teot ovat todella synkkiä tähän asti. Nyt käydään kiinni aivan perustesiin, perusasioihin, todella konkreettisella tavalla. Ohjelmajulistushan oli samanlainen kuin kepun vaalikampanja, että "tule meille vaan, meillä leivotaan, saat lämmintä leipää jos annetaan". Mutta nyt on paljastunut sieltä pehmeästä pullapitkosta se rautainen nyrkki, joka on ryhtynyt todella tekoihin. Se tapahtuu tällaisilla tunnuksilla: Ylistetään inhimillisyyttä, ihmisarvoa, humanismia, kaikkea ja sitten esitetään miljardi-leikkaukset sosiaalipuolelle. Se on aika selkeätä, sillä tavalla selkeätä, että siinä on kätkeytynä falskius, jota viedään läpi.

Kysymys, minkä takia sosialidemokraatit puolustavat perusturvaa sen koko laajuudessa, perustuu kaikessa yksinkertaisuudessaan vain siihen, että me kannatamme yksilön vapautta, vapautta toisen ihmisen alistuksesta, sorrosta, hyväksikäytöstä, ettei kenenkään tarvitse, köyhänkään ihmisen, rikkaiden portailla ruinata vaan yhteiskunta tarjoaa peruspalvelut ja -asiat.

(Ed. Aittoniemi: Kansaneläkeuudistuksen neljäs vaihe!) — Niin, se on nyt mielenkiintoista nähdä, mihin tämä on johtanut. — Ei perusturvaa nosteta millään tavoin, mutta sen sijaan menään liikevaihtoveroa nostamaan jne. Sehän on perusturvan romutusta eikä yhtään mitään muuta. Se on kurjistamista ja leipävartaan nostamista ylöspäin. Jankutetaan, että alimmat päivärahat säilyvät nykyisellä tasolla, mutta täytyy ottaa huomioon, että se mitä tehdään toisaalta, vaikuttaa peruselämiseen. Se on tosiasiallista perusturvan romuttamista eikä yhtään mitään muuta, ja se tehdään falskilla tavalla, kun jankutetaan, ettei lasketa perusturvaa, ei lasketa rahaa, mutta toisaalta sitä, millä ihmisten täytyy tulla toimeen, kavennetaan. Siinä on falski elementti, ja siinä on oltava hyvin tarkkana.

Pääministeri Aho on ryhtynyt viljelemään sellaista termiä kuin ”kansallinen kypsyyskoe”. Minun mielestäni se on runebergiläistä ryysyläis-evankeliumia, ja tällä ryysyläis-evankeliumilla tarkoitan sitä, että huhuillaan yhteisvastuuseen kaikkia. Kuormarengit uhrautuvat niin kuin Runebergin runoudessa koko kansan hyväksi. Niiden, jotka on ikään kuin suljettu jo pöydästä ulos, isänmaallisuuteen vedotaan runebergiläisessä hengessä. Nyt ei ole kysymys mistään talvisodasta, jossa maata uhattiin ja maata yhdessä ne puolustivat, jotka silloin olivat sen ikäisiä.

Nyt on aivan sisäisestä asiasta kysymys. Oma kansanosaa on rohuamassa ja rohumunut. On aivan turha puhua mistään talvisodan hengestä. Eihän meitä mikään ulkoinen uhkaa, vaan hyväosaiset ovat yhteisen toimeentulomme uhka. Ei ole ulkopuolista uhkaa. Tämä on täysin itse tehtyä, ja näköjään nyt pistetään maksamaan ne, jotka eivät pysty puolustautumaan.

Holkerin hallituksessa oli joitakin naivistisia piirteitä. Se oli joskus vähän tohkeissaan liikaakin, mutta kyllä tämä Ahon hallitus tällaisella runebergiläisellä kuormarengifilosofiallaan ja kypsyyskoepeuheillaan on lapsellinen. Se ei ole tohkeissaan vaan lapsellinen.

Kauhulla pelkään sellaista kansalaisyhteiskuntaa — kuvitellaan, että olisi jonkinlainen kansalaisyhteiskunta — jossa yksittäinen ihminen yksittäin nujerrettaisiin. Me olisimme aivan vuosisadan alun luokkayhteiskunnassa kohta tällä pelillä taas.

Tosin meillä nyt ei ole sellaista luokkayhteiskuntaa, kaikeksi onneksi. Sosialidemokraattisessa työväenliikkeessä vuosisadan alussa sanottiin,

että ajat paranevat, kun viimeinen porvari on hirtetty viimeisen papin suoleen. Mutta nyt meillä ei ole tällaista aikaa, koska poliittinen ja ammatillinen työväenliike on taistellut niin, että luokkayhteiskuntaa ei ole, vaan epäoikeudenmukaisuus on pirstaloitunut kautta yhteiskunnan. Mitään luokkayhteiskuntaa ei onneksi ole enää ole. On tehtävä kaikkensa, että sellaista ei ikinä enää tule. Tuntien seuraukset, mihin se luokkayhteiskunta johti vuosisadan alkupuolella, on tehtävä kaikki, että sellaista ei ikinä enää tule. Sen takia kannattaa perusturvan puolesta taistella. Se on sitä ennalta ehkäisyä.

Itse asiassa poliittisesti aivan lopuksi tiivistän sanoisin, että tässä on nyt ilman muuta kysymys siitä, että kepu on tietoisesti valinnut äärioikeistolaisen linjan ja sen tarkoitus on ilmiselvästi imeä loputkin, jotka haisevat vähänkin kapitalille, maalle, metsälle, omaisuudelle, imeä kokoomuksesta ne loputkin kannattajat kepuun. Minä luulen, että tämä on tietoinen valinta ja kokoomuksesta on tarkoitus tehdä jokin virkamiesten etujärjestö, 30 edustajaa. Siis kepu aikoo ottaa porvarileirin hegemonian. Se hinta, millä se sen ottaa, on se, että yhteiskunta eriarvoistuu ratkaisevalla tavalla, koska sen on niin toimittava, mikäli se aikoo edelleen kokoomusta kupata. Tähän olen päättänyt.

Jollakin presidenttipelillä, jota mahdollisesti käydään, ei ole mitään merkitystä, mutta tällä, mitä aikaisemmin sanoin, on merkitys suomalaiselle yhteiskunnalle. Hallitus kärjistää, kun sen pitäisi laatia niin kuin sivistyneissä markkinatalousmaissa työllisyys-, koulutusohjelmia. Ruotsissa on useiden miljardien koulutusohjelma juuri tehty. New deal -ohjelmalla Rooseveltin aikana nostettiin 30-luvulla lamasta maa. Sivistyneet markkinatalousmaat tekevät näin. Nimitäin kapitalismissa on aina nousuja ja laskuja, mutta kommunistisessa komentotaloudessa menee aina huonosti. Eli kapitalismi on sentään sittenkin parempi, mutta sitä pitäisi pehmittää kyllä erilaisilla toimenpiteillä.

Se, mitä eniten pelkään, on se, että luodaan nuorisolle tulevaisuuden tila tässä maassa. Jos menetämme parhaan nuorison, se lähtee Suomen työmarkkinoilta pois, sen jälkeen voidaan kyllä sitten sanoa ”hyvästi Finland” täydellä syyllä. Nimittäin jos se väki, joka tekee, osaa ja pystyy, menettää uskonsa Suomen työmarkkinoihin ja lähtee täältä pois, sen jälkeen meillä ei ole mitään.

Tässä on aika historiallinen hetki sillä tavalla, että maailman aatehistoriassa ei ole koskaan

pystytty aikaisemmin ennen kuin tämän Ahon hallituksen aikana yhdistämään kristillistä etiikkaa ja kapitalistista talousjärjestelmää. Minä en tarkoita tällä etiikalla sitä, mikä tuolla Raja-maässä pullotetaan, vaan tätä toista etiikkaa. Se on vielä tapahtunut, niin kuin ministeri Kankaanniemi julkisuudessa todisti: heidän hallitukseen menonsa oli Jumalan johdatusta. Ministeri edustaa vapaita suuntia, mutta näin vapaita ei kyllä minun mielestäni pitäisi edustaa.

Minun mielestäni kiusaaja tuli keskustan hahmossa ja sanoi: "Kaiken tuon saat, jos tulet kurlittamaan köyhää ja ryhdyt rahoiksi lyömään tulevien sukupolvien unelmat." Ei Jeesuskaan opetuslapsia opettanut siihen, että viedään viimeinen ropo köyhältä, eikä hän kehottanut elämään korseasti. Tämä lähimmäisen rahoiksi-lyönti ja kristillisen lähimmäisenrakkauden yhteensovittaminen ikään kuin Jumalan johdatuksella on niin käänteentekevä tapahtuma, että me emme osaa kuvitellakaan, miten historiallista hetkeä me elämme.

Ed. K o m i : Arvoisa puhemies! Kuten monet meistä ovat todenneet, olemme eläneet viime vuosina kiistatta yli varojen. Ensin söimme entiset säästömmme, sitten velkaa ottamalla huomisenkin eväät. Meille on käynyt samoin kuin käy ahneelle, jonka lopun jokainen tietää. Meille uutta hallintokulttuuria opettava sinipunahallitus ei löytänyt keinoja talouselämän ylikuumenemisen hillitsemiseen, vaan antoi mennä ohjat löysällä kohti pusikkoa. On toki myönnettävä ulkoisten tekijöiden edesauttaneen tilanteen syntymistä, mutta paljon olisi voitu tehdä hallituksenkin toimesta, jos olisi ollut halu ja rohkeutta toimia. Näin alkumetreillä ajatellen kaipaamme nykyisen hallituksen valtiovarainministerin tapaista toimintaa.

Kun laskusuhdanteen merkit jo parin vuoden ajan olivat selvästi näkyvissä, liukui siitä huolimatta viime vuoden palkkataso vielä 9—10 prosentin korotuksiin. Tämä lisättynä maamme kohtuuttoman korkeilla välillisillä työvoimakustannuksilla on vienyt yrityksiltä kilpailumahdollisuudet kansainvälisillä markkinoilla.

Me kaikki kuitenkin olemme sitä mieltä, että meidän on kuljettava kohti markkinataloutta ja vapaampaa kilpailua, ellemmme aio jäädä Euroopan takapajulaksi. Hintatason alentaminen, joka on mielestäni ainoa tie kohti kilpailukyistä markkinataloutta, on taloutemme nousun edellytys. Lisäksi talouselämämme rakenteellinen korjaus on välttämätöntä. Säästöt, jotka johta-

vat julkisen hallinnon tehokkuuden lisääntymiseen ja sitä kautta koko hallinnon kustannusten pysyvään alentumiseen, antavat mahdollisuuden avoimen sektorin voimavarojen kasvuun.

Täällä muutaman kerran mainittu verotuksen kiristäminen on mielestäni huono toimenpide talouden korjaamiseksi. Varojen kerääminen entistä enemmän yhteiskunnalle aiheuttaisi vain julkisen vallan tehottomuuden jatkumisen ja estäisi markkinatalouteen liittyvän hintojen ja palvelusten kustannustason laskun. Verotuksessa meidän on päästävä eurooppalaiselle tasolle.

Nyt esitetty muutaman prosentin säästöt julkishallinnossa saavat meidät kauhistelemaan tilannetta. Silti meistä jokainen tietää omakohtaisesti, että parin kolmen pennin säästö markasta on enemmän asenteista kuin mahdollisuuksista kiinni. Säästöistä huolimatta kansalaisten peruspalvelut voidaan turvata nykyisessä laajuudessa ja tasossa koko maassa. Useimmiten kauniit puheet peruspalveluista osoittautuvat hyvin toimeentulevien ihmisten taisteluksi jo saavutettujen erikoisetujen puolustamisesta.

Monissa puheenvuoroissa on noussut maatalous syylliseksi taloudellisiin ongelmiimme. Voiko ajatella talouselämää näin yksioikoisesti? Perusongelmana talouselämässä on viennin kilpailukyvyttömyys kansainvälisillä markkinoilla, eikä sitä voida korjata sillä, että lamaannutamme elintarviketeollisuutemme ja maataloustuotantomme aiheuttaen 100 000 ihmisen työttömyyden entisten 200 000:n lisäksi.

Siitä olemme suhteellisen yksimielisiä, että maatalouden on sopeutettava tuotantonsa kuluksen mukaiseen omavaraisuuteen, muttei yhdellä rysäyksellä, vaan lakien mukaisesti järkevästi toimien. Maatalouden tulotasoa on jo leikattu aikaisemmin tehdyillä toimenpiteillä yli 10 prosentilla ja nyt ollaan leikkaamassa voimakasti lisää. Merkittävästi näyttää unohtuvan se tosiasia, että nyt tehtävät muut säästötoimet koskettavat yhtä paljon maaseudun ihmisiä kuin muitakin väestöryhmiä. Ei voi olla oikein, että yhdeltä ryhmältä, jonka tulotasoa on jo muutenkin alhaisempi muihin palkansaajiin verrattuna, vaaditaan jatkuvaa tulonsiirtoa muille väestöryhmille.

Mainitsen esimerkkinä hallituksen kaavailemat maksut erikoiskasvien markkinoinnismaksuiksi, jotka ovat täysin käsittämättömiä. Muun muassa sokerijuurikkaan tuottajat ovat vastanneet itse ylituotantonsa markkinoinnista myymällä tuotteensa ylijäämäosan teollisuudelle maailmanmarkkinahintaan. Hinnanalennus

mm. vuoden 1990 sadosta oli 20 prosenttia aiheuttaen keskimääräistä viljelijää kohti 21 000 markan alennuksen tulotasoon. Kun maatalouden tuloja leikataan, unohdamme usein se, että jo 5 prosentin hintojen alennus merkitsee vähintään 20 prosentin alennusta viljelijän palkkaan, koska kustannukset vievät 3/4 tuloksesta. Maataloutta ei saa jättää yksin maksumieheksi lamasta selviämiseksi, sitä se ei kestä.

Haluan vielä korostaa sitä tosiasiaa, että kaikki säästötoimet koskettavat myös maatalousväestöä samoin kuin muita kansalaisia. Mielestäni me emme saa tuhota vuosikymmenien työtä maaseudulla ymmärtämättömyydessämme. Vedetään suolivyö kireälle yhdessä eikä istuta toisten persauksilla tuleen.

Arvoisa puhemies! Pelkällä säästämisellä emme vaikeuksistamme selviä. Meidän on kyettävä luomaan olosuhteet sellaisiksi, että yritykset voivat toimia kilpailukykyisesti, jolloin saamme hyvin koulutetun ja tehokkaan työvoimamme tuottavaan työhön. Annetaan hallituksen näyttää kykynsä eikä viedä siltä toimintamahdollisuuksia pelkillä olettamuksilla.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Tässä tiedonantokeskustelussa hallituksen ministerit ovat hämmästyttävän ristiriitaisesti jakaneet tietoja hallituksen talouspoliittisesta linjasta ja sen toteuttamishetkeksi. Ministeri toisensa jälkeen on paennut koko hallituksen selän taakse kertoen mennessään, miten tekisi tämän ja tämän asian toisin, kuin koko hallitus tekee tai tulee tekemään.

Maalla ei nyt ole uskottavaa hallitusta. Tämä on erityisen kärjekkäästi tullut esille hallituspuolueiden kansanedustajien puheenvuoroissa. Tuskin yksikään on hyväksynyt hallituksen talouspoliittista tiedonantoa sellaisenaan. Varsin rohkeita ovat hallituksen arvostelussa olleet kokoomuksen kansanedustajat.

Runsaan keskustelun edettyä tähän ajankohintaan katson kohtuulliseksi lyhentää suunnittelemani puheenvuoron toivorikkautta antaneeseen osaan lähinnä ministerien puheenvuoroista. Näin siksi, että varsinainen tiedonanto käsittelee todella niukasti välttämätöntä linjanmuutosta maatalouspolitiikassamme.

Hallituksen yksittäiset ministerit, mm. valtiovarainministeri Iiro Viinanen ja maa- ja metsätalousministeri Martti Pura, ovat lupailleet maataloustulolain uusimista. Tosin ministeri Pura teki sen varovaisesti kertoen odottavansa asiaan paneutuneen toimikunnan esityksiä. Lupaukset

joka tapauksessa herättävät toiveikkuutta, mutta samalla myös epäilyä. Riittääkö ministeri Pura rohkeus puheita pidemmälle vai ovatko Pura puheet vain tarkoitetut rauhoittamaan korkeisiin elintarvikkeiden hintoihin kyllästyneitä kuluttajia? Olisiko viljelijävetoisella keskustan eduskuntaryhmällä uskallusta hyväksyä sellaisia muutoksia maataloustulolakiin, jotka todella johtaisivat yhteiskunnan tuen pienemiseen maataloudessa ja elintarviketeollisuudessa? Vielä en tätä usko. Tältä istumalta en myöskään jaksa uskoa siihen, että porvarihallitus kykenisi valtion menoja säästäviin maataloustulolain korjauksiin, etenkin kun hallituksen avustajakaarti on miehitetty MTK:n miehillä.

Jo tässä tiedonantokeskustelussa olisi ollut mielenkiintoista tietää, millaisiin maataloustulolain muutoksiin ministerit Viinanen ja Pura olisivat valmiita. Ovatko ministerit edes yksimielisiä muutosten suunnasta, puhumattakaan yksityiskohdista? Jotta voitaisiin puhua todellisesta maatalouspolitiikan reformista, maataloustulolakiä pitäisi muuttaa radikaalisti. Asenteista sekin on kiinni, kuten ed. Komi äsken osuvasti ilmaisi.

Hallituksen pitää puuttua laissa lueteltuun tavoitehintatuotteiden määrään. Hallituksen tulee puuttua tavoitehintatuotteiden hintojen määrittelyyn. Hallituksen tulee puuttua ylituotannon markkinointivastuuseen eli siihen, missä määrin yhteiskunta on valmis maksamaan verovaroin ylituotannon vientiä maan rajojen ulkopuolelle. Nämä kolme asiakokonaisuutta vaativat perusteellisen uudelleenarvioinnin uutta lakia mietittäessä.

Ehkä suurin epäkohta nykyisessä maataloustulolaissa on se, että tuotantokustannusten nousu korvataan viljelijöille vuosittain automaattisesti eli viljelijöiden ei ole pakko pyrkiä minimoimaan tuotantokustannuksia, koska kustannusten nousu korvataan nostamalla tavoitehintoja säännöllisin välein. Tästä johtuen on maassamme erittäin korkeat tuottajahinnat tuotteessa kuin tuotteessa ja ruoka on tunnetusti huippukallista.

Veronmaksajain näkökulmasta olemassa olevaa tilannetta ei täysin korjaa se, että viljelijöille aletaan maksaa nykyistä enemmän suoraa tukea tuotantomääriin sidotun tuen sijasta. Jos suoran tuen saantiehtot ovat kovin väljät ja niitä väljennetään vuosittain, muodostuu tästäkin tukilaskusta veronmaksajille ennen pitkää kohtuuton. Jo tässä vaiheessa pidän kyseenalaisena sitä, että viljelijöille jaettava suora tuki on sidottu hehtaa-

reihin. Siis mitä suuremman tilan on pystynyt itselleen muodostamaan, sitä suuremmaksi yhteiskunnan suora tuki viljelijälle muodostuu. Suoran tuen saantiehtoja tulee harkita uudelleen.

Mikään maatalouspolitiikan reformi ei ole myöskään se, että hallitus jakaa liikevaihtoverohelpotuksia maataloudelle eli esimerkiksi poistaa koneista ja laitteista liikevaihtoveron. Sinänsä veron poisto saattaa olla perusteltavissa, mutta se ei takaa kuluttajille edullisempia elintarvikkeita, koska hyöty veron poistumisesta saattaa valua ja valuukin elintarvikeketjun eri vaiheisiin. Ollakseen uskottava maatalouspolitiikan uudistaja hallituksen täytyy kyseenalaistaa koko nykyisen lain sisältö. Emme tarvitse pelkkää stilististä korjausta, joka ei alenna ruoan hintaa eikä veronmaksajien taakkaa ylituotannon maksajina.

Arvoisa puhemies! Meistä keskustaluun osallistujista huomattavan moni jää mielenkiinnolla odottamaan hallituksen viisautta maatalouspolitiikassa. Maatalouspolitiikan uudistamisella voidaan säästää merkittävästi julkisia menoja, panostaa maaseudun elinkeinorakenteeseen ja, mikä tärkeintä, alentaa yleisiä palkankorotuspaineita, kuten sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän ryhmäpuheenvuorossa todettiin iskevasti.

Ed. K a s u r i n e n : Herra puhemies! Valtiopäivien avajaisissa 5.4.1991 oli ensimmäiseksi virreksi valittu tahtoen tai tahtomatta virsi, jolla oli oma sanomansa. Linaan seuraavaksi virren kolmatta säkeistöä: (Ed. Rinne: Voiko yhtyä kertosaakeeseen?) "Orjina me orjan töitä teimme alla synnin lain, pelko ruoski nääntyneitä syvemmälle syntiin vain. Nyt on poissa pakkovalta, Kristus vapahti sen alta."

Tästä voinkin siirtyä tarkastelemaan maallista valtaa ja sen ilmentymiä. Eräs eduskuntavaalien pääteemoista oli, että valtionalouttamme on hoidettu huonosti ja kansantaloutemme on kriisissä. Tilanteeseen lähes yksin syylliseksi nimettiin eduskuntavaalien aikana Holkerin hallitus ja sen virheet talouspolitiikan hoidossa. Syntyneen tilanteen väitettiin olleen kotitekoisen.

Eduskuntavaalien tunnelmissa väittämän esittäjä keskustapuolue jätti tuolloin tyystin huomiota ottamatta sen, mitä samanaikaisesti tapahtui Persianlahdella, mitä oli jo tapahtunut Neuvostoliitossa ja tapahtuu edelleen tai mitä tapahtui muissa Itä-Euroopan maissa. Holkerin halli-

tus, vaikka sitä monesta on syytettykin, ei toki näitä päätöksiä ollut tekemässä.

Seuraavaksi menneestä muutama käytännön esimerkki, joilla on osavaikutuksensa syntyneeseen talouspoliittiseen tilanteeseen.

Talouden kasvuvauhtiin katkesi vuoden 1990 aikana lännessä. Kun Persianlahden tilanne aktivoitui, se omalta osaltaan nopeutti sitä. Oecd-maat painivat tuolloin ja painivat nytkin kahdessa sarjassa. Saksa ja Japani jatkavat kasvuhakuista linjaansa, USA, Iso-Britannia ja Ruotsi ovat Suomen tavoin taantumassa.

Mitä tulee Neuvostoliiton-kaupan kehitykseen, olemme tulleet 30 prosentin tasolta alle 10 prosentin tasoon.

Tästä ja monista muistakin syistä seurauksena oli tilanne, joka johti viennin supistumiseen, rahamarkkinoiden epävakaisuuteen, työllisyyden nopeaan heikkenemiseen ja kotimaisen kysynnän laskuun.

Kun me olemme suurella jännityksellä odottaneet niitä paljon mainostettuja toimenpiteitä Esko Ahon hallituksen vastauksiksi talouden tervehdyttämiseen, ne ovat valitettavan niukat ja keveät. Säästäminen, sitä on hoettu ja siitä on varmasti silloin tällöin tarpeellista muistuttaa itse kullekin niin yksityisessä kuin julkisessakin taloudessa, säästäminen on ollut pääkeino, heikkopiosaisten elämäntilanteen heikentäminen ja palkansaajien laittaminen maksumiehiksi ja -naisiksi osin, korostan sanaa osin, holtittomasti toimineen yksityisen sektorin hyväksi.

Miten säästäminen käytännössä onnistuu? Lisäbudjetti ei ole säästöbudjetti, vaan todellinen lisäysbudjetti. Ahon hallituksen panos annetussa lisäbudjetissa kattaa säästöistä 0,2 miljardia markkaa. Samassa lisäbudjetissa maataloudelle turvataan lakisääteinen lisäkasvu.

Sen sijaan tiedonannossa sen kummemmin kuin missään muussakaan paperissa maataloustulolain uudistamisesta ei ole mainintaa. Me kyllä saimme tänään maatalousministerin suulla kuulla lupauksen jonkin asteisesta oikeasta puutua asiaan.

Hallitus on tarjoamassa toimintamalliksi keinoja, jotka ovat käsitykseni mukaan ristiriitaisia. Terveys- ja sosiaalipalvelujen leikkaaminen johtaa yksityissektorilta ostettavien palvelujen lisääntymiseen väijäämättä. Kun nimenomaan säästöjä etsitään, tulisikin tarkoin katsella, miten voidaan purkaa tässä tilanteessa yksityissektorille annettava julkinen tuki, jotta nämä kuuluisat markkinavoimat pääsisivät näyttämään, mitä ne ovat käytännössä. Julkisia investointeja kuten

asunto- ym. rakentamista supistetaan tilanteessa, jolloin kustannus- ja työllisyysyistä olisi tarkoituksenmukaista lisätä niitä.

Arvoisa puhemies! Suomalaista yhteiskuntaa on rakennettu hyvinvointivaltioiksi konsensuspolitiikan avulla. Nykyhallituksen alkutaipaleella on tullut täysin selväksi, että konsensuksen aika on ollut ja mennyt. Käsitykseni on, että kun puhutaan talouspolitiikan tervehdyttämisestä, näihin talkoisiin tulee osallistua kaikkien tahojen tasapuolisesti, ei niin kuin nyt näyttää toteutuvan. Keskustapuoluetta lähellä olevat piirit vältyvät leikkauksilta, ja joillekin annetaan jopa lisätukea veronmaksajien varoista palkkioksi, olisiko se vaikka hyvin suoritetun vaalityön ansiota.

Sosialidemokraatit antavat tuen kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamiselle mahdollisimman nopeasti, koska me katsomme, että nimenomaan tämä uudistus tarjoaa keinoja puuttua rakenteellisiin vinoumiin, joita aivan selvästi on tälläkin hetkellä havaittavissa. Tämä on yksi merkittävistä rakenteellisista uudistuksista budjettitaloudessamme ja antaa lopultakin kunnille oikeuden käyttää omaa järkeään tehtäviensä suorittamiseksi. Tavoitteena ei kuitenkaan Ahonkaan hallituksella saa olla kuntien ja valtion välisen kustannusjaon horjuttaminen, vaan uuden järjestelmän on varmistettava kansalaisten peruspalvelujen turvaaminen. Samalla sen on annettava kehittämismahdollisuudet niille kunnille, joilla on suurimmat palvelutarpeet, eikä turvattava vain olemassa olevaa tilannetta.

Arvoisa puhemies! Puheenvuoroni lopussa on osuus omistettu koulutuspolitiikalle ja tuntikehyspäätöksille. Mutta koska olen tätä asiaa sivunnut useamman kerran tämän päivän puheenvuoroissani, jätän myöhäisen ajankohdan huomioon ottaen sen käyttämättä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

Ed. Aittomies: Arvoisa puhemies! Varisaisessa ryhmäpuheenvuorossa jäi lausumatta ehdotus sanamuodoksi päiväjärjestykseen siirtymisestä. Ehkä se johtuu siitä, että minä epäpoliittisena henkilönä vieroksuin ajatusta, että kun hallitus on juuri muodostettu ja se on antanut oman talouspoliittisen tiedonantonsa eikä ole päässyt oikeastaan vielä mitään toteuttamaan, niin hallitusta pitäisi välittömästi ryhtyä kaata-

maan ennen kuin edes tiedetään, mihin se pyrkii ja pystyy. Ehkä tästä syystä kirjoittamattomasta puheenvuorostani jäi pois ehdotus päiväjärjestyksen siirtymisen sanamuodoksi. Tästä syystä, herra puhemies, teen SMP:n eduskuntaryhmän puolesta ehdotuksen sanamuodoksi päiväjärjestykseen siirtymisestä:

”Kuultuaan hallituksen talouspoliittisen tiedonannon eduskunta toteaa, että hallituksen siinä esittämät toimet ja suunnitelmat maan talouden tervehdyttämiseksi ovat nykyisessä tilanteessa osin kannatettavia ja välttämättömiä.

Eduskunta kuitenkin korostaa, että hallituksen tulee vastaisissa talouden tervehdyttämis- ja säästötoimenpiteissä ottaa erityisesti huomioon eläkkeellä ja vailla työtä olevien sekä opiskelijoiden perustoimeentulon turvaaminen, sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalvelujen järjestäminen sekä koulujen ja oppilaitosten tuntikehyskoskevien välttämättömien voimavarojen säilyttäminen,

ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Herra puhemies! Tämä ei ole tarkoitettu hallituksen kaatamiseksi. Pääministeri Aho tietysti tulkitsee asian niin kuin parhaaksi katsoo. Tämä on tarkoitettu opiksi ja ohjeeksi hallituksen tulevalle tielle.

Ed. Virrankoski: Herra puhemies! Valtioneuvoston talouspoliittinen tiedonanto on eräänlainen viime eduskuntakauden tilinpäätös ja tämän eduskunnan lähtökartoitus. Karussa yksinkertaisuudessaan se osoittaa selvästi, että eräs aikakausi maamme taloudellisessa suotuisassa kehityksessä on ohi ja uusi aikakausi edessä.

Edellisen eduskuntakauden merkillisimpiä ilmiöitä oli yli varojen eläminen. Maamme kansantalous oli ennen viime eduskuntakautta tasapainoinen, vienti veti ja elinkeinoelämä pyöri kohtuullisesti, mutta sitten alkoi tulla muutos.

Vaihtotaseen vajuus, joka kuvastaa maamme velkaantumista ulkomaille, alkoi kasvaa jyrkästi. Vielä vuonna 1987 se oli 7,9 miljardia markkaa, mikä sinänsä oli jo varoittava, vuonna 1989 jo 23,6 miljardia markkaa ja viime vuonna 25,5 miljardia markkaa. On selvää, että näin holtiton velkaantuminen ulkomaille tulisi lyömään takaisin. Talous, joka perustui siihen, että velkaannuimme ulkomaille jokaista suomalaista kohti 400 markkaa kuukaudessa, oli sairas ja tulisi romahtamaan.

Näin on sitten käynytkin. Ulkomaiseen velkaantumiseen perustunut taloudellinen toime-

liaisuus romahti, mistä nyt on seurauksena mm. valtion tulojen kuten verojen kertymän jääminen valtavasti arvioitua pienemmäksi. Kun samalla budjettiin otetut menot on arvioitu vajaiksi, on budjetissa aukko. Niinpä lisämenoarvion perustelujen mukaan tämän vuoden budjetissa on edelleen jopa 16 miljardin markan vaje eli noin 10 prosenttia budjetin loppusummasta. Näin valtava arviointivirhe on käsittämätön ja osoittaa, että budjetin laatija ei ole ollut täysin tilanteen tasalla.

Koska maamme talous viime eduskuntakaudella perustui voimakkaaseen velkaantumiseen, seurauksena oli luonnollisesti epäluottamus maamme talouspolitiikkaa kohtaan. Jotta olisi voitu rahoittaa jatkuvasti paisuvaa vaihtotaseen vajetta, markalle jouduttiin maksamaan entistä korkeampaa korkoa. Niinpä korkotasomme nousi voimakkaasti. Koska luottamus ei ole palautunut talouselämäämme, se edelleen on pysynyt korkealla tasolla. Korkotasoa on nostanut vielä kömpelösti toteutettu lähdeverouudistus. Verovapaan talletuksen koron mataluus ja lähdeveron keveys on vienyt talletukset korkeakorkoisille lievästi verotetuille tileille, mikä ilmiö on samalla poistanut kohtuuhintaisen rahan rahalaitoksista.

Korkotason laskeminen onkin lähiajan talouspolitiikan kaikkein keskeisin tehtävä. Korkotason laskemista vaatii elinkeinoelämän elvyttäminen. Nykyinen rahan hinta on kohtuuton kannattavan elinkeinotoiminnan harjoittamiseen. Yrityksiä menee suureksi osaksi juuri tästä syystä kaiken aikaa nurin, työpaikkoja häviää ja työttömyys on jyrkässä kasvussa. Mutta erityisen tärkeää korkotason pikainen lasku on tavalliselle kansalaiselle, varsinkin nuorille ja lapsiperheille, asuntovelallisille ja nuorille viljelijöille, eli sanalla sanoen kaikille, jotka elämänvaiheensa mukaisesti ovat joutuneet ottamaan lainaa. Korkotason korkeus on viemässä elämisen ja toimeentulon mahdollisuudet sekä mm. vaikeuttamassa muutenkin vaikeaa asuntotilannetta.

Korkotason laskun tärkein edellytys on saada kohtuuhintaista rahaa markkinoille. Tämä edellyttää verovapaan talletuksen rajan nostamista. Vain tällöin on mahdollista saada rahalaitoksiin kohtuuhintaista rahaa, jota voidaan käyttää esimerkiksi asuntolainoitukseen sekä maatalouden ja yritystoiminnan perusuutotukseen. Oikeastaan muuta mahdollisuutta kohtuuhintaisen rahan hankkimiseen ei olekaan.

Erityisenä tehtävänä tulevilla eduskuntakaudella tulisi olla aravalainoituksen uudistami-

nen. Tämän vuoden alussa toteutettu omistusravajärjestelmä nosti rajusti aravalainojen korkotasoa ja muita kuluja. Kun viime vuonna voimassa olleen järjestelmän mukaan noin seitsemänä ensimmäisenä vuotena korot ja lyhenykset yhteensä olivat 0—5 prosenttia, niin tällä hetkellä heti lähtömaksu on 5 prosenttia pääomasta. Korko on ensimmäisenä vuonna 4,75 prosenttia, minkä jälkeen se on inflaatioprosentti lisättynä muutamalla prosenttiyksiköllä, eli karkorasitus on voimakkaasti suurempi kuin edellisinä vuosina. Koska lisäksi laskentaperusteen mukaisesti inflaatio otetaan huomioon mm. lainan pääomaa lisäämällä, nykyisin aravalainan ottaja ei tiedä, mikä on lainan korko tai pääoma, joten tällaisen lainan ottaminen on outo ja epäoikeudenmukainen asunnon ostajalle tai rakentajalle.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talouspolitiikan tiedonanto antaa ne peruslukummat, joiden pohjalta talouttamme on ryhdyttävä nostamaan. Edessä oleva urakka on valtava, kivulias. Sen läpivieminen vaatii poikkeuksellisen hyvää yhteisvastuuta ja yhteistyökykyä. Tämän yhteistyökyvyn mukana punnitaan koko nykyisen eduskunnan kyky vastuun kantamisessa.

Ed. N ä s i : Herra puhemies, arvoisat vielä hereillä olevat kansanedustajat! Vaikka sanoataankin, että kertaus on opintojen äiti, niin en tässä seurassa ja tämä myöhäinen ajankohta huomioon ottaen ryhdy toistamaan kaikkia niitä viisauksia, joita kansantaloutemme tervehdyttämiseksi on käydyssä keskustelussa jo esitetty. Toteankin lyhyemmän kaavan mukaan, että talouspolitiikan keskeisenä tavoitteena tulee olla kansantalouden tasapainon palauttaminen ja kestävä taloudellisen kasvun turvaaminen.

Tasapainottomuuksien korjaaminen edellyttää, että kansainvälisessä kilpailussa toimiva avoin sektori asetetaan talous- ja tulopolitiikassa etusijalle. Vain vientiä lisäämällä talous voi elpyä ja ulkomaankauppa vahvistua. Samalla on tähdättävä niin yksityisen kuin julkisen säästämisen kohentamiseen. Kansantaloutemme tarvitsee radikaalin tervehdyttämisohjelman. Esko Ahon kabinetti on esittänyt tässä suhteessa varsin käyttökelpoisen mallin.

Tuon tähän keskusteluun myös alueellisen näkökulman. Kysynkin, miltä näyttää talouspolitiikka Lapin yritysten kannalta. Lapista katsoen yritystoiminnan keskeiset ongelmat ovat seurauksia tämän hetken taloudellisesta lamasta. Yritysten korkeaa kustannustasoa tulee kaikin

voimin pyrkiä alentamaan. Mikäli siinä ei onnistuta, työttömyys kasvaa edelleen vauhdilla ja yritykset supistavat toimintaansa. Yhä useammat yritykset joutuvat lopettamaan toimintansa ehkä kokonaan.

Valtioneuvoston suunnitelmat kansantalouden tasapainottamiseksi ja sen myötä elinkeinotoiminnan elvyttämiseksi ovat periaatteessa oikeita lääkkeitä. Niiden riittävydestä ja ajoituksesta voidaan toki aina keskustella.

Työmarkkinoiden tasapainottomuus on Lapin kaltaisen kehitysaluemaakunnan perusongelma. Tällä hetkellä työttömyysaste on peräti 10,7 prosenttia eli noin puolitoistakertainen maan keskiarvoon verrattuna. Vallitsevan laman aikana tulisi mm. työllisyyden tasapainottamiseksi käynnistää julkisia investointeja kehitysalueilla. Investointien painopiste tulee kohdentaa elinkeinotoiminnan eli avoimen sektorin toimintaedellytyksiä parantavaksi.

Lapin keskeisiä hankkeita myös työllisyyden osalta ovat Kuola-hankkeiden hyödyntäminen sekä Vuotoksen tekoaltaan rakennustöiden aloittaminen.

Nikkelisulattojen uusiminen merkitsisi noin 2 miljardin markan rakennusprojektia. Mikäli hanke toteutuisi Outokumpu Oy:n suunnitelman mukaan, sen työllisyysvaikutus olisi keskimäärin 400—500 henkilöä kolmen vuoden ajan. Tärkein tavoitteemme nikkeliprojektissa on kuitenkin rikki päästöjen vähentäminen kansainvälisiin normeihin.

Vuotoksen tekoaltaan ja vesivoimalan rakentaminen on kokonaisuudessaan myös miljardin hanke, joka työllistäisi rakentamisaikana 400—500 henkilöä vähintään kymmenen vuoden ajan. Erityisen tärkeä hankkeen työllisyys- ja elinkeinotoimintoja elvyttävä vaikutus olisi Koillis-Lapille mutta myös laajemmin Lapin alueille.

Herra puhemies! Lapista valittuna kansanedustajana ja omien äänestäjieni näkemyksiä noudattaen ilmoitan kannattavani Esko Ahon hallituksen toimenpiteitä kansantaloutemme ongelmien korjaamiseksi. Lappi tarvitsee työtä, leipää ja miksikäs ei myös hieman romantiikkaa. Toimenpiteet Vuotoksen rakennustöiden aloittamiseksi ovat tässäkin suhteessa perusteltuja.

Kun täällä ed. Rinne hetki sitten käytti hyvin ronskisti Suomen keskustaa mollaavan puheenvuoron, täytynee todeta, että Suomen keskustan on todella huolehdittava äsken mainituista asioista ja aiheista. Se johtuu yksinkertaisesti siitä, että sosialismi ei ole enää kovin muodissa, ei kansainvälisestikään.

Ed. Nordman: Puhemies, talman! Grundtonen i regeringens ekonomiskpolitiska åtgärder är riktig. Det är som jag ser det ofrånkomligt att utgiftstakten måste dämpas inte bara av tillfälliga orsaker utan också i ett längre tidsperspektiv sett. Den nuvarande utgiftstakten skapar för hög kostnadsnivå och för hårt slitage på människor, råvaror, natur.

Perussävy hallituksen talouspoliittisessa tiedonannossa on minusta oikea. Menojen kasvuvauhtia on ehdottomasti hidastettava eikä pelkästään tilapäisesti vaan myös pidemmällä tähtäyksellä. Nykyinen menovauhti luo liian korkean kustannustason ja kuluttaa liikaa ihmisiä, raaka-aineita ja luontoa.

Hallitus ei voi luvata liian paljon valtion puolesta. Lisäbudjetin rahoitus osoittaa hyvin tilanteen ristiriitaisuuden. Siitä huolimatta, että keskustelua ja toimia leimaa nyt tiukka linja, valtio joutuu kasvattamaan velkaansa useilla miljardeilla. Hallituksen ei myöskään tule odottaa liiaksi muilta kuten elinkeinoelämältä, kunnilta ja yksityisiltä nykyisten tasapaino-ongelmien korjaamiseksi.

On ennen kaikkea luotava realistinen kuva tilanteesta ja eri osapuolilta vaadittavista toimita. Jos hallitus tulevina kuukausina onnistuu vakuuttamaan ihmiset toimintatahdostaan ja -kyvystään, tervehdyttämislle on luotu paras mahdollinen pohja. Epäonnistuminen tässä suhteessa voisi muodostua katastrofaaliseksi. Korkekehitys on hyvänä esimerkkinä, markkinakoron eilisestä noususta huolimatta.

Opposition puheenvuorot keskustelussa ovat olleet taas pahaenteisiä. Kaikki joutuvat maistamaan tilanteen karvautta jollain tavoin, mutta on löydettävä sopivia ratkaisuja, jotka tuntuvat oikeudenmukaisilta, ja vastuu kannetaan kykyjen mukaan. Egoistista elämäntyyliä on karsittava eikä ruokittava jatkossa. Tässä pyrkimyksessä hallituksen tulee hakea tukea oppositiolta ja työmarkki-näjäjärjestöiltä.

On olemassa riski, että turvallisissa asemissa olevat hyvätuloiset henkilöt, mm. yritysjohtajat, päätöksentekijät, kansanedustajat, virkamiehet ja toimihenkilöt, etäännyvät monien ihmisten arkipäivästä. Tulemme kuulemaan yhä kriittisempiä kommentteja esimerkiksi suurista palkka- ja eläke-eroista. Meidän tulee myös todella olla herkästi kuulolla.

Nyt tarvittaisiin moraalisesti esikuvallisia päätöksiä ja suuria palkkoja koskevia ratkaisuja ottaen huomioon keskustelun tuotannon palk-

kakustannuksista ja työllisyyden hoidosta jatkossa. Niiden, joilla on eniten varaa, tulee todella olla valmiita kulkemaan etujoukossa kustannusten leikkaamiseksi ja talouden tervehdyttämiseksi.

Kuulun niihin, joiden mielestä kansanedustajilla ei ole liian suuri palkka, mutta myönnän sen sijaan olevan etuja, erityisesti eläke-etuja, jotka eivät tunnu olevan oikeita. Kun operoidaan julkisessa sektorissa, on muistettava, että kyse ei ole vaan lukujen ja taseiden saamisesta kuntoon, vaan myös ihmisistä ja ihmisistä sellaisessa elämäntilanteessa, johon he eivät aina itse voi paljon vaikuttaa, tilanteessa, johon myös me poliitikot olemme myötävaikuttaneet.

Meidän ei tule unohtaa, että heikossa asemassa olevat ihmiset, alueet ja kunnat ovat riippuvaisempia julkisesta sektorista kuin hyväosaiset. Uskon, että suomenruotsalaiseen vähemmistöön säästöohjelmat kohdistuvat erityisen raskaasti monilla aloilla samoin kuin vähemmistöihin yleisemminkin.

Voidaan väittää, kuten valtiovarainministeri Viinanen, että on perheitä, jotka selviäisivät hyvin ilman lapsilisiä. En kuitenkaan kannata tuloharkintaisia lapsilisiä. Se olisi väärä signaali tilanteessa, jossa hallituksen ja eduskunnan pikemminkin tulisi tukea aktiivista väestöpolitiikkaa.

Hallitusohjelman lupaus ”perhepoliittisten etuuskien kehittämisestä siirtämällä painopistettä suoriin tulonsiirtoihin, kuten lasten kotihoidon tukeen ja lapsilisiin” tuleekin toteuttaa. Tulojen tasaus voidaan, samoin kuin valtiontalouden tarpeetkin, hoitaa sopivimmin verotuksella, jos niin halutaan.

Hallituksen ohjelmajulistus siitä, että kansakunnan voima ja mahdollisuus menestymiseen on sivistyksessä ja lupaus koulutuksen pitämisestä painopisteenä suhdanteista riippumatta on esikuvallinen, mutta sopii kysyä, miten tämä on sopusoinnussa nyt esitetyn tuntekeyhksen leikkaamisen kanssa. Koululaitoksessa on oltava muita ja vähemmän vahingollisia tapoja säästää.

Todellinen koetinkivi hallitukselle tuleekin työllisyystilanteesta. Suomalaiset ovat kärsivällisiä kansaa, joka hyväksyy melkein mitä tahansa viranomaisilta ja päätöksentekijöiltä. Ajatelkaapa vain verohallituksen viimeaikaista työskentelyä! Mutta epäonnistuminen niin, että työttömiä tulisi 100 000 lisää, loisi todella hyvin huonon hengen puolueiden, etujärjestöjen ja ihmisten välille kamppailussa työstä, toimeentu-

lostaa ja elintasosta. Maamme hyvinvointirakennelmaan muodostuisi silloin säröjä.

Tässä tilanteessa yrittämisen elvyttämiseksi ei voida tehdä liikaa. Helpotuksia ja tukea tarvitaan todella, muutoin konkurssiaalto vain vahvistuu ja uusien yritysten perustaminen jää varsin vähäiseksi. Lisäämällä yksityisellä sektorilla työpaikkoja taataan ihmisille parhaiten toimentulo ja hyvinvointi. Ensi kädessä on kuitenkin kyse olemassa olevien yritysten työpaikkojen pelastamisesta. Lisäbudjettiin sisältyvien halpakorkeisten rakennelainojen jakamisella pienille ja keskisuurille yrityksille on nyt kiire.

Herra puhemies! Hallitus osoittaa, ettei se pakene vaikeuksia, vaan se on valmis käymään nykyisten ongelmien kimppuun. Malttia ei kuitenkaan pidä menettää. Maamme on selviytynyt vaikeista muutoksista ennenkin, ja tälläkin kertaa taloudellinen nousu on vähitellen odotettavissa.

Talman! Regeringen visar att den inte flyr svårigheterna utan att den är beredd att angripa de problem som präglar dagens situation. Men det gäller att inte tappa fattningen. Vårt land har klarat av svåra omständigheter förut och också den här gången skall vi räkna med att en ekonomisk uppgång följer småningom.

Ed. V. L a u k k a n e n : Arvoisa puhemies! Keskustelu on liikkunut vainapeista aina kehitysyhteistyömäärärahoihin. Ed. Gustafsson puheenvuorossaan oli huolissaan kristillisten arvojen häviämisestä viitaten kehitysyhteistyöministeri Kankaanniemeen ja ilmeisesti viime yönä pitämäni vastauspuheenvuoroon. Ed. Gustafssonin puheenvuoro antoi minulle virikkeen, mutta totuuden nimissä on sanottava, että koen mahdollisuuden puhua kristillisistä arvoista eduskunnassa tämän elämänvaiheen tärkeimpänä tehtävänä. Katson myös, että olen tähän oikeutettu, koska emme voi viipaloida elämää, joka on kokonaisuus.

Toisaalta tulen puheessani osoittamaan, että kristillisellä sanomalla on väkevä vastaus myös talouspoliittisiin ongelmiin. Kristillisen sanoman esiin tuominen on myös historiallisesti varsin perusteltua, mitä seikkaa ei muuta muuksi nykyinen sekularisoitumiskehitys.

Suomalainen yhteiskunta on elänyt vauraan hyvinvoinnin aikaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei meillä olisi ollut aina köyhiä, mutta suurin osa väestöstä on elänyt kansallisenkin mittapuun mukaan hyvin. Jos otamme mukaan kansainvälisen viitekeyhksen, on kiistatonta, että

Suomi on ollut ja on yhä yksi maailman rikkaimmista maista. Taloudellisen laman tajuaminen on osoittautunut yhtä katkeraksi kuin hurjan juhlinnan jälkeinen krapula.

Tuntuu kuin elämä olisi jollain tavalla katkolla suomalaisessa yhteiskunnassa laman vuoksi. Ne, joista tältä tuntuu, ovat unohtaneet kansainvälisen tilanteen. Kehitysmaissa kuolee jokainen päivä yli 40 000 lasta. Nälkä ja köyhyys on niin suunnaton, että sanat vain huonosti kykenevät viestittämään jotain siitä tuskasta, missä meidän veljemme ja siskomme hieman meistä kauempana ovat ja mihin he menehtyvät.

Toisen sopeutumattomuuden syy liittyy siihen käsitykseen, että meillä olisi jokin ikään kuin luonnonoikeuteen perustuva oikeus vaatia, että meillä on tietyn tasoinen elintaso. En kuitenkaan mitenkään ymmärrä, mihin voisimme perustaa tällaisen ajattelun. En edes ymmärrä, miten voimme pitää itsestäänselvänä ja luonnonlain mukaisena esimerkiksi sitä, että me emme koskaan olisi pakolaisia jossakin toisella puolella maailmaa.

Kolmantena seikkana haluaisin mainita sen optisen harhan, joka liittyy taloudelliseen hyvinvointiin. Hyvänä aikana julkisuudessa luodaan kuva, kuinka meidän yhteiskuntamme olisi hyvinvointiyhteiskunta. Kuitenkin todellisuus on kaukana tästä. Viime vuosina suomalaisessa yhteiskunnassa on ollut ja on edelleen valtavia sosiaalisia ongelmia, joita tosin voidaan huonosti mitata rahassa, mutta jotka joka tapauksessa viestittävät jotakin siitä yleismaailmallisesta harhauskosta, jonka mukaan ihminen on se, joka päättää kaikesta.

Ihminen pitää itseään viisaana ja lähes kaikkivoipana. Ihmisen suurin unelma on luotsata tätä maapalloa siten, että se pyörisi täysin riippumatta siitä, onko Jumalaa vai ei. Ihminen haluaisi uskoa, että hän kykenee ratkaisemaan niin globaalit kuin tietyn yhteiskunnankin rauhaan ja hyvinvointiin liittyvät ongelmat esimerkiksi Yhdistyneiden kansakuntien ja Euroopan integroimisen avulla.

Herra puhemies! Tällainen uskomus on johtanut siihen, että ihminen enää harvoin kysyy, mikä on koko elämän tarkoitus. Tämä johtuu siitä yksinkertaisesta syystä, että ihminen on menettänyt elävän yhteyden Jumalaan. Vuosikatoja sitten jo yhteiskunnalliset olot pakottivat ihmisen paljon enemmän turvautumaan Jumalan varjelukseen. Tänä päivänä enemmistö ihmisistä on suojeltu vakuutuksin ja terveydenhuollon avulla lähes kaikkea pahaa vastaan. Ei

olekaan kumma, että vanha ajatus siitä, että synnillä on aina kielteinen seurauksensa, halutaisiin kokonaan unohtaa. Kuitenkin ihmiskunta elää iankaikkisesti muuttumattoman lain alaisuudessa, joka kuuluu lyhyesti näin: "Sitä, mitä ihminen kylvää, sitä hän myös niittää."

Nyt ei ole aihetta tarkastella tätä yksilötasolla, koska tämä periaate koskee myös kansakuntia ja koko ihmiskuntaa. Tämän syyn ja seurauksen laki on ehdoton. Raamattuun on jo tuhansia vuosia sitten kirjoitettu Jesajan kirjan 24 luvussa seuraavat sanat: "Maa on saastunut asukkaitensa alla, sillä he ovat rikkoneet lait, muuttaneet käskyt, hyljänneet iankaikkisen liiton. Sen tähden kirous kalvaa maata ja sen asukkaat syystänsä kärsivät. Sen tähden maan asukkaat kuumuudesta korventuvat ja vähän jää ihmisiä jäljelle." Huomautan, että tämä jae ei ole silloisen tilanteen kuvausta aikansa Pekka Haaviston toimesta, vaan kysymys on profeettallisesta ennustuksesta, jonka toteutuminen on nyt lähempänä kuin koskaan aikaisemmin.

Arvoisa puhemies! Puhun nyt ihmiskunnan tärkeimmästä kysymyksestä liittyen ihmiselämän tarkoitukseen. Pidän selvänä, että ihmiselämän tarkoitus on kaikkialla sama. Perustan vastaukseni pelkästään Jumalan sanaan, koska kristillisessä maassa tämä on ehdoton oikeuteni, mutta tekisin myös niin, vaikka olisin pakolainen muhamettilaissa maassa. Aiheeni on niin laaja ja vaikea, että joudun lähestymään sitä ikään kuin palavaa pensasta. Joudun pyytämään arvoisilta kuulijoilta kärsivällisyyttä.

Raamatun mukaan ihmiselämän yksiselitteinen tarkoitus on Jumalan kohtaamisessa, koska Raamattu sanoo, että Jumala loi ihmiselle maan ja asumisen rajan, jotta ihminen etsisi Jumalaa. Jumalan henkilökohtaisen kohtaamisen tärkeys ilmenee varsin selkeästi tämänkin päivän materialistiselle ihmiselle seuraavista Raamatun sanoista: "Mitä se hyödyttää ihmistä, vaikka hän voittaisi omaksensa koko maailman, mutta kadottaisi sielunsa." Vastaus on niin notorinen, että sitä ei ole kirjoitettu. Ei yhtään mitään. Paljon on tietysti niitä, jotka ovat paljon vähemmästäkin valmiita kadottamaan sielunsa, mutta tämä johtuu tällaisten ihmisten kyvyttömyydestä nähdä itseään iankaikkisuusolentona, joka on täällä maapallolla pisimmilläänkin häviävän pienen ajan, jota voidaan kuvata kämmenen leveydeksi.

Kun kerran näin on, voidaan havaita, että suomalainen yhteiskunta on menossa aivan väärään suuntaan. Jeesuksen kohtaaminen hen-

kilökohtaisena vapahtajana on yhä harvemman ratkaisu. Voisi tietysti väittää, että tämä on jokaisen yksityisasia. Se onkin sitä iankaikkisuuden kannalta, koska jokaisen yksilön on tehtävä henkilökohtainen ratkaisunsa. Mutta asian yhteiskunnallinen puoli on siinä, että kristinuskon perusarvojen hylkääminen raunioittaa koko suomalaisen yhteiskunnan. Näin käy siitäkin huolimatta, että muutosliike on niin hiljainen, että me tuskin sitä huomaamme, koska aistimme eivät enää havaitse, että olemme koko ajan menossa vääraän suuntaan. Tähän liittyen puheeni on perusteltu myös keskusteltaessa suomalaisesta lamasta.

Ihminen on luontonsa puolesta taipuvainen itsekkyyteen. Jeesuksen suuri käsky rakastaa lähimmäistä niin kuin itseään ei ole mahdollista ilman Jumalalta tulevaa apua. On nimittäin muistettava, että Jumala on rakkaus. Mitä useampi ihminen elää erossa Jumalasta, sitä vähemmän suomalaisessa yhteiskunnassa on rakkautta ja käsitystä siitä, mikä on oikein ja väärin.

Sekularisoinnilla on siten kaksi vakavaa seurausta: rakkauden puute ja moraalien katoaminen. Seuraukset näkyvät mm. 15 000 aviorona vuodessa kaikkine liitännäisseurauksineen. Moraalin katoaminen johtuu taas siitä, että Jumalasta erossa elävä ihminen ei voi elää ilman syyllisyyttä kumoamatta niitä käskyjä ja kieltoja, joita hän ei voi täyttää. Monet eivät jää edes tähän, vaan paaduttavat omantuntonsa ja sortuvat rikollisuuteen perustellen tätä erilaisin syin.

Kieltojen ja käskyjen luominen on sinänsä hyödyttömyyden, koska se on ihmisten säilyttämistä taakoilla, joita he eivät jaksa kantaa. Kieltojen ja käskyjen tärkein tehtävä onkin mielestäni osoittaa ihmisen syyllisyys ja sen myötä ihmisen ainoa vaihtoehto iankaikkiseen pelastukseen turvautumalla Jeesuksen kuolemaan uhrina meidän syntiemme takia.

Taloudelliset seuraukset ihmisen elämästä ilman elävää yhteyttä Jumalaan ovat äärimmäisen synkät. Rikollisuudesta aiheutuu kymmenien miljardien vahingot suomalaiselle yhteiskunnalle. Pelkästään myymälänpistykien kautta anastetaan vuosittain miljardin arvosta omaisuutta. Alkoholismi aiheuttaa myös kymmenien miljardien vahingot, puhumattakaan kaikista psyykkisistä vahingoista. Liikenneonnettomuuksien vahingot ovat vuosittain noin 10 miljardia markkaa. Suomessa tehdään vuosittain noin 1 400 itsemurhaa, joista nuoria, alle 22-vuotiaita on yli 300. Jokainen ymmärtää, kuinka kalliiksi tulee

kouluttaa ihmistä 20 vuotta, minkä jälkeen hän ei tuota markkaakaan.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on myös sairaiden ihmisten määrä kasvanut hälyttävästi, vaikka meillä on mitä modernin lääketiede. Suomessa on satojatuhansia ihmisiä, jotka kärsivät mielenterveydellisistä sairauksista. On myös tavattoman paljon muita sairauksia, jotka ovat enemmän tai vähemmän ihmisen itsensä aiheuttamia.

Tähän asti ja pelkään pahaa, että tästä eteenpäinkin, keskitytään vain siihen, miten kaikki nämä kielteiset ilmiöt hoidetaan jälkikäteksi kuntoon. Tämä lähentelee kuitenkin hölmöläisten hommaa, jossa peitetä pidennettiin leikkamalla toisesta päästä sitä. Näin ei kuitenkaan voida jatkaa ongelmien jatkuvasti paisuessa. Tämän vuoksi olisi välttämätöntä aloittaa suomalaisessa yhteiskunnassa laajamittainen perusarvokeskustelu, keskustelu ihmiselämän tarkoituksesta ja maailmankatsomuksesta.

Arvoisa puhemies! Raamatun ennustukset lopun ajan tapahtumista ovat äärimmäisen synkät. Pelkkä kristillisyyden leima suomalaisessa yhteiskunnassa ei riitä lainkaan, koska rakkaus ilman tekoja on kuollut. Suomalaista yhteiskuntaa uhkaa Jesajan kirjan 29 luvun jakeiden konkreettinen toteutuminen. Jakeissa sanotaan näin: "Ja Herra sanoi: Koska tämä kansa lähestyy minua suullaan ja kunnioittaa minua huulillaan, mutta pitää sydämensä minusta kaukana, ja koska heidän jumalanpelkonsa on vain opittuja ihmiskäskyjä, sentähden, katso, minä vielä teen tälle kansalle kummia tekoja — kummia ja ihmeitä, ja sen viisaitten viisaus häviää, ja sen ymmärtäväisten ymmärrys katoaa."

Edellä esitetyn perusteella peräänkuulutan ennakkoluulotonta arvokeskustelua vastauksena syviin kansantaloudellisiin ja sosiaalisiin ongelmiin. En tekisi näin, ellen uskoisi, että Suomi tulee kokemaan vielä voimakkaan hengellisen herätyksen, joka muuttaa tätä yhteiskuntaa paljon syvällisemmällä tavalla kuin lainsäädäntö on koskaan kyennyt ja kykenee tekemään. Sen myötä suomalainen yhteiskunta saa rohkeuden tehdä hyvää kantamalla vastuullisesti osansa maailman hädästä. Se on ainoa tie, joka antaa todellisen siunauksen Suomen kansalle ja antaa meille toivoa muustakin kuin syvistä taloudellisista ja henkisistä kriiseistä.

Ed. T. R o o s : Arvoisa puhemies! Minä en kykene edellisen puhujan kaltaiseen hengen lentoon. Sitä kyllä tarvitaankin, jotta ministeri

Kankaanniemen olo hallituksessa edes jollakin tavalla tulisi perustelluksi. Sen sijaan yritän pysytellä kohtuullisen tukevasti maan pinnalla.

"Lomautukset lisääntyneet, konkurssit lisääntyneet, avoimet työpaikat vähentyneet, erityisesti tilapäistyötä tekeville ja työmarkkinoille tuleville ei työtä tarjolla." Siinä sanasta sanaan satakuntalaiselle kansanedustajalle kerrottua karua arkipäivää tämän päivän Satakunnasta työvoimapiirin päällikön suusta ja kynästä. Eikä Satakunta mikään kurjuuden saareke ole nyt-kään kuten ei ole ollut ennenkään.

"Telakka- ja meriteknisen teollisuuden näkymät epävarmat, alalla Satakunnassa välittömästi 2 000 työpaikkaa." Siinä jatkoa ensin esitetylle, samoin seuraava: "Nuorten, pitkäaikaistyöttömäin ja toistuvaistyöttömäin määrät saattavat vuoden loppuun mennessä kaksinkertaistua. Yksityinen sektori ei vedä, kunnilla ongelmia, valtiolla vaikeaa, Satakunnassa vähän valtion paikkoja ja hankkeita, alueelliset erot työllisyys-tilanteen heikentyessä supistuneet."

Siinä sitä oli, ja syksyllä luettelo tulee olemaan vieläkin pidempi ja murheellisempi. Ja perään työvoimapiirin pyyntö: "Lisäbudjettiin varoja työvoimakoulutukseen, investointeihin, harkinnanvaraiseen työllistämiseen."

Kun tilanne on lukemani kaltainen, odottaisin hallituksen kamareista edes jonkinlaista valonpilkahdusta siihen, vaan eipä tiedonanto valoa pimeyteen lupaa eikäpä hallituksen tapa lähestyä oppositiota osoita myöskään mitään, mitä hukkuva voisi edes kuvitella oljenkorreksi. Ahon vaihtoehto ei vielääkään ole saanut sisältöä. Se on edelleen sitä vaalien alustan stii knafuuliala, jolla kyllä kerättiin hyvä kannatus.

Pääministeri sanoi puheenvuorossaan mm. näin: "Talouden tervehdyttämisessä ei ole kysymys enemmästä eikä vähemmästä kuin suomalaisen työn ja tuotannon pelastamisesta. Siinä ei ole varaa epäonnistua. Vilkaistu Euroopan karttaan riittää osoittamaan, että Suomesta kerran menetetty työ ei tänne Euroopan äärilaidalle hevin enää palaa." Kaiken tuon voin allekirjoittaa minäkin.

Mutta mitä on tehnyt tämä hallitus ja pääministeri Aho sanojensa katteeksi? Onko esimerkiksi MTK:n masinoimalla puutavaramyyntilakolla tämän hallituksen siunaus, vaikka se ilmiselvästi on suunnattu myös ja nimenomaan hallitusta vastaan? Kyseinen operaatio onnistuessaan vähentää meiltä työpaikkoja. Menetys jää pysyväksi, sillä MTK:n suosituksen seurauksena suomalainen teollisuus menettää ulkomail-

ta monia hyviä kauppakumppaneitaan. Pääministerin ennustus käy juuri hänen johdollaan toteen. Suomesta kerran menetetty työ ei tosiaan tänne Euroopan äärilaidalle enää palaa. Odotan, että hallitus tosissaan ryhtyy laittamaan metsänomistajia järjestykseen. Olisin hyvinkin halukas kuulemaan, missä viipyvät toimenpiteet.

Arvoisa puhemies! Palaan vielä Satakunnan maille. Satakuntalaisten kansanedustajien vieraana oli myös edustajia maakunnan kolmesta ammatillisesta aikuiskoulutuskeskuksesta. Murheellista kerrottavaa oli heilläkin. Porissa alan laitoksessa vielä tammi—huhtikuussa tänä vuonna oli opiskelijoita 461. Uskottava ennuste kertoo, että touko—joulukuussa opiskelijamäärä on 271. Määrä putoaa siis liki puoleen. Kankaanpäässä viime vuonna työvoimakoulutuksessa oli 140—150 opiskelijaa. Syksyllä arvellaan opiskelijoita olevan enää noin 40. Huittisissa parhaimmillaan on opiskelijoita ollut 430, eilen siellä oli 142. Me Satakunnan kansanedustajat tulemmekin kääntymään työministerin puoleen asiassa. Puutetta ei ole koulutettavista eikä koulutushalukkuudesta, puutetta on rahasta, ja juuri tällaisina aikoina kaiken järjen nimissä pitäisi väkeä kouluttaa niitä aikoja varten, kun Suomi jälleen lähtee nousuun. Vai lähteekö, vai lähteekö hallitus sitä ennen, vai onko tämä hallitus kuin Jaakko de la Gardie, josta aikalaiset runoilivat, että "lähtee suvi, lähtee talvi, vaan ei lähde laiska-Jaakko".

Arvoisa puhemies! Suomalaisten käsissä ja korvien välissä on valtava mitta ammattitaitoa. Nyt näyttää käyvän muutamilla meillä jo kriisiaikojenkin varalta elintärkeillä aloilla niin, että alan viimeinenkin työpaikka on vaarassa mennä. Niiden palauttaminen ei ole helppoa. Onko tätä puolta asiassa mietitty?

Otanpa esimerkin alalta, joka Satakunnalle, erityisesti sen pohjoisosille, merkitsee paljon. Tarkoitin kenkäteollisuutta. Kengät eivät nyt mene hyvin kaupaksi, vaikka ihmiset niin meillä kuin muuallakin edelleen käyskentelevät kahdella jalalla. Konkursseja alalla tapahtuu tiheään. Kun täällä suuret ajatukset on jo kertaalleen kuultu, pudottelen minä niitä vähän pienempiä, ja tässä jatkoa asiasta, jonka mielestäni hyvin tunnen.

Nimittäin kenkäteollisuuteen liittyy saumatomasti lestiteollisuus. Ilman lestiä ei kenkää synny. Kotikylässäni on kaksi pientä lestitehdasta. Muualla maassa niitä lienee vain yksi. Kylämme lestiverstaista toinen lopettaa kesälomien jälkeen. Lestinteko on ammatti, jota ei kouluissa

opeteta. Sen oppii vain työpaikalla vanhemmilta ammattimiehiltä. Jos ja, niin haluan uskoa, kun kenkäteollisuuskin jälleen saa ilmaa siipiensä alle ja viennin vetämään, käykö nyt sillä tavalla, että ei olekaan enää lestintekijöitä? Muutaman kymmenen ammatti-ihmisen menettäminen ja jälkikasvun kouluttamatta jättäminen estää tuhansien työmahdollisuuksien saannin kenkäteollisuudessa.

Kuten sanoin, esimerkki on kapealta alalta ja hyvin maanläheinen. Satakunnan kenkätehtaille se kuitenkin merkitsee jälleensyntymisen ihmeen näkemättä jäämistä.

Arvoisa puhemies! Koulupuolen asioihin en tässä yhteydessä puutu. Siihen meillä kaikilla on mahdollisuus vielä ennen kesälomille lähtöä. Huomenna perjantaina maamme kouluissa lauletaan taas Suvivirttä. Aika lailla ironiselta kuulostaa nyt virsi, jossa todetaan "armaan ajan joutuneen". Samassa virressä todetaan myös, että "taas linnut laulujansa visertää kauniisti". Hallituksen ei nyt olisi mielestäni syytä jäädä viserryksiä kuuntelemaan, vaan ryhtyä tositoimiin, muuten alkavana kesänä eivät linnut visertele, sen sijaan korkkuvat mustat korpit.

Ed. M ä k i p ä ä : Herra puhemies! Ensinnäkin, kun katsoo kelloa ja kello on neljä, niin tällaiset runot eivät enää tule mieleen, vaan totista asiaa. Mietin tuossa istuessani, että kyllä meidän edustajien pitäisi sen verran ryhdistäytyä, että kiinnittäisimme huomiota työaikalainsäädäntöömme, jos meillä on jonkinlaista kunnioitusta. Koska on näin vähän kuulijoita, niin lupaan puhua vain joka viidennen sanan.

Kun tänä päivänä olen kuunnellut eri edustajien puheenvuoroja, niin ainakin yhteen asiaan olen tyytyväinen eli siihen, että kehitysyhteistyömäärärahoja pienennetään, ei kovin tuntuvasti, mutta vuosien varrella on ollut yleinen käsitys, että kehitysyhteistyömäärärahat eivät välttämättä ole menneet oikeisiin paikkoihin. On aina hyvä, että uudelleen arvioidaan, että kehitysyhteistyömäärärahaa kohteita huomattavasti pienennetään, supistetaan ja tällä tavalla voidaan kohdentaa apua niihin maihin, joissa sitä todellisuudessa tarvitaan.

Samoin ihmetystä herätti, kun täällä eräs keskustapuolueen edustaja sanoi, että he jos ketkään ovat huonompiosaisten asialla. Vaikka minä itse olen yrittäjän eukko, en voi ymmärtää, että tänä päivänä puhutaan, että pitäisi yleisesti laskea 5 prosenttia palkoista. Ajattelen niitä

oman kuntani tekstiilityöntekijöitä, naisia, jotka paahtavat kahdeksan tuntia urakkapalkalla, saavat kuukaudessa noin 4 000—5 000 markkaa bruttona ja siitä otetaan verot pois. Jos heiltä otetaan 5 prosenttia palkasta pois, niin toivoisin, että edustajat, jotka tätä ovat vaatineet, tulisivat tutustumaan työoloihin ja siihen työhön, mitä maamme monet kymmenettuhannet naiset tänä päivänä joutuvat tekemään. Eli tällaiset puheet tulisi lopettaa.

Samoin on puhuttu pekkaspäivistä. Nekään eivät koske yrittäjiä niin voimakkaasti, mutta työvoimakustannukset, sosiaalikulut, joita palkan lisäksi maksetaan, ovat tämän päivän yrittäjän riesa. Niihin pitäisi entistä enemmän puuttua ja antaa tuki niille pienille yrityksille, joita täällä Suomenmaassa on hyvin paljon. Tämä ei valitettavasti ole mennyt eteenpäin, vaan vuodesta toiseen eduskunta on sanonut, että nyt jos koskaan puututaan työvoimavaltaisten yritysten toimintaedellytyksiin.

Samoin, kun olen lukenut hallituksen tiedonantoa, en ainakaan minä ole tullut vakuuttuneeksi siitä, että nyt koittavat suomalaiselle tavalliselle miehelle ja naiselle paremmat ajat. Monesta kohdasta käy kiistattomasti ilmi, että perusturvaan puututaan. On myös lause, että sosiaalietuuksiin ei tule tasokorotusta. Kun ajatellaan niitä 200 000:ta eläkeläistä, jotka kippuroidvat tänä päivänä 2 000 markan kuukausieläkkeellä, tuntuu ihmeelliseltä, että vaalien alla luvattiin ja varsinkin keskustapuolue toittotti ainakin omassa vaalipiirissään, että eläketurvaa, perusturvaa tullaan uudistamaan. Mutta ainakin tiedonanto näyttää siltä, että kylmät ajat ovat tulossa näille parillesadalletuhannelle eläkeläiselle.

Sitä vastoin SMP on useaan otteeseen vaatinut, että meidän pitäisi ajatella sosiaalisesti. Jos meillä on lähimmäisenrakkautta huonompiosaisia kohtaan, meidän tulisi tavalla tai toisella järjestää eduskunnassa ja hallituksen ruveta miettimään, millä voitaisiin saada eläkekatto. Ei ole oikein, että on suuri määrä 2 000 markan kuukausieläkkeellä, kun taas hyvätuloiset eläkeläiset vetelevät 40 000—50 000 markkaa kuukaudessa. Jotakin on pielessä. Varmasti lakia muuttamalla tähänkin epäkohtaan voitaisiin tavalla tai toisella puuttua.

Edustajatoveri Timo Roos puhui juuri murheista, joita Satakunnan edustajat kuulivat Huitisten, Porin ja Kankaanpään ammatillisten kurssikeskusten edustajilta. En käy niitä enää toistamaan.

Samoin me satakuntalaiset edustajat olimme Porin kirjastossa kuulemassa, mitä kirjastotoiminnalle on tapahtumassa. Esitys uudeksi valtionosuuslaiksi on valmistunut. Esityksessä kirjastot on siirretty opetustoimesta kulttuuritoimeen, mikä toteutuessaan merkitsisi esimerkiksi Satakunnassa, kuten saimme kuulla, lähes 20 miljoonan markan vähennystä valtionosuuksiin. Pienempien kuntien kohdalla vähennys uhkaa totaalisesti koko kirjastolaitoksen olemassaoloa. Yleiset kirjastot ovat tiedon ja kulttuurin välityslaitoksina kouluihin ja varsinkin kansalais- ja työväenopistoihin rinnastettava kuntalaisten peruspalvelu. Mutta onneksi kulttuuriministeri Isohookana-Asunmaa on antanut lupauksen siitä, että kirjastojen valtionosuudet turvataan. Toivottavasti hän tämän myös käytännön arjessa muistaa.

Kuten puhuin äsken, perusturvaa tulee luoda, tuntuva tasokorotus pitää tulla pienille kansaneläkeläisille, ja mitä myös on jokainen ryhmä viime vuosina vaatinut, on kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteutuminen.

On paljon puhuttu tänä päivänä, että hallitus on syönyt enemmän kuin se on tienannut. On puhuttu, että hallitus ei ole tavallaan viime vuosien varrella ottanut vastuuta työllisyyden hoidosta, yritysten kilpailukyvyistä jne. Mutta ainakin itse, kun olen seurannut uuden hallituksen toimintaa toista kuukautta, en voi suoranaisesti mennä sanomaan, mitkä heidän aikeensa ovat, vaan kevään aikana ja syksyn varrella tulee varmaan esityksiä ja voimme silloin paremmin miettiä, mitä mieltä olemme. Mutta ainakin tuntikehysjärjestelmissä, joissa luokkakokoja ollaan suurentamassa, en voi tällaista touhua hyväksyä, koska tämä kaventaa pienten lasten oikeusturvaa ja perusturvaa. Luulen, että myös koko SMP:n ryhmä on sitä mieltä, ettemme voi tällaisia asioita hyväksyä.

On puhuttu myös paljon siitä, että yrityksille annetaan pirstysruiskeita. Se saattaa olla totta. Mutta kun puhuin äsken oman mieheni yrityksestä, esimerkiksi 0,8 prosentin sosiaaliturvamaksun alennus tekee vajaan 30 työntekijän yrityksessä 44,25 markkaa kuukaudessa, eli mistään suurista pirstysruiskeista ei voida puhua. (Ed. Rinne: Työntekijää kohti vai yhteensä?) — Yhteensä, eli kovin suurta osaa ei näyttelee sotumaksun 0,8 prosentin alennus.

Myös on sanottu, että perusturvaan ei kajota, mutta liikevaihtoveron korotus on jos mikä perusturvaan kajoaminen. Hallitus on päättänyt eräänä valtiontalouden korjaustoimenpiteenä

korottaa liikevaihtoveroa, ei kovin paljon mutta riittävästi. Tarkoituksena on korvata tällä toimenpiteellä valtion oletettua pienempiä verotuloja niin luonnollisilta henkilöiltä, yrityksiltä kuin esimerkiksi autoveron tuotostakin.

Liikevaihtoveron korottaminen on varsin arveluttava ja ennen kaikkea epäsosiaalinen veronkorotusmuoto. Liikevaihtoveron korottaminen on kaikkein kipein toimenpide niin pienituloisimmille kansalaisille, jotka joutuvat pakosta kuluttamaan kaikki ansaitsemansa varat elämisessään, kuin myös pienille ja keskisuurille työvoimavaltaisille yrityksille, jotka eivät vaikaassa ja tiukassa kilpailutilanteessa pysty sisällyttämään kaikkia liikevaihtoverokustannuksia tuotteidensa edelleenmyyntihintoihin. Näin olen on vaarana se, että pienet ja keskisuuret yrittäjät joutuvat ottamaan tämänkin liikevaihtoveron korotuksen käytännössä omalle kontolleen ja näin ollen se lisää edelleenkin heidän rasitteitaan valtiovallan taholta.

Vastatoimenpiteinä tulevat alennukset sosiaaliturvamaksuissa eivät riitä korvaamaan liikevaihtoveron korottamisen aiheuttamia menetyksiä. Näin ollen valtiovalta on tekemässä ehkä jopa tietämättään karhunpalvelusta pienille yrityksille luullessaan antavansa niille pirstysruiskeita vallitsevan laman aikana.

Yritystoiminta tarvitsee kiistämättä laajojakin tukitoimia selvitäkseen yli alkaneen ja pitkäksi ennustetun lamakauden, mutta toimenpiteet tulisi harkita perusteellisemmin ja pystyä kohdistamaan juuri työvoimavaltaiseen yritystoimintaan, joka on kuitenkin merkittävin työnantajataho maassamme.

Mikäli tukitoimet kohdistetaan pelkästään pääomavaltaiseen suureen vientiteollisuuteen, on odotettavissa työttömyysstilanteen yhä jyrkkenevä huonontuminen ja tätä kautta valtiovallan menojen kiihtyvä lisääntyminen sekä samalla tulojen väheneminen. Tämä ei voine olla hallituksen tarkoitus, mutta toimenpiteet vaikuttavat kuitenkin hätiköidysti suunnitelluilta ja seurausvaikutuksiltaan huonosti harkituilta. Mutta näistä hallituksen aikeista saamme varmaan tämän kevään aikana kuulla paljon enemmän ja tutustua hallituksen antamiin esityksiin.

Puhemies! Mikä tärkeintä, kannatan ed. Aitonien ehdotusta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa herra puhemies! Talouspoliittinen tiedonanto ja siitä käyty keskustelu eduskunnassa on mielestäni ollut eri-

tyisen tarpeellista. On välttämätöntä katsoa suoraan talouden tosiasioihin ja samalla kartoittaa se karu ja lohduton perintö, josta Ahon hallitus joutuu nyt lähtemään liikkeelle. Samalla on voitu käydä keskustelua, joka on kohta päättymässä, siinä mielessä, että on voitu kartoittaa edessä olevia aika kovia ja välttämättömiä toimenpiteitä.

On voitu todeta, että kansantalouden tila ei näy enää yksin huonoina käyrinä ja huonoina numeroina vaan se näkyy yritystoiminnassa ja kaikkien suomalaisten elämässä. Konkurssit lisääntyvät, työllisyys heikkenee, ja velkaantuminen kasvaa. Investoinnit ovat laskussa, ja mikä on kaikkein huolestuttavinta, viennin tila on erityisen vaikea. Teollisuuden tilanteen osalta voi todeta esimerkkinä Varsinais-Suomen metalliteollisuuden tilanteen, jossa jo puolet kaikista yrityksistä on joutunut toteuttamaan jonkinlaisia työaikajärjestelyjä. Konkurssseja on ollut konkurssien jälkeen.

Edelliseltä hallitukselta nykyinen hallitus on saanut perinnöksi varsin ylimitoitettun talousarvion, joka kasvattaa menoja 10 prosenttia, vaikka meidän bruttokansantuottemme laskee. Kansantalouden velkaantuminen uhkaa edelleen jatkua, ja valtiontalous on kääntynyt jyrkkään alijäämäisyyteen. Taloudessamme ollut varsin paha ylikuumeneminen johti suuriin palkkaliukumiin, ja palkat nousevat ehkä tänä vuonna kuutisen prosenttiyksikköä, vaikka todellakin bruttokansantuote laskee 3 prosenttia. Nämä ovat yhtälöitä, niin kuin valtiovarainministeri Viinanenkin totesi, jotka eivät voi jatkossa millään toteutua.

Nyt tosiasioiden tunnustaminen, jota Paasikivikin aikoinaan poliittisena viisautena korosti, on korjaavan talouspolitiikan välttämätön edellytys. Työ- ja yrityselämässä toimivat ihmiset mielestäni näkevät ja tunnustavat tosiasiat. Sen sijaan osa eduskuntaa ja osa ammattiyhdistysjohtoa tuntuu olevan tilanteesta ulkona niin kuin lumiukko vielä. Ehkä ed. Mäkipäänkin puheenvuorossa oli sellaisia hurskaita toiveita, joita ei voida kaikkia tässä tilanteessa saada liikkeelle talouden tilanteen ollessa näin lohduton.

Palkansaajia ja kansalaisia sen paremmin kuin erityisesti vähäosaisia ei auta katteeton populismi tässä tilanteessa. Erityisesti palkansaajien etu niin lyhyellä kuin pitkällä tähtäimellä on tuotannollisen pohjan turvaaminen Suomessa. Turvatut työpaikat ovat palkansaajille kaikkein tärkein asia. Suomalaisen työn loppuminen ja siirtyminen ulkomaille on kaikkein

huonoin vaihtoehto. Jo nyt suomalaista työtä ulosliputetaan ulkomaille todella huolestuttavalla tavalla.

Holkerin hallituksen pahin virhe oli aikoinaan se, että hallitus ei ottanut vastuuta Suomen taloudesta. Ahon hallitus on tässä mielessä lähtenyt hyvin määrätietoisesti liikkeelle, ja sen takia hallituksen pyrkimyksille laatia laaja talouspoliittinen toimenpideohjelma tulee saada koko yhteiskunnan tuki. Nyt tarvitaan konsensusta, todellista superkonsensusta. Erityisesti sosialidemokraateilla, jotka vastasivat edellisen hallituksen talouspolitiikan tuloksista — meillä on nyt Liikasen — Louekosken lohduton perintö edessä — mielestäni on myös vastuu tässä tilanteessa. Tähän superkonsensukseen tarvitaan tietysti kaikkia puolueita, kaikkia työmarkkinajärjestöjä, eduskuntaa, Suomen Pankkia ja rahalaitoksia.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan kiinnittää huomiota muutamaan yksittäiseen asiaan.

Ensinnäkin yhdyin niihin veropoliittisiin linjauksiin, joita täällä ed. Heikkinen eilen esitti. Pääomaverotusta erityisesti tulee meillä yhtenäistää. Yritykset tarvitsevat nyt Suomessa tässä vaikeassa tilanteessa riittävästi omaa pääomaa. Pääomatulojen verotus ei nyt suosi osakesäästämistä ja oman pääoman kertymistä yrityksiin. Yhtenä viikkonahan taisi loton liikevaihto olla suurempi kuin Suomen Arvopaperipörssin. Hallitus on nyt luvannut uudistaa pääomatulojen verotusta, ja tässä yhteydessä on aivan välttämätöntä parantaa yrityksen omarahoitusmahdollisuuksia.

Vihreiden puheenvuoroissa puhuttiin työnteon suosimisesta verotuksessa. Tähän on hyvä yhtyä, sillä työnteon suosiminen nyt eri tavoin on aivan välttämätöntä. Työnteolla ja vain työnteolla Suomi voi pärjätä ja voidaan saada Suomi uudelleen nousuun. Verotuksen on suosittava nyt mahdollisuuksien mukaan työnteokoa ja sen teettämistä. Raskas palkkaperusteinen sosiaalikulannuskuorma on rakenteellinen maamme tuotanto- ja kilpailukykyä rasittava asia. Sen takia koko palkkaperusteisen sosiaalikulannuksen perintäperusteen muuttaminen on lähivuosina saatava liikkeelle. (Ed. Rinne: Millä tavalla?) — Tähän löytyy varmasti keinoja. Siitä on jo yksi selvitystyö aikanaan tehty. Se ei ole kovin helppoa, mutta siihen on löydettävissä ja löydettävä ratkaisu.

On selvää, että lama syö nyt valtion verotulopohjaa ja riittävä verotulokertymä valtiolle on kuitenkin aivan välttämätön. Työn verottamisen

sijasta voidaan ehkä harkita nyt korkotulojen lievää lähdeveron korotusta. Myöskin harkittuja verotuskohteita mielestäni ovat ympäristöverot ja ns. chartervero. Pientä laituriveroa voi pitää itse asiassa oikeana signaalina aikana, jolloin matkustustase on meillä jatkuvasti erittäin epä-dullinen.

Valtion välttämättömien säästötoimenpiteiden osalta on nyt tavallaan kultainen hetki käydä valtion byrokratian kimppuun keskusvirastotasolla, kuten täällä on useissa puheenvuoroissa todettukin. Tässä suhteessa nopeita tuloksia on vaikea saada aikaan, mutta määrätietoisella ohjelmalla on keskusvirastobyrokratia mahdollista laajamittaisestikin purkaa, ja samalla voi olla mahdollisuus siirtää valtaa alaspäin maakuntiin ja kuntiin.

Hallitus osoittaa tässä lisäbudjetissaan rahaa suhdannelainoihin Keran toimialueella. Mielestäni jatkossa tulisi pyrkiä saamaan jonkinlaisia vakauttamislainoja taikka vakauttamistakuita pieniryksille, joilla on menestymisen mahdollisuudet, koko maahan.

Haluan vielä lopuksi todeta, että julkisen talouden säästötoimiin valtio tarvitsee nyt työkaluja. Täällä eduskunnassa viime vaalikaudella olivat säästölait esillä. Uutena kansanedustajana kyllä kannatan säästölakien saattamista voimaan. Säästötoimenpiteissä on ilman säästölakia vaikea päästä lähivuosina tehokkaisiin tuloksiin, sillä valtion menojen lakisidonnaisuus on jo neljä viidesosaa budjetista ja koko ajan vain lisääntyy.

Myös on syytä korostaa vielä kansantalouden ja valtiontalouden ongelmien liittymistä toisiinsa. Ne eivät ole erillisiä, ja ne täytyy ratkaista yhdessä.

Arvoisa puhemies! Suomen taloutta ei voida laittaa yksittäisillä poppakonsteilla ja yksittäisen sektorin avulla kuntoon, niin kuin täällä on vaadittu, että maatalouden kustannuksella Suomen talous voitaisiin yksin korjata. Se ei ole mahdollista, ei myöskään valuuttaspekulaattorien keinoin. Heitä eduskunnassakin on ollut ja eduskunnan ulkopuolella. Ne ovat mielestäni olleet aika vastuuttomia puheita. Ehkä valuuttaspekulaattoreille pitäisi myöntää jokin kultainen heliborin nostomitali ja lähettää vähäksi aikaa ulkomaille rauhoittumaan.

Nyt on välttämätöntä, että kaikki tulot ja kaikki suomalaiset ovat mukana yhteisissä talous- ja tinkimistalkoissa. Vain yhteisvoimin ja Ahon hallituksen määrätietoisella johdolla on mahdollista pelastaa Suomen talouden tuotan-

non pohja ja saada Suomi vielä nousuun nyt, kun Euroopan kilpailu tulee kotimaahamme.

Ed. L a h i k a i n e n : Arvoisa herra puhemies! Hyvää huomenta, hyvät edustajat! Hallituksen talouspoliittinen tiedonanto on ollut todella hämmentävää luettavaa. Siinä esitetty keinovalikoima taloutemme tervehdyttämiseksi ei sisällä sitä viisautta, jolla tämä tavoite onnistuisi. Säästämisen kohteet, joita hallitus on esittänyt, ovat harkitsemattomia, ja ohjelma muodostuu näin varsin ohueksi ja lyhytnäköiseksi.

Eduskunnassa jo nyt käyty keskustelu on myös osoittanut, että esitetty leikkauslinja ei tule onnistumaan, vaan on todellisella vakavuudella puututtava rakenteisiin, luotava ohjelma toteutettavaksi pitkällä aikavälillä. Talouspolitiikan perustana tulee olla myös näkemyksen siitä, millaiseksi 90-luvulla taloudellinen kehitys maailmassa on muodostumassa ja millaisia vaikutuksia tuolla kehityksellä on meidän maamme taloudellisen kehitykseen. Vai onko käymässä niin, että yhdentymisemme Eurooppaan vie meidät ojasta allikkoon ja kaupankäynnin raamit käyvät entistä ahtaammiksi?

Talouspolitiikan linjauksia tulevaisuuteen luotaessa on myös ympäristöpolitiikka kytkettävä talouspolitiikkaan. Tämä linjaus ei ole hallituksen intresseissä. Ympäristö on kuitenkin koko elinehtomme perusta. Sitä ei voida jättää ottamatta huomioon 90-luvulla.

Haluan muistuttaa hallitusta siitä, että mahlasku, jossa me nyt olemme, on jo palkansaajien toimesta maksettu. Se ei kuitenkaan riitä maan hallitukselle. Työttömyyden voimakas lisääntyminen ja työntekijöiden heitteillejätto osoittaa todeksi sen, että teollisuutemme on hukannut kilpailukykyänsä paitsi kaupankävijänä ja korkean tason tuotteiden viejänä niin myös pian työnantajana.

Meillä on tietty historiamme ja kauppakumppanimme ja elinkeinorakenteemme. Neuvostoliiton-kauppa on ollut näihin päiviin asti meidän henkireikämme, leipäpuumme. Tuo kaupankäynti oli varsin ongelmatonta monella tavalla. Se tapahtui valtiiovallan luomien puitteiden avulla eikä vaatinut elinkeinoelämältä itseltään merkittäviä ponnisteluja tuotekehittelyyn, henkilöstön kouluttamiseen tai markkinoinnin suhteen. Voisi sanoa, että kaupankäynnin helppous laiskisti meidät.

Nyt kun pitäisi siirtyä länsimarkkinoille, ovatkin kauppatavat, laatuvaatimukset ja osamisen vaatimukset toiset. Erityisen vaikeaksi

tilanteen toki tekee vielä se, että tärkeät kauppaa kanssamme käyvät maat voivat huonosti ja kurjuutta jaetaan tätä kautta myös meille. Uusia kauppakumppaneita ei ole näköpiirissä eikä niitä tipahdakaan, ellei kääritä hihoja ja ryhdytä toimiin suomalaisen työn ja osaamisen viemiseksi maailmalle.

Meillä on perinteisesti totuttu siihen, että yhteiskunta tulee yritystoiminnan ja elinkeinotoiminnan avuksi erityisesti kiperän paikan tulen johtuen tietysti siitä, että kyse on meidän kaikkien edusta. Nyt näyttää olevan se paikka. Yhteiskunta on voinut tähän saakka luottaa siihen, että syntyy uusia työpaikkoja ja sitä kautta hyvinvointia. Yhteiskunta onkin pitänyt huolen omasta osuudestaan luomalla maahamme korkean hyvinvoinnin palvelujen verkoston, joka on kilpailukykyinen, ellei sitä nyt esitetyillä ratkaisuilla romuteta.

Pääministeri Esko Aho totesi tiedonantoalustuksessaan, että taloudellisten ongelmien voittamiseksi tarvitaan nyt kaikkien tahojen osallistumista. Idea on hyväksyttävä. Se tulee kuitenkin ymmärtää hyvin laajana yksituumaisuutena, jonka pohjalta on löydettävissä laaja kestävä keinovalikoima tilanteesta selviytyäksemme.

Ahon hallituksen toimet ovat kuitenkin osoittaneet jotain aivan muuta kuin puheet. Törmäyskurssi ammattiyhdistysliikkeen kanssa on jo vienyt pohjan hallituksen uskottavuudelta hoitaa yhteisymmärryksessä työllisyyttä ja yritystoiminnan kilpailukyyn palauttamista. Sama näyttää toistuvan myös pankkien ja elinkeinoelämän osalta, jotka reagoivat omalla tavallaan tilanteeseen. Ja kyllähän tuossa eilisen, viime yön, tämän päivän ja tämän yön keskusteluissa on tullut esille myös se, että ei hallitus sisäisestikään niin ehjältä näytä.

Kysymys on esitettävä myös siitä, millä tavoin teollisuus ja elinkeinoelämä itse satsaavat näihin talkoisiin, missä määrin ja millä tavoin valtiovalan on tultava vastaan. Näyttäisi siltä, että meillä on nyt pitkä tervehdyttämiskausi edessä. Se ei ole hoidettavissa kepulikonstein, kuten täällä on jo todettukin. Nyt odotetaan nopeita, tehokkaita koko vaalikautta koskevia toimenpide-esityksiä. Nyt on ryhdyttävä hoitamaan työllisyyttä. Siihen tarjoaa mahdollisuuden rempalleen jääneen asuntotuotannon hoitaminen rakentamalla vuokra-asuntoja, infrastruktuuria, perusparantamista jne. Siis päinvastoin kuin hallitus on nyt esittänyt.

Myös työvoimaan tulee nyt satsata. Ammatilliseen ja aikuis- sekä työllisyyskoulutukseen on

ohjattava tuntuja resursseja ottaen huomioon lähestyvä kasvukausi ja sitä seuraava työvoimapula. Kokeilut ammattikorkeakoulujen käynnistämiseksi on toteutettava mahdollisimman pian. Tähän liittyy myös oleellisesti koko työelämän uudistaminen, jonka avulla tulevat työpaikat ovat houkuttelevia ja motivoivat ihmiset työntekoon. Kuten tiedämme, on jo nyt yli puolet 58 vuotta täyttäneistä ihmisistä jonkin asteisella eläkkeellä. Tämä kielii vain siitä, että jotain vikaa meidän elinkeinoelämässämme ja työelämässämme on.

Hallituksen puuttuminen koulutuksen tuntekemyksiin on vakava isku tulevaisuutta kohtaan. Tämä linja tuntuu käsittämättömältä toimenpiteeltä, jota ei voi hyväksyä. Syömme nyt eväitä tulevaisuudelta, mikäli näin menettelemme. Tänäpäin tässä salissa on peräänkuulutettu peruskoululaisia, joita kuulemani mukaan täällä on ainakin kaksi. Vaikkei salissa olisikaan peruskoululaisia, on täällä sen sijaan peruskoululaisten äitejä ja isä ja kenties vaarejakin, jotka ovat todella huolestuneita lastensa tulevaisuudesta.

Julkisen hallinnon osalta on varmasti myös löydettävissä keinoja taloudellisuuden ja tehokkuuden lisäämiseen. Kun kunnille annetaan niille kuuluva itsehallinto palvelujen järjestämiseen, mahdollistetaan byrokratian purkaminen, joka runsaasti kuluttaa sekä henkisiä että aineellisia resursseja.

Esitän mielelläni myös kysymyksen: Tarvitaanko Suomessa nykyinen määrä kuntia ja niistä koituvaa hallintoa, joka maksaa? Mikä on lääninhallintomme rooli tulevaisuudessa? Koko valtionhallinnon eri tasoilla tulee ottaa uudelleenarvointi ja tehokkuus käyttöönsä myös toiminnassa eikä vain puheissa.

Yksi asia, johon on ehdottomasti puututtava, on maamme kustannus- ja hintataso. On helppo arvailla, mitä tulee tapahtumaan, mikäli tällä saralla emme pysty kilpailemaan. Visiot siitä, että täällä ei asu ja elä kohta kukaan, ovat pian arkitodellisuutta. Kilpailua lisäämällä ja erilaisia tuonnin rajoituksia purkamalla voimme merkittävästi vaikuttaa hintatasoomme erityisesti maataloustuotteiden osalta, mutta myös muussa elinkeinotoiminnassa.

Hinta — palkka-kierteen katkaisemisella ja hallitsemisella voimme varmasti myös saavuttaa merkittäviä asioita. Tähän tarvitaan kuitenkin avuksi edelleenkin ammattiyhdistysliikettä. Onnistuuko tämä yhteistyö hallitukselta?

Yhteiskuntamme kilpailukykyisyys on ratkaisevassa asemassa myös ulkomaisen pääoman ja

yritystoiminnan sijoittumisessa maahamme. Myös tässä suhteessa nousevat keskeisiksi väli-neiksi ruoan hinta, asumisen hinta, ammattitaito ja myös sosiaaliturvamme sekä terveyspalvelum-me. Keskeiseksi nousee myös kulttuurimme. Nämä eivät kuitenkaan ole maamme hallituksen suosikkeja, vaan leikkauksen kohteita.

Kuten teollisuus, on tämä menoautomaattim-me, maatalous, jäänyt hallituksen erityissuoje-luun. (Ed. Ala-Nissilä: Miten niin?) Maatalous-tulolain uudistaminen on välttämätöntä. Vienti-tukijärjestelmä on purettava ja siitä jäävät varat on ohjattava maaseudun kehittämiseen ja kulu-tukseen ruoan hintaa alentamalla.

Arvioitaessa hallituksen esittämää kriisipa-kettia teollisuudelle on siinäkin kritisoitavaa. Se, että maksajina ovat edelleenkin palkansaajat, pienituloiset ihmiset, on jo aikaisemmin todettu. Mutta se, että kriisipaketin vaikutusten arviointi on jäänyt tekemättä, on suorastaan anteeksian-tamatonta. Puuttuminen mm. työeläkemaksui-hin on murentamassa järjestelmältä taloudelli-sen pohjan, ja sitä kautta eläkkeiden taso on vaarantumassa. Toimenpiteen vaikutuksia hin-takilpailukykyyn ei ole kuitenkaan osoitettavis-sa.

Tuossa paketissa, jonka hallitus teollisuuden kriisipaketin nimissä esitti, oli kansaneläkemak-sun porrastuksen poistaminen toimenpide, joka kohdistui suoraan elinkeinoelämän hyväksi, mutta sekin sillä tavoin, että työvoimavaltaiset alat maksoivat siitä raskaasti.

Nyt me säästämme ohjataksemme resursseja teollisuudelle ja vientiin. (Ed. Ala-Nissilä: Ihan oikein!) Jaamme me yleistä hyvää teollisuuden elpymiseksi vai ryhdymmekö kohdistamaan yhteiskunnan voimavaroja keinoihin, joilla voisi olla tuntuja vaikutuksia taloutemme nousuun saattamiseksi?

Yksi tuntuva keino suoraan kohdennettuna on valtion tuntuviin takuiden lisääminen vienti-

teollisuutemme avuksi. Erityisesti kipeinä tarpei-na nähdään erilaisten toimien tukeminen itävien-nin käynnistämiseksi. Tuotekehittelyn tukemi-nen ja myös yritysjohtoon kouluttaminen vastaa-maan 90-luvun haasteisiin kansainvälisillä mark-kinoilla ovat keinoja edellä esittämieni keinojen lisäksi. Nyt on siis satsattava työllisyyteen, pan-tava asuntotuotanto kuntoon. On satsattava osaamiseen, kilpailukykyisyyden palauttami-seen, julkisen hallinnon kehittämiseen ja sen voimavarojen oikeaan kohdistamiseen.

Arvoisa puhemies! Hallituksen talouspoliitti-nen tiedonanto ei ansaitse eduskunnan luotta-musta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsit-tely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys n:o 14 muutoksista vuoden 1991 tulo- ja menoarvioon

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mu-kaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään torstaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan torstaina 30 päivänä toukokuuta kello 4.35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola (s. 481—592)

Seppo Tiitinen (s. 592—635)

